

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

NEVHATÜ'L-'UŞŞÂK
(İnceleme-Metin)

DOKTORA TEZİ

Özkan UZ

VAN – 2015

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

NEVHATÜ'L-'UŞŞÂK
(İnceleme-Metin)

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan

Özkan UZ

Danışman

Prof. Dr. Muhsin MACİT

VAN – 2015

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, jürimiz tarafından TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
ANABİLİM DALI ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI'ında
DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Danışman): ..Prof. Dr. Muhsin MACİT..

ÜYE: ..Prof. Dr. Halûk GÖKALP.....

ÜYE : ..Yrd. Doç. Dr. Recep DEMİR.....

ÜYE : ..Yrd. Doç. Dr. Murat ÖZTÜRK.....

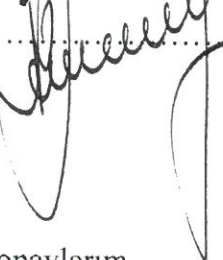
ÜYE : ..Yrd. Doç. Dr. Ömer DEMİRBAĞ.....

İmza:

İmza:

İmza:

İmza:

İmza:

ONAY: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

...../...../201.....

Doç. Dr. Bekir KOÇLAR
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	IV
KISALTMALAR	VII
GİRİŞ	1
1. DİVÂN ŞİİRİNDE SERGÜZEŞT-NÂMELER	1
1.1. SERGÜZEŞT-NÂMENİN TANIMI VE ADLANDIRMASI	1
1.2. SERGÜZEŞT-NÂMELERİN SINIFLANDIRILMASI	1
1.2.1. KURMACA SERGÜZEŞT-NÂMELER	2
1.3. SERGÜZEŞT-NÂME BAŞLIKLIL ESER VE MESNEVÎLER	3
1.4. SERGÜZEŞT-NÂMELERİN DİĞER TÜRLERLE İLİŞKİSİ	4
2. MEHMED DÂÎ	8
2.1. MEHMED DÂÎ'NİN HAYATI	8
2.2. MEHMED DÂÎ'NİN EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ	10
2.2.1. NEVHATÜ'L-'UŞŞÂK	11
2.2.2. MENÂKIB-I YAHYÂ EFENDİ	12
3. NEVHATÜ'L-'UŞŞÂK'IN İNCELENMESİ	15
3.1. BİR SERGÜZEŞT-NÂME OLARAK NEVHATÜ'L-'UŞŞÂK	15
3.2. BİÇİM	17
3.2.1. NAZİM ŞEKLİ	17
3.2.2. BÖLÜMLER	20
3.2.3. KAFİYE VE REDİF	23
3.2.4. VEZİN	25
3.3. İÇERİK	26
3.3.1. ÖZET	26
3.3.2. KİŞİLER	35
3.3.2.1. Dâî	35
3.3.2.2. Dâî'nin Sevgilisi (Mehmet)	36
3.3.2.3. Dâî'nin Eşi	38
3.3.2.4. Mustafa (Mehmet'in ağabeyi)	39
3.3.2.5. Diğer Kişiler	40
3.3.3. MEKÂN	40
3.3.3.1. Açık Mekânlar	40
3.3.3.2. Kapalı Mekânlar	43
3.3.4. OLAY ZAMANI VE SÜRESİ	44
3.3.5. ESERİN YAZILIŞ SEBEBİ	48

3.3.6. ESERİN MESAJI.....	51
3.4. ÜSLÛP	54
3.4.1. KURGU	54
3.4.2. ANLATIM TEKNİKLERİ	56
3.4.2.1. Tasvir	56
3.4.2.2. Özetleme	64
3.4.2.3. Sahneleme	65
3.4.2.4. Diyalog / Monolog / İç Monolog	67
3.4.2.5. Montaj	72
3.4.3. BAKIŞ AÇISI VE ANLATICI	75
3.4.4. DİL	76
3.4.4.1. Atasözleri ve Deyimler	77
3.4.4.2. İktibaslar.....	78
3.4.4.3. Edebî Sanatlar	78
3.4.4.3.1. Teşbih.....	78
3.4.4.3.2. İstiare.....	79
3.4.4.3.3. Nida.....	79
3.4.4.3.4. Telmih	80
3.4.4.3.5. İştikak.....	84
3.4.4.3.6. Tezat.....	84
3.4.4.3.7. Tekrir.....	84
3.4.4.3.8. İstifham	85
4. TENKİTLİ METİN.....	87
4.1. TENKİTLİ METİN HAZIRLANIRKEN İZLENEN YOL	87
4.2. KARŞILAŞTIRILAN NÜSHALAR VE TAVSİFLERİ	90
4.2.1. KONYA KOYUNOĞLU MÜZE VE KÜTÜPHANESİ (K) NÜSHASI	90
4.2.2. SADBERK HANIM MÜZESİ (S1) NÜSHASI	90
4.2.3. SADBERK HANIM MÜZESİ (S2) NÜSHASI	91
4.2.4. MİLLİ KÜTÜPHANE (A1) NÜSHASI	91
4.2.5. MİLLİ KÜTÜPHANE (A2) NÜSHASI	92
4.2.6. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ LALELİ (L) NÜSHASI	92
4.2.7.SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HACI MAHMUD EFENDİ (H) NÜSHASI.....	93
4.2.8. TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ (T) NÜSHASI.....	93
4.2.9. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ (İ1) NÜSHASI 2996...	94
4.2.10. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ (İ2) NÜSHASI 5569	94

4.2.11. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ (İ3) NÜSHASI 5743	95
4.2.12. GAZİ HÜSREV KÜTÜPHANESİ (B) NÜSHASI	95
4.2.13. FRANSA MİLLİ KÜTÜPHANESİ (F) NÜSHASI.....	96
4.2.14. MİLLET KÜTÜPHANESİ (M1) NÜSHASI 983.....	96
4.2.15. MİLLET KÜTÜPHANESİ (M2) NÜSHASI 984.....	97
4.2.16. MİLLET KÜTÜPHANESİ (M3) NÜSHASI 985.....	97
4.2.17. MATBU NÜSHA.....	98
4.3. NÜSHALARIN DEĞERLENDİRMESİ	99
4.3.1. NÜSHA GRUPLARI.....	99
4.4. METİN İÇİNDEKİ BAŞLIKLAR.....	109
4.5. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	112
5. SONUÇ	402
6. KAYNAKLAR	404
7. ÖZET.....	408
8. ABSTRACT.....	409
9. EKLER	410

ÖNSÖZ

Son yıllarda, eski yazılı metinlerin çeviriyazı ile günümüz Türkçesine aktarılmasından ziyade, çevirisi yapılmış metinler üzerinden biçim ve içerikten hareketle tematik incelemeler yapılması gerekliliği üzerinde durulmuştur. Şüphesiz, çevirisi yapılmış eserlerden hareketle yapılan inceleme, karşılaştırma ve değerlendirmeler önemlidir. Fakat bilimsel yöntemlerle Latin harflerine aktarılmış eski yazılı metinlerin, Türk toplumunun, dil, edebiyat, sanat ve kültürünün zenginleşmesine katkı sağladığı da unutulmamalıdır. Gerek yurtiçinde, gerekse yurtdışında bulunan kütüphanelerde ilmî yöntemlerle günümüz Türkçesine çevrilip, yayımlanmayı bekleyen çok sayıda eski yazılı metin mevcuttur. Bu metinlerin çevirisi yapılmadıkça edebî değerleri hakkında bir kanaat oluşmayacaktır.

Bu çalışmada, XVII. yüzyıl Divân şairlerinden Mehmed Dâî ve sergüzeşt-nâme türündeki *Nevhatü'l-'Uşşâk* adlı mesnevisi konu alınmıştır. Çalışmamızın esas amacı, eserin tüm nüshalarının karşılaştırılmasıyla hazırlanan çeviriyazılı müstakil metni ortaya koymak, incelemesini yapmak ve eseri tanıtarak edebiyatımıza kazandırmaktır. Yaptığımız araştırmalarda on altı el yazması bulunan ve oldukça hacimli olan bu eserin, sağlam bir tenkitli metnin ortaya konmadığını gördük. Eser üzerinde daha önce üç çalışma yapıldığını fakat bu çalışmalarda metnin neşri ve incelenmesi hususunda eksiklikler olduğunu tespit ettik. Bu çalışmaların ilki Teymur Akkuş ve Emine Zencirci'nin ortak çalışmasıyla lisans tezi olarak hazırlanmıştır. Bu tezde, eserin Milli Kütüphane 06 Mil Yaz A.3006 arşiv numarasında kayıtlı yazma nüshası (A2) ve matbu nüshasının karşılaştırmalı metni hazırlanmıştır. Çok sayıda okuma hatası içeren bu eser, inceleme yönüyle de eksiktir. *Nevhatü'l-'Uşşâk* ile ilgili bir diğer çalışma, Halûk Gökalp'in doktora tezi olarak hazırladığı, yayınlanmış “*Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*” adlı çalışmasıdır. Türk edebiyatındaki 19 sergüzeşt-nâmeyi ayrıntılarıyla değerlendiren bu çalışmada, *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ın beş nüshasından hareketle eserin biçim ve içerik yönünden incelenmesi yapılmıştır. Müstakil bir eserin temel alınmadığı bu çalışmada, konuyla ilgili örnek metinlerle sınırlı kalınmış ve tür çalışması olduğuiçin şairin edebi kişiliği ve eserleri hakkında da bilgilere yer verilmemiştir. Konuyla ilgili son çalışma, Serap Aygün'ün yüksek lisans tezi olarak hazırladığı “*Dâî Mehmet'in Nevhatü'l-'Uşşâk İsimli Eseri: (Transkripsiyon-İnceleme)*” adlı eserdir. Aygün bu çalışmasında, Milli

Kütüphane 06Mil Yaz A. 6523/1 arşiv numaralı (A1) nüshayı temel alarak 2125 beyitlik metin neşri ve kısa bir inceleme yapmıştır. İnceleme kısmında özellikle konu ve kişiler üzerinde durulmuş, ayrıntılara yer verilmemiştir. Bu çalışmalar üzerinde tespit ettiğimiz eksiklikler bizi, eserin tüm nüshalarını temel alan tenkitli metni ortaya koymaya ve hazırlanan metinden hareketle eserin ayrıntılı bir şekilde incelemesini yapmaya sevk etmiştir.

Çalışmamız bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde, sergüzeşt-nâme türü hakkında genel bilgiler vererek, Divân şiirinde sergüzeşt-nâmelerin yerini ve sınıflandırmasını verdik. Türk edebiyatında aynı türde yazılan diğer eserler hakkında kısa bilgiler verdik. Daha önce farklı kaynaklarda bu eserler hakkında ayrıntılı çalışmalar yapıldığı için bilgi tekrarına düşmek istemedik. Giriş bölümünün son kısmında ise, sergüzeşt-nâme türünün diğer türlerle olan ilişkisini belirttik.

Birinci bölümde, ulaşabildiğimiz tüm tezkire, ansiklopedi ve biyografi kaynaklarından hareketle Mehmed Dâî'nin hayatı, edebi kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verdik. Kaynaklarda verilen bilgileri birleştirerek, şairin hayatı ve eserleri hakkında yanlış bilinen bilgileri düzeltmeye çalıştık.

Nevhatü'l-'Uşşâk'ın İncelenmesi başlığını taşıyan ikinci bölümde, eserin biçim, içerik ve üslup yönünden incelemesini yaptık. Bu incelemeyi yaparken Halûk Gökalp'in *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler* adlı eserinde uyguladığı yöntemi temel aldık. Her bölümün alt başlığındaki kavramların tanımı üzerinde durmadan, bu kavramların esere yansımalarını belirtmeye çalıştık. Her bölüm başlığında eserden birkaç örnek beyit verdik.

Nevhatü'l-'Uşşâk adlı çalışmamızın son bölümünde, on altı nüshanın karşılaştırılmasıyla oluşturduğumuz 2474 beyitlik edisyon kritik yöntemlerine göre hazırladığımız metne yer verdik. Metni hazırlarken ilmî transkripsiyon sistemine uyarak, metnin kendi içerisinde tutarlı olmasına özen gösterdik. Metin içerisinde yer alan ayet ve hadislerin Arap harfli orijinal yazımları korunmuştur. Bu ayet ve hadislerin anlamları dipnotlarda verilmiştir. Eserde yer alan Farsça beyitler ise, okunuşlarıyla verilmeye çalışılmıştır. Tüm nüshalarda bulunan Farsça beyitlere numara verilmiş, sadece birkaç nüshada bulunan Farsça beyitler ise beyit numarası verilmeden yazılmıştır. Farsça beyitlerin anlamları da dipnotlarda verilmiştir.

Çok sayıda nüshaya sahip olan *Nevhatü'l-'Uşşâk*, olay örgüsü akışı bakımından birbirine benzese de başlıkların isimleri ve yerleri her nüshada farklılık göstermektedir. Bu yüzden, başlıkları yazarken matbu nüshadaki sıralamayı temel aldık. Yine bu farklılıklardan kaynaklanan, beyitlerin metin içerisindeki yerlerinde görülen farklılıklar bizce en uygun gördüğümüz şekilde verilmeye çalışıldı. Özellikle Bosna-Hersek (B) nüshasındaki eksik ve yeri değişmiş sayfalar, beyitlerin sıralanmasını güçleştirdi. Buna benzer farklılıklar, bizce en uygun gördüğümüz şekilde düzeltilip belirtildi. Tenkitli metin neşrinin yapıldığı bu son bölümde, “metni hazırlarken izlenen yol” ve “eserin nüshaları” alt başlıkları verildikten sonra metin içerisindeki bölüm başlıklarına yer verdik.

Tüm gayretlerimize rağmen eksiği ve hatası bulunabilecek olan bu çalışmamızın tamamlanmasında yardımını gördüğüm bazı isimleri burada anmak isterim.

Öncelikle, yoğun mesaisine rağmen yardımlarını benden esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Muhsin MACİT'e; beni bu çalışmaya sevk eden, tezin fikir babası olarak kabul ettiğim, bir anlamda gayriresmi danışmanım Prof. Dr. Halûk GÖKALP'e; lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimim süresince her konuda sürekli yanımda olduğunu hissettiren kıymetli hocam Prof. Dr. Zeki TAŞTAN'a; metinde yer alan Arapça ve Farsça kısımları okumamda yardımcı olan Prof. Dr. Abdüsselam UYGUR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, kaynaklara ulaşmamda ve eserin oluşumunda her türlü yardımını gördüğüm dostlarıma ne kadar teşekkür etsem azdır.

Özkan UZ

VAN-2015

KISALTMALAR

- a.g.e. : adı geçen eser
a.g.m. : adı geçen makale
a.g.md.: adı geçen madde
AKM : Atatürk Kültür Merkezi
a.y. : aynı yazar
bkz. : bakınız
C. : Cilt
d. : doğumu
Dan. : Danışman
DİA : Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
h. : hicrî
Haz. : Hazırlayan
Hz. : Hazret
İÜ : İstanbul üniversitesi
KTBY : Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
Ktp. : Kütüphanesi
m. : miladi
MEB : Milli Eğitim Bakanlığı
No. : Numara
NU : Nevhatü'l-'Uşşâk
ö. : ölümü
ör. : örnek
s. : sayfa
S. : sayı
SK : Süleymaniye Kütüphanesi
TDK : Türk Dil Kurumu
TDVY : Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Terc. : Tercüme
TTK : Türk Tarih Kurumu
vd. : ve diğerleri
vb. : ve benzeri

Vol. : Volume

vr. : varak

Yay. : Yayınları

GİRİŞ

1. DİVÂN ŞİİRİNDE SERGÜZEŞT-NÂMELER

1.1. SERGÜZEŞT-NÂMENİN TANIMI VE ADLANDIRMASI

Farsça “ser” (baş) ve “güzeşt” (geçmek) fiilinden oluşan “sergüzeşt” sözcüğünün anlamı “*bir adamın başına gelip geçen ahvâl ve vukû’ât, hikâye, terceme-i hâl, mâcerâ*”¹, “*başta gelen, çekilen çile, geçit, serencâm*”², “*serüven, birinin başından geçen şey*”³dir. “Sergüzeşt-nâme” sözcüğü ise “sergüzeşt” sözcüğünün “kitap, mecmua, risâle” anlamındaki “nâme” ile birleşmesiyle oluşan birleşik kelimedir. Bir edebiyat terimi olarak sergüzeşt-nâme (ser-nüvişt-nâme), “bir kişinin başından geçen hadiseleri anlattığı eser”lerdir.⁴

Sergüzeşt-nâmede şair ve yazarlar genelde başlarından geçen olayları anlatırlar. Bunun yanında kendi hikâyelerini anlatının merkez noktası olarak gösterip kurmaca unsurlarla hikâyelerini zenginleştirebilirler. Bu nedenle sergüzeşt-nâmeyi tanımlarken hatıra türündeki eserlerle birlikte şairlerin yaşamlarından esinlenen otobiyografik eserleri de tür kapsamında değerlendirmek gerekir.⁵

Halûk Gökâlîp’in yaptığı en genel tanımla sergüzeşt-nâmeler, “*şairlerin başlarından geçen hâdiseleri ve bu hâdiselerden kaynaklanan duygu ve düşüncelerini -doğrudan ya da kurmaca- unsurlarla zenginleştirerek kendi dillerinden anlattıkları eserler*”dir.⁶

1.2. SERGÜZEŞT-NÂMELERİN SINIFLANDIRILMASI

Divân şiirinde sergüzeşt-nâmelerin sınıflandırılmasında eserler, biçim ve içerik bakımından birbiriyle paralellik göstermemektedir. Aynı tasnif grubundaki eserler, başka bir tasnifte farklı grupta yer alabilir. Halûk Gökâlîp, Eski Türk edebiyatında manzum sergüzeşt-nâmeleri sınıflandırırken kurmaca sergüzeşt-nâmeler (otobiyografik eserler) ve hatıralar olmak üzere iki ana grupta sınıflandırır.⁷

¹ Şemseddin Sami, *Kamûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2001, s. 718.

² Ahmed Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmânî*, İstanbul, 1308, s. 811.

³ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, Ankara, 2002, s. 941.

⁴ Halûk Gökâlîp ve bşk., *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yay., Ankara, 2011, s. 422.

⁵ Halûk Gökâlîp, a.g.e. 422.

⁶ Halûk Gökâlîp, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul, 2009, s. 2.; a.y., *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yay., Ankara, 2011, s.422.

⁷ Halûk Gökâlîp, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul, 2009, s. 3.

1.2.1. KURMACA SERGÜZEŞT-NÂMELER

Bu gruptaki sergüzeşt-nâmeler, şairin doğumlarından eserin yazımını bitirdikleri ana kadar kendilerince önemli kabul ettikleri olayların yazıldığı hatıra türündeki eserlerdir. Bu eserler, şairin yakın çevresiyle, toplumsal, siyasî ve tarihî olaylarla ilgili bilgiler içerdiği için önemlidir.⁸ Halûk Gökalp, bu gruptaki eserleri şu sözlerle tanımlar.

“Bu grupta yer alan sergüzeşt-nâmelerde şairler, ya başlarından geçen bir aşk serüvenini hareket noktası olarak belirleyip kurmaca unsurlarla zenginleştirerek okuyucuya aktarmışlar ya da kendi duygu ve düşünce dünyalarını kurmaca aşk hikâyeleriyle dile getirmişlerdir. Eserlerinde olağanüstü motiflere ve gerçek dışı hâdiselere de yer veren şairler, hikâyelerini gerçek yaşamdan kısmen uzaklaştırırken sergüzeşt-nâmelerine edebî hüviyet kazandırmışlardır. Olay örgüsü, çeşitli anlatım teknikleri gibi kurgusal özelliklere sahip olan bu eserler, iki kahramanlı aşk mesnevileriyle benzerlik gösterirler. Bir farkla, bu eserlerde Âşık-maşuk ilişkisinde âşık, daima sergüzeşt-nâmenin şairidir ve eser onun dilinden aktarılır. Konuyla ilgili ayırıcı diğer bir husus ise anlatılan kurmaca hikâyelerin şairin hayatından izler taşımasıdır. Bu grupta yer alan eserlerin tamamı konu itibarıyla benzerlik gösterir. Halîlî'nin Firkat-nâmesi'nin damgasını vurduğu bu tür sergüzeşt-nâmeler, kurmaca özelliklerine rağmen birinci tekil kişi anlatımlarıyla dikkat çekerler.”⁹

Heves-nâme, Hecr-nâme, Firkat-nâme sergüzeşt-nâmeleri bu grupta yer alan eserlere örnektir.

1.2.2. HATIRALAR

Şairlerin hayatlarının belli bir döneminde, kendileri için önemli sayılan yaşanmışlıkları anlatan eserler bu grup içerisinde. Bu gruptaki eserlerde; aşk, ölüm, sürgün, vuslat gibi konular işlenir. Dolayısıyla anlatılanlar şairin

⁸ Vildan Serdaroğlu Coşkun, *Zaîfî'nin Sergüzeşt-nâme'si*, İSAM Yay., İstanbul, 2013, s. 22.

⁹ Halûk Gökalp, *a.g.e.*, 3.

başındangeçen, bizzat yaşadığı olaylardır. Bu yönüyle, bu grupta yer alan eserleri şair hakkında bilgi veren otobiyografik bir tezkire olarak da değerlendirmek gerekir.

Bu gruptaki sergüzeşt-nâmeler, “şairlerin hayat hikâyelerini ele alanlar” ve “bir dönemi ya da bir hâdiseyi ele alanlar” olmak üzere iki gruba ayrılırlar. Birinci gruptaki eserler, biyografi niteliği taşıyan, şairin hayatının tümünü anlatan eserlerdir. İkinci gruptaki eserler ise, şairin bir dönem hayatına damga vurmuş olayların anlatıldığı eserlerdir.¹⁰

1.3. SERGÜZEŞT-NÂME BAŞLIKLİ ESER VE MESNEVÎLER

Mesnevî edebiyatı içerisinde sergüzeşt-nâme türünde yazılmış eser sayısı çok fazla olmasa da bunlar dikkat çekici niteliktedir. Elimizdeki bilgilere göre bu türün ilk örneği sayılabilecek eser, Diyarbakırlı Halîlî'nin *Firkat-nâme*¹¹, sidir.¹²

Türk edebiyatında sergüzeşt-nâmelerin sınıflandırmasını ilk kez Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*¹³ adlı çalışmasında yapmıştır. Levend bu çalışmasında, sergüzeşt-nâmelerle hasb-i hâl türündeki eserleri aynı başlık altında toplamış, eserlerin içeriği hakkında bilgi vermemiştir. Sadece, eserin dönemini ve şairin ölüm yılını belirtmiştir.

Mesneviler hakkında geniş bir çalışma hazırlamış olan Ahmet Kartal da alt başlıklar içerisinde sergüzeşt-nâmelere geniş yer ayırmıştır. Mesnevileri, XI. yüzyıldan başlayarak XIX. yüzyılın sonuna kadar yüzyıllara göre gruplandırır. Kartal, her yüzyıl içerisinde mesnevileri türlerine göre sınıflandırmıştır. Her türün bilinen örnekleri hakkında şairi, yazıldığı yılı, içeriği, eserle ilgili hazırlanmış bilimsel çalışmaları da belirtmiştir. XV-XIX. yüzyıllar arasındaki bölümlerde ise sergüzeşt-nâme türündeki eserler ve bu eserler hakkında bilgiler verilmiştir.¹⁴

Sergüzeşt-nâme türü ile ilgili en ayrıntılı çalışma Halûk Gökâlî tarafından hazırlanmıştır.¹⁵ Yayınlanmış doktora tezi olan bu çalışmada,¹⁶ Eski Türk

¹⁰ Bu ayırım için bkz. Halûk Gökâlî *a.g.e.* 4.

¹¹ Orhan Kemal Tavukçu, *Halîlî, Firkat-nâme (İnceleme-Metin)* (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 1993.

¹² Ahmet Kartal, *Doğu'nun Uzun Hikâyesi Türk Edebiyatında Mesnevî*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2013, s. 364.

¹³ Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I, TTK, Ankara, 1998, s. 141-142.

¹⁴ Ahmet Kartal, *a.g.e.*

¹⁵ Halûk Gökâlî, *a.g.e.*

¹⁶ Halûk Gökâlî, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler* (Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Danışman: Mine Mengi), Adana, 2006.

edebiyatında sergüzeşt-nâmeler hakkında bilgiler verilmiş, daha sonra on dokuz manzum sergüzeşt-nâmenin biçim ve içerik yönünden incelemesi yapılmıştır.

Vildan Serdaroğlu Coşkun, Zaîfî'nin sergüzeşt-nâmesi üzerine bir çalışma hazırlamıştır.¹⁷ Coşkun, bu eserin girişinde Türk edebiyatında sergüzeşt-nâmeler ve Zaîfî hakkında bilgiler verdikten sonra, *Zaîfî Sergüzeşt-nâmesi*'nin karşılaştırmalı metin neşrini yapmıştır. Eserde, Türk edebiyatındaki diğer sergüzeşt-nâmeleri teker teker açıklamak yerine, yüzyıllara göre sınıflandırmasını yapmıştır.

Gökalp'in daha önce vermiş olduğu detaylı bilgilerin tekrarına düşmemek için, sergüzeşt-nâmeleri yüzyıllarına göre sınıflandırma uygun görülmüştür.

XV. yüzyıl: Halîlî, *Firkatnâme* (1471-1472); Cemâlî, *Der-Beyân-ı Meşakkat-i Sefer-i Zaruret ü Mülâzemet* (1478-1481); Tâcîzâde Câfer Çelebi, *Hevesnâme* (1493); Ali, *Derd-nâme*.

XVI. yüzyıl: Celîlî, *Hecrnâme* (1510); Sevâdî, *Halnâme-i Sevâdî* (1540); Zaîfî, *Kitâb-ı Sergüzeşt-i Zaîfî* (1543'ten sonra); Mâcuncuzâde Mustafa, *Sergüzeşt-i Esîr-i Malta* (1598-1599).

XVII. yüzyıl: Karaçelebizâde Abdülaziz, *Gülşen-i Niyâz* (1636'dan sonra); Varvarî Ali, *Makâlât-ı Varvarî Ali* (1642'den sonra); Mehmed Dâî, *Nevhatü'l- 'Uşşâk* (1649); Avnî, *Tuhfetü'l-hükkâm* (1608-1609).

XVIII. yüzyıl: Bursalı Belîğ, *Sergüzeşt-nâme-i Fakîr be-Azimet-i Tokat* (1702); Kâtib Osman, *Sergüzeşt-nâme-i Kâtib Osman* (1736); Ebûbekir Kânî, *Hasb-i Hâl-i Hod* (1755'ten sonra); Enderunlu Fâzıl, *Defter-i Aşk* (1795).

XIX. yüzyıl: Keçecizâde İzzet Molla, *Mihnetkeşân* (1823-1824); Koniçeli Kâzım Paşa, *Sernüviştnâme-i Âcizî* (1837'den sonra); Mîr Ali Rızâ el-İstolçevî, *Sergüzeşt-i Hakîr-i Pür Taksîr Mîr Ali Rızâ el-İstolçevî* (1855); Bayburtlu Zihnî, *Sergüzeşt-nâme-i Zihnî* (1873-1874); Mehmed Rifat, *Efsâne-i İbret* (1887).¹⁸

1.4. SERGÜZEŞT-NÂMELERİN DİĞER TÜRLERLE İLİŞKİSİ

Divân şiirinde bir eserin tür olarak adlandırılmasında en belirleyici unsur, eserin kendi içerisinde konu bütünlüğünün olmasıdır. Gelişimini tamamlayan bir tür,

¹⁷ Vildan Serdaroğlu Coşkun, *a.g.e.*

¹⁸ Eserlerin yüzyıllara göre sıralanmasında Vildan Serdaroğlu Coşkun'un adı geçen eserde yaptığı sıralama örnek alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Halûk Gökalp, *a.g.e.* ve Ahmet Kartal, *a.g.e.*

kendi adı etrafında bir gelenek oluşturduktan sonra biçim ve içerik bakımından belirli kurallara sahip olur.¹⁹ Bazı türler arasında da çok ince çizgiler vardır. Her ne kadar eseri müstakil bir tür olarak adlandırma yoluna gidilse de çoğu zaman birçok türün özelliğini içeren şiirler de mevcuttur. Bir türe ait olan şiir, başka bir tür içerisinde bir bölüm olarak bulunduğu gibi, birkaç türe örnek sayılabilecek şiirler de vardır. Divân şairinin başından geçenleri, öz yaşam öyküsünü anlattığı sergüzeşt-nâmeler de Divân şiirinin diğer türleriyle ilişki içerisinde. Bir sergüzeşt-nâme içerisinde farklı türlerden örnekler bulunduğu gibi, diğer türlerin konuyu ele alış yönteminin sergüzeşt-nâmeye benzediği de görülür.²⁰

Şüphesiz sergüzeşt-nâmeler ile en çok benzerlik gösteren tür “hasb-i hâl”lerdir. Öyle ki bazı kaynaklar, iki türü aynı başlık altında vermektedir. Metin Akkuş’un da ifade ettiği gibi “*Klâsik edebiyatta hasb-i hâl, daha çok bağımsız eserler olarak düzenlenen sergüzeşt-nâme türüyle birlikte anılmaktadır.*”²¹ Yakın zamana kadar, her iki türün de içerik olarak aynı yapıya sahip olduğu kabul edilmiştir. “Görüşüp dertleşme, halleşme” anlamında kullanılan hasb-i hâl manzumelerinde şair, kendi kendisiyle konuştuğu gibi cansız herhangi ikinci bir şahısla da dertleşebilir.²²

Hasb-i hâller genelde sergüzeşt-nâme manzumeleri içerisinde, şairin içinde bulunduğu hâl-i pür-melâli anlatmak için yer alır. Fakat anlatılan olayın gerek kurmaca ve temsilî olması gerekse anlatımının ağırlıklı olarak 3. kişi tarafından anlatılması eseri sergüzeşt-nâme türünden ayırır.²³ Sergüzeşt-nâmelerde anlatılanlar ise birincil anlatıcıya ait olmasının yanında yaşanmış ve -her ne kadar kurmaca unsurlarla örülü olsa da- şairin başından geçmiş olaylardır. Bu yüzden bazı kaynaklarda, hasb-i hâl türü “Alay, Şaka, Yergi veya Şikâyet İçeren Türler” içerisinde yer alırken, sergüzeşt-nâmeler ise “Biyografik Türler” başlığı altında yer almaktadır. Buna rağmen, her iki türde de şairin iç dünyasını, duygu ifadelerini bulmak mümkündür. *Nevhatü'l-'Uşşâk* ve diğer birçok manzum türde de sergüzeşt-

¹⁹ Halûk Gökâl ve bşk., *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yay., Ankara, 2011, s. 291-292.

²⁰ Halûk Gökâl, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul, 2009, s. 5.

²¹ Metin Akkuş, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yay., Erzurum, 2007, s.91.

²² Halûk Gökâl ve bşk., *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yay., Ankara, 2011, s. 328.

²³ Halûk Gökâl, *a.g.e.*, 331.

nâme ve hasb-i hâl isimlerinin birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir.²⁴ Birçok manzumede bu kullanıma benzer örnekleri görmek mümkündür. Bunun bir sebebi de Türk edebiyatında hasb-i hâllerin sınırları, genel özellikler ve diğer benzer türlerden (özellikle sergüzeşt-nâmelerden) ayrılan yönleri üzerine ayrıntılı bir çalışma yapılmamış olmasıdır.

“*“hasb-i hâl”in bir türden ziyade, şairin kendisini ya da başkasını konu edinen, şikâyet ya da övgü yollu, gerçek ya da kurmaca, tasavvufî ya da mecâzî konuları içeren “hâlin anlatımına dayalı” tüm eser, manzume ve bölümler için genel adlandırmadır*”²⁵

Sergüzeşt-nâmeler ile ilişkisi olan diğer bir tür, sürgün, hapis, esaret gibi konuların anlatıldığı “habsiyye” veya “şekvâiyye”lerdir. Fars edebiyatında örneğine rastladığımız bu türün, Türk edebiyatında müstakil bir kullanımı yoktur. Başlı başına sürgün ve mahpusluğun anlatıldığı eser sayısı çok azdır. Bunun yerine, sergüzeşt-nâmeler içerisinde bu konuların anlatımı tercih edilmiştir. Keçeci-zâde İzzet Molla’nın *Mihnet-keşân’ı*, Baf Kadısı Macuncu-zâde Mustafa’nın *Sergüzeşt-i Esîr-i Malta* ve *Gülşen-i Niyâz* adlı eserleri bu anlatı türünün en iyi örnekleridir.²⁶ Bu tür eserlerde hapis ve sürgün hayatı gurbet ve ayrılık temasıyla iç içe geçmiştir. Bir yere veya kişiye duyulan özlem ve istek duyguları firâk-nâme, firkat-nâme adlı eserlerde anlatılmıştır. Bu türde yazılan eserleri, sergüzeşt-nâmenin bir alt kolu olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.²⁷

Divân edebiyatında seyahat-nâme ve sefâret-nâme adı verilen, gezilen yerlerle ilgili izlenim, deneyim, yaşantıların anlatıldığı türlerle sergüzeşt-nâme arasında da yakın bir ilişki vardır. Padişahların savaş ve seferlerini konu alan zafer-nâme ve gazavât-nâmeler de anlatıcının gidilen yerlerde şahit olduğu olaylar ve bu olayların kendisi üzerindeki etkisini anlatması yönüyle sergüzeşt-nâmelerle ilişki içerisinde. Anlatıcının öz yaşam öyküsünü, başından geçenleri anlattığı bu gezi türleri içerisinde sergüzeşt-nâmeğe ait anlatı unsurlarını bulmak mümkündür.

²⁴ Bu sınıflandırmanın örneği için bkz. Ahmet Mermer ve bşk., *Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yay., Ankara, 2011.

²⁵ Halûk Gökâl, *a.g.e.*, 332.

²⁶ Bilal Kemikli, “Niyâzî-i Mısırî’de Sürgün ve Zindân”, *Hapishane Kitabı*, Kitabevi Yay., İstanbul, 2005, s. 519.

²⁷ Halûk Gökâl, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul, 2009, s. 8.

Şüphesiz türe adını veren başyapıt Evliya Çelebi'nin *Seyahat-nâme*'si bu türün en iyi bilinen örneğidir.

Gezilip görülen yerlerde yaşananlardan ders çıkarma, okuyucuya öğüt verme yönüyle nasihat-nâmelerle sergüzeşt-nâmeler arasında da bir bağ kurulabilir. Şairler, gidilen yerlerde yaşanan olayları, tecrübeleri ve bunlardan çıkardıkları dersleri karşıdakilere doğrudan veya dolaylı bir şekilde anlatırlar. Genellikle herhangi bir türün bir bölümünde yer alan nasihat-nâmelere, özellikle de sergüzeşt-nâmelerde daha sık rastlanır. *Gülşen-i Niyâz*, *Kitâb-ı Sergüzeşt-i Zaiî*, *Sergüzeşt-nâme-i Kâtib Osman* gibi eserler, içerisinde müstakil nasihat-nâme bölümleri olan sergüzeşt-nâmelerdir.²⁸

Sergüzeşt-nâmeler içerisinde -müstakil bir bölüm olmasa da- şehrengizlere de yer verildiği görülür. Bir şehrin güzellerini ve güzelliğini öven şehrengiz türündeki manzum eserler, sergüzeşt-nâme içerisinde yer alabilir. Şehir hakkında bilgiler veren manzumeler, bir mimarî esere, olaya düşülen tarih manzumeleri şehrengiz türü örneği olarak da değerlendirilebilir. Modern zamanın sergüzeşt-nâmesi olarak da nitelendirebileceğimiz Tanpınar'ın *Beş Şehir*²⁹ adlı eseri, gezip görülen yerleri anlatması yönüyle de bir şehrengiz örneğidir.³⁰

Sergüzeşt-nâmelerin ilişki içerisinde olduğu türler arasında şüphesiz tezkireler de yer almaktadır. Eserlerinde kendilerinden bahseden şairler, verdikleri bilgilerle tezkirelere ilk kaynaktan katkı sağlarlar. Tezkirelerde yer alan, şairin özel hayatıyla ilgili bilgiler şairlerin bizzat anlattığı biyografi kaynaklıdır. Mesela, hiçbir tezkirede Mehmed Dâî'nin ailesi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Şairin üç çocuğu olduğuna dair özel bilgiyi şairin kendisi *Nevhatü'l-Uşşâk* adlı sergüzeşt-nâmede belirtir.

Alup üç oğlumı dördüncisi ol

Şeherden eyledük niyyet tutup yol (NU / 935)

Bazı türler içerik olarak sergüzeşt-nâmelerle birebir aynı olmasa da, sergüzeşt-nâme içerisinde bir bölüm olarak karşımıza çıkabilir. Bu bölümler sergüzeşt-nâmeyi monotonluktan kurtaran, esere renk katan bölümlerdir.

²⁸ Halûk Gökalpve bşk., *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, Kesit Yay., Ankara, 2011, s. 405.

²⁹ Ahmet Hamdi Tanpınar, *Beş Şehir*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2002.

³⁰ Metin Akkuş, *a.g.e*, 237.

2. MEHMED DÂÎ

2.1. MEHMED DÂÎ'NİN HAYATI

Asıl adı Mehmed olan Dâî'nin hayatı hakkında kaynaklarda çok fazla bilgi bulunmamaktadır. İncelediğimiz tezkire, ansiklopedi ve diğer kaynaklarda verilen bilgiler sınırlı ve birbirine yakındır.

Şair hakkında elde ettiğimiz bilgiler *Safayi Tezkiresi*³¹, *Nuhbetü'l-Âsâr*³² ve *Tuhfe-i Nâilî*'ye³³ dayanmaktadır. Bu kaynaklar arasında en kapsamlı bilgi ise *Safayi Tezkiresi*'nde yer almaktadır.

XVII. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan Dâî'nin doğum tarihi hakkında bilgi veren tek kaynak Müstakim-zâde'nin *Mecelle*'sidir³⁴. Bu eserde şairin doğumu için verilen h. 1014 / m. 1603 tarihi diğer kaynaklarda bulunmamaktadır. Elimizdeki tüm kaynaklarda Dâî'nin İstanbul'un Üsküdar ilçesinin Beykoz nahiyesinde doğduğu bilgisi ortaktır. Müstakim-zâde'nin *Mecellede*'de verdiği "*Beykoz nahiyesine bağlı Nevrus köyünde doğmuştur.*"³⁵ bilgisi şairin doğum yeri hakkındaki bilimizi daha da belirginleştirmektedir. Halûk Gökalp'ın *Nevhatü'l-'Uşşâk*'taki hadiselerden hareketle şairin doğum tarihi hakkında yaptığı tahmin de bu bilgiyi doğrulamaktadır.

"Elimizdeki veriler, şairin sevgilisinin 1647'de on beş yaşındayken ölmesi, ilişkilerinin "bin gün"(yaklaşık üç yıl) sürmesi ve Dâî'nin ilişkiye başladığında kırk yaşında olmasıdır. Bu verilerden hareket ettiğimizde çocuğun ölümünden üç yıl önce 1643 senesinde Dâî'nin kırk yaşlarında olduğu sonucu ortaya çıkar. Kaba bir hesapla şairin 1603-1604 senelerinde doğduğunu söyleyebiliriz."³⁶

Dâî'nin ailesi hakkında verilen bilgiler de çok azdır. Dâî'nin kaleme aldığı *Menâkıbnâme-i Yahya Efendi* adlı eserinde verdiği bilgilere göre babası, imam ve hatip Recep Efendi, dedesi Beşiktaşlı Yahya Efendi'nin müridlerinden olan

³¹ Mustafa Safayî Efendi, *Tezkire-i Safayî*, (Haz. Pervin Çapan) Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s.186.

³² İsmail Belig, *Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdetü'l-Eş'âr*, (Haz. Abdulkerim Abdulkadiroğlu) Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1999, s.79.

³³ Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâilî, Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı) Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001, s.369.

³⁴ Süleyman Sadeddin Müstâkim-zâde, *Mecelletü'n-Nisâb Fi'n-Nisbi Ve'l-Küna Ve'l-Elkab*, Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi, No: 628, s.209a.

³⁵ Süleyman Sadeddin Müstâkim-zâde, *a.g.e.* 209a.

³⁶ Halûk Gökalp, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul, 2009, s. 313.

Seydi'dir.³⁷ *Menâkıbnâme*'de bu bilgilerden başka, şairin Zâkirî adında bir üstadı olduğundan da söz edilmektedir.³⁸ Ayrıca, *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ta da belirttiği gibi;

Alup üç oğlumı dördüncisi ol

Şeherden eyledük niyyet tutup yol (NU / 935)

beytinden yola çıkararak Dâî'nin üç oğlu olduğunu söyleyebiliriz. *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ta eşinden birkaç kez bahseden Dâî'nin eşi hakkında da pek bilgi yoktur. Sadece Müstakimzâde, *Mecelle*'sinde Dâî'nin eşinin Kazasker Şeyhî'nin kızı olduğundan bahsetmektedir.³⁹

Elimizdeki tüm kaynaklar Dâî'nin, Beykoz'da kırk seneden fazla sübyan mektebi hocalığı ve imam-hatiplik yaptığını belirtmektedir. Meslek hayatı boyunca kimseye bakmayan Dâî'nin, bir gün hiç görmediği bir erkek öğrencisine âşık olduğu ve *Nevhatü'l-'Uşşâk* adlı mesnevisini yazdığı da bu kaynaklardaki bilgiler arasındadır. Fakat kaynaklarda "bin beyitlik bir mesnevi" şeklinde nitelendirilen *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ın incelediğimiz nüshalarında en az beyit sayısına sahip olanı bile iki bin beyitten fazladır.

Şairin ölüm tarihi kaynaklarda birbirine yakın tarihlerle verilmiştir. *Mecelle*⁴⁰ h. 1070, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*⁴¹ h.1070/ 1659-1660, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*⁴² h. 1071/ m. 1660-1661, *Sicill-Osmani*⁴³ h. 1070/ 1659-1660, *Nuhbetü'l-Âsâr*⁴⁴ h. 1070, *Tuhfe-i Nâil*⁴⁵ h. 1070/ m. 1659, *Safayi Tezkiresi*⁴⁶ h. 1070 senesini vermektedir. Bu tarihler şairin *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ı bitirdiği yıla denk gelmektedir.

Tahminen 56-57 yaşlarında vefat eden şairin mezarı Beykoz Mezarlığındadır.⁴⁷

³⁷ Mehmed Dâî, *Menâkıb-ı Yahyâ Efendi*, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi, No:4604, s.75a.

³⁸ Mehmed Dâî, *a.g.e.* 9a.

³⁹ Süleyman Sadeddin Müstâkim-zâde, *a.g.e.*, 209a.

⁴⁰ Süleyman Sadeddin Müstâkim-zâde, *a.g.e.*, 209a.

⁴¹ *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. II, Dergâh Yayınları, İstanbul, İstanbul, 1977, s.185.

⁴² Haluk İpekten, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara,1988, s. 95.

⁴³ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, (Haz. Nuri Akbayar) , C. II, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, s. 404.

⁴⁴ İsmail Belig, *a.g.e.*, 79.

⁴⁵ Mehmet Nâil Tuman, *a.g.e.*, 369.

⁴⁶ Mustafa Safayî Efendi, *a.g.e.*, 186.

⁴⁷ Süleyman Sadeddin Müstâkim-zâde, *a.g.e.*, 209a., Mehmet Nâil Tuman, *a.g.e.*, 369.

2.2. MEHMED DÂÎ'NİN EDEBİ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

Divân şiiri, dönemin siyasi ve kültür tarihinin aksine, XVII. yüzyılda oldukça başarılı bir gelişme göstermiştir. Bu dönemde, bir önceki yüzyılın edebî mirasına eklenen yeni üslûplar, zengin bir edebî geleneğin ortaya çıkmasını sağlamıştır.⁴⁸ Bu dönemin şiiri, Türk edebiyatı tarihinde önemli bir devreyi teşkil eder. Şiirin kelime hazinesi, anlam dünyası, dil ve üslûbunda önemli değişmelerin yaşandığı bu dönemde, bir önceki asrın klasik mecaz ve mazmun dünyasından farklı, yeni bir terkibe doğru gidilmiştir.⁴⁹

Dâî, dil ve üslup yönünden değişim ve gelişimin yaşandığı XVII. yüzyılda yaşamıştır. Çok sayıda eser yazmamış olmasına rağmen, bu dönem şairleri arasında yer edinmiştir. Dönemin sosyal hayatını ve özelliklerini açık ve anlaşılır bir dille tespit etmeyi ihmal etmeyen, özellikle hastalık ve ölüm duygularına geniş yer veren şair, yaşadığı döneme kadar ahlâk ve felsefe olarak görünen bir anlayışı günlük hayata indirgemiş ve kendisinden önce gelen şairlerden daha açık, daha sade ve daha samimî olarak dile getirmiştir.⁵⁰ Küçük yaşlardan itibaren din ve tasavvuf dersi alan Dâî, anlatımdaki başarısını ilmi yönüyle daha da arttırarak edebiyatımızda önemli bir yer kazanmıştır.

Safayî Tezkiresi'nde “*Ol ârif-i yegâne ve fâzıl-ı zamâne asrın şuarâsından olmagla eş'ârı muhayyel ve güftârı katı bî-bedeldir.*”⁵¹ sözleriyle övülen Dâî'nin edebî kişiliği hakkındaki görüşlerimiz de tezkireler ve *Nevhatü'l-'Uşşâk*'a dayanmaktadır. Divân şairinin edebî kişiliği, üslubu hakkında bir fikir edinmemizi sağlayacak temel kaynak şairin Divân'ıdır. Kaynaklarda bir Divân'a sahip olduğuna dair hiçbir ipucu bulamadığımız şairin, Safayî ve Beliğ tezkirelerinde gazellerinden üç beyite yer verildiği görülmektedir.

Arz édüp sûz-ı gam-ı 'ışkını pervâne biraz

Yandı yakıldı gice şem'-i şeb-istâne biraz

Pehlivân-ı şerer nâr-ı gamınla tutuşup

Girdi meydâna gönül cânile merdâne biraz

⁴⁸ Ali Fuat Bilkan, “Şiir”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., İstanbul, 2006, s.252.

⁴⁹ Ali Fuat Bilkan, a.g.m., 285.

⁵⁰ Vasfi Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 1970, s.451-454., Ahmet Kartal, *Doğu'nun Uzun Hikâyesi Türk Edebiyatında Mesnevî*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2013, s. 458.

⁵¹ Mustafa Safayî Efendi, a.g.e., 186.

Hârlarla salınur diyü dem-â-dem şeb-nem
*Géce ter düşdi çemende gül-i handana biraz*⁵²

Dâî'nin bilinen iki eseri bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kendisine asıl şöhretini kazandırdığı *Nevhatü'l-'Uşşâk* diğeri ise tezkirelerde ismi belirtilmeyen *Menâkıb-ı Yahyâ Efendi*'dir.

2.2.1. NEVHATÜ'L-'UŞŞÂK

Mehmed Dâî'nin başından geçen aşk hikâyesini anlattığı, sergüzeşt-nâme tarzında yazılmış hacimli bir mesnevidir. Eser, Beykoz'da sübyan mektebi hocalığı yapan Dâî'nin Mehmed isimli bir öğrencisine karşı hissettiği platonik aşkı anlatır. Yaklaşık üç yıl (bin gün) süren bu aşk macerası sonunda Mehmed vefat eder. Sevgilinin hem erkek hem de bir sübyan (çocuk) olması her ne kadar yadırgansa da eserin asıl vermek istediği mesaj, mecazî aşkın hakikî aşka geçişte bir araç olmasıdır.⁵³

Bir aşk mesnevîsi olmasının yanında, nasihat-nâme türüne de örnek sayılabilecek eser, dünyanın faniliği, ölüm, nefesine uyma, kulağın işlevinin insana zararları, sosyal hayat uyumu gibi konuları da içermektedir.⁵⁴ “Şair yaşadığı aşkla birlikte eserini yazma serüvenini de konu edinir. Şairin eserinde sürekli savunma durumunda oluşu eserin bir çeşit savunma havasına bürünmesine sebep olur. Baskın, hastalık ve ölüm gibi çeşitli hâdiselerle yüklü olan eserde merak unsuru canlı tutulur. Okuyucunun roman-hikâye okuma zevkini karşılayan *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ın konusunu gerçek hayattan alması eseri daha ilgi çekici hâle getirir.”⁵⁵ Safayî, tezkiresinde Dâî'yi “eş'ârı muhayyel ve güftârı katı bî-bedeldir.”⁵⁶ sözleriyle de över. Sadeddin Nüzhetise, eserin samimi bir dille yazılmakla birlikte dil açısından kıymetli bir eser olmadığını söylemektedir.⁵⁷

Nevhatü'l-'Uşşâk, aruzun Mefâ'ilün / Mefâ'ilün / Fe'ülün vezniyle yazılmıştır. Dâî, eserin yazılış tarihini tarih düşürerek de belirtmiştir.

⁵² İsmail Belig, *a.g.e.*, 79., Mustafa Safayî Efendi, *a.g.e.*, 188.

⁵³ Halûk Gökâl, *a.g.e.*, 19.

⁵⁴ Emine Yeniterzi, “Anadolu Türk Edebiyatında Ahlakî Mesnevîler”, *Türkiyat Araştırmaları Literatür Dergisi*, Eski Türk Edebiyatı II, C. V, S. 10, 2007, s. 459.

⁵⁵ Halûk Gökâl, *a.g.e.*, 19.

⁵⁶ Mustafa Safayî Efendi, *a.g.e.*, 186.

⁵⁷ Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk Şairleri*, C. I-IV, İstanbul, 1945.

Düşüp yādıma ez āfāk-ı tārīh

Be-nām-ı Nevhatü'l-'Uşşâk tārīh (NU / 2426) h. 1059

On altı yazma nüshası olan eser, h. 1261 yılında Mehmed Said tarafından basılmıştır. Eser üzerine yapılan ilk çalışma, Teymur Akkuş ve Emine Zencirci tarafından lisans tezi olarak hazırlanmıştır.⁵⁸ Bu çalışmada, eserin Milli Kütüphane 06 Mil Yaz A.3006⁵⁹ arşiv numarasında kayıtlı yazma nüshası ve matbu nüshasının karşılaştırmalı metni hazırlanmıştır. İkinci çalışma, Halûk Gökalp'ın Türk edebiyatında sergüzeşt-nâmeleri konu edinen doktora tezi çalışmasıdır.⁶⁰ Aynı zamanda yayınlanmış olan doktora tezinde Gökalp, Türk edebiyatında sergüzeşt-nâme türündeki on dokuz eseri, biçim ve içerik yönünden ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır. *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ın beş yazma nüshasının temel alınarak incelendiği, fakat metin neşrinin yapılmadığı bu eser çalışmamızın inceleme kısmı için de rehber olmuştur. Eser üzerine yapılan son çalışma ise Serap Aygün tarafından hazırlanmış yüksek lisans tezidir.⁶¹ Bu çalışmada da eserin tek yazma nüshasının⁶² transkripsiyonlu metni hazırlanmış, eserin konusu ve kişileri hakkında yüzeysel bilgiler verilmiştir. Asıl tez konumuz olan eserin, biçim ve içerik yönünden değerlendirmesi ayrıntılı şekilde sonraki bölümlerde yapılacaktır.

2.2.2. MENÂKIB-I YAHYÂ EFENDİ

Şeyh Yahyâ Efendi, h. 900/ m. 1495 senesinde babası Şamlı⁶³ Ömer Efendi Trabzon'da kadı iken orada doğmuştur. Bu esnâda Trabzon valisi olan Şehzâde Selim'in (Yavuz) oğlu Süleyman (Kanunî) doğar. Kanunî'nin annesi Hafsa Sultanın sütü az olduğundan, dönemin kadısı Ömer Efendi'nin eşi, Yahyâ Efendi'nin de annesi Afife Hatun Şehzâde Süleyman'a süt anneliği yapmıştır.⁶⁴ Bu sebepten dolayı Yahyâ Efendi, tarihte Kanunî'nin süt kardeşi olarak anılmaktadır.

⁵⁸ Teymur Akkuş-Emine Zencirci, *Mehmed Dâi Nevhatü'l-'Uşşâk*, (Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi), Ankara, 1999.

⁵⁹ Mehmed Dâi, *Nevhatü'l-'Uşşâk*, Milli Kütüphane, İbnî Sina Salonu, 06 Mil Yaz A. 3006.

⁶⁰ Halûk Gökalp, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul, 2009.

⁶¹ Serap Aygün, *Dâi Mehmet'in Nevhatü'l-'Uşşâk İsimli Eseri: (Transkripsiyon-İnceleme)* (Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Ali İrfan AYPAY), Afyonkarahisar, Eylül-2014.

⁶² Mehmed Dâi, *Nevhatü'l-'Uşşâk*, Milli Kütüphane, 06 Mil Yaz A. 6523/1.

⁶³ Osmanlı Müellifleri'nde Amasyalı Ömer Efendi olarak geçmektedir. Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, C.I, Matbaa-i 'Amire, İstanbul, h.1333, s. 200.

⁶⁴ Nazmi Sevgen, *Beşiktaşlı Şeyh Yahyâ Efendi Hayatı – Menkubeleri - Şiirleri*, Türkiye Basımevi, İstanbul, 1965, s. 3.

Üveysi tarikatı şeyhi olan Yahyâ Efendi, hayatını zâhirî ve bâtinî ilimleri öğrenmekle geçirmiştir. “Müderris” mahlasıyla da şiirler yazmış olan Yahyâ Efendi’nin bir divânçesi mevcuttur. Haşim Şahin, Yahyâ Efendi’nin bir müderris olmasının yanında, devlet yöneticileri ile olan ilişkileri, şair ve sûfi yönü, imar ve iskâna katkıları, ihtida olaylarındaki rolü gibi birçok özelliği olduğunu vurgulamıştır.⁶⁵

Yahyâ Efendi, Kurban Bayramı Gecesi 24 Nisan 1572’de (h. 979) vefat etmiştir. Mezarı Beşiktaş’ta Yahyâ Efendi Mezarlığı’ndaki 11 sandukalı türbesindedir.⁶⁶ Yanında oğulları Ali Efendi ve halifesi Derviş Ali Efendi defnedilmiştir.⁶⁷

Kaynaklarda Şeyh Yahyâ Efendi’nin birçok kerametinden söz edilmektedir. Bu kerametlerin anlatıldığı temel kaynak, menâkıb-nâme türünde yazılmış manzum eserlerdir. Yahyâ Efendi adına yazılmış iki menâkıb-nâme bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Mehmed Nûri’nin *Menâkıb-ı Beşiktaşî Müderris Yahyâ Efendi İbn-i Ömer el-‘Arabî*⁶⁸ adlı manzum risalesi, diğeri ise Mehmed Dâî’nin *Beşiktaşlı Yahyâ Efendi Menâkıb-nâmesi*⁶⁹’dir.

Şeyh Hasan Hüsni Efendi’nin oğlu, XIX. yüzyıl postnişinlerinden Mehmed Nûri’nin yazmış olduğu eser, genel olarak Yahyâ Efendi’nin biyografik hayatını ve kerametlerini anlatmaktadır.⁷⁰ Meral Asa, bu eserin “*Yahyâ Efendi’nin “terceme-i hâlini” yazarken başvurulacak ilk kaynak*” olarak belirtmektedir.⁷¹ Eserin giriş kısmında tezkire ve tarihî kaynaklarda Yahyâ Efendi hakkında verilen bilgiler bulunmaktadır. Dönemin dil özelliklerini de aktaran bu bilgilerden sonra, şairin “Müderris” mahlasıyla yazdığı Divân’ından örneklere de yer verilmiştir. Eser,

⁶⁵ Haşim Şahin, “XVI. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Çok Yönlü Bir Âlim: Beşiktaşlı Yahyâ Efendi”, *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies*, C. XLIII, 2014, s. 125-144.

⁶⁶ Orhan Bayrak, *İstanbul’da Gömülü Meşhur Adamlar (1453-1978)*, Aksüt Matbaası, İstanbul, 1979, s. 124.

⁶⁷ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, (Haz. Nuri Akbayer) Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996, C. V, s. 1669.

⁶⁸ Mehmed Nuri, *Menâkıb-ı Beşiktaşî Müderris Yahyâ Efendi İbn-i Ömer el-‘Arabî, Kaddesallahu Rûhahû*, Der-saadet Matbaası, İstanbul, 1313.

⁶⁹ Mehmed Dâî, *Beşiktaşlı Yahya Efendi Menâkıb-nâmesi*, Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, No: 4604.

⁷⁰ Haşim Şahin, a.g.m. 126.

⁷¹ Meral Asa, “Bir 16. Yüzyıl Portresi Beşiktaşlı Yahya Efendi”, *Türklük Bilgisi Araştırmaları / Journal of Turkish Studies (Kaf Dağı’nın Ötesine Varmak: Festrift in Honour of Günay Kut, I)*, Vol. XXVIII/I, Harvard, 2003. s. 138.

Yahya Efendi'nin Şeyhülislam Ebussuud Efendi ile yazışmasıyla sonlanmaktadır.⁷² Bu menâkıb-nâme, Mehmed Dâî'nin daha önceden yazdığı *Menâkıb-nâme*⁷³'nin özeti şeklinde yazılmıştır.

Mehmed Nûri'nin *Yahya Efendi Menâkıb-nâmesi*, İsmet Demir-Hacı Osman Yıldırım tarafından yayınlanmıştır. Bu yayının sonunda, Dersaadet baskısının tıpkıbasımı da bulunmaktadır.⁷⁴

Yahyâ Efendi'nin kerametlerini konu edinen asıl eser, Mehmed Dâî'nin h.1062 (1652-1653) kaleme aldığı *Beşiktaşlı Yahyâ Efendi Menâkıb-nâmesi*⁷⁵'dir. Şairin dedesinin babası Şaban Efendi, Yahyâ Efendi'nin muhiplerindedir. Karadeniz- Bafra'da ikâmet eden Şaban Efendi belirli aralıklarla Yahyâ Efendi'yi ziyaret etmek için İstanbul'a gelmektedir. Şaban Efendi, Şeyh'in istek ve ısrarıyla ailesiyle İstanbul'a gelip, Yahyâ Efendi Dergâhı'na yerleşir. Şaban Efendi'nin çocuğu, Dâî'nin de dedesi olan Seydî bu esnada iki yaşındadır. Yedi yaşında dergâhın kütüphane hizmetine alınan ve burada eğitim gören Seydî, Şeyh Yahyâ Efendi öldüğünde kırk yaşındadır. Dâî, dedesinden Şeyh Yahyâ Efendi'ye ait olan tüm konuşmaları not etmiştir. Eserinde kulaktan duyma bilgilere yer vermediğini, Şeyhin torunlarıyla bizzat tanıştığını anlatır.⁷⁶

Alıntılarla birlikte 1891 beyit olan menâkıb-nâme, Yahyâ Efendi'nin Müderris mahlasıyla yazdığı şiir ve hikâyelerle iki bin beyiti bulmaktadır. Aruzun remel bahrinde Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün vezniyle yazılan eserde Dâî'nin genel olarak sade ve akıcı bir dil kullandığı eserin kimi yerinde Arapça ve Farsça kelime gruplarına da yer verdiği görülmektedir. Aynı zamanda esere estetik katmak için noktasız harfle yazma çabası içine girdiği de görülmektedir.⁷⁷

Dâî'nin Yahyâ Efendi Menâkıbından ilk kez Mehmed Tahir *Osmanlı Müellifleri* eserinde "1062 tarihinde Beşiktaşlı Dâî nâmında bir şâ'ir tarafından yazılan mufassal ve manzum menâkıb-nâme matbu' değildir." sözleriyle bahsetmektedir.⁷⁸ Ancak, Sadeddin Nüzhet Ergun, eserin Beşiktaşlı Dâî adında başka

⁷² A.g.m., 138.

⁷³ Mehmed Dâî, *a.g.e.*

⁷⁴ İsmet Demir-Hacı Osman Yıldırım, *Beşiktaşlı Yahyâ Efendi ve Üveysilik*, Şeyh Yahyâ Efendi Kültür ve Araştırma Vakfı Yay., No: 1, İstanbul, 1997.

⁷⁵ Mehmed Dâî, *a.g.e.*

⁷⁶ Meral Asa, *a.g.m.*, 138.

⁷⁷ Meryem Babacan, *a.g.md.*

⁷⁸ Bursalı Mehmed Tahir, *a.g.e.*, 200.

bir şaire ait olduğunu düşünür.⁷⁹ Oysa Dâî'nin eserinde dedesi Seydî Efendi ile Şeyh Yahya arasındaki münasebete değinmesi, *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ta bahsettiği üstâdı Zâkirî'den bu eserde de bahsetmesi eserin Mehmed Dâî'ye ait olduğuna kesinlik kazandırmaktadır. Ayrıca A. Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserinde “Tarikat Ulularının Menâkıbları” bölümünde Yahyâ Efendi Menâkıbı'na yer vermiştir.⁸⁰ Levend'in burada verdiği bilgilere göre, eserin Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi No. 4592, 4604 ve Milli Kütüphane İbnî Sinâ Salonu M.F.A. 3336 arşiv numaralarıyla kayıtlı üç nüshası mevcuttur. Fakat günümüz kayıtlarına göre Hacı Mahmud Efendi No: 4604 ve Milli Kütüphane İbnî Sinâ Salonu M.F.A. 3336 numaralarında farklı eserlerinkayıtlı olduğu tespit edilmiştir.

Yahya Efendi Menâkıbı üzerine ilk ve tek bilimsel çalışma Meral Asa tarafından yapılmıştır. Viyana Üniversitesi'nde Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmış çalışmanın metnine ulaşılammıştır.⁸¹

3. NEVHATÜ'L-'UŞŞÂK'IN İNCELENMESİ

3.1. BİR SERGÜZEŞT-NÂME OLARAK NEVHATÜ'L-'UŞŞÂK

Sergüzeşt-nâmenin tanımı ve sınıflandırmasına dair bilgiler birinci bölümde (1.1 ve 1.2 başlık numaralı bölümler) verilmiştir. Yapılan tanım ve sınıflandırmaya göre *Nevhatü'l-'Uşşâk*, sergüzeşt-nâmelerin alt grubu olan “hatıralar” türündeki eserlere örnektir. Eserde, Dâî'nin başından geçen platonik aşk macerası anlatılır. Dolayısıyla eserin sergüzeşt-nâmeler arasındaki yeri daha da özele indirgenerek, “hatıralar” grubunun bir alt grubu içerisinde “*bir dönemi ya da bir hadiseyi ele alan sergüzeşt-nâmeler*” türündeki eserler arasında değerlendirilebilir.

Nevhatü'l-'Uşşâk, Dâî'nin hayatının yaklaşık üç yıllık bir dönemini konu edinir. Bu üç yıllık süre içerisinde şair “aşk” temasından uzaklaşmaz. Anlatısının merkezinde sürekli aşk vardır. Hikâyedeki yer ve kişiler de hep gerçek hayattan alınmıştır. Olaylar sürekli Dâî'nin dilinden anlatılır, eserin anlatımında da “ben”anlatıcı hâkimdir. Bundan dolayı da eser, hasb-i hâl türü içerisinde değil, sergüzeşt-nâme türü içerisinde değerlendirilir.

⁷⁹ Sadeddin Nüzhet Ergun, *a.g.e.*

⁸⁰ Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1998, s. 438.

⁸¹ Meral Asa, *Mehmed Dâî: Menâkıb-ı Yahyâ Efendi İnceleme-Metin* (Viyana Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Danışman: Marcus Köhbach), Viyana, 1998.

Dâî, sevgilisinin hem sübyan (çocuk), hem bir erkek olmasını eser boyunca soğukkanlılıkla anlatır. Yaptığı şeyin ayıp veya günah sayılacağını düşünmez. Halûk Gökalp'in da tespit ettiği gibi “*hem-cinse duyulan aşkın anlatıldığı sergüzeşt-nâmelerde söz konusu edilen ilişkiler, daima cinsel temeli olmayan platonik aşklardır.*”⁸² Dâî de içinde bulunduğu mecâzî aşkın asıl maksadının ilâhî aşka ulaşmak olduğunu belirtir.

Sözün kısrını ço maşşud içdür

Mecâz içre haķiķat mündericdür (NU / 380)

Sonuç olarak *Nevhatü'l-Uşşâk*, Dâî hakkında kaynaklarda verilen bilgilerin temel kaynağı olan bir eserdir. Şairin özel hayatıyla ilgili bilgileri de içeren eser, doğrudan şairin kendisi tarafından verilmiştir. Dâî, anlattığı hikâyesi için, bazı nüshaların bölüm başlıklarında her ne kadar “hasb-i hâl” demeyi tercih etse de kendi öz hikâyesini, birinci ağızdan anlattığı için eserin bir sergüzeşt-nâme olduğunu söylemek mümkündür. Dâî de eserinin birçok yerinde, anlattığı hikâyeyi sergüzeşt olarak tanımlamaktadır.

Gel ey dil başla bülbül-veş figâna

Beyân ét sergüzeştüñ yana yana (NU / 211)

Efendi sergüzeştümdür bu hâlât

Degüldür ğayrıdan naķl ü rivâyât (NU / 257)

Êdüp pes sergüzeştüm bende manzûm

Olam tâşahfe-i ‘âlemde merķûm (NU / 2291)

Cihânda ehl-i ‘aşkın sergüzeşti

İhâta eylemişdür kūh u deşti (NU / 2298)

⁸² Halûk Gökalp, *Mûyî-Nâlân u Handân*, Karahan Kitabevi, Adana, 2009, s.49.

3.2. BİÇİM

3.2.1 NAZIM ŞEKLİ

Nevhatü'l-'Uşşâk, mesnevî nazım şekliyle yazılmış 2474 beyitlik hacimli bir eserdir.⁸³

Anadolu'da yazılan -özellikle aşk konulu- mesnevîlerde, XIV. yüzyıldan itibaren farklı nazım şekilleri kullanılmıştır. Bu kullanım, eseri hem tekdüzeliliğin sıkıcılığından kurtarmış hem de eserin zenginliğini arttırmıştır.⁸⁴ *Nevhatü'l-'Uşşâk* da farklı nazım şekillerinin kullanıldığı eserlerdendir. Bu yönüyle de oldukça zengin kullanıma sahiptir.

Tüm nüshaların karşılaştırılmasıyla tesis edilmiş *Nevhatü'l-'Uşşâk* metninde biri Şeyhülislam *Yahyâ Divânı*'ndan alınmış beş beyitlik, diğeri ise yirmi dört beyitlik iki gazel; beş bentlik iki mütekerrir murabba; yedi bentlik bir mütekerrir müsemmen; üç kıta; biri kıta-i kebire iki hatime-i manzume; bir rubâi ve eserin sonlarında üç farklı bölümden oluşan mensur kısımlar bulunmaktadır.

Mütekerrir musammatların ikisi Dâî'nin sevgilisi Mehmed'e yazdığı musammatlar, biri ise Mehmed'in ağabeyi Mustafa için yazdığı mersiye niteliğinde manzumelerdir. Dâî'nin iki birâderin ölümü üzerine duyduğu üzüntüyü yazdığı mersiyelerden mütekerrir müsemmen ve mütekerrir murabbalardan alınmış örnekler aşağıda yer almaktadır:

*O cemâli âfitâbum olalı gözden ırağ
Zulmet-i hicrânda kaldı bu gönül pür-iftirâğ
Göz yumup dâr-ı fenâdan baş açuğ yalın ayağ
Cân atup dâr-ı beğâyâ eyledi 'azm-i yarağ
Êtdi ol genc genc-veş zîr-i zemîn içre turağ
Söylerem kâr eyledikçe câna nâr-ı iştiyâğ*

Hasretâ derdâ dirîğâ sevdüğüm âh el-firâk

Nağl-i tâzem el-vedâ' âh el-vedâ' âh el-vedâ' (NU / 1995 - 1998)

⁸³ Tezkire ve diğer ansiklopedik kaynaklar, eserin bin beyit olduğu bilgisini vermektedir. Fakat, incelediğimiz 16 nüshanın beyit sayısı en az olan nüsha (T) 2021 beyittir.

⁸⁴ Ahmet Kartal, Ahmet, *Doğu'nun Uzun Hikâyesi Türk Edebiyatında Mesnevî*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2103, s.81-82.

Şāh-bāzum bāl açup dār-ı beķāya ittifāk

Cān atup bāğ-ı cināna eyledi ‘azm-i yaraķ

Hāne-i ķalbimi yaķdı dirīgā nār-ı iştıyāk

El-firāk u el-firāk u el-firāk u el-firāk (NU / 2053-2054)

Divānlarda geleneğe uygun olarak son bölümlerde yer alan kıt’aların, müstakil mesnevîlerde de bu kurala uygun yazıldığı görülür. Kıt’alar genellikle, mesnevîlerde konunun işlendiği bölümlerin sonlarında, dūâ bölümünden önce yer alır. *Nevhatü’l-‘Uşşāk*’ta da kıtalar bu sıralamaya uygun şekilde, dūâ bölümünden önce bulunmaktadır. Eserde yer alan kıtalardan ikisi tarih manzumesidir. Bunlardan biri, şairin sevgilisi Mehmed’in, diğeri ise Mehmed’in abisi Mustafa’nın ölümü için tarih düşürülen kıt’alarıdır:

Ġurre-i zi’l-ħiccede āh o ma‘ sūm-ı pāk

Ētdi fedā cānını Hāķdan érüp lāyiħa

Hā‘cesi dēdi anuñ mevtine bu tārıħını

Rūh-ı Muħammed için oķıyalum fātıħa (NU / 2120- 2121)

Āh kim bād-ı ecel hāķe şalup nā-gehān

Gūş edenler mevtini dēdiler innā ileyh

Ġurre-i māh-ı muħarremde ‘uķbāya gūzer

Ētdi tārıħ Muştafā raħmetullāh aleyh (NU / 2153 – 2154)

Nevhatü’l-‘Uşşāk’ta bir manzume rubâ’î başlığı altında yazılmıştır. Diğerkaynaklarda da rubâ’î olarak kabul edilen dörtlük aruzun mefâ’îlün / mefâ’îlün / mefâ’î’lün / mefâ’îlün kalıbıyla yazılmıştır. Rubâ’î kendine mahsus ahrem ve ahreb kalıbı denilen özel kalıplarla yazılır. Dolayısıyla rubâ’î başlığıyla yazılan bu dörtlük nazmdır.

Perī-peyker melek-manzar semen-sīmā vü sīmīn-ber

Yanagi gül dili bülbül leb-i sūkker beñi ‘anber

Gönüller şehrinüñ şāhı güzellik evcinüñ māhı

Bu Dā‘ibendenüñ gāhı nazar-gāhıdur ol dilber (NU / 2445-2446)

Dâî, eserin sonunda iki ‘‘Hatime-i Manzûme’’ye yer verir. Bu manzumelerin ilkinde eserini Şevval ayı içinde yazmaya başlayıp Safer ayının başlarında, 3-4 aylık bir zaman zarfında bitirdiği bilgisini verir:

*İşbu Dâ‘î-i Muḥammed bin Receb
Efḫarü‘r-racî ilâ gufrân-ı Rabb*

*Mâh-ı Şevvâl içre êdüp ibtidâ
Ĝurre-i mâh-ı Şaferde bu gedâ (NU / 2427-2428)*

Bu manzumenin devamında şair, eserini bitirdiği zaman için tarih düşürür ve okuyucularından, eserinde hatası varsa düzeltilmesini, eseri okudukça kendisine dua edilmesini diler:

*Göriccek taşḫîḫ eden noḫşânını
Göre Ḥaḫḫuñ bi-ḫisâb iḫsânını (NU / 2431)*

*Nevḫama her kim êderse iḫtirâm
Nâr-ı düzaḫ cismine ola ḫarâm (NU / 2433)*

*Ḥayra yazsun şerrini anuñ Kirâm-in-Kâtibin
Her kim añarsa du‘âda işbu ḫaḫḫiñ kâtibin (NU / 2441)*

Eserin sonunda, ikinci Hatime-i Manzûme’de dünyanın faniliği, ölümün kaçınılmaz olduğu ve her canlının sonunda ölümle yüzleşeceği anlatılır. Dâî, burada kendi kendine teselli vermeye çalışır. Bu, erken yaşta ölen sevgilisinin ölümü karşısında bir teselli duygusudur:

*Çün ecelden ḫalâşa yoḫ çâre
Sen gerek bende ol gerek şâh-ı Rûm (NU / 2458)*

*Ölmek için bil ki çalındı ḫalem
Böyle ḫondı ezel bu güne rûsûm (NU / 2461)*

*Gitdi onbeş yaşında o maḫbûb
Toymadı gençliğine ol ma‘ḫûm (NU / 2467)*

3.2.2 BÖLÜMLER

Her beyitin kendi arasında kafiyeli olduğu mesnevî nazım şekli belli bir tertiple bölümlerden oluşur. Bu bölümler genel olarak;

- a. Giriş bölümü
- b. Konunu işlendiği bölüm
- c. Bitiş bölümü

olmak üzere üçe ayrılır.⁸⁵

Giriş bölümünde geleneğe uygun şekilde; tevhîd, münâcât, na't, dört halifeye methiye, din büyüklerine övgü, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e övgü, Hz. Hamza ve Hz. Abbas'a övgü, devrin padişahına ve devlet büyüklerine methiyeler yer alır. Bölümün sonuna doğru ise şair, eseri yazma macerasını yani eserin sebab-i telifini verir. Bu kısım, bir nev'i diğer bölüme hazırlık mahiyetindedir.

Konunun işlendiği bölümde ise; adından da anlaşılacağı üzere mesnevînin asıl hikâyesi anlatılır. Şair, bu bölümde eserin tekdüzeliğini kırmak için farklı nazım şekillerine de yer verebilir.

Son bölüm olan üçüncü bölümde şair, Allah'a şükreder ve okuyuculardan kendisi için dua etmelerini ister.

Nevhatü'l-Uşşâk da yukarıdaki mesnevî planına uygun bir kompozisyonla yazılmıştır. Hikâyenin gidişatına göre her bölüme bir başlık verilmiştir. Dâî, eserinin her bölümüne “makale” demeyi tercih etmiştir. Başlıklarda, “Bu makâle intizâr-ı gül-izârumdur benim”, “Bu makâle vuslât-ı dil-dârımı eyler beyân”, “Bu makâle matemidür mâder-i meh-pâremûñ” gibi kullanımlar dikkat çekicidir.

Dâî, eserin giriş bölümünde klasik mesnevî tertibine uygun bir sırayı takip etmiştir.

Besmele ile başlayan bölümün ardından 70 beyitlik bir tevhid manzumesi yer almaktadır. Bu bölümde Allah'ın gücü ve kudreti anlatılır:

Ahaddur yoğdur Allâhuñ şerîki
Muhaqqak bilki hâlîk olmaz iki (NU / 7)

Şebîhi vü nazîri yoğdur anuñ
Mu'îni vü mûşîri yoğdur anuñ (NU / 8)

⁸⁵ İsmail Ünver, “Mesnevî”, *Türk Dili*, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divân Şiiri) S. 415-416-417, TDK, Ankara, 1986, s. 432.

Semavâti direksüz durduran ol
Buluştan tatlu şular yağduran ol (NU / 24)

Şaş içre âteşi pinhân eden ol
Şu içre dürrile mercân eden ol (NU / 25)

Zihî şâni' zihî sultân-ı kadir
Kim anuñ kudreti her yérde zâhir (NU / 64)

Tevhid bölümünden sonra na't bölümü yer almaktadır. Hz. Peygamberin övüldüğü bu bölüm için, “Bu Makâle Hazret-i Sultân-ı Kevneyn Na'tıdur” başlığı verilmiştir. 50 beyitten oluşan bu bölüm, Hz. Peygambere olan sevgiyi, O'nun mucizelerini anlatmaktadır.

Dört halife methiyesi klasik kullanımdaki “medh-i çehâr yâr” bölümünden farklı şekilde dört ayrı bölüm halinde verilmiştir. Halife isimleri yerine; Hz. Ebubekir için Hz. Sıddık, Hz. Ömer için Hz. Fârûk, Hz. Ali için ise Hz. ‘Aliyü'l-Murtazâ'nın kullanımı tercih edilmiştir. Bu bölümün hemen arkasından “Bu Maqâle Âl u Evlâd-ı Resûlün Vasfıdur” başlığı altında Hz. Peygamberin torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile Hz. Peygamberin amcaları Hz. Abbas ve Hz. Hamza'nın övgülerine yer verilmiştir.

Dâî'nin son methiyesi, devrin padişahı IV. Mehmed içindir. Sultan IV. Mehmed'i övüldükten sonra, Allah'tan Girit'in fethinin IV. Mehmed'e nasip olmasını niyaz eder. O'nun da dedeleri gibi fatih olmasını diler ve dünya var oldukça Osmanlı soyunun da yaşaması için dua eder.

Dâî son övgüsünü üstâdım dediği Hasan Hüzeyin Zâkirî için yapar. 20 beyitlik bu bölümde, Zâkirî'nin sesinin güzelliği, musikideki ustalığı övülür.

Bu bölümden sonra konuya giriş mahiyetinde sebep-i telif kısmına yer verilmektedir. Mehmed Dâî, Sebeb-i Telif bölümünü “Bu Makâle İbtidâ-i Vâsf-ı Hâlümdür Benüm”⁸⁶ başlığı ile vermektedir. Eseri yazma sebebini de, bir aşkın gizli kalamayacağı, kendi aşk hikâyesinin de herkes tarafından bilinmesini istediği sözleriyle belirtmektedir:

⁸⁶ Şunu belirtmek gerekir ki, çok sayıda nüshası olan *Nevhatü'l -'Uşşâk*'ın her nüshada bölüm başlıkları, bölümlerin yerleri ve sayıları değişebilmektedir. Örnek olarak verdiğimiz başlıklar, nüshaların karşılaştırılması sonucu oluşturulmuş metinden alınmıştır.

*Nihân olmaz cihânda ‘aşk ile meşk
‘Ayân ét tâderûnuñ kalmaya huşk (NU / 212)*

*Kitâbuñ oқыyanlar kıala tâña
Yürekden acıyup raħm éde saña (NU / 230)*

“Hacimli bir eser olmasına rağmen Nevhatü’l-‘Uşşâk’ta içerik ve biçime dayalı bir kompozisyondan söz etmek mümkündür.”⁸⁷ Sebeb-i Telif bölümünün sonlarına doğru Dâî, eserinin dört bölümden oluştuğuna ve eserini niçin dört bölüme ayırdığına dair bilgiler vermektedir:

*Ki dört faşl ola dünyâ-veş kitâbuñ
Nazar éden bile ni‘me’l-meâbuñ
Ola çün faşl-ı evvel şun‘-ı Mevlâ
Édeler kudret-i Haqqı temâşâ*

*Kim ol dibâcedür hem nâ‘t-ı Aħmed
Şahabe vaşfi ile Hân Muhammed*

*İkinci faşl ola ‘iş u şādī
Haqqıkatde velī olmaya dādı*

*Bu dehrüñ yoқdurur zevķine bünyād
Olısar bir nefes içinde berbād*

*Üçünci faşl ola yās u mâtem
Pes oldur hâl-i ‘âlem mâ-taқaddüm*

*Gelen gider konan göçer hemişe
Cemi‘-i nās hayrândur bu işe*

*Duâ vü zâr ola dördünci faşlı
Duâdur çünki her maқşûduñ aşlı*

*Du‘âdan çekmez el pes olan insân
Du‘â ile olur her müşkil âsân (NU / 234-242)*

⁸⁷ Halûk Gökalp, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul, 2009, s.300.

Dâî, eserini dört bölüme ayırmasının anlamını, gönülün de bu dört hâlden uzak olmadığı sözleriyle belirtmektedir. Bu dört bölüm şairin sözleriyle şu dört durumla karşılık bulmaktadır: Sevgilinin nazı, aşk, ölüm ve ayrılık...

Ki dört faşl olmanuñ budur meâli

Göñül dört hâlden olmadı hâlî

Biri cevri-i habîb biri muhabbet

Üçinci mevt dördincisi firqat (NU / 245-246)

3.2.3 KAFİYE VE REDİF

Kafiye divân şiirinde sesin simetrik olarak kullanılmasıdır. Divân şairi, geleneğin estetik düzenine çok sıkı bağlıdır. Kafiye, şiirdeki diğer kelimelerin ses ve anlam değerleriyle uyum içinde olduğunda etkileyici ve bütünlük taşıyan bir nitelik kazanır. Şiire musiki ritmini veren, ahengi sağlayan kafiyedir. Mesnevîlerde her beyitte kafiye değiştiği için şiirin genel ritmini belirleyemez. Fakat yine de beyit içerisinde müfret şekilde ritim sağladığı görülür.⁸⁸

Nevhatü'l-'Uşşâk 'ta ahengi sağlayan her türden kafiye çeşidi bulunmaktadır. Kafiye çeşitlerinden en fazla zengin kafiye çeşidine yer verilmiştir:

Éder göz şun '-ı Mevlâyı temâşâ

ĶulaĶ éder velî ol şun 'ı ifşâ (NU / 264)

Şabâh oldı açıldı çünki mekteb

Gelüp şıbyân oturdılar müretteb (NU / 324)

Sözüm yoĶdur benüm her bî-mezâĶa

Ne bilsün étmeyenler istizâĶa (NU / 343)

Düşüp ben dahı oldum hâke yek-sân

Nice şabr eylesün bu hâle insân (NU / 1679)

Göñül bir lahza bulmayınca ârâm

Heman ahvâl-i nazma étdüm iĶdâm (NU / 2167)

⁸⁸ Muhsin Macit, *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*, Akçağ Yay., Ankara, 1996, s. 83-87.

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ta yer alan kafiyelerde genellikle Arapça ve Farsça sözcükler kullanılmıştır.

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta cinaslı kafiyeleler de çok sık kullanılmıştır.⁸⁹

Uçup ol tütî-i gūyâ kafeşden

Kim uçdı murğ-ı cān gūyâ kafeşden (NU / 418)

Çağırduçça beni şāhum dé lālā

Sözüm tut hātırım-çün deme lā lā (NU / 565)

Eger ol dedüğüñ var ise anda

Ki gıybet étmiş olursın o anda (NU / 796)

Eger ma'şūk éderse aşināyı

Çeker ol ka'r-ı bahre āşināyı (NU / 1027)

Dédi gel gitdiler ol kaldı hāli

Oturdum yanına şormağa hāli (NU / 1447)

Aynı anlam ve görevde tekrarlanan söz veya söz grubu anlamına gelen redif⁹⁰, *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ta çok sık kullanılmıştır. Şair, şiirde akıcılığı devam ettirebilmek için kafiyenin kullanılmadığı yerlerde redif kullanmayı tercih etmiştir. Rediflerin genellikle Türkçe kelimelerle yapılması dikkat çekicidir.

Delinür idi āhından yürekler

Dayanmaz idi āhından yürekler (NU / 1576)

Dédiler bildi söyleşdi bizümle

Görüşdi vü esenleşdi bizümle (NU / 1636)

Dédüm ol dem añāel-ğüküm Allāh

Ağıbbāya şabırlar vére Allāh (NU / 1664)

Tereğğüm eyleyüp bir ehl-i inşāf

Diye Hağ rahmet éde édüp inşāf (NU / 2297)

⁸⁹ Halûk Gökarp, *a.g.e.*, 302.

⁹⁰ Cemal Kurnaz-Halil Çeltik, *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*, H Yayınları, İstanbul, 2010, s. 2.

3.2.4. VEZİN

Divân şiirinde hâkim vezin aruzdur. Arûz, nazımda uzun veya kısa, kapalı veya açık hecelerin âhenkli dizilerine dayanan ölçü sistemidir. Divân şiirinde, söyleyişin canlılığını yani ritmi sağlamak yolunda vezin en önemli araçtır.⁹¹

Nevhatü'l-'Uşşâk mesnevîlerde çok sık kullanılan, Hezec Bahrinin “Mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ûlün” kalıbıyla yazılmıştır. Dâî, eserinin sonlarına doğru farklı nazım şekillerini de kullanmıştır. Bu nazım şekilleri, arûzun farklı vezinleriyle yazılmıştır. Böylelikle şair, eserine canlılık katmış, eseri monotonluktan kurtarmıştır.

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta birkaçı dışında, vezin yönünden bozuk beyit yok gibidir. Aşağıdaki beyitler, içerisinde bulunduğu manzumenin vezni ile uyumlu değildir:

Hezâr aḥsent-i cihānda ol lebibe

Ki buyurmuş durur men ‘āb-i ‘aybe (NU / 259)

Hemîn şem eyleye şāne mūy-ı boyın

Göre āyine ancak reng ü rüyın (NU / 443)

Degül Tañrı Haḫḫı bu iyi ‘alāmet

Ki vardur bunda elbet bir ḫasāret (NU / 650)

Eserde çok sayıda imale kusuru bulunmaktadır. İmalenin olmadığı beyit yok gibidir.

Nevhatü'l-'Uşşâk'ın nazım şekillerine göre farklılık gösteren vezin dağılımı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Gazel	Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün
Gazel	Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün
Müsemmen	Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün
Murabba'	Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün
Murabba'	Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün
Kıt'a	Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün
Kıt'a	Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün
Kıt'a	Mefâîlün Mefâîlün
Hatime-i Manzume	Fâilâtün Fâilâtün Fâilün
Kıt'a-i Kebire	Feilâtün Feilâtün Feilün
Rubâ'î	Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün
Hatime-i Manzume	Feilâtün Feilâtün Feilün

⁹¹ Muhsin Macit, *a.g.e.*, 76.

3.3. İÇERİK

3.3.1. ÖZET

Nevhatü'l-'Uşşâk, sübyan mektebinde imam-hatiplik yapan Mehmed Dâî'nin başından geçen aşk macerasını anlatır. Eserin giriş bölümü klasik mesnevî tertibinde geleneğe uygun şekilde işlenmiştir. Sebeb-i Telif bölümünde de şair, kendisini eseri yazmaya iten sebep ve eseri yazma serüveni hakkında bilgiler verir. Daha sonra aşk macerasını başından itibaren anlatmaya başlar.

Dâî, dünyadan elini ayağını çekmiş, günlerini ibadetle geçirir. Sübyan mektebinde hocalık yapar, öğrencilere *Kur'an-ı Kerim* okutmaktadır. Dâî'nin aklında ilim ve irfandan başka bir düşünce yoktur. Halkın arasına çıkmamakta, halkın iyi veya kötü işleriyle uğraşmamaktadır. Kırk yaşına gelmiş, saçı sakalı da ağarmaya başlayan Dâî'nin gönlünde zevk ve sefaya yer kalmamıştır. Ama ne olduyorsa bir anda olur ve kendisinin başına geleni duyanlar bu hikâyesine şaşıracaktır. Kaderde ne var ise elbette olacaktır...

Hoca bir gün evde eşiyle sohbet etmektedir. Konu güzellerden açılır ve eşi Dâî'ye mektebindeki güzeller güzeli bir çocuğu (Mehmed) övmeye başlar. Kadın çocuğa ait güzellik unsurlarının tümünden bahseder. Dâî, anlatılanlardan o denli etkilenir ki öğrencisini görmeden ona âşık olur.

Sabah olunca mektep açılır ve öğrenciler teker teker gelip yerlerine oturur. Eşinin bahsettiği peri yüzlü Mehmed mektebe, boynunda Mushafıyla herkesten sonra gelir. Dâî onu görünce o kadar etkilenir ki mektebe bir nurun indiğini zanneder. Bu güzelliğin yanında eşinin anlattıkları az bile kalır. Meğer Mehmed'in güzelliği, anlatılandan beş kat fazladır. İradesi elden giden hoca, Mehmed'e âşık olur. Uzun yıllardır kendisinden ders almasına rağmen, eşi anlattığı ana kadar onun yüzüne bakmamıştır.

Yaşanılanlara kısa bir ara veren Dâî, aşkın kudreti ve insan üzerindeki etkilerinden uzunca bahseder ve içerisinde bulunduğu durumu anlatmaya çalışır.

Öğrenciler yerlerine düzenli bir şekilde oturduktan sonra, Kur'an okumaya başlarlar. Tek tek hocalarının yanına gelir, hocalarının taliminden geçer, yerlerine giderler. Mehmed de verilen ödevi ezber eder ve hocasının önüne gelip oturur. Hoca bu nur yüzlü sevgiliden o kadar etkilenir ki Mehmed'in yerine geçip oturmasını istememektedir. Mehmed'in gül yüzüne daha çok bakabilmek için ertesi günün

ezberini de yaptırır. Mehmed ezberini tamamlayınca, kuşluk vaktinde onu serbest bırakır. O güzel sesli tûtî (papağan) kafesten uçunca, sanki gönül kuşu kafesinden uçmuştur.

Hikâyesine kısa bir ara veren şair, sevgilisinin güzel ahlâkı karşısında kendi durumundan söz eder. Sevgilinin güzelliğine o kadar vurulmuştur ki kendi kendini sorgulamaya başlar. Allah zinaya bile razı değilken, aklına erkek zinasının nasıl geldiğini sorgular. Lût kavminin yaptıklarını yapan insanların iki âlemde yüzkarası olacaklarını bildiğini de söylemekten kaçınmamaktadır. Dâî kendisini ancak ilim sahiplerinin anlayacağını, mecazla gerçeği bilmeyenlerin hikâyesini tekrar tekrar okumasını belirtir.

Uzun bir bekleyişten sonra diğer öğrencilerle sevgilisinin geldiğini gören Dâî, çok mutlu olur. Gözleri yaşlarla dolu iken sevgilisinin gelişiyile canı mutlulukla yerine gelmiştir. *Kitâb-ı Şahidî*'yi ezbere okuyabilen sevgilisi, bu kitaptan iki beyit okur. Bu beyitleri duyan Dâî, çok derin bir âh çeker. Dâî sevgilisine gizlice aşkını ifşâ eder. Sevgilisi de bu duruma kayıtsız kalmaz, hocasına karşılık verir. Bundan sonra Dâî'nin sevgilisinden iki isteği vardır: Birincisi, sevgilisinin artık kendisine efendim dememesi, ikincisi de elini öpmemesidir. Artık, eli öpülecek efendi, sevgilinin kendisidir. Dâî, Mehmed'e karşı hissettiği duyguları ona söyledikten sonra Mehmed'i kendisine söylenenleri kimseye söylememesi konusunda uyarır.

Dâî bir gün, ay yüzlü sevgilisine aşkının ne kadar derin olduğunu ve ona her an duyduğu özlemin giderek arttığını anlatır. Bir gün bile yüzünü görmese, o gün canının karanlıklara gark olacağını söyler. Kendisini göreceği vakte kadar gözünün yollarda olduğunu söyler ve bir istekte bulunur. Mektepte hapsolmanın vakti olmadığını, baharın geldiğini, doğaya bir tazelik geldiğini beyan ederek kendisiyle bir gezintiye çıkmayı teklif eder. Sevgilisi de Dâî'nin bu fikrini emir telakki eder. Ne zaman emrederse bir ırmak kenarına gezmeye gidebileceğini söyler ve ertesi gün için sözleşirler. Dâî, gizlice yaptığı teklifin sevgiliden geri bildirimini olumlu olunca bu haberi diğer çocuklarla da paylaşır. Sabahın erken saatlerinde toplanıp sözleştikleri yere gideceklerini söyleyince çocukların hepsi birden sevinir. Akşam olunca teker teker hocalarının elini öptükten sonra evlerine giderler.

Bu günün gecesinde Dâî'nin gözüne uyku girmez. Sevgilisinin kendisine merhamet edip, lütuf kapısını açtığı için Allah'a şükreder. Ve tüm gece, sabah olunca sevgilisine kavuşup onun ayağının tozuna yüzünü sürmeyi hayal eder.

Tüm gece karışık duygular yaşayan Dâî, mutluluğundan hem güler hem ağlar. Uzun süren gecenin sabahında piknik için gerekli malzemeleri alıp öğrencileriyle sözleştikleri yere gider. Bir müddet bekledikten sonra kimsenin gelmediğini görünce içine bir kurt düşer. Bu anda sevgilisinin verdiği sözü düşünür. Her ne olursa olsun sevgilisinin geleceğinden şüphesi yoktur. Dâî, çocukların uzaktan geldiğini görünce gözleri sevgilisini arar. Sevgilisini aralarında görmeyince çocukları azarlamaya başlar. Kendilerine özellikle, gelirken sevgilisini de beraber getirmeleri konusunda nasihat ettiğini vurgular. Çocuklar, arkadaşlarının evine uğradıklarını; ancak, annesinden hastalandığını, denize girdiği için ateşlenip sıtmaya tutulduğunu öğrendiklerini söylerler. Bu haberi öğrenen Dâî, gün boyunca ağlar. Yemeden içmeden kesilen Dâî, bu halini çocuklardan gizlemek için hasta numarası yapar. Çocuklara eğlenmeleri için telkinde bulunan Dâî, bir kenara çekilir. Değişik düşüncelere kapılınca, yanında getirdiği *Yahyâ Divâni*'nden rastgele bir sayfa açar ve karşısına çıkan ilk gazeli okur. Bu şiiri ezber edene kadar okur ve hüznü dolu kalbini bu şiirle dindirmeye çalışır. Bu esnada yemekler yenmiş, içecekler içilmiştir. Kalan gıdalar bölüşülmeye başlanır. Sevgilisinin durumunu merak eden Dâî, bir öğrencisiyle hasta sevgilisine kalan yemeklerden bir miktar gönderir. Dâî'nin asıl amacı sevgilisinden haber alabilmektir. Yol boyunca feryat figan ağlayan Dâî, sevgilisini görebilmek için ne yapması gerektiğini düşünür. Bir miktar bitki (çiçek) alarak sevgilisinin yanına gitmek için yola koyulur. Sevgilisinin evine giren Dâî, telaş içerisinde, sevgilisini görmeyi arzular. O anda sevgilisinin içeri girdiğini görünce duygulanır. Sevgilisi, Dâî'nin elini öper ve usulca yanına oturur. Dâî, Mehmed'e durumunu sorar ve ona nasihatlerde bulunur. Bu sırada, yanında getirdiği çiçeği gizlice sevgilisinin eline bırakır. Üzgün bir şekilde eve gelen Dâî, bu halinin anlaşılmasında için biraz rahatsız olduğunu ve yalnız kalmak istediğini söyler.

Sürekli huzursuz olan Dâî, okulda sevgilisinin oturduğu sıranın boş olduğunu görünce daha çok üzülmeğe. Bu hasrete dayanamayıp tekrar sevgilisini görmeye karar verir. Sevgilisinin evine onu ziyarete gider. Bu sefer Dâî'ye kapıyı açan sevgilisi. Sevgilisi sıtmadan kurtulmuş, iyileşmiştir. Dâî, bu duruma çok sevinir ve

en kısa sürede sevgilisinin mektebe dönmesini ister. Sevgilisi de Dâî'yi kırmayıp, kendini iyi hissederse okula geleceğine dair söz verir. O gece, yine sevgiliyi görememenin verdiği endişeyle Dâî'nin gözüne uyku girmez. Bir gün sonra, okula gittiğinde karşısında sevgilisini görünce Allah'a şükreder.

Dâî'nin, sevgilisine karşı hissettiği aşk günden güne artar. Bunun üzerine, sevgilisine kendisiyle özel görüşmek istediğini, kendisine doyusuya bakmak istediğini ve ayağının tozuna yüzünü sürmek istediğini söyler. Sevgilisi, Dâî'nin bu isteğini geri çevirmez, bir tenhada buluşurlar. Sevgilisinin yüzünü hayran olmuş şekilde seyrettiği esnada, çiftin etrafında biri belirir. Çifti el ele otururken gören kişi, Dâî'nin eşidir. Çiftin kaçışmaları devam ederken kadın, Dâî'yi kolundan tutup azarlar. Yaptığı şeyin kendisine yakışmadığını söyler ve sofı iken neden bu davranışlarda bulunduğunu sorar. Dâî ise bu aşkın ortaya çıkmasında kendisinde suç olmadığını, buna sebep olanın kendisi olduğunu belirtir. Eşi anlatmasaydı, ne çocuğu ne de çocuğun güzelliğini fark edecekti. Kadın, sevmen için anlatmadım, diyerek kendini savunur. Eğer bu davranışlarına devam edersen cümle âleme bunu anlatacağım, diye de tehdit savurur. Dâî karısına, bu sırrı halkın duyması durumunda kocasız kalacağını, bağına taş basmak zorunda kalacağını söyler. Dâî'nin tehdidi sonucunda, kadın her şeye rağmen sabretmeyi göze alır.

Beraber yakalandıktan sonra, sırları açığa çıkınca sevgilisi Dâî'den uzaklaşır. Ona eskisi gibi yakınlık göstermez. Mehmed, mektepteki derslerinde hocasının yüzüne bakmaz. Hocasıyla yüz yüze geldiğinde hocasından yüz çevirir. Mehmed'in bu davranışları Dâî'yi bir hayli üzer. Bu kadar sıkıntıya dayanamayan Dâî, bir gün sevgilisini tenhada tek başına yakalar. Karısının uygunsuz davranışından dolayı Mehmed'den özür diler. Bu davranışın, aralarındaki ilişkiye gölge düşüremeyeceğini, karısının kendisine olumsuz bir harekette bulunamayacağını belirtir. Dâî'nin bu sözlerine kayıtsız kalamayan Mehmed, eskisi kadar olmasa da hocasına yakınlık gösterir. Her ne kadar yakınlık gösterse de Mehmed'in hocasına karşı tutumu eskisi gibi değildir. Bu durumdan rahatsız olan Dâî, tekrar Mehmed'le konuşur. Aralarındaki soğukluğun niçin devam ettiğini, niçin eskisi gibi davranmadığını sorar. Dâî'nin feryâd figanına hiçbir tepki vermeyen Mehmed, arkasını dönüp Dâî'den uzaklaşır. Bu esnada Dâî ağlamaktan kendini kaybeder. Tuhaf hareketler sergilediği anda eşi içeriye girer. Eşi Dâî'yi bu şekilde görünce üzülür. Kendisi için yapabileceği

bir şey olup olmadığını sorar. Dâî de tüm bu olanlardan kadını sorumlu tutar ve bu karmaşık durumu düzeltmesini ister. Kocasının insanlar arasında bu şekilde perişan görünmesini istemeyen kadın, her şeyi sineye çekerek Mehmed'le konuşmayı kabul eder.

Kadın ile Mehmed تنها bir yerde buluşup olan biteni konuşurlar. Kadın Mehmed'e, Dâî'nin içinde bulunduğu durumdan, sabahlara dek ağladığından, ölümü bile göze aldığından söz eder. O gün kendilerinin yanına yanlışlıkla geldiğini, özrünü kabul etmesini ister. Bu konuşmadan sonra da gidip hocasının elini öpmesini, her şeyin eskiye dönmesini tembih eder. Mehmed, kadının dediğini yapar. Dâî'nin evine gidip karşısında el bağlar. Bu duruma oldukça şaşırın Dâî, çocuğun elini öpmesiyle daha da duygulanır.

Oldukça duygulanan Dâî, sevgilisinin karşısında el pençe durmasına razı gelmez. Sevgilisine onun efendi, kendisinin ise kul olduğunu hatırlatır. Mehmed'in oturması, kendisinin ona hizmet etmesi gerektiğini söyler. Dâî, sevgilisini mutlu etmek için etrafında pervane olmuştur. Onu daha da mutlu etmek için bir geziye çıkmayı teklif eder. Çocuğun bu teklifi kabul etmesi, Dâî'yi daha mutlu kılar.

Dâî, bir davet üzerine üç oğlunu ve Mehmed'i yanına alarak bir dostunun bağına gider. Bu bağda ateşler yakılır, hep birlikte yemekler yenir. Fakat Mehmed tüm ısrarlara rağmen yemeğe icabet etmez. Bir ağaca yaslanıp üzgün şekilde oturur. Etrafındakilerin tüm ısrarına rağmen yemek yemez. Bağdan üzgün şekilde ayrılan Dâî, yol boyunca kendi kendiyi hesaplaşır. Nefsine yenik düşmemesi gerektiğini, yaptığının yanlış olduğunu söyler ama gönül akıldan üstün gelmektedir.

Günler sevgilinin ilgisizliğiyle geçer. Dâî daha fazla dayanamayıp bu ilgisizliğin sebebini sorar. Tek isteği ayağının toprağına yüzünü sürmektir. Mehmed de yaklaşan bayram vesilesiyle hocasından izin ister. İzin vermesi durumunda bayram günü hocasını mutlu edeceğini söyler. Dâî de hiç düşünmeden bu teklifi kabul eder. Bayram günü gelince tüm çocuklar sıraya geçmiş, hocalarının elini öpmek için kapıda beklemektedir. Bu esnada Dâî'nin gözleri sevgilisini aramaktadır. Çocuklar çok seri bir şekilde hocalarının elini öpüp oradan uzaklaşırken bir anda sevgilisinin hızlı bir şekilde gelip elini öptüğünü ve hızla oradan uzaklaştığını fark eder. Bu durum Dâî'yi çok üzer. Yaptığı hatanın farkına varan Dâî'ye yine eşi teselli verir. Yanlış yolda olduğunu, sevecekse de karşılık verecek birini sevmesini söyler.

Dâî ile sevgilisi iki hafta sonra mektepte karşılaşır. Normal bir hoca-öğrenci ilişkisi varmış gibi davranırlar. Dâî, ezber yaptırmak için yanına gelen öğrencisinin güzelliğine hayran hayran bakar. Ona doyasıya bakmak için tekrar ezber yaptırır. Bayramda tembellik yapıp ezberi unuttuğunu söyleyen Mehmed, hocası tarafından azarlanır. Bunu fırsata çeviren Dâî, öğrencisinin kulağını çekerek, onu dövmekle tehdit ederek azarlar. Daha önce hocasına karşı yaptığı davranışların yanlış olduğunu, kendisinden özür dilemesi gerektiğini söyler. Mehmed de bir daha aynı şeyleri yapmayacağına söz vererek hocasından af diler.

Hiçbir şeyin eskisi gibi olamayacağını anlayan Dâî, her defasında sevgilisine ayağını öpmek isteğini tekrarlar. Eline geçen her fırsatta sevgilisine yalvarır. Bir türlü gönlüne söz geçiremez, sevgilinin ayağına sarılır. Her defasında da sevgili onu itip, ondan uzaklaşmaya çalışır. Çocuk, kendine başka dostlar edinir. Hocasının verdiği hiçbir ödeve de itibar etmez, git gide hocasından uzaklaşır.

Dâî, öğrencisinin umursamaz davranışlarına üzülür. Bir gün onunla konuşma çabasına girer. Yaptığı eziyetin kendisine ağır geldiğini, artık insafa gelmesini söyler. Hatta aşkını alıp, gönlünü vermesini söyler. Bu sözler üzerine Mehmed, Dâî'yi şaşırtır ve yanına usulca yaklaşır hocasının elini öper. Usulca hocasının yanına sokulur, ona nazlı nazlı bakar.

Ertesi günün sabahında çocuk okula gelmez. Bu duruma oldukça hayıflanan Dâî, akşam vaktine kadar sabırsızlıkla bekler, olmadık korkulara kapılır. Dâî'nin gözü seğirir, kulağı çınlar. Bunların hayra alamet olmadığını düşünür. Tam bu esnada Mehmed'in babası kapıda belirir. Mehmed'in ateşinin yükseldiğini, tekrar hastalanıp yataklara düştüğünü söyler. Üzüntüsünden sabaha kadar gözyaşı döken Dâî, güçsüz düşer. Kendini toparlayıp ilk fırsatta Mehmed'in evine gider. Dâî 'yi evin kapısında Mehmed'in lalası karşılar. Lala Dâî'yi içeriye buyur eder. Mehmed bitkin durumda, yarı baygın şekilde yatar. Dâî, onunla konuşma çabasına girer, Mehmed'in nabzını tutar. Mehmed'in sesi soluğu kesilmiştir. Hocasının hiçbir hareketine tepki vermez. Mehmed'e neler olduğunu soran Dâî'ye Mehmed'in büyük annesi durumu anlatır.

Büyük annesinin anlattığına göre Mehmed, okula gitmediği gün durmadan yerinde oynar. Bir anda Mehmed'e neler olduğunu kimse anlamaz. Tüm gece ateşler içinde kalan çocuk, yine de okula gitmek ister ama babası onu engeller. Her ne kadar

okula gitmezse hocasından azar işiteceğini söylese de ailesini okula gitmek için ikna edemez. Mehmed, rahatsızlığına rağmen yerinde durmaz, eve gelen misafirlere hizmet eder. Tüm günü koşuşturma içinde geçer. Bir müddet sonra Mehmed, koltuğunun ağrıdığını fark eder. Bu rahatsızlığını sadece kız kardeşiyle paylaşır, kimseye söylememesi için de kardeşini iyice tembihler.

Anlatılanlar karşısında derin üzüntü duyan Dâî, Mehmed'in ağlayan büyük annesini teselli etmeye çalışır. Bu şekilde ağlamasının Mehmed'in korkusunun artacağını, hastalığının giderek artabileceğini söyler. Allah'tan sabır dileyip dua etmenin daha hayırlı olacağını anlatır. Çaresiz bir şekilde oradan ayrılıp evine giden Dâî, gece boyunca ağlar. Elinden bir şey gelmediği için de içi içini yer. Sabaha kadar gözüne uyku girmeyen Dâî, o gecenin sabahında sevgilisinin evinin yolunu tutar.

Dâî, Mehmed'in evine varır, içeri girip yatağında hasta Mehmed'in yanına oturur. Ağlamaklı şekilde Mehmed'e nasıl olduğunu sorar. Mehmed, koltuğunun altındaki sızının giderek arttığını, baş ve boğazının ağrıdığını, gözlerinin sürekli yandığını söyler. Dâî, Mehmed'i teselli etmeye çalışır. Allah'tan sabır ve şifa dilemesini, dualar etmesini tavsiye eder. Mehmed tuhaf bir ruh haliyle babasından atı eyerlemesini ister. Dışarıya çıkıp at üstünde tek başına dolaşmak isteyen Mehmed'in bu isteğini babası reddeder. İyileştikten sonra gezebileceğini, hatta kendisi için bir koç koyun alıp keseceklerini söylese de çocuk isteğinde diretir. O esnada Dâî, Mehmed'den helallik ister. Yaptıklarının karşısında vicdanen rahatsız olan Dâî, Mehmed'den onu affetmesini diler. Mehmed, Dâî'nin kendisine hiçbir kötülüğü olmadığını ve onu asla gönlünden çıkarmamasını rica eder. Git gide içi daralan Mehmed, atını eyerlemelerini, ata binerek mutluluğa doğru yola alacağını söyler.

Mehmed ara sıra kendine gelir, iyileşir gibi olur. Bir gün yine Mehmed'i ziyaret etmeye giden Dâî, çocuğu perişan şekilde yatar halde görür. Herkes Mehmed'in başucunda ağlarken, Mehmed annesinden daha önce kendisine verdiği üç limonu getirmesini ister. Annesi içeriden üç limonu getirir. Mehmed, bu limonların bir dostundan geldiğini ve bunları Dâî için sakladığını söyler, limonları tek tek Dâî'ye verir. Mehmed, bu hediye unutulmamak, sürekli gönüllerde kalmak istediği için verdiğini belirtir. Mehmed'in bu davranışı Dâî'yi derinden etkiler, mahcup Dâî gözyaşını tutamaz.

Mehmed'in son isteklerinden biri de samimi arkadaşları olan Dâî'nin çocuklarını görmektir. Dâî, Mehmed'in bu isteğini yerine getirmek için evin yolunu tutar. Çocukları arkadaşlarının yanına gönderir. Üzütüsünden ağlayıp sızlarken çocukların eve geldiğini görür. Mehmed'in ne halde olduğunu sorması üzerine, çocuklar arkadaşlarının durumunu anlatır. Sağlığının çok kötü olduğunu, selamını iletmediğini ve kendisini bir an olsun gönülden çıkarmamasını söylerler. Bu sözler üzerine Dâî dayanamaz, kalkar sevgilisinin evinin yolunu tutar. Dâî ağlar vaziyette yağmurlu bir gecenin karanlığında ilerlerken Mehmed'in babasıyla karşılaşır. Bu saatte niçin dışarıda olduğunu sorduğunda, babasından Mehmed'in öldüğü haberini alır. Hüküm Allah'ındır der, Allah'tan sevdiklerine sabırlar diler.

Dâî, ölümün nasıl gerçekleştiğini sorunca babası olan biteni anlatır. Babası, Mehmed'in git gide kötüleştiğini, artık yerinden bile kalkamaz hale geldiğini söyler. Annesi ve kardeşinin artık Mehmed'i bu halde görmeye tahammül edemediklerini başucunda sadece kendisi ve amcasının beklediğini anlatır. Ruhu ağzına gelen Mehmed, artık Kur'an-ı Kerim de okuyamaz, sadece Allah Allah demektedir. Mehmed'in son nefesinde ağzından Allah lafzı çıkmış, ruhunu teslim etmiştir. Bunları duyan Dâî, metanetli bir ruh haliyle babasına baş sağlığı diler ve ertesi sabah yapılacaklar konusunda sözleşirler.

Mehmed'in babası gittikten sonra Dâî'nin dünyası kararır. Sabaha kadar ağlar. Sabahleyin Mehmed'in babasını görünce kendini toparlar. Yine de birbirlerine bakıp Mehmed'i hatırlayınca gözyaşlarına hâkim olamazlar. Orada bulunanlarla birlikte cenaze işlemleri için el birliğiyle işe koyulurlar.

Mehmed'in babası ve Dâî eve vardıklarında herkes hocaya cenaze sahibi muamelesi yapar. Mehmed'in üzerinde çok hakkı olduğunu, Mehmed'in onun da oğlu sayılacağını söylerler. Bu esnada feryat figan ederek ağlayan anne, Dâî'ye yaklaşır, ona bir tülbent verir. Bu tülbenti henüz sünnet olmamış oğlu için aldığı, şimdi ise oğluna kefen olması için çocuğa sarmalarını söyler. Bir yandan cenazeyi yıkama işlemine hazırlanan Dâî, kendini toparlamak, sırlarını halkın arasında ifşa etmemek için Allah'tan sabır diler.

Büyük bir kalabalık ortasında kendini toparlayan Dâî, yıkama işlemine başlar. Mehmed'in yüzünü açtığı sırada Dâî dayanamaz ve feryat etmeye başlar. Ağlamaktan kendini kaybeder. Gözyaşları içinde Mehmed'i yıkarken, bir yandan da

Mehmed'in cennete gitmesi için dua eder. Bu esnada Mehmed'in ailesi bitkin durumda cenazenin etrafındadır. Dâî, aileye ölümün Allah'ın emri olduğunu, çocuklarının cennete gideceğinden şüphesi olmadığını söyleyerek onların acısını dindirmeye çalışır. Kardeşi gelip Mehmed'i alnından öper. Hemen yanında duran annesi de çığlıklar atarak çocuğuyla vedalaşır. Büyük kalabalığın ortasında Dâî, çocuğun yanağını okşar ve tabutun kapağını kapatır. Mehmed, denize bakan bir mezarlıkta defnedilir. Sevgilisi babasının kucağında kara toprağa defnedilirken Dâî bir ağacın dibinde kendinden geçerek yere düşer. Uyandığında sevgilinin ölümü karşısında neler hissettiğini anlatan bir mersiye yazar.

Bu andan itibaren Dâî, bir suçluluk duygusuyla bir yıl süresince Mehmed'in kabrini ziyaret eder. Her sabah sevgilisinin başucunda Kur'an okur. Dâî günlerini bu şekilde geçirirken bir gün Mehmed'in ağabeyi Mustafa ile konuşur. Şair, Mustafa'yı gördükçe sevgilisini görmüş gibi sevinir. Mustafa, Dâî'ye, kardeşinin mezarına taş dikileceğini, bu taşa ne yazılmasını gerektiğini söyler. Bunun üzerine Dâî, sevgilisinin ölüm tarihini belirten bir tarih manzumesi yazar. Mustafa'yla Dâî bu konuyu tekrar görüşmek için sözleşmişlerdir. Aradan bir hafta geçmesine rağmen Mustafa gelmemiştir. Dâî merak içerisinde Mehmed'in evine doğru yola düşer. Bir haftadır hasta olduğunu duyduğu Mustafa'yı evin girişinde uzanmış yatarken görür. Yanına yaklaşır, kardeşinin acısına bir acı daha eklememesini mırıldanır. Fakat, Mustafa da kardeşi gibi ölür. İkinci bir acı Mehmed'in ailesini ve Dâî'yi yıkar. Kardeşi için yapılan cenaze töreninin aynısını Mustafa için de yaparlar. Dâî, Mustafa'nın ölümü üzerine de bir tarih kıtası ve mersiye yazar. Dâî bir süre iki kardeşin mezarını her gün ziyaret eder. Acısını dindiremeyince, eserin başında belirttiği gibi eserini yazma kararı verir.

Eserin olay örgüsü bu şekilde biter. Bundan sonraki bölümde şair kendisine dua edilmesini ister. Eserini okuyan, hatalarını bulup düzelten kişiler için dua ederek eserini tamamlar.

3.3.2. KİŞİLER

3.3.2.1. Dâî

Sergüzeşt-nâme türündeki mesnevînin başkahramanı Dâî, eserin müellifi Mehmed Dâî'yi temsil eden ana karakterdir. Mehmed Dâî'nin başından geçen aşk hikâyesini anlatan eserde anlatılan olaylar, Dâî'nin etrafında gelişir. Dâî, şair varlığını neredeyse tamamen gizleyerek hikâyenin olaylarını, zamanı, mekânı ve diğer kişilerin her şeyini bilen, gören fakat yine de hikâyenin bünyesinde yer alan merkezî (temel) kişidir.

Dâî kırk yaşlarında, kendi halinde yaşayan bir sübyan mektebi hocasıdır. Halkın yaptıklarıyla, konuştuklarıyla ilgilenmez, günlerini ibadetle geçirir. Kendini tamamen ahirete hazırlayan, bu dünyanın hiçbir nimetine değer vermeyen kişiliğe sahiptir. Kendi halinde yaşadığını, halktan uzak durarak Kur'an hocalığı yaptığını kendisi de şu beyitlerle ifade eder:

*Cihândan el yumuş idi bu Dâ'î
Olurdum gece gündüz hayra sâ'yı*

*Şalâh u zühd idi kârum hermişe
Tutardum âhîret kaydını pişe*

*Yogidi hâtırında gayri efkâr
Okurdum rûz u şeb evrâd u ezkâr*

*Olup bir mekteb içinde mu'allim
Démezdi kimse baña lâ-nusellim*

*Tolardı mektebümüñ içi şıbyân
Éderdüm anlara ta'lim-i Kur'ân*

*Olup beş vakte mihrâba mülâzım
Bu ma'nâlardı ancak baña lâzım*

*Degüldüm halkuñ ağı u çarasında
Oturmazdum 'avâmuñ arasında*

*Dilümden zevk ü şādî gitmiş idi
Yaşumda erba'ine yetmiş idi*

*Ağarmağa tutupdı yüz şakalum
Yaşarurdu gözüm gidüp mecālüm*

*Za‘ifden dāimā bīmār idüm ben
Vücūdumdan daħı bızār idüm ben*

*Yoğ idi dilde ārzū ‘iṣ ü nūṣa
Yeterdi rüz u şeb bir nān-ı tūşe*

*Göñül mā’il degüldi bu fenāya
Hemān ancağ beķāya vü liķāya*

*Bu hāl üzre ederdüm zinde-gānī
Bu idi bu faķirūñ hāl ü şānı (NU / 282-294)*

Dâî’nin bu kişilik özellikleri öğrencisine âşık olmasıyla bir anda değişir. Kişiliğinin tamamen zıddı yönünde davranışlar sergiler. Dâî’nin bu davranışları görenleri hayrete düşürebilecek derecededir. Dâî ise başına gelen olayların kader olduğunu dile getirerek kendini savunur.

*Temāşā ét ne hāle uğradum ben
Ta‘accüb edesin gūş ediceksen*

*Muķadder olan elbetde olurmış
Kişinüñ başına neler gelürmiş (NU / 295-296)*

Dâî’nin hâl ve hareketleri olayların akışı boyunca statik değildir, sürekli bir değişim içindedir. İhtiraslı, çılgın âşık Dâî’nin, sevgilisinin ölümüyle hayata bakışı da değişir. Sevgilinin cenazesini yıkama işlemi sırasında toplumun kabul etmeyeceği davranışlar sergiler. Daha sonra da bu yaptıklarının doğru olmadığını kabul eder ve Allah’a sığınarak af diler.

3.3.2.2. Dâî’nin Sevgilisi (Mehmet)

Mehmet, Dâî’den Kur’an dersi alan sübyan mektebi öğrencisidir. Üç yıl süren aşk macerası Mehmet’in çocukluk ve ergen sayılabilecek döneminde yaşanır. Dâî’nin, sevgilisi Mehmet’in ölümü için yazdığı beyitler, Mehmet’in on beş yaşında vefat ettiğini gösterir.

Ġurre-i zi'l-ħiccede āh o ma' sūm-ı pāk

Ētdi fedā cānını Ħaġdan érüp lāyiħa (NU / 2120)

Birisi onbeş yaşında ruħları gül-zār idi

Biri yigirmibeşinde rūyı sūnbül-zār idi (NU / 2159)

Mehmet, alışılmış sevgili modelinden farklıdır. Eziyet eden, cefacı, nazlı bir sevgiliden çok; terbiyeli, utangaç, saygılı bir kişiliğe sahiptir. Kur'an'ı küçük yaşta ezberlemiş, zeki ve ailesine bağlı bir çocuktur. Ayrıca, küçük yaşına rağmen inanç ve itikat yönünden sağlam bir temele sahip olduğu da görülmektedir. Ölüm karşısında metanetli duruşu, ölümün Allah'ın emri olduğunu vurgulaması da sağlam kişiliğinin bir göstergesidir.

Eser boyunca pek konuşmayan Mehmet, olayların gidişatında pek işlevsel değildir. Kendisine âşık olan hocasının isteklerine çoğu zaman karşılık vermez. Buna rağmen hocasının üzülmüne de razı olmaz. Hocasına bağlı, ona karşı merhametlidir. Halûk Gökalp'in da belirttiği gibi Mehmet, "masum güzelliği" temsil etmektedir. Hocasına karşı tutarsız davranışları, duyarsız tavrı onun masumluğundan kaynaklanmaktadır.⁹²

Nevhatü'l-'Uşşâk hakkında bilgi veren hiçbir tezkire ve ansiklopedik kaynakta Dâî'nin sevgilisinin ismine dair bilgi yer almamaktadır. Kaynaklar, Dâî'nin eserinde bir öğrencisine karşı duyduğu aşkı anlatan eserinden söz ederken, öğrencisinin adına yer vermemektedir. Zaten Dâî de eserinde öğrencisinin ismini vermekten kaçınır. Dâî, sevgilisinden söz ederken belgisiz zamir niteliğinde "fûlân" (falanca kişi) sözcüğünü kullanmayı tercih eder.

Seħerde bir araya cem' olasız

Fûlânı varup evinden alasız (NU / 605)

Sözümü yoħsa feħm étmediñüz mi

Fûlânıñ evine gitmediñüz mi (NU / 652)

Dédim ġanı benüm rûħ-ı revānum

Ciger-ğüşem gözüm nûrı fûlānum (NU / 716)

⁹² Halûk Gökalp, *a.g.e.*, 325.

Dâî eserinde sevgilisinin ölümü üzerine yazdığı tarih manzumesine kadar sevgilisinin ismini anmaz. Bu manzumede sevgilisinin ismini anarak onun ruhu için okuyuculardan bir Fâtiha okumalarını istemektedir.

Ha'cesi dēdi anuñ mevtine bu târihini

Rûh-ı Muhammed için okıyalum fâtiha (NU / 2121)

Bu bölümden sonra yine sevgilinin ölümü üzerine yazılan mersiyelerde de sevgilinin ismi zikredilir.

Ey dirîgâ n'êtdi gör yine bu dehr-i bi-vefâ

Bir budağ üzre iki gül bitmiş idi pür-şafâ

Uğrayup bād-ı hazâna eylediler ihtifâ

Ƙanı maħbûbum Muhammed Ƙanı dostum Muştafâ (NU / 2155-2156)

Eserin farklı nüshalarında beyti vezne uydurmak için Mehmed yerine Mehmed ismi kullanılmıştır. Harekeli nüshalarda bu isim, Muhammed ve Mehmed şeklinde değişiklikler gösterir. Bu yazımların vezinlere uygun düşmesi için bu şekilde tercih edildiğini düşündüğümüzden sevgilinin adı Mehmed olarak kabul edilmiştir.

3.3.2.3. Dâî'nin Eşi

Nevhatü'l-'Uşşâk'ın kişi kadrosu kalabalık değildir. Olaylar birkaç karakterin olaylar üzerinde doğrudan veya dolaylı etkisiyle şekillenir. Olaylar üzerinde etkisi olan karakterlerden bir de Dâî'nin eşidir.

Eserde Dâî'nin eşinin üzerinde pek fazla durulmamasına rağmen, olayların gidişatındaki önemli noktalarda büyük etkisi vardır. Olayların geçtiği süreç içerisinde bu hanımın yaşı, ismi ve fiziksel özelliklerine dair hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Dâî, eşinden söz ederken “yabandan değildi, evden idi, ol kes” gibi ifadeler kullanır. Bahsi geçen bu kadının Dâî'nin eşi olduğunu, ileride söylediği “Sessizce yerinde otur! Yoksa erkeğin de elinden gider” sözleriyle anlamaktayız.⁹³

Dēdüm epsem hemân otur yêrûñde

Şaħın şoñra gider elden erûñ de (NU / 780)

⁹³ Halûk Gökalp, a.g.e., 326.

Dâî, âşık olduğu sevgilisinin güzelliğini ilk kez eşinden işitir. Daha önce birçok kez gördüğü fakat yüzünü bile hatırlayamadığı çocuğun güzelliğini eşiyle sohbeti esnasında öğrenir. Ertesi gün okula gittiğinde, eşinin anlattığı o nur yüzlü mahbuba odaklanır. Daha görmeden âşık olduğu sevgilisine karşı hissettiği duygular alevlenir. Dâî'yi aşk macerasına salan bizzat eşinin kendisidir. Daha sonra Dâî ile öğrencisi arasındaki yakınlaşmayı fark eden Dâî'nin hanımı, eşinin bu yaptıklarının kabul edilemez olduğunu söyler ve bu aşk macerasına son vermesini ister. Fakat hanımın bu davranışı, hoca ile öğrenci arasındaki aşkın açığa çıkmasına sebep olmuştur. Görüldüğü gibi, Dâî'nin eşinin eser boyunca iki ayrı önemli olayda etkin rolü vardır.

İsmi anılmasa da Dâî'nin eşine ait genel anlamda olumlu bir portre çizilmektedir. Evine ve eşine bağlı, gelenekçi özelliklere sahip kadın, eşinin bu aşktan uzaklaşmasına engel olamamıştır. Çocuk yaşta sayılan öğrencisine, üstelik erkek bir sabiye âşık olmak ne hanımı tarafından ne de toplum tarafından kabul edilecek bir davranıştır. Yine de eşinin halk içinde rüsva olmasına gönlü el vermemektedir. Bu yüzden de Dâî'nin âşık olduğu çocuğun yanına gidip onu ikna etmeye çalışır. Kadın, kocasının rezil duruma düşmemesi için arabulucu görevini bile üstlenir.

Dâî'nin eşi, olaylar içerisinde her ne kadar fazla yer almasa da eserin önemli karakterlerinden biridir. Bir bakıma, eşine yön veren daha sonra onun kontrol mekanizması görevini üstlenen özelliğe sahiptir.

3.3.2.4. Mustafa (Mehmet'in ağabeyi)

Mustafa, Mehmet'in ölümünden bir yıl sonra yirmi beş yaşında vefat eden ağabeyidir. O da kardeşi gibi iyi huylarıyla, güzelliğiyle, terbiyesiyle anılan bir kişiliğe sahiptir. Ailesine çok bağlı bu genç, kardeşinin ölümünden sonra Dâî'nin dert ortağı olacaktır. Fakat aradan bir yıl geçtikten sonra Mustafa'nın da ölmesi Dâî'yi derinden yaralar.

Hep olumlu özellikleriyle zikredilen Mustafa, eserde çok aktif olmamakla birlikte sahip olduğu özellikler Dâî tarafından aktarılır. Dâî, Mustafa'nın da vefat etmesinden sonra mersiyesinde iki mahbubunu beraber anmaktadır. İkisini birbirinden ayırmamaktadır.

Biri hırşîdüm birisi mâh-tâbânum idi

Biri şâkirdim hem oğlum biri yârânum idi

Birisi cânum idi hem biri cânânum idi

Çanı maħbûbum Muhammed çanı dostum Mustafâ (NU / 2161-2162)

3.3.2.5. Diğer Kişiler

Eserde yer alan diğer kişiler, fiziksel ve psikolojik özellikleri verilmeyen figüran mahiyetindeki kişilerdir. Bu kişilerin olaylar üzerinde fazla etkisi olduğu söylenemez. Mehmet'in ailesinden, annesi, babası, amcası, nenesi ve kardeşlerinin isimleri eserin farklı bölümlerinde zikredilmiştir. Dâî'nin ailesinden ise üç çocuğuna yer verilmiştir. Bunlardan başka, mektepteki diğer öğrenciler, Mehmet'in cenazesinde gelen kalabalık, bağ evinin sahibi, piknikte karşılaşılan diğer çocuklar da kişi kadrosuna dâhil edilebilir. Fakat bu kişilerin tümü, olaylar üzerinde etkisi olmayan, genelde anlatılan olayların gücünü arttırmak için örnekleme amacıyla yer verilen kişilerdir.

3.3.3. MEKÂN

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta mekân genel olarak somut yerlerdir. Olaylar sınırlı sayıda mekânda geçmektedir. Bununla birlikte, eserde mekân sayısının fazlalığı ve çeşitliliğinden söz edilemez. Daha çok, olay ve kişiler üzerinde durulan eserde mekânla kişinin ruh dünyası arasında bir ilişkinin varlığından da söz edilemez. Eserin, sergüzeşt-nâme türünde bir eser olduğunu göz önünde bulundurursak, olayların Dâî'nin yaşadığı muhit olan Beykoz'da geçtiği söylenebilir.

3.3.3.1. Açık Mekânlar

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta açık mekânların sayısı fazla değildir. Olayların geçtiği açık mekânların ilki baharın gelişiyile canlanan tabiatın kendisidir. Dâî, sevgilisiyle baş başa kalabilme ümidiyle ona pikniğe gitme teklifi eder. Bu teklifi ederken de baharın gelişiyile doğanın tasvirini yapar:

Bahâr êrdi açıldı güldi 'âlem

Nevâya başladı bülbül dem-â-dem (NU / 584)

*Donandı sebz hil' atlerle eşcâr
Édüpdür yine Mevlâ şun'ın izhâr (NU / 585)*

*Olup çayır-çemen cennet mişâli
Gözümüzde uçar seyrüñ hayâli (NU / 591)*

*Ne var étseñ teferrüc kûh-sârı
Sevindürseñ begüm bu hor u zârı (NU / 595)*

Dâî, sevgilisini pikniğe gitmeye ikna etmeyi başarır. Fakat gittikleri yerin neresi olduğu hakkında bilgi vermez. Mekânın betimlemesini yapmaz. Bu mekân için “fûlân seyrân-geh” ismini kullanır.

*Fûlân seyrân-gehe toğru varasız
Şafâ vü 'ayşü 'işretler süresiz (NU / 606)*

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta olayların geçtiği açık mekânlardan biri de bâğ evidir. Dâî, bir arkadaşının evi olan bu mekân hakkında yanındakilere bilgi verirken, bu yerin tasvirini yaparak övgüsüne de yer verir.

*Bizi bâğına bir dost étدی da' vet
Dédüm ben dağı n'ola câna minnet (NU / 933)*

*Güle oynaya kaç' étduk menâzil
Varup dost bâğına olduğ çü nâzil (NU / 946)*

*O bâğuñ işit imdi benden aşlın
Saña taqrîr edem pes bâb u faşlın (NU / 948)*

*Bile olmağile ol hürî hey'et
O gün olmışdı ol bâğ bâğ-ı cennet (NU / 956)*

*Pür idi bâğuñ içi miyve ile
Déređi gül-'izârum şive ile (NU / 960)*

Eserde yer verilen bir diğer açık mekân, Mehmed'in defnedildiği mezarlıktır. Şair, sevgilisinin kabrinin bile güzel bir yer olduğu vurgusunu yapmak için mezarlığın tasvirini yapar. Denize bakan bir yerde, servilerle çevrili bu bağın kenarı sevgilisinin cennetini daha da müzeyyen kılacaktır.

*Leb-i deryāda bir bāguñ kenārı
Olup ol serv-i ra‘nānuñ mezārı*

*Ki başunuñ ucu deryā-yı ‘ummān
Ayağı ucu bir hoş bāğ-ı rümmān*

*Alup eṭrāfinı serviler anuñ
Müzeyyen étmege bāğ-ı cinānuñ*

*Ki bir maḥbūb yér idi ol mezārlık
Aña dèrlerdi o yérde enārlık (NU / 1905-1908)*

Dâî, sevgilisinin defni esnasında, mezarlığın bir deniz kenarında yer aldığını yeniden vurgular:

*Yüzüm deryāya arķam bāğa vérdüm
Ayağı ucına vardum oturdum (NU / 1910)*

*Ayağın bāğa başın bahre vérdi
Ḥudānuñ raḥmeti bahrine girdi (NU / 1914)*

Nevhatü’l-‘Uşşāk’ta bu mekânlar dışında özellikle çarşı, sevgilinin muhiti, sokak, avlu gibi açık mekânlarla da yer verilmiştir.⁹⁴ Bu mekânların tasviri yapılmamış, sadece isimleri zikredilmiştir.

*Göñül ārzū édüp ol māh-rūyı
Éderdüm çār-sūya cüst ü cūyı (NU / 636)*

*Şabāḥ olsa gezerdüm çār-sūyı
Ki şayed seyr édem ol māh-rūyı (NU / 1099)*

*Düşe kalka varup kūy-ı nigāre
Yürek olmışdı ğamdan pāre pāre (NU / 1438)*

*Çün anlar gitdiler kūy-ı nigāre
Yine ben başladum āhile zāre (NU / 1627)*

⁹⁴ Halûk Gökalp, *a.g.e.*, 336.

Gezerdüm çār-sūyı eyleyüp āh
Dögerdim sīnemi éderdüm eyvāh (NU / 1649)

Şu deñlü anda halk cem‘ olmış idi
Şokāklar havlilerhep tolmış idi (NU / 1815)

Cānib-i kūyına düşmedi yolum
Meyve-i vaşlına érmedi elüm (NU / 2036)

Segirdüp yine vardum kūy-ı yāre
Ne hālet oldı görem tā o yāre (NU / 2125)

3.3.3.2. Kapalı Mekânlar

Nevhatü'l-‘Uşşāk'ta yer alan kapalı mekânlar da sınırlı sayıdadır. Bu mekânların başında Dâî'nin uzun yıllardır görev yaptığı yer olan mektep yer alır. Dâî, sevgilisini ilk kez bu mektepte fark eder. Olayların gidişatında önemli bir yeri olmasına rağmen, mektep ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmez.

Tolardı mektebümün içi şıbyān
Éderdüm anlara ta‘līm-i Qur‘ān (NU / 286)

Şabāh oldı açıldı çünkü mekteb
Gelüp şıbyān oturdılar müretteb (NU / 324)

Hudā haqqı efendi budur andum
Hemān-dem mektebe nūr indi şandum (NU / 326)

Ki kuşluk vakti oldı gelmedi yār
Hemān-dem oldı mekteb başuma fār (NU / 1418)

Eserde yer alan mekânlardan biri de Dâî'nin evidir. Halûk Gökalp, evi dekor mahiyetindeki mekânlardan biri olarak kabul eder.

“Şair, göz yaşları döktüğü, sabahlara kadar uyumadığı bu mekâna dair hiçbir bilgi vermez. Yalnızca yaşadığı acılarla özdeşleştirdiği evini “gam-hâne” olarak nitelendirir. Şair evini her ne şekilde isimlendirirse isimlendirsin mekânla kendi psikolojisini özdeşleştirmiştir. Ancak, tüm örneklerde Şairin psikolojik

durumunun kötü olmaması, söz konusu adlandırmaların kimi beyitlerde mekân-psikoloji özdeşleştirilmesi dışında tamamen bir ifade kalıbı olarak kullanılması ihtimalini de gündeme getirir”⁹⁵

*Gelüp **gam-hâneme** étdüm nüzûlu
Tefekkür eyledüm rāh-ı usûlu (NU / 710)*

*Gelüp **gam-hâneme** yapdum kapuyı
Dédüm étmeñ baña bugün tapuyı (NU / 730)*

*Veda‘édüp o şūh-i dil-sitāna
Yine **gam-hâneme** oldum revāne (NU / 747)*

*Gelüp **gam-hâneme** tenhā oturdum
Ġam-ı hicrānı gönlümden götürdüm (NU / 1103)*

*Gelüp **gam-hâneme** nālān u giryān
Cihān olup o dem başuma zindān (NU / 2065)*

Bu yerlerden başka Mehmed’in evi ve dārü’s-selām gibi mekânların ismi zikredilse de bu yerler hakkında ayrıntılı bilgi verilmez.

3.3.4. OLAY ZAMANI VE SÜRESİ

Nevhatü’l-‘Uşşâk’ta olaylar XVII. yüzyılın ilk yarısında geçer. Bunu hem Mehmed Dâî’nin yaşadığı dönemden hem de şairin eser içerisinde bazı olaylara düştüğü tarihlerden anlarız.

Eserde anlatılan olaylar yaklaşık üç yıllık bir zaman dilimini kapsar. Ancak, olayın vaka zamanı ile anlatma zamanı arasında bir yıllık bir zaman dilimi bulunmaktadır.⁹⁶ Dâî bu bilgiyi, sevgilisiyle görüşüp vedalaşmasında ve mezarlıkta sevgilisinin defni esnasında söylediği şu beyitle belirtir.

*Tamam **biñ gün** olupdı çekdigüm gam
Sürürümdan şorarsañ işte bir dem (NU / 1257)*

⁹⁵ Halûk Gökalp, *a.g.e.*, 334.

⁹⁶ Vaka Zamanı ve Anlatma Zamanı kavramları için bkz. Nurullah Çetin *a.g.e.*, s.129-130.

*O biñ günde çekilen derd-i hicrân
Anuñ vaşfi degül maqđür-ı insân (NU / 1259)*

*O biñ günde olan aĥvâli bir gün
Deyüp duymadı benden ol yüzi gün (NU / 2185)*

Eserde olaylar, nesnel zamana paralel tüm ayrıntılarıyla değil özetlenerek ve bir takım ayrıntılar atlanarak aktarılmıştır. Fakat kronolojik zaman çizgisinden sapma olmamıştır. Çok sık atlamaların olduğu eserde belirsiz günler “ bir gün, zaman, yine bir gün, o ân, hemân dem” gibi belirsiz zaman ifadeleri kullanılmıştır.⁹⁷

*İşit imdi benüm rûĥ-ı revânum
Alup yanuma **bir gün** ĥândânum (NU / 297)*

*Dédüm **bir gün** aña maĥfice ey yâr
Cenâbıñdan bir iki minnetüm var (NU / 562)*

*Dédüm **bir gün** aña ey yâr-i meh-veş
Ki ‘aşkuñ cân evine urdı âteş (NU / 574)*

*Anı **bir gün** hele tenhâ düşürdüm
Düşüp ayagına ol dem yüz urdum (NU / 840)*

*Oturdum **bir zamân** yanında yârüñ
Baĥardum yüzine ol gül‘ izâruñ (NU / 1484)*

*Gidüp geldi gelüñ dedi ol âdem
Édüp babası istiĥbâl **hemân-dem** (NU / 1500)*

Şair, olayların gerçekleştiği zamanları genelde tam belirtmese de kimi yerlerde günleri ve olayın gerçekleştiği zaman dilimlerini belirtir.

*Érüp **vakt-i aşr** kapandı mekteb
Olup âzâd el öpüp gitdiler hep (NU / 608)*

*Bu deñlü gam ki çekdüñ **erte gece**
Beyân eyle neye érđi netice (NU / 221)*

⁹⁷ Halûk Gökalp, a.g.e., 337.

Şabâh oldu açıldı çünki mekteb
Gelüp şıbyân oturdılar müretteb (NU / 324)

Sebağ vërdüm bilicek ol perî-zâd
Dëdüm imdi var ol *kuşluğa*âzâd (NU / 417)

Şu deñlü çekdüm ol *şeb* intizârı
Ki ‘aşk selb êtdi elden ihtiyârı (NU/ 630)

Şabâh oldu nihâyet buldı *gêce*
İşit imdi niye êrdi netice (NU/ 631)

Çehâr-şenbih günü olmuşdı âzâd
Sürûr u zevkile gitmişdi dilşâd (NU /1415)

Çü *penç-şenbih* günü açıldı mekteb
Dirüldi cümle-i şıbyân müretteb (NU / 1416)

Ki *kuşluk vakti* oldu gelmedi yâr
Hemân-dem oldu mekteb başuma târ (NU / 1418)

Dëdi çün geldi *çâr-şenbih* günü ol
Eyü hoş gülüben oynadı bol bol (NU / 1464)

Eserde yer alan vaka süresinin sunumu her ne kadar kronolojik sırayı takip etse de ara yerlerde bu sıra değişkenlik gösterir. Olayların anlatımı esnasında geriye dönüşlerin olduğu yerler de bulunmaktadır. Bu geriye dönüş olaylarının en belirginini, çocuğun hastalanmasının annesi tarafından aktarıldığı bölümdür.⁹⁸

Dëdi çün geldi *çâr-şenbih* günü ol
Eyü hoş gülüben oynadı bol bol

Gêce yatdı şabağın kalkdı yine
Libâsın aldı isterkim giyine

⁹⁸ Halûk Gökalp, a.g.e., 338.

*Vücûdunda olup nev' an saķāmet
Hele aldurmadı ol êtdi ğayret*

*Eline varup ol dem aldı Muşhaf
Diler kim mektebi êde müşerref*

*Gelüp babası dēdi ğitme bugün
Eve ādem gelürse bunda bulun*

*Dēdi ğitmezsem eyler ħā'ce āzār
Dēdi ben söylerem sen olma bīzār*

*Oturdı çün duĥā olunca evde
Başına olmuş idi tār evde*

*Yüzi geh kızarur geh aĝarurđı
Güzel başı ziyāde aĝrur idi*

*Yine çok sevdigüm ğayret êderdi
Gelen ol ādeme ĥidmet êderdi*

*Ayaĝ üzre gezindi öyle oldı
Hemān-dem öyle oldı böyle oldı*

*Dēmiş ĥoltuĝum aĝrur bacısına
Anuñ şabr êderem ben acısına*

*Dēme duymasun anı babam anam
Benüm-çün tā kim anlar çekmesün ğam*

*Dēdi bacı bu ĥālī soñra bize
Dēdüm ben daĥı vāķı' ĥālī size (NU / 1464-1476)*

3.3.5. ESERİN YAZILIŞ SEBEBİ

*Nevhatü'l- 'Uşşâk'*ın sebep-i telif bölümü olarak nitelendirebileceğimiz “Bu Makale İbtidâ'-i Vâsıf-ı Halümdür Benüm” başlıklı bölümünde eserin yazılış nedeni açıkça belirtilmiştir. Şairin başından büyük bir aşk macerası geçmiştir. Sevgilisinin ölümünden sonra da *Nevhatü'l- 'Uşşâk'*ı yazmaya karar verir.

Dâî sebep-i telif bölümüne, anlatacağı hikâyenin bizzat kendi yaşadığı olaylar olduğu vurgusunu yaparak başlar. Cihanda aşkın gizli kalmayacağını, er ya da geç ortaya çıkacağını belirtir. Bu aşk macerasına nasıl düştüğünü, sevgilinin kendisine neler ettiğini, yaşanan acıları, sevgilisine neler olduğunu anlatmak maksadıyla bueseri yazdığını anlatır. Çektiği acıları bir kitaba dönüştürüp kıyamete kadar kitabının okunmasını ümit etmektedir. Bu kitap sayesinde adı aşkla anılma, kendine aşk ehli içerisinde bir yer edinme ümidi taşımaktadır.

Gel ey dil başla bülbül-veş figâna

Beyân ét sergüzeştüñ yana yana

Nihân olmaz cihânda 'aşk ile meşk

'Ayân ét tâderünüñ kalmaya hüşk

Yeter me'vâ edindüñ gam bucağın

Yeter yağduñ elemle dil ocağın

Bilürsin yok durur bünyâdı cismüñ

Yüri yaz defter-i 'uşşâka ismüñ

Nice olduñ gam-ı 'aşka giriftâr

Ne işler geçdi saña hecr-i dildâr

Ne zağm-ı hâr yédüñ ol gül bedenden

Ne kanlar yutduñ ol gönçe dehenden

Ĥabibüñ étđi mi derdiñe emsem

Ĥabîbüñurdu mı zağmuña merhem

Nice garğ eyledi deryâ-yı ĥasret

Nice ĥarğ eyledi pes nâr-ı firğat

*Nice aldurduñ elden şāh-bāzuñ
Nice fāş oldu halka gizlü rāzuñ*

*Nice érdi yoluñ hicrāna āhîr
Neler çekdüñ felekde söyle bir bir*

*Bu deñlü gam ki çekdüñ érte géce
Beyān eyle neye érdi netice*

*Yazup derd-i derūnuñ bir kitāb ét
Ġam-ı ‘aşk içre nāmuñ müsteţāb ét*

*Olup ‘ālemde bir şîrîn hikāyet
Oķunsun hasb-i hālūñ tā kıyāmet*

*Añulsun ‘aşkla nāmuñ cihānda
Muħabbet genci ķalmasun nihānda (NU / 211-224)*

Dâî eserinde her bölümün ayrı bir mesaj taşıdığını, bu bölümlerin her birinin ayrı bir nasihat taşıdığını vurgular. Herkesin kendine bir pay çıkarabileceğini belirtir ve özellikle ayrılık derdi çekenlerin eserini bir an olsun yanlarından ayırmamasını ister.

*Édüp her bābdan anda maķāli
Naşîhatden daķı olmaya hāli*

*Olup rû-yı mecāzide bu kışşa
Ĥaķiķat ehli daķı ala hişşe*

*Alup herkes murādınca naşîbi
Ki şāyed yād édeler bu ġaribi*

*Velî sa‘y ile sözün sūz-nāk ét
Ĥarāret ile sineñçāk çāk ét*

*Nevāñi ġuş éden ‘uşşāk her-dem
Ġöyinüp özi tola gözleri nem*

*Kitābuñ oқыyanlar қала таña
Yürekden acıyup raħm éde saña*

*Olanlar ayrılığ derdine hem-dem
Ayırmaya yanından bunu bir dem (NU / 225-231)*

Halûk Gökalp, eserin yazılış sebepleri arasında, oğlancılıkla suçlanan Dâî'nin kişisel savunma ihtiyacı olduğunu da belirtir. Şair için her ne kadar masum görünse de toplum tarafından kabul edilmeyecek türden davranışlarda bulunmuştur. Bu sebepten dolayı da içinde bulunduğu aşkı savunma gayreti içerisinde. Dâî savunmasını yaparken, içinde bulunduğu mecazî aşktan hareket eder. Aşık olmayanların kendisini anlayamayacağını, aşkın insanı kibir ve ikiyüzlülükten kurtaracağını vurgular. Dâî'ye göre aşkı tatmayan insan, insan değildir.⁹⁹

*Ne bilsün tatmayan âlām-ı aşkı
Ne bilsün çekmeyen hemdâ'-i aşkı*

*Ne bilsün gitmeyenler rāh-ı aşka
Ne bilsün olmayan kul şāh-ı aşka*

*Ne bilsün başına gelmeyen âdem
Ne bilsün olmayan bu aşka hem-dem*

*Bu bir renc ü marāzdur adıdur aşk
Bir oñulmaz marāzdur adıdur aşk*

*Begüm bu aşk bir deryā-yı gamdur
Bunuñ her gūşesi rencü elemdür*

*Belā girdābıdur aşkuñ fezāsı
Helāk étmekdür anuñ muķtezāsı*

*Efendi aşk işi āsān degüldür
Bu rehden geçmiyen insān degüldür*

⁹⁹ Halûk Gökalp, a.g.e.,344.

*Sözüm yokdur benüm her bî-mezâka
Ne bilsün étmeyenler istizâka*

*Buyurmuş bu sözi bir merd-i fâ'îk
Eşekden kemdurur olmayan 'âşık*

*Ne gam redd eylese 'aşkı mürâyî
Ki selb éder bu 'ışk kibr ü riyâyım*

*Enâniyetle 'aşk cem' olmaz aşla
Anuñcün merd-i hod-bîn dér aña lâ (NU / 336-346)*

3.3.6. ESERİN MESAJI

Dâî yaşadığı aşkın her ne kadar mecazî bir aşk olduğunu söylese de bir genelleme yaparak aşkı savunur. Her insanın kalbinde mecazî ya da hakikî bir aşkın bulunması gerektiğini belirtir. Mecazî aşkın olduğu gönüllere şeytanın tuzak kurabileceğini, hakikate giden yolda mecazî aşka meyledenlerin nefislerine yenik düşeceğini söyler:

*Bilür sâlik olanlar işbu râzı
Haķîkat şehrine yoldur mecâzî*

*Velî tizrek geçe olmaya gâfil
Haţar-nâk olduğun fehm éde 'âķil*

*Dirüşüp maķsad-ı aķşâya ére
Cisirde kıalmaya bî-ma' nâ yére*

*Bu râhe gerçi uğrar hayli kişi
Velî başa iletmiş az bu işi*

*Çoğunuñ étdüğü da' vâ-yı bâtıl
Hevâya düşüp olur yolda zâil*

*Eğer olursa hüsn-i yâre tami'
Olur taķķîk hevâ vü nefse tâbi'*

*Ḳatı müşkildür oñarmaḡ bu kārı
Mu‘īn ola meḡer ol Ḥayy u Bārı*

*Ki kendü éde kendüye delālet
Metā‘-ı şabrı étdürmeye gāret*

*Bu yolda çoḡdurur zirā ki sārıḡ
Ki ‘aşḡında ola gāyet şādıḡ*

*Ḳurupdur dāmını bu yolda şeytān
Ḳatı müdrık gerek ol demde insān*

*Anuñ dāmına şayd olmayup ol ḡın
Selāmet ḡurtulursa aña taḡsīn (NU /348-358)*

Eserin yazılış sebebi bölümünde şairin yasak bir aşk içine düştüğü ve kendini müdafaa yoluna girdiği belirtilmiştir. Şair, eserinde uzunca bir bölümde eşcinselliğin kötü bir şey olduğunu, bu tür girişimlerde bulunanlardan uzak durulması gerektiğini de belirtir. Bilinçaltındaki savunmayla, ister erkeğe ister kadına olsun mecazî aşkın Allah aşkına giden bir yol olması gerektiğini tekrarlar. Şeytanın sevk edeceği her türlü hevesten uzak durulması gerektiğini söyler:

*Ḥazer ét olma bir müsta‘il ḡul
Fevāḡış gibi her şeb yaşlana ḡul*

*Öñü erkek verāsı ‘avret ola
Hemişe eyle hīze la‘net ola*

*Ne deñlü ḡüb olursa eyle mef‘ül
Nazar étme yüzine şūm durur ol*

*Benüm rūḡum görünce eyle hīzi
Yanında ḡurma ḡut semt-i girīzi*

*Ere erlik yaraşur zene zenlik
Er olan hiç éder mi ḡaḡpe-zenlik*

Éderse şehvetüñ ger iktizâyı

Anunçün halk édüpdür Hağ nisâyı (NU / 453-458)

Zinâya yokdur Allahın rızası

Neden ‘ağla gelür erkek zinâsı

Édenler fi‘l-i kavm-i Lûtı icrâ

İki ‘âlemde ola yüzi çara

Teşebbüh éden ol kavm-i rezile

Bile haşr ola yarın anlar ile

İşitmedüñ mi kavm-i Lûtı ol Hağ

Ne gûne eyledi ihlâk ögüt yağ (NU / 462-465)

Hağadur Hağdan ayruğa muhabbet

Anuñda ya‘ni emrine itâ‘at (NU / 538)

Hağıkatdür efendî yine mağşud

Olupdur çünki Hağdan gayrı meğkud (NU / 2243)

Eserin muhtelif yerlerinde sosyal mesaj içerikli ara mesajlara da yer verilir. Kendisini sevgilisiyle uygunsuz bir şekilde baş başa yakalayan eşine dedikodunun kötü bir şey olduğunu, kocasının yaptığı hata ne olursa olsun bunu -gerekirse eteğiyle- örtmesi gerektiğini söyler. İşlediği suçun çok büyütülüp dedikoduya mahal verilmemesi gerektiğini, gıybetin zinadan daha da kötü bir şey olduğunu anlatır. Şair aslında alt gönderme yaparak okuyucuya nasihat verme amacındadır.¹⁰⁰

Sözüm tut ‘âğil iseñ olma gâfil

Élüñ ‘aybın tecessüsdan ne hâşıl

Huşuşâ ol kes éde ‘aybın ihfâ

Revâ mıdur sen étmeñ anı ifşâ

Ne hoş démiş bu kavli diyen añla

Görürsen daği setr ét dâmenüñle

¹⁰⁰ Halûk Gökalp, a.g.e., 354.

*Senüñ dahı  uyūbuñ  tse Hağ fāş
Gelür miydi saña hūş ey  arındaş*

*Eger ol d d g ñ var ise anda
Ki ğybet  tmiş olursın o anda*

*İşitmedün mi bunı et ıyādan
Eşeddür d diler ğybet zinādan*

*H zer eyle g z ñ a  olma ğ fil
Olursın sen anuñ vizrine h mil (NU / 792-798)*

3.4.  SL P

3.4.1. KURGU

Nevhat 'l- 'Uşş k, hacimli bir eser olmasıyla birlikte kurgu y n nden sağlam bir eserdir. Kompozisyon b t nl ğ  bulunan eser, kendi i erisinde d rt b l me ayrılmıştır. şair, eserini ni in d rt b l me ayırdığını ve bu d rt b l m n neleri temsil ettiğini şu beyitlerle a ıklar:

*Ki d rt faşl ola d ny -veş kit buñ
Nazar  den bile ni  me'l-me buñ (NU / 234)*

*Ki d rt faşl olmanuñ budur me li
G ñ l d rt h lden olmadı h li*

*Biri cevr-i habib biri muhabbet
  inci mevt d rd nc s  fir at*

*Ki  ara  iř idi y r ñ cef sı
Vel  faşl-ı bah r idi vef sı*

*H r ret ile yaya be zedi y s
Fir k  zemheriye oldu mi y s*

*Bu d rt ahv l hergiz olmadı d r
Bu d rdiyle der num oldıma  z r*

Bu dördü vérmeye bir ulına H

Bu dört derd neyledi bu bendeye ba (NU / 245-250)

Bu dört bölüm, eser ierisinde ayrı balıklar altında aıka ayrılmamıtır. Bunun yerine daha özele inilerek, yaanan her olay iin ayrı bir balık konulmutır. air, her bölüm iin, “makale” adını kullanmayı tercih etmitir.

air, eserini isimlendirirken bir genelleme yapmıtır. Kelime anlamı “aıkların alayıları” olan *Nevhatü’l-’U*, platonik bir akı anlatır. Oysa D, eseriyle bir mesaj verme amacındadır. Eserde anlattıı kahramandan hareketle, aynı ak acısını eken tüm aıkları iine dhil eden bir isimlendirme yoluna girmitir.

D, eserinde baından geen ak macerasını anlatmaya alıır. Ak macerasını anlatmaya, einin Mehmed hakkında anlattıklarıyla balar. Mehmed ve biraderinin ölümüyle de hikyesini bitirir. Anlatılmak istenen ak macerasının öncesi ve sonrasına ait gereksiz ayrıntılardan mümkün olduunca kaınır. Anlatılan olay örgüsünün sıralanıı itibariyle de sistemlidir. D, einden okulunda Mehmed adlı ok güzel bir ocuk olduunu iitir, ocua duyulan ak o an D’nin kalbine der, D ocuu görür, akını ocua ia eder, bir süre ak cilveleri yaanır, ocuk hastalanır ve vefat eder. Olaylar grldu gibi sistemli bir ekilde olmasına ramen hareketli sayılmaz, duraan gibidir. Grldu gibi giri, gelime, sonu bölümlerinin sıralı bir ekilde dizilmesi eserin kompozisyon btnlune sahip olduu fikrini güçlendirmektedir.

Eserde, gereksiz kii ve olaylara mümkün olduunca yer verilmemitir. Yalnızca “Bu Makle B-ı Ma’hd Aslımı Eyler Beyn” adlı bölümde D, konuyla hibir balantısı bulunmamasına ramen bir arkadaının ba evine gidilerine yer verir. Geriye dn anlatımıyla yanındakilere baın eski hali hakkında gereksiz bilgiler verir:

O bun iit imdi benden alın

Sana tarr edem pes bb u falın (NU / 948)

D, eser boyunca sevgilisinden karılıklı görmez, akını platonik yaar. Yaanılanlar, ileride neler olacaına dair okuyucuda merak uyandırır. Mehmed (sevgili), bir anda hastalanır ve ölür. Bu durum karısında bir anda yıkılan D, geriye kalan tek dostu Mustafa’nın da ölmesiyle perian hale der. Olaylar hi beklenmedik anda, trajik bir sonla biter. Yaananlardan sonra D’nin iinde

bulunduğu durum hakkında hiçbir bilgi verilmez. Bu bakımdan değerlendirilirse eser, ucu açık bırakılarak okuyucuda merak uyandırır.

3.4.2. ANLATIM TEKNİKLERİ

3.4.2.1. Tasvir

Nevhatü'l-'Uşşâk, şairin başından geçen olaylardan hareketle mesaj verme gayesi taşıyan bir eserdir. Bu yüzden de ayrıntılardan ziyade, ana olaylar üzerinde durulmuştur. Olaylar anlatılırken ayrıntılardan, tasvirlerden mümkün olduğunca kaçınılmıştır. Mekân sayısının az olduğu eserde, mekâna ait unsurların tasvirinin zayıflığı da dikkat çekicidir. Halûk Gökâlî de eserin özellikle mekân tasviri bakımından zayıf olduğu görüşündedir:

“Eserde yer alan mekânlar sınırlı sayıda olduğu için mekân tasvirleri de buna paralel olarak azdır. Kaldı ki eserde yer alan az sayıdaki mekâna dair tasvirler de yok denecek kadar azdır. Bu durum eserde önemli bir kusur olarak dikkat çeker.”¹⁰¹

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta iki yerde mekân tasviri yapılır. Bu tasvirlerin ilki, Dâî'nin sevgilisiyle baş başa kalma ümidiyle onu mesire yerine davet ettiği bölümde yer alır. Bu bölümde, bahariyye türünü andıran bir doğa tasviri yapılır. Baharın gelişiyle tabiat canlanır, sevgilinin de tabiata uyum sağlayarak aşka meyletmesi beklenir. Şair de tabiatın canlandığı bu dönemde, sevgilisinden aşkına bir karşılık beklemektedir. Bülbüllerin ötüşü, ağaçların yeşillerle donanması, çayır çimenin cenneti andırması sevgilide de aşk duygusunun yeşerme ümidini doğurmuştur.

Bahâr êrdi açıldı güldi ‘âlem

Nevâya başladı bülbül dem-â-dem

Donandı sebz hil‘atlerle eşcâr

Édüpdür yine Mevlâ şun‘ın izhâr

Bezendi şahn-ı ‘âlem lâlelerle

Cihânı tutdı murğân nâlelerle

¹⁰¹ Halûk Gökâlî, *a.g.e.*, 355.

*Alup gül-destine zerrin kadehler
Gidüp şüride dillerden terahler*

*Şu deñlü zeyn olupdur bāğ-ı ezhār
Dönüpdür sen ruhı gül-zāre eşcār*

*Çemen-zār içre cūlar cüst ü cūda
Olup sen māh-rūya dil-rübūde*

*Yolñda étmek için şāhum işār
Dırahtān aqçeler étmışdür ihzār*

*Olup çayır-çemen cennet mişāli
Gözümüzde uçar seyrüñ hayāli*

*Ne var seyr eyleseñ ey yüzi gülşen
Kudümüñle müşerref olsa gülşen(NU / 584-592)*

Eserde yer alan diğerk mekân tasviri, sevgilinin defnedildiğı mezarlığın tasviridir. Buradaki tasvir tamamen fiziksel bir tasvir olup mekân-psikloji ilişkisi kurulmamıştır. Tasvirler tamamen ana olayı daha etkili kılmak için yapılmıştır.

*Leb-i deryāda bir bāğüñ kenārı
Olup ol serv-i ra' nānuñ mezārı*

*Ki başunuñ ucu deryā-yı 'ummān
Ayağı ucu bir hoş bāğ-ı rümmān*

*Alup etrāfını serviler anuñ
Müzeyyen étmege bāğ-ı cinānuñ*

*Ki bir maħbūb yér idi ol mezārlık
Aña dérlerdi o yérde enārlık(NU / 1905-1908)*

Eserde sadece mekân tasviri olarak bağ ve mezarlık tasviri yapılmıştır. Olayların gelişme süreciyle ilişkili daha önemli yerler olan, mekteb ve Mehmed'in evine dair hiçbir tasvirin yapılmaması dikkat çekicidir.

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta en belirgin tasvir, Dâî'nin, sevgilisi Mehmed için yaptığı tasvirdir. Dâî'nin Mehmed'i ilk görüşünde dilinden dökülen sözler tamamen sevgilinin güzellik unsurlarını içerir. Sevgilinin yanağı, dudağı, gözü, beli, boyu âşıkta bıraktığı etkileyici unsurlar arasında sıralanmıştır. Benzetme unsurları kullanılarak tasvirler daha da güçlü hale getirilmeye çalışılmıştır. Öyle ki, sevgili yerinde dursa muma, hareket etse aya benzer; ağzı mercan hokkasına, dişleri ise inci tanelerine benzer:

Nedür anda olan ol gül yañağlar
Nedür anda olan la'lin dudağlar

Nedür anda olan ol çeşm ü ebrû
Nedür anda olan ol 'anberin mü

Nedür anda olan ol sîb-i gâbgâb
Nedür anda olan ol sükkerin leb

Nedür anda olan ol nâzik eller
Nedür anda olan ol ince beller

Nedür anda olan ol yâl ü ol bâl
Nedür ol aq boyunda ol siyeh hâl

Nedür anda olan hüsni şemâil
Anı kimdür görüp olmaya mâil

Nedür anda olan ol kıdd ü kâmet
Meger oldur kıyâmetden 'alâmet

Nedür ol sine aq billûra beñzer
Başından ayağa dek nûra beñzer

Dehânı hoqqa-i mercâna beñzer
İçinde dişleri dürdâna beñzer

‘İzârı mihr-i ‘âlem-tâba beñzer
Yüzi kıble kaşı mihrâba beñzer

Nihâl-i kâmeti tûbâya beñzer
Cemâli behcet-i havrâya beñzer

Otursa şem‘e gîtse aya beñzer
Edâsı tûti-i güyâya beñzer

Nedür ‘ârızda ol hâl-i siyeh-fâm
Gümüş micmerde güyâ‘anber-iğâm

Levendâne nedür ol tarz u üslûb
Cihânda var mıdur bir böyle maħbûb

Nedür ol oturuşlar ol duruşlar
Nedür ol pād-şâh-âne revişler

Nedür ol nâz ü şîve eyleyişler
Ya istiğnâ ile ol söyleyişler

Nedür ya anda ol şîrîn gülüşler
Ya ol şîrîn gülüşlerle gelişler

Nedür anda olan ħüsn-i edâlar
Nice kul olmaz ol şâha gedâlar (NU / 301-318)

Dâî, “Bu Makâle Hüsn-i Dil-dârun Kemâlin VASF EDER” adlı bölümde yine sevgilinin güzellik unsurlarına yer verir. Yeşilleri giyinip gelen sevgili adeta baharın temsilcisi, baharın müjdecisi olmuştur. Ay yüzlü sevgili, henüz on beş yaşına yeni girmesine rağmen giydikleriyle güzellerin şahı olmuştur.

Gel imdi diñle bu sırr-ı nihâni
Diyem ol tûti-i şîrîn-beyâni

Tarâvet gülşeninüñ sebze-zârı
Leţâfet bâğınüñ tâze bahârı

*Göñül bustānınuñ serv-i revānı
Vücūdum şehrinüñ şāh-ı cihānı*

*Yeşiller giymiş idi gonçe-veş ol
Kim idi görüp olmaya aña kul*

*Olupdı māh-ı hüsni bedr-i kāmīl
Henüz olmuşdı onbeş yaşa vāşıl*

*Libās-ı sebz ile ol şāh-ı tūbā
Begāyet olmuşıdı hūb u zībā (NU / 1226-1231)*

Sevgilinin güzelliği çoğu zaman yukarıdaki gibi tasvir edilir. Ancak sevgilinin hastalandığı vakitlerde sevgili halsiz düşer, yanağı solar, dudakları soluklaşır, o nur saçan güzellik bir anda bulutlar arasına girmiş güneş şeklinde tasvir edilir:

*Gözüm nūrı nedür hal-i şerīfūñ
Neden hoş olmadı tab^ç-ı laṭīfūñ*

*Şararmış nergis-āsā gül yañağūñ
Ağarmış tebserüp şīrīn dudagūñ*

*Ḳomamış za^ç-ı teb çün tende tābuñ
Şanasın ebre girmiş āfītābuñ (NU / 720-722)*

Dâî eserin bazı yerlerinde kendi tasvirine de yer verir. Bu tasvirler fiziksel tasvirler olduğu gibi, bize Şairin ruh dünyası hakkında da ipucu veren tasvirlerdir. Aşağıdaki beyitler bize Dâî'nin âşık olmadan önceki ruh hali, yaşı, dış görünüşü, hayata bakış açısı gibi farklı özellikleri hakkında bilgi verir:

*Dilümden zevḳ ü şādī gitmiş idi
Yaşumda erba^ç-ıne yetmiş idi*

*Ağarmağa tutupdı yüz şaḳalum
Yaşarurdı gözüm gidüp mecālüm*

*Za^ç-ı afden dāimā bīmār idüm ben
Vücūdumdan daḫı bīzār idüm ben*

Yoğ idi dilde ārzū ‘iṣ ü nūṣa
Yéterdi rüz u şeb bir nān-ı tūşe

Göñül mā’il degüldi bu fenāya
Hemān ancağ beğāya vü likāya

Bu hāl üzre éderdüm zinde-gānī
Bu idi bu faķirūñ hāl ü şānı (NU / 289-294)

Dâî, eserin ilerki bölümlerinde sevgilisini beklerken içine düştüğü buhranlı psikolojisini daha net tasvir etmektedir. Feryat, figanları gökyüzüne çıkar, gözyaşları ise ırmak olup akar. Bu anlarda gözü hiçbir şeyi görmez olur. Mübalağalı psikolojik tasvirini aşağıdaki beyiterle dile getirir:

Figān u nālişüm āfāka çıka
Gözümüñ yaşı ırmağ olup aķa

Éderdüm halk-ı ‘ālemden firārı
Yoğ idi göñlümüñ zirā kararı (NU / 698-699)

Ķulağum hiç işitmezdi kelāmı
Gözüm farğ étmezidi haşş ü ‘āmı (NU / 703)

Ölüm döşeginde yatan sevgiliyi gören Dâî, karşılaştığı manzarayı soğukkanlılıkla anlatır. Çok bitkin düşen sevgilisinin, üzerindeki siyah lekelerden kaynaklanan bir hastalıktan dolayı öleceğini anlar. Sevgilinin pembe vücudu üzerindeki siyah benler de bunun habercisidir.

Çü müştedd oldı gördüm za‘f-ı yāri
Derūndan eyledüm āhile zārı

Bulurđı cā-be-cā mevtüñ nişānı
Muķarrer oldı terk étmek cihānı

Ten-i kāfūrı üzre ol biberler
Vérürdi her biri ķara haberler

Bezendi noķtalarla ķādd-i elifi
Anuñcün bir iken biñ oldı za‘fi

*Ki şuhûf sinesinde çifte çifte
Şanasın noğtalardı tâ-i mevte*

*Vêrürdi ol nuğat-ı ma' nâ beşâret
Olur mı bî-nuğat hiç lafz-ı cennet*

*O müşgîn hâbbeler bûyın cinânuñ
Vêrirdi penbe-veş cismünde anuñ*

*O hânuñ hâne-i cismini eyvâh
Harâb êtdi o hûnî hâlleri âh (NU / 1590-1597)*

Dâî, ölüm karşısındaki metanetini koruyarak sevgilisinin gasl (cenazesini yıkama) işlemini nasıl gerçekleştirdiğini de anlatır. Dâî, kefenleme işleminden, cenazeye güzel kokular dökülmesine kadar tüm işlemleri ayrıntısıyla anlatır. Yıkama işlemini hakkıyla yerine getirdiği kanaatindedir.

*Kefen êdüp şar ol nâzik vücûdı
Buğûreyle yaqûp ' anberle ' üdı*

*Dağı nice bilürseñ öyle eyle
Haqquñ emri ne ise öyle eyle*

*O dülbendi alup kendü elimle
Biçüp dikdüm kesüp kendü elimle*

*Düzüp bir kömlegi yeñsiz yaqasız
Giyürür cümleye eñsiz yaqasız*

*Diküp andan izâr-ıla lifâfin
Êdem tâ ol gülüñ andan lihâfin*

*Çü êtdüm sîne dâğın aña micmer
Yaqûp üstine anuñ ' üd u ' anber*

*Gözüm ağın aña kâfûr êtdüm
Gülâb-ı âb-ı didemle êritdüm*

*Şaçup mâ-verdile müşg-i ‘abîri
Tebehhür étdüm ol libs-i harîri*

*Kefen emrini étdüm çünki âhîr
Dédüm olmak gerek ğasle mübâşir (NU / 1789-1797)*

Dâî kimi zaman da hüsn-i talil ile psikolojik durumunun tasvirini yapar. Aşağıdaki beyitler, sevgilisine aşkını beyan etmek için bekleyen Dâî'nin halini tasvir eder. Sevgilisiyle öğle vakti buluşmaya karar verirler. Beklenen saat yaklaştıkça Dâî'nin sevinci artar. Mutluluktan gözleri yaş dolar. Sevgilisinin gelip yanına oturmasıyla da sevinci kat kat artar.

*Olup öyle güneş érdi zevâle
Sevindüm şād-mân oldum bu hâle*

*Bilürdüm gelmesinüñ vaḳti oldı
Firâkımdan gözüm yaşile tıoldı*

*Gelüp oturdıçün yérine cânım
Sürûrumdan yérine geldi cânım (NU / 547-549)*

*Nevhatü 'l- 'Uşşâk'*ta mekân-psikoloji arasındaki ilişki de önemli durumlardan biridir. Şairin mekânı algılayışı psikolojik durumuyla ilişkilidir.¹⁰² Sevgilisinin hastalandığı vakitlerde dünya Dâî için zindan olur, çektiği dertlerle kendisi de hastalanır.

*Olupdur başuma zindân bu ‘âlem
Beni bîmâr édüpdür miḥnet ü ğam (NU / 742)*

*Ĝamâm-ı ğamı tutdı âsumânı
Olup encüm anuñ dâĝ-ı nihânı*

*Felek aĝlardı aña şanma bārân
Ki geçdi yere ol ħurşîd-i raḥşân*

*Ṭolandı çün güneş maĝrib zemîne
Cihân girdi o dem mâtem donına (NU / 1629-1631)*

¹⁰² Halûk Gökâlp, *a.g.e.*, 356.

Sevgilinin hastalanması mektebin de atmosferini değiştirmiştir. Sevgilinin mektepteki boşluğu çok bellidir. Sevgilinin sıtma hastalığına tutulması mektebin de sıtmaya tutulmasıyla ilişkilendirilir

*Dédüm çün odı sevdiğim ısıtma
Yine gel mektebe yérüñ şovutma*

*utalı ey gözüm nürü seni teb
Fırauñdan utupdur mektebi teb (NU / 740-741)*

3.4.2.2. Özetleme

Özetleme, gerçek zamanda yaşanan olayları, ayrıntılarına girmeden özetleyerek, hikâyeyi daraltıp sadece önemli görülen bazı olaylara yer veren anlatım tekniğidir.¹⁰³ *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ta anlatılan hadiseler şairin başından geçen yaklaşık üç yıllık sürenin özeti mahiyetindedir. Dâî, üç yıllık sürenin öncesinden, yani âşık olmadan önceki mütevazı hayatını kısaca özetler. Bundan önceki hayatım böyleydi, diyerek sözü fazla uzatmadan aşk macerasını anlatmaya başlar.

*Bu hâl üzre éderdüm zinde-gâñi
Bu idi bu fairüñ hâl ü řâñı (NU / 294)*

Dâî, eserin bazı bölümlerinde kimi zaman ana olayla alakasız bazı küçük olaylara da yer verir. Anlattığı bu ara hikâyelerin aslında yaşanımlarla ilgisi yoktur. Bunu fark eden Dâî, bu bölümlerde hikâyeyi kısa keser ve asıl konuya döner:

*o dursun bunda bu diñle meâli
Bu meftûnuñ neye ériřdi hâli (NU / 709)*

*Gel ey Dâî oyup bu güft ü güyü
Hikâyet ét yine ol mâh-rüyü (NU / 1070)*

*Bu söz daı o ursun bu arada
Netice neyse anı ét arada (NU / 1262)*

Dâî, eserde çok sık olmasa da birkaç günlük, iki haftalık, bir aylık zaman zarflarını kısaca anlatarak tek beyite sığdırır:

¹⁰³ Nurullah Çetin, *a.g.e.*, 129.

İşit imdi neye érdi ser-encām
Yüzüme bakmadı ol nice eyyām(NU / 826)

Olup bir nice günler zār u hasret
Hele bir gün düşürdüm yine fırsat (NU / 864)

Ki çekdüm rûze-i hicrânı bir ay
Vere ‘iydiyye yüz sürmege ol pây (NU / 1101)

Çün oldı iki hafta bedr-i mâhum
Görünmedi baña gör imdi âhum (NU / 1153)

Bu hâlet üzre kaldum bir nice gün
Ne söyler bir dağı güş ét bu maḥzûn (NU / 2095)

3.4.2.3. Sahneleme

Sahneleme tekniği, *Nevhatü'l-Uşşâk*'ta en sık kullanılan anlatım tekniklerinden biridir. Olay anlatımına dayalı eserin her bölümünde farklı bir olay sahnelenir. Eserdeki sahne kurgularına dikkat çeken Halûk Gökalp, sahnelemedeki başarıyı eserde çok sık kullanılan diyalog tekniğine bağlar:¹⁰⁴

“Dâî, hadiseleri sahnelerken diyaloglara sık sık yer vermiştir. Böylece okuyucu, kahramanlar arasındaki konuşmaları rahatlıkla takip eder. Sahnelerin mekân tasvirleriyle desteklenmemesi sahnelerin somut olarak okuyucunun gözünde canlanmasını zorlaştırırken, edebî açıdan eserin eksik kalmasına neden olur. Yine sahnelerin “kulak, dedikoduculuk, ölüm” gibi dolaylı konularla ilgili ara sözlerle kesilmesi eserdeki sahneler arasında kısmen kopukluk yaratır.”

Gökalp, sahnelemelerin ayrıntılara inerek çok başarılı kurgulandığını belirtir ve Mehmed'in sıtmadan dolayı bilinç kaybı yaşaması, baskın sahnesi gibi sahnelerin

¹⁰⁴ Halûk Gökalp, *a.g.e.*, 363.

merak unrsurunun yüksek olduğu vurgusunu yapar. Baskın sahnesindeki örnek beyitlerde merak unsurunun anlatı boyunca korunduğuna da dikkat çeker.¹⁰⁵

*Dédüm bir gün aña ey mäh-ı enver
O zībā ʔal‘atuñ günden münevver*

*Cemālūñ nūrını ʔalvetde görsem
Ayağūñ tozına yüzimi sürsem*

*N'ola dédi sevindürdi bu cânı
Buluşdum ol perī ile nihānī*

*Eline yapuşup çekdüm kenāra
Nağar étdüm o şun‘-ı kird-gāra*

*Teferrüc eyler iken ʔüsn-i bāğın
Uzatdı içerü bir kes ayağın*

*Eli elümde yüz yüze bulunduğ
Dédüm çok sevdiğim eyvāh duyulduğ*

*O gitti bir yaña vü bir yaña ben
Hemān ayrıldı ol dem cân bedenden (NU / 755-761)*

*Yapuşdı yüzime édüp ‘itābı
Niçün tenhāladuñ ol āfitābı*

*Nedür anuñla alısuñ vérişüñ
O maħbūbile söyle nedür işüñ*

*Ne işlerdüñ anuñla sen nihānī
Ne söyleşdüñ baña eyle beyānı*

*Niçün sen yalvarup aña yağarduñ
Niçün gül yüzine anuñ bağarduñ*

¹⁰⁵ Halûk Gökalp, a.g.e., 363.

*Şu deñlü étdi baña serzenişler
Gehi giryān olup geh eylenişler*

*Yabāndan degül idi evden idi
O maħbūbı baña vaşf éden idi (NU / 762-767)*

3.4.2.4. Diyalog / Monolog / İç Monolog

Nevhatü'l-'Uşşâk, olaylara dolayısıyla da konuşmaya dayalı bir eserdir. Eserde konuşmaya dayalı modern anlatım teknikleri çok sık kullanılmıştır. Özellikle diyalogların çok sık yer aldığı eserde konuşmalar, çoğunlukla Dâî'nin aşkı ve ruh hali üzerinedir. Eserde dikkati ilk çeken karşılıklı konuşma, Dâî ile eşi arasında geçmektedir. Dâî, âşık olduğu Mehmed'i gördükten sonra hissettiği duyguları eşiyle paylaşır:

*Dédi baña ne hāletdür bu hālāt
‘Aceb bu düş midür yāhūd hayālāt*

*Dédüm bilmem ki düş mi yā hayālüm
Géce vü gündüz artmağda melālüm*

*Dédi ‘aşık mı olduñ sen o şūħa
Dédüm kim ‘āşık olmaz öyle rūħa*

*Dédi şofi idüñ sen şimdi ne olduñ
Dédüm öyle idüm bā‘iş sen olduñ*

*Dédi saña efendi n’eyledüm ben
Dédüm hüsnün baña sen söyledüñ sen*

*Baña bu iş senüñ sözüñden oldı
Dédi saña senüñ gözüñden oldı*

*Dédüm sen demeseñ ben bilmez idüm
Dédi dédüm isem var sev mi dédüm*

*Dédüm albime sen yaduñ bu odı
Géce vü gündüz çıkar ‘ayyūa dūdı*

*Dēdi imdi ferāgat ēt bu işden
Saña düşmez elüñçek bu revişden*

*Dédüm mümkün degül andan ferāgat
Meger kim ola Mevlādan ‘ināyet*

*Dēdi seni cihāna éderüm fāş
Dédüm şoñra başarsun baruña taş*

*Dēdi ben nice şabr édem bu hāle
Dédüm ben nice şabr édem bu āle*

*Dédüm epsem hemān otur yerüñde
Şaın şoñra gider elden erüñde*

*Hemān her gördiüñ alma lisāna
Dil ucundan kişi uğrar ziyāna (NU / 768-781)*

Eserin neredeyse her bölümünde diyalog veya monologlar mevcuttur. Bu konuşmalar genelde yukarıda verilen örnekte olduu gibi “dedim-dedi” tarzında mürācaalarla yapılmıştır. Dâi ile sevgilisi arasında geen konuşmada da bu diyalog türünün bir benzerine yer verilmiştir. Dâi, okula dersine alışmadan gelen örencisini sert sözlerle azarlar, örenci de bu azar karşısında af diler:

*Dēdi o sevdiğim étmeyin ayru
Édeyim tevbe sizüñ ola buyru*

*Dédüm éder iseñ bir daı böyle
Dēdi éder isem n’eylenseñ eyle*

*Dédüm yandum elüñden ben senüñ āh
Dēdi étmeyeyin estafirullāh*

*Dédüm şākilerüñ tutdı cihānı
Dédi bühtān éderler añma anı*

*Dédüm çok suçlaruñ var ben bilürüm
Dédi ‘afv eyle size yalvarurum*

*Dédüm kanķı suçun ‘afv édeyin ben
Dédi luřf eyleyüp geç cümlesinden*

*Dédüm hoş öyle olsun aç göziñi
Éderseñ bir daķı tutmam söziñi (NU 1168 / 1174)*

Nevhatü'l-‘Uşşâk'ta diyaloglar genelde iki kişi arasında geçmektedir. Bunun yanında ikiden fazla kişi arasında geçen diyaloglar da görülür. Aşağıdaki konuşma, Dâi, Mehmed ve Mehmed'in babası arasında geçmektedir:

*Bakup babasına dër idi her-dem
Egerle atımı vaķt oldu gidem*

*Dédi cānum oğul kande gidersin
Mizācuñ hoş degil atı n'édersin*

*Dédi cānum baba egerle atı
Ériřdi geldi zirā seyr vaķti*

*Dédi kızum eyüce olduğüñ gün
Senüñçün alayım bir koç ya koyün*

*Bile al kimi ister iseñ ol ān
Şafāyile édüñ şahrā-yı seyrān*

*Dédüm cānum o gün böyle gidelüm
Göñül hoşluğı ile seyr édelüm*

*Dédi ben gidicek bir daķı gelmem
Kaluñ siz bunda sizi bile almam*

*Dédüm çok sevdigüm çün böyle dërsin
Bizi hicrân elinde kor gidersin*

*Seni ben nice nice dögmüş idüm
Tahavvür eyle nice sögmüş idüm*

*Helâl ét kalmasun üstümde haqquñ
Ki zirâ çok durur üstümde haqquñ*

*Dédi ol dem baña ol ruhlârı mäh
Bağup yüzüme diqqatle édüp âh*

*Helâl olsun efendi eyle dëme
Hoca urduğı yër yanmaz cehîme*

*Ne kemlik eylediñüz siz baña kim
Ola sizüñ üzeriñüzde haqqum*

*Seni dögdüm buyurduñ öyle dëme
Hoca urduğı yër yanmaz cehîme*

*Helâl olsun derün-ı cân u dilden
Kerem ét bizi çıkarma gönülden*

*Hemân kaldurdu başın étدی diqqat
Verüñ tāmushafum edem kırâat*

*Dédüm za‘ fuñ kavî muşhaf ağırdur
Mecâlüñ yok durur koluñ ağırdur (NU 1521 / 1537)*

Eserde konuşmalar yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi genellikle uzun, karşılıklı konuşmalardır. Bununla birlikte olayın “ben anlatıcı” tarafından aktarıldığı yerlerde araya girilerek bir veya iki beyitlik karşılıklı konuşmalar vardır. Bu konuşmalar, hem dili olumlu etkilemekte hem de şiirselliği arttırmaktadır:

*Nedür hâl-i şerîfüñ dedüm ey mäh
Dédi sıtma kodı elhamdülillâh (NU / 739)*

*Dédüm aña ne vaqtin oldı merhüm
Nice teslîm-i rûh êtdi o ma'şüm*

*Dêdi ba' de-1-işâ za' fi ziyâde
Ölüp añlanmaz oldı bir arada (NU / 1665-1666)*

*Dêdi şimdi ne çâre n'eyleyin ben
Ne dêrseñ söyle anı eyleyin ben*

*Dédüm senden utanup oldı ol yâd
Yine sen söyle êtsün bendesin şâd (NU / 887-888)*

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta, iç monolog tekniği de çok sık kullanılmıştır. Dâî'nin iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini iç monologları ele verir. Hemen hemen her bölümde iç monologlar mevcuttur.¹⁰⁶

*Uyurlar tâzeler yaz uyhusunda
Huşûşâ sevdiğim nâz uyhusunda*

*Gelür şimdi konar ol şâh-bâzum
Şalar üstüñe sâye serv-i nâzum*

*Ki şabra yoğdur ey dil tâkатуñ hiç
Gelür elbetde bugün êr eger geç*

*Bilürsin saña êtmez hulf-i va' di
Ferâmûş eylemez êtdigi 'ahdi*

*Êderken dil ile bu güft ü gūyı
İşitdüm nâ-gehân bir hây ü hüyı (NU / 642-646)*

Dâî, iç monologlarda kendi iç dünyasını genellikle “kendi kendüme” ikilemesiyle bize aktarır. Aşağıdaki beyitler, bu ifade kalıbının kullanıldığı beyitlerdir:

*Vêrürdüm **kendi kendime** tesellî
Ne ğam yersin êder şimdi tecelli (NU / 641)*

¹⁰⁶ Halûk Gökalp, a.g.e. 368.

Éderdüm kendi kendime şütümü

Dêr idüm ki görüñ bu baht-ı şümü (NU / 674)

Dédüm ol demde kendi kendüme ben

Neler çekseñ gerek eyā dañı sen (NU / 996)

Dêr idüm kendi kendüme bu hâlet

Degüldür Tañrı Hakkı iyi ‘alâmet (NU / 1422)

Dêr idüm kendi kendime meded āh

‘Aceb tolandı mı ol ruñları māh (NU / 1650)

3.4.2.5. Montaj

Mehmet Tekin, *Roman Sanatı*¹⁰⁷ adlı eserinde, montaj tekniğinin uygulanmasında şu nokta üzerinde durur:

*“Yazarın aktarmak, yararlanmak istediği metnin, şu veya bu maksatla kullanılmasından çok, alınan metnin, eserin genel yapısıyla bütünleşmesi, eserin genel dokusunda sırtmamasıdır. Çünkü asıl metin (hikâye) ile taşınan metin (montajlanan metin) arasındaki uyumsuzluk, eserin genel dokusunu zedeleyecek, dolayısıyla yazarın vermek istediği mesaja gölge düşürecektir.”*¹⁰⁸

Nevhatü'l-‘Uşşâk'ta montaj tekniği fazla kullanılmamakla birlikte, yapılan montajlar, eserle bütünlük sağlamıştır. Şairin ruh halini, yaşadıklarını okuyucuya daha iyi hissettirmek için diğer eserlerden yapılan alıntılar, *Nevhatü'l-‘Uşşâk*'a zenginlik katmış, eserin monotonluğunu kırmıştır.

Eserde dikkat çeken ilk montaj, Şeyhü'l-islâm Yahya Divânı'ndan bir gazeldir. Sevgili hasreti çeken Dâî, perişan gönlünü yatıştırmak amacıyla yanında bulunan Divân'dan tefe'ül usulüyle bir şiir açar. Rastgele açtığı kitaptan, kendi falına çıkan şiiri okur:

Yanumda var idi Divân-ı Yahyā

Dil-i pejmürdemi étmege ihyā

¹⁰⁷ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı*, Ötüken Yayınları, İstanbul,2012.

¹⁰⁸ Mehmet Tekin, a.g.e, s. 268-269.

*Bile almış idüm eğlenmek için
Göñül eğlenmedi aldım ele çün*

*Tefe'ül eyledükde ey dil-ārā
Ki geldi fālma bu şî'r-i garrā(NU / 681-683)*

İN ĞAZEL-İ YAĦYĀ BER ĦASB-İ ĦĀL-İ MEN ĀMED

Ķomadı bezmi teşrif étmege teb tutdı cānānı¹⁰⁹

Ķoñuz bî-tāb 'āşık inlesün kim ħastedür cānı

*Ķoya ey teb Ķoya bî-raĥm imişsin Ķanı inşāfuñ
Revā mıdur perî-şān eylemeñ ol verd-i ħandānı*

*'Aceb bir başına dermānı yoĶ bî-çāredür 'āşık
Ħalāş eylerdi cānın derd-mendüñ olsa dermānı*

*'AraĶ-rîz olduĶım gül-berg-i ra'nāyı görüp bildüm
Gül-āb ile devā eyler tabîb-i luĶf-i Yezdānî*

Girihler oldı peydā rişte-i cānında YaĦyānuñ

Görünce tāb-ı tebden mużtarib ol necm-i raĥşānı (NU / 684-688)

Görüldüğü gibi şairin ruh haline tercüman olan bu gazel, içerik olarak da eserle uyum halindedir. Gazel, Şairin hasb-i haline tercüman olacak içeriktedir.

Eserdeki bir diğer montaj ise, Nasrettin Hoca fikrasıdır. Sözlü gelenek eserlerinden olan fıkra, eserin dışından bir başka eser olduğu için montaj olarak kabul edilir.¹¹⁰ Şair, başına gelen olayın, ancak halden anlayanlar tarafından idrak edilebileceği düşüncesindedir. Bu fikrine destek olması amacıyla da Nasrettin Hoca'dan bir fikrayla temsilî örnek verir. Dâî, başına gelen olaylarla Nasrettin Hoca'nın yaşadıkları arasında benzerlik kurar:

*Meger kim Ħa'ce Naşreddin bir gün
Evi Ķamına çıkmış bir iş için*

¹⁰⁹ Şeyhü'l-islam Yahya Divanı, (Haz. Rekin Ertem) Akçağ Yayınları, Ankara,1995, s. 238.

¹¹⁰ Halûk Gökâl, a.g.e., 371.

*Ayağı sürçüp anuñ yere düşmüş
Ahibbâsı gelüp başına üşmüş*

*Demişler kim ne yatarsın nedür hâl
Cevâbında demiş ol dağı fi'l-hâl*

*Ne şorarsın beñüm hâlüm görürsün
Eger sen dağı düşdüñse bilürsün*

*Benüm dağı aña beñzer mişâlüm
Ki başına gelen añlar maķâlüm (NU / 251-255)*

Bu alıntılar dışında Dâî, öğrencisine *Kitâb-ı Şâhidî*'den okuttuğu iki beyitle de montaj yapar. Dâî, sevgilisinin *Kitâb-ı Şâhidî*'yi ezbere okuyabildiğini söyler ve bir beyit okunurken derinden bir âh çeker. Biçim ve içerik olarak eserle uyumlu aşığıdaki üçüncü ve dördüncü beyitler *Kitâb-ı Şâhidî (Tuhfe-i Şâhidî)*¹¹¹, den montaj edilmiştir.

*Gönül tahtında şâh idi o dilber
Kitâb-ı Şâhidî okurdu ezber*

*Ne deñlü okudur isem maħaldi
Okudığı dağı işbu maħaldi*

*Müzeyyen olsa bir maħbûb-ı zibâ
Giyüp envâ'-ı elvânile dibâ*

*Vérür her reng aña bir dürlü zînet
Gelür 'uşşâka dürlü dürlü hâlet*

*Bu beyti okudurken eyledüm âh
Çün oldu sevdiğim âhumdan âgâh (NU / 551-555)*

¹¹¹ Muğlalı Şâhidî İbrahim Dede, *Tuhfe-i Şâhidî*, (Haz. Yrd. Doç. Dr. Ahmet Hilmi İmamoğlu), Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla, 2005, s. 68.

3.4.3. BAKIŞ AÇISI VE ANLATICI

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta olaylar, özne anlatıcı (ben anlatıcı, kahraman anlatıcı) tarafından anlatılır. Nurullah Çetin bu anlatıcıyı, “*Anlatıcı, olayın hem yapıcısı olan bir özne hem de anlatıcı, aktarıcı kişidir. Kişi, başından geçenleri, bizzat yaşadıklarını, gördüklerini, izlediklerini, duygu ve düşüncelerini değerlendirme ve yorumlarını kendisi anlatır.*”¹¹² şeklinde tanımlar. *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ta da Dâî, kendi başından geçenleri anlatan kişidir.

Bu sevdâ başıma gelmiş degüldi

Bu Dâ'î bu işi bilmiş degüldi (NU / 424)

Édüp ol yâr-ı gârumla vedâ'ı

Yola düşdi teessüfle bu Dâ'î (NU / 1022)

Varınca éylediler baña iqbâl

Dédi her biri ey Dâ'î nedür hâl (NU / 1782)

Şair bazı yerlerde kendisiyle okuyucu arasında bir yakınlık kurar. Sürekli, olayların sonucunu biliyormuş izlenimi vermeye çalışır:

İşit imdi benüm rûh-ı revânum

Alup yanuma bir gün hândânum (NU / 297)

Şabâh oldı nihâyet buldı géce

İşit imdi niye érdi netice (NU / 631)

İşit imdi neye érdi ser-encâm

Yüzüme bakmadı ol nice eyyâm (NU / 826)

O bâğuñ işit imdi benden aşlın

Saña taqrîr édem pes bâb u faşlın (NU / 948)

Eserde, ben anlatıcıya dayalı anlatımın monotonluğunu kırmak, olayları daha geniş bir bakış açısıyla aktarmak için farklı kişilere de ihtiyaç duyulabilir. Dâî, olayların dar alanını ikinci ve üçüncü şahıslarla kurduğu diyaloglarla genişletir. Aşağıdaki bölümde, Dâî sözleştikleri yere gelmeyen sevgilisinin durumunu öğrencilerine sorar. Öğrenciler de Mehmed'in (sevgili) annesinden duyduklarını

¹¹² Nurullah Çetin, *a.g.e.*, 110.

olduğu gibi aktarır. Burada olayları anlatan Dâî, konuşmadan çıkmış, anlatıcı üçüncü tekil şahsa geçmiş izlenimi verir:

Niçün gelmedi ol mäh-ı münirüm

Niçün almadıñuz bile emirüm

Ne mâni‘ oldı tiz söyleñ işidem

Eger mümkün olursa bir iş edem

Dédiler haste olmuş ter mizacı

Me‘ân gelmege olmadı ‘ilacı

Dédüm ne ‘arız olmuş ol habibe

Ki müştâk idi cânum ol tabibe

Dédiler çünkü varduķ hânesine

Suâl étdük ol ayıñ anasına

Dédi bu gece kızum haste oldı

Harâretten o gül-ruhsarı şoldı

O nâzik cism-i pâkin sıtma tutdı

Ne seyrüñ kayusu kendin unuttı (NU / 653-659)

3.4.4. DİL

Nevhatü’l-‘Uşşâk, hacimli bir eser olmasına rağmen, okuyucuyu sıkmayan bir yapıya sahiptir. Özellikle, karşılıklı konuşmaların yoğun olduğu bölümler, eserin akıcılığına katkı sağlamıştır. Eserin anlatım dilinin sade ve akıcı olmasıyla birlikte samimi ifadelerin kullanılması da eserin başarısını arttırmıştır. Halûk Gökâlp da eserin dil kullanımındaki başarıya ve sadeliğine şu sözlerle vurgu yapar:¹¹³

“XVII. yüzyıl divan şiirine genel olarak baktığımızda kullanılan dilin, ağdalı bir dil olduğunu söyleyebiliriz. Mesnevilerdeki kısmî sadelik ise tahkiyenin gerektirdiği bir durumdur. Ancak, klasik kültürün mahsulü olan çok az eser, Navhatü’l-‘Uşşâk kadar sade

¹¹³ Halûk Gökâlp, a.g.e., 377-378.

bir dille yazılmıştır. Dâî, eserinde sıradan halkın anlayacağı seviyede bir dil kullanmıştır. Hatta diyebiliriz ki günümüz okuyucusu bile rahatlıkla genel çerçevesini anlayabilir. Şair, Türkçe'yi bu ölçüde başarılı kullanırken ne büyük vezin hatalarına ne de halk şiirinin kuruluşuna düşmüştür.”

Dâî'nin, sevgilisi için “cânum, efendüm, begüm” gibi yakınlaşma ifadelerini kullanması, anlatıma daha da samimi bir hava katmıştır.

*Gelüp oturdıün yérine cânım
Sürûrundan yérine geldi cânım (NU / 549)*

*Kaçan gelür déyü yine efendüm
Benüm rûh-ı revânım şeh-levendüm (NU / 580)*

*Vefâ-dârum şifâ-sâzum efendüm
Güzeller serveri serv-i bülendüm (NU / 615)*

*Taħammül édemem ben bu cefâya
Begüm mu‘tâd iken mihr ü vefâya (NU / 867)*

3.4.4.1. Atasözleri ve Deyimler

Nevhatü'l-‘Uşşâk'ta hem konuşma dilinin kullanımından doğan sade ve samimi anlatıma ulaşma hem de mesaj verme amacından dolayı çok sayıda atasözü ve deyim kullanılmıştır. Atasözü ve deyim kullanımı esere anlatım zenginliği katmıştır.

Deyim ve atasözleri genelde, nasihat, ders çıkarma amacıyla verilen örneklerde görülmektedir. Eser, XVII. yüzyıla ait olmasına rağmen, kullanılan atasözleri ve deyimler bugün de halk arasında kullanılmaktadır.

*Var iken kendinüñ gözinde mertek
Çub arar el gözinde tura mertek (NU / 393)*

*Cezâsın rûz-ı maşşerde bulalar
Çatışmış seg gibi rûsvây olalar (NU / 473)*

Pelîd ağacına şanma bakırlar

Dıraht-ı mîve-dâra taş atarlar (NU / 505)

Ki kendü gözlerinden şakınur ol

Budur zirâ haqîkat semtine yol (NU / 532)

Eşer étmedi söz ol kalb[i] taş

Şovuk şu dökdi ol dem pişmiş aş (NU / 990)

Kişi ölmek için gelmiş cihâna

Baş ağrısı ara yerde bahâne (NU / 1516)

Delüp bagrını ney nâlân olurdu

İşiden nâlesin hayrân olurdu (NU / 1733)

3.4.4.2. İktibaslar

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta çok sayıda Arapça ve Farsça iktibas bulunmaktadır. Eserde çok sayıda hadis ve ayetten iktibas yer almaktadır. Çalışma metnimiz içerisinde, ayet ve hadisler Arapça yazılışlarıyla verilmiştir. Ayet ve hadislerin anlamları ise dipnotlarda gösterilmiştir. Diğer Arapça iktibaslar metin içerisinde okunuşlarıyla ve italik yazılmıştır. Farsça iktibaslar; metin içerisinde okunuşlarıyla yazılmıştır. Bu iktibasların anlamları dipnotlarda verilmiştir. Tüm nüshalarda yer alan Farsça beyitler numara verilerek yazılmış, müstensihin eklediği Farsça beyitler ise numarasız yazılmıştır.

3.4.4.3. Edebî Sanatlar

3.4.4.3.1. Teşbih

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta en çok kullanılan edebî sanat teşbihtir. Dâî özellikle, sevgilisinin tasvirini yaparken ve kendi halini tasvir etmeye çalışırken çok sayıda teşbih kullanmıştır:

Nedür anda olan ol *gül yañaqlar*

Nedür anda olan *la' lîn dudaklar* (NU / 301)

Dehānı hoḳḳa-i mercāna benzer
İçinde *dişleri dürdāna* benzer (NU / 309)

Alup bu körpe kızları pişe
Bu *Dāi rāi-veş* gütsün hemişe (NU / 944)

Anuñ *bülbül lisānın* ben görem lāl
Vücūdum nice olmaya o dem *nāl* (NU / 1807)

3.4.4.3.2. İstiare

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta, benzetmeye dayalı edebî sanatlardan istiare de çok sık kullanılmıştır. Eserde, özellikle açık istiare türündeki benzetmelerin kullanımı dikkat çekmektedir. Açık istiarelere, genellikle sevgilinin güzellik unsurlarını ön plana çıkarmak için başvurulmuştur:

Tebessüm ederek ol *kebk-i refîr*
Hemân-dem gitdi kaldum ben dil-figâr (NU / 878)

Alup bu *körpe kızları* pişe
Bu *Dāi rāi-veş* gütsün hemişe (NU / 944)

Çaçardı *bülbülünden* çün o *gonce*
Harîş olurdu dil o kaçdıgınca (NU / 1184)

Yine kendüsine geldikde *ol māh*
Derūni dēr idi āmentü billāh (NU / 1550)

3.4.4.3.3. Nida

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta nida sanatının kullanıldığı beyitlerin büyük bir çoğunluğu, sevgiliye hitaben yazılmıştır. Sevgiliye hitaben yazılan bu tür beyitlerde genelde açık istiareler kullanılmıştır:¹¹⁴

Elem çekme aña *ey meh-cebînüm*
Görüp raḥm etdi ol āh ü eninüm (NU / 843)

¹¹⁴ Halûk Gökalp, *a.g.e.*, 381.

Benüm suçum ne gördiyse eger [y]ād
İcâzet vèrdi şimdi *ey perî-zād* (NU / 844)

Yine ke'l-evveley *rûḡ-ı revānum*
Ḳabûl ét bendeñi gül yüzli cānum (NU / 845)

Şairin sevgiliden sonra, seslenme edatıyla en çok hitap ettiği kişi kendisidir.

Gel *ey Dâî* koyup bu güft ü gūyı
Ḳikāyet ét yine ol māh-rūyı (NU / 1121)

Şadedden çıkduñ *ey Dâ'î* ziyāde
Yine gel ḥasb-i ḥālũñ ét 'iāde (NU / 1414)

3.4.4.3.4. Telmih

Nevhatü'l-'Uşşâk'taki telmihler genel olarak, “Bu Makale Bî-Bekâ Dünyâyı Hoş İş'ar Eder” bölümünde bulunmaktadır. Dâî bu telmihlerde, dünyanın zevklerine aldanmamak gerektiğini, dünyanın fani olduğunu vurgulamaktadır. Eserde, Fars mitolojisinden Sām, Rüstem, Dârâ gibi yiğitlikleriyle meşhur kahramanlarla, Mecnûn, Ferhat gibi aşk kahramanlarının da isimleri zikredilir:

Nice *Rüstemleri Zâl-i zamāne*
Şapāna koyuben atdı yabāne

Nice *Sām ü Nerīmānı* édüp nerm
Ḳarañu ḳabrũñ içindeyidi germ

Nice *Dârâyı* ḳoydı dār-ı ḳabre
Nice mîri ḳodı bīmār ḳabre

Nice *Ferhâdı* ber-bād étđi dünyā
Nice *Şîrini* bî-dād étđi dünyā

Nice *Mecnūnı* maḥzũn étđi dünyā
Nice *Leylâyı* maḡbũn étđi dünyā

Nice *İskenderi* derden sürüpdür
Cihân halkını aña güldürüpdür

Ararken dünyâda âb-ı hayâtı
İçürdi ‘âkıbet zehr-i vefâtı

Bu deñlü hikmetiyle kanı *Loqmân*
Anı bir loqma édüp yuğdı devrân

Qanı dünyâya hükm eden *Süleymân*
Aña maħkûm iken cinnile insân

Ecel dêvi édüp rivi aña da
Vücûdı hâtmını vêrdi bâda

Qanı n’etdi felek *Nüşîrevânı*
Tutupdı ‘adl ü dâdıyle cihânı (NU / 1337-1347)

Dâî, yine aynı başlık altında, acı çekmenin insanoğlunun mayasında var olduğunu vurgular. Bu fikri, peygamberlerin yaşadığı acılardan örnekler vererek daha da güçlendirir. Hz. Adem’den, son peygamber Hz. Muhammed’e kadar tüm peygamberlerin acı çektiğini söyleyen Dâî, peygamberlerin bile bu kadar acı çektiği fani dünyada, kendi çektiği acıların sıradan olduğunu belirtir:

Qanı *Âdem-i Şafîyu’lîlâh* kânı
O görmüşdi muqaddem bu cihânı

Neler çekmiş idi dâr-ı fenâdan
Kim ayru düşicek *Havvâ* anadan

Ya *Qâbil Hâbili* öldürdügi dem
Ne deñlü ağlamışdı aña âdem

O çekdi ayrılıq derdin muqaddem
Çekerler tâ kıyâmet ibn-i âdem

Atādan oğula mirāş olupdur
Bu ‘ālem tā ezel böyle gelüpdür

Ya étmemiş olaydı *Nūh* nevha
Niçün dèrlerdi ‘ālem *Nūh* nevha

Halili nāra atmadı mı *Nemrūd*
Cefālar étmedi mi dīv-i merdūd

Fédā emr olıcağ *İsmā‘iline*
Bıçağın alıcağ ol dem eline

Aña kār étmedi mi nār-ı firķāt
Nihāyet emre étmişdi itā‘ at

Çanı ol hüznile *Ya‘kūb* çanı
Ne deñlü aāladı hasretle çanı

Çusūsā *Yūsufun* yitürdüğü dem
Gözine çarañu oldu bu ‘ālem

Nice étmesün ol āh u enīni
Ki zāyi‘ étmi öyle meh-cebīni

Çanı ol pādişāh-ı hüsn *Yūsuf*
Aña da érmedi mi gör teessüf

Meh iken çuyuya atılmadı mı
Şah iken çul olup şatılmadı mı

Züleyhā kışşasın gūş eylediñ mi
Ne çekdi ‘aşğ elinden añladıñ mı (NU / 1366-1380)

Kelimu’llāh iken *Mūsā bin ‘Ümrān*
Ne deñlü çekdi gör ālām-ı hicrān

Atıldı tıfl iken deryâ-yı Nîle
 Ğam-ı hicrân çeküp kavm u kabîle (NU / 1386-1387)

Şehîd olduğda ya *Yaḥya*-yı ma'şûm
 Aña olmadı mı babası mağmûm

Belâya mübtelâ olduğda *Eyyûb*
 Olupdı halk-ı 'âlem içre ma'yûb

Çekildi 'âkıbet ol bir kenâra
 Édince derdine şabrile çâre

Bulup cism-i 'âlîli şıḥhat ol ân
 Velî bulmadı derd-i mevte dermân

Ya 'İsânuñ tecerrüd-i ihtiyârı
 Seyâhatle gezüp dâr u diyârı

Ta'allük étmeyüp hergiz fenâya
 Çeküp dünyâdan el ağıt semâya

Ḥuşûşâ *Ḥazret-i Sultân-ı Kevneyn*
 Olan kurb-ı Hudâya kâbe kavseyn (NU / 1392-1398)

Dâî, aşk halini ancak aşka düşenlerin, aşkı tadanların anlayabileceklerini anlatmaya çalışır. İlmiyle meşhur San'an şeyhinin çoban olması,¹¹⁵ Kays'ın bir anda Mecnûn olması, Ferhad'ın kendini berbat etmesi telmih edilerek aşğın aşk karşısındaki çaresizliğini tasvir etmeye çalışır:

'Aceb mesmû' uñ olmış mıdur ey cân
 Niçün çubân olupdur *Şeyḥ San'an*

Niçün *Mecnûn* olupdur *Kays-ı 'âkil*
 Niçün oldı' aceb *Leylâya* mâ'il

¹¹⁵ Hasan Ziyâ'î, *San'an Şehyi* (Çev. Mehmet Kanar), Say Yayınları, İstanbul, 2012.

Niçün vèrdi göñül *Şîrîne Ferhâd*

Niçün êtdi vücûdîñ aña ber-bâd (NU / 395-397)

3.4.4.3.5. İştikak

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta en sık kullanılan edebî sanatlardan biri de iştikaktır. Aynı kökten türemiş sözcüklerin bir arada kullanımıyla hem söze derinlik kazandırılmış hem de sözün ahengi arttırılmıştır. İştikak örneğinin yer aldığı beyitlerin bazıları şunlardır:

Odur *hâkim* kamu halk aña *maḥkûm*

Odur 'âlim kamu şey aña *ma' lûm* (NU / 14)

Ne *me'ûl* olmuşam bir kez ne *fâ'il*

Beni Hâk' işmetine êtdi dâhil (NU / 479)

Gözüm nûrî nice ḥazż êtmesün kim

Benüm *maḥkûmum* iken oldu *hâkim* (NU / 557)

Yeter bir 'abde bir *ma'bûd* efendi

Sa' âdet diler iseñ tut bu pendî (NU / 1039)

3.4.4.3.6. Tezat

Nevhatü'l-'Uşşâk'ta çok fazla olmasa da tezat sanatının örnekleri bulunmaktadır:

Sürûrundan geh *ağlar* geh *güldüm*

Şabâḥ olsa déyün Hâkdan dilerdüm (NU / 622)

Büyük küçük *er 'avret bây yoḥsul*

Hemân top tolu idi sağ ile sol (NU / 1816)

3.4.4.3.7. Tekrir

Dâî, sözün akıcılığını ve etkisini arttırmak için eserinde çok sayıda ikileme kullanmıştır. Bu ikilemeler, çoğunlukla aynı kelimenin tekrarından oluşan ikilemeler olduğu gibi, yakın veya zıt anlamlı kelimelerin yanyana gelmesiyle de oluşturulmuş ikilemeler de yaygındır:

Zihī şāni‘ zihī sultān-ı kâdir
Kim anıñ kudreti her yerde zâhir (NU / 64)

Cemi‘ -i enbiyānuñ serveridür
Cemi‘ -i evliyānuñ rehberidür (NU / 76)

Benüm cān-ı ‘*azizümden āzizüm*
Leb-i cān-bağş-ı sükkerden lezizüm (NU / 616)

Cemāli şem‘ ine *yanup yağılsam*
Elif kaddüm yolunda dāl kılsam (NU / 619)

Düşe kalğa varup küy-ı nigāre
Yürek olmışdı gamdan *pāre pāre* (NU 1438)

3.4.4.3.8. İstifham

Nevhatü’l-‘Uşşâk’ta cevabı beklenmeyen sorulara çok sık rastlanmaktadır. Sorulan sorular genelde, sevgilinin güzelliğini onaylatmak, sevgilinin güzelliği karşısında aşığın durumunu haklı çıkarmak için sorulmuştur. Tekrarla yapılmış istifhamların yer aldığı aşağıdaki beyitler dikkat çekmektedir:

Nedür ol oturuşlar ol duruşlar
Nedür ol pād-şāh-āne revişler

Nedür ol nāz ü şive eyleyişler
Ya istiğnā ile ol söyleyişler

Nedür ya anda ol şirīn gülüşler
Ya ol şirīn gülüşlerle gelişler

Nedür anda olan hüsni edālar
Nice kul olmaz ol şāha gedālar

Kim olmaz öyle bir fettāna meftūn
Kim olmaz ol saçı Leylāya Mecnūn

Kim olmaz öyle bir Şirine Ferhād
Kim olmaz öyle Hürşide Feraḥşād

Kim olmaz Vāmiḳ ol ‘Azrā‘ izāre
Kim étmez sīnesini pāre pāre

Ya kim sevmez anuñ gibi civānı
Ya kim vèrmez anuñ yolına cānı (NU / 315-322)

4. TENKİTLİ METİN

4.1. TENKİTLİ METİN HAZIRLANIRKEN İZLENEN YOL

Çalışmamıza *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ın nüshalarının tespiti ve temini ile başladık. Katalog taraması sırasında ilk olarak “nevha” ve “uşşâk” sözcüklerinden hareket ettik. Katalog taramamızda Milli Kütüphane, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Konya Yazma Eserler Kütüphanesi, Millet Kütüphanesi başta olmak üzere birçok kütüphanenin onlinesayfasında eser taramasını yaptık. Bu taramaları yaparken eserle isim benzerliği olan eserlerin içeriğini de inceleme gereği duyduk. Aynı eserin farklı isimlerle de kaydedildiğini gördük. Örneğin aradığımız eserin Millet Kütüphanesi'nde bulunan üç nüshasının kütüphane kayıtlarında *Nevbaht-ı 'Uşşâk* ismiyle kataloglandığını fark ettik. İnternet ağı üzerinden yerini tam olarak tespit edemediğimiz nüshaları, buldukları kütüphanelerde (Süleymaniye Kütüphanesi ve Sadberk Hanım Müzesi gb.) kendi yerlerinde araştırdık.

Eserin ikisi yurt dışında, on dört tanesi de yurt içinde olmak üzere on altı yazma nüshasını tespit ettik. Fransa nüshası hariç tüm nüshaları temin ettik. Ayrıca, eserin h. 1261 (1845) tarihinde Matbaa-i Âmire'de basılan matbu bir nüshası da mevcuttur. Temin ettiğimiz çok sayıda matbu nüshanın hepsi aynı olduğu için Edirne Selimiye Nüshasını matbu nüsha olarak değerlendirmeye karar verdik. Yazma nüshalarla beraber bu matbu nüshayı da çalışmamıza dâhil ettik.

Tespit ettiğimiz *Nevhatü'l-'Uşşâk* adlı tüm nüshaların incelenmesiyle hazırlanan müstakil metin üzerinden standart bir tez planı belirlememiz gerekti. Bilindiği üzere metin merkezli bu tür çalışmalarda biçim, içerik ve üslup gibi özellikler, nüshaların karşılaştırılmasıyla hazırlanan kendi içerisinde tutarlı bir metnin tesisinden sonra ortaya konabilir.

Temin edilen nüshalar üzerine ilk çalışmamız, nüshaları kodlayarak, tavsif etmek oldu. Nüshalar isimlendirildikten sonra nüshaların biçimsel analizini yaptık. *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ta her bölüm bir makale başlığıyla isimlendirilmiştir. Bu başlıklara göre tüm nüshaların beyit sayıları, yer değişiklikleri gibi farklılıkları gözetilerek bir tablo oluşturmaya çalıştık. Eser içindeki terki-i bend, murabba gibi farklı nazım biçimleriyle yazılmış şiirleri de birim olarak beyit sayılarıyla değerlendirdik. Bunun dışında tüm nüshaları kodlayarak nüshaların tavsifini yaptık. Aynı kütüphanede

bulunan nüshaları, bulunduğu kütüphanedeki katalog numarasına göre 1, 2, 3 şeklinde adlandırdık. (Ör: İ1, İ2, İ3) Bu tavsiflerde nüshaların ilk ve son beyitlerini, istinsah tarihleri, müstensihî, bulunduğu yer, nüshaların fiziki yapısı gibi bilgileri vermeye çalıştık.

Bu çalışmadan sonra tezin temelini oluşturacak metni elimizdeki nüshalardan yola çıkarak karşılaştırma yöntemiyle oluşturmaya başladık. Mevcut nüshalar arasında eserin müellif hattı olan nüshasını bulamadık. Bu yüzden metni oluşturmaya müstensihî hattı olan nüshalar arasından bir nüshayı okumayla başladık. Matbu ve el yazması bir nüshadan (Koyunoğlu nüshası) hareketle metnin tamamını okuyup transkripsiyonlu yazıya geçirdik. El yazması nüshalar arasında ilk olarak Koyunoğlu nüshasını tercih etme sebebimiz, çalışmaya başladığımız dönemde, elimizdeki nüshalar içerisinde bu nüshadaki beyit sayısının diğer nüshalara göre daha fazla olmasıydı.

Metni ilk okumamızda her beyte ileride bize kolaylık sağlaması için matbu nüshadaki sırasını gözeterek numara verdik. Bu numaraları beyitlerin sol tarafında belirttik. Numaralandırma işlemini bölüm bölüm yapmak yerine eseri kendi içerisinde bir bütün olarak değerlendirmek için tüm metin üzerinde uyguladık. Diğer nüshaları da tesis ettiğimiz bu metne göre sırayla okumaya başladık. Eksik ve fazla olan beyitleri metin üzerinde belirttik. Tüm nüshalar arasındaki farkların gözetilmesiyle tümevarım metoduyla oluşturulan sağlam metin tamamlandıktan sonra yeniden numaralandırma yaptık. Çünkü nüshaları okudukça aralarında bire bir benzerlik olmadığını, bazı nüshaların diğerlerine göre fazla veya eksik olduğunu gördük. Bazı nüshalarda ise muhtelif bölümlerin eser içerisinde başka bir yerde yazıldığını gördük.

Metnin transkripsiyonlu yazımında TDK'nın yazı fontu olarak kullandığı "Ali Sir Nevayi" yazı tipini tercih ettik.

Bu çalışmada, tüm nüshalar anlam, vezin, imla gibi özellikleriyle karşılaştırılarak şairin söylemek istediği en muhtemel ifadeler tercih edildi. Nüshalar arasındaki farkları dipnotlarda göstererek dipnotları farklılığın bulunduğu dizeye göre belirttik. Ve dizeyi bölmemesi için dipnotları dizelerin sonuna ekledik. Beytin ilk dizesini (a), ikinci dizesini de (b) harfiyle kodladık.

Bizce en doğru şekilde okuduğumuz metnin aslını başta belirtmek üzere kelimenin yanına iki nokta (:) koyarak farklı olan okumayı da bu işaretin yanına yazdık. Farkın olduğu nüshanın ismini bu notun yanında yazdık. Birden fazla farklılık gösteren nüshaları da her nüsha için yan çizgi (/) işaretini koyarak belirttik.

Bir beyit içerisinde birden fazla okuma farkı var ise bu farklılıkları noktalı virgül (;) işareti ile ayırdık.

Nüshalarda mevcut olmayan başlıklar dipnotta açıklama yapılarak belirtilirken, nüshalarda metin içerisinde bulunmayan ek, kelime veya söz grupları kısa çizgi (-) işareti ve nüshayı sembolize eden harf ve rakamla belirttik. (Ör: 101b. ü: - K)

Bazı nüshalarda -ub, -üb şeklinde yazılan zarf-fiil eklerini çeviriyazıda günümüz Türkçesine uygun olarak -up, -üp şeklinde yazdık.

Herhangi bir sebeple okuyamadığımız kısımları sıra noktalar (.....) ile belirttik.

Nüshalar arasındaki imla farklılıklarını tam olarak gösterebilmek için her türlü farklı yazımı belirtmeye çalıştık.

Tüm nüshalarda bulunan Farsça ve Arapça beyitleri numaralandırarak metne dâhil ettik. Bunlar haricinde, bir veya birden fazla nüshada bulunan Farsça ve Arapça beyitler ve iktibaslar numara verilmeden yazıldı. Arapça ve Farsça tüm iktibasların açıklamalarını dipnotta gösterdik.

Metnin transkripsiyonlu yazımında İsmail Ünver'in konuyla ilgili makalesini¹¹⁶ dikkate aldık. Bununla birlikte, Salahattin Polat'ın *Metin Tenkidi*¹¹⁷, M.Fatih Köksal'ın *Tenkite ve Teori*¹¹⁸ adlı eserlerinde metin yazımına dair yapmış oldukları önerilerini de göz önünde bulundurduk.

¹¹⁶ İsmail Ünver, "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, XI / 51-89.

¹¹⁷ Salahattin Polat, *Metin Tenkidi*, İFAV, İstanbul, 2010.

¹¹⁸ M. Fatih Köksal, *Tenkite ve Teori*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2012.

4.2. KARŞILAŞTIRILAN NÜSHALAR VE TAVSİFLERİ

Nevhatü'l-'Uşşâk mesnevisinin on dördü yurt içinde ve ikisi yurt dışında olmak üzere on altı yazma nüshası tespit edildi. Eserin yurt içinde çok sayıda matbu nüshası da mevcuttur. İncelememiz sonucu bu nüshaların tümünün aynı baskı olduğu anlaşıldığından çalışmamızda sadece Edirne Selimiye nüshasını değerlendirdik. Nüshaların tümü çift sütunlu olmakla birlikte genel olarak okunaklıdır. Tespit edilen nüshaların tavsifleri şu şekildedir:

4.2.1. KONYA KOYUNOĞLU MÜZE VE KÜTÜPHANESİ (K) NÜSHASI

Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi Yazma Eserler bölümünde 10588 numara ile kayıtlı eserin müstensihi ve istinsah tarihi hakkında bilgi verilmemiştir.

Yaprak sayısı	:	60
Satır sayısı	:	19
Boyut(dış x iç)	:	22,5x15,5 mm.
Yazı türü	:	Talîk
Cilt özelliği	:	Sırtı vinlex, kapaklar deri, gömme şemseli
Başlı	:	Ḥüdānîñ ism-i pâkin edelim yâd Pes anuñla uralum söze bünyâd
Sonu	:	Ḥayra yazsun şerrini anuñ Kirâm-ün-Kâtibîn Her kim añarsa du'âda işbu ḥaṭṭîñ kâtibin

4.2.2. SADBARK HANIM MÜZESİ (S1) NÜSHASI

Sadberk Hanım Müzesi Hüseyin Kocabaş Kitaplığı SHMK Yaz. 278 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Eserin cildi ve kağıt yapısı hakkında bilgi yoktur. Sayfa etrafı ve mısra araları çerçevelenerek (cetvel çekilerek) yazılmıştır. İlk sayfada müstensihe ait karalamalar ve tam okunamayan birkaç beyit bulunmaktadır.

Yaprak sayısı	:	60
Satır sayısı	:	19
Boyut(dış x iç)	:	210x135 – 180x120 mm.
Yazı türü	:	Talîk
Müstensih	:	Ahmed b. El-Hâc İsmail

İstinsah tarihi	:	h. 1225 / m. 1814-1815
Başı	:	Ĥüdānıñ ism-i pākin édelim yād Pes anuñla uralum söze bünyād
Sonu	:	Ĥayra yazsun şerrini anuñ Kirām-ün-Kātibîn Her kim añarsa du‘āsı işbu ĥaṭṭıñ kātibin

4.2.3. SADBARK HANIM MÜZESİ (S2) NÜSHASI

Sadberk Hanım Müzesi Hüseyin Kocabaş Kitaplığı SHMK Yaz. 295 arşiv numarası ile kayıtlıdır. Eserin cildi ve kağıt yapısı hakkında bilgi yoktur. Sayfa etrafı ve sütun araları kırmızı çizgi ile çerçevelenerek (cetvel çekilerek) yazılmıştır. Tevhid kısmı siyah kalın çizgilerle çerçevelenmiştir. Eserin başında bir kıt'a-ı kebire, sonunda ise müstensihne ait bir ketebe kısmı bulunmaktadır.

Yaprak sayısı	:	88
Satır sayısı	:	15
Boyut(dış x iç)	:	175x140-140x95 mm.
Yazı türü	:	Nesih
İstinsah tarihi	:	h. 1132 / m.1721
Müstensih	:	İsmail b. Ahmed
Başı	:	Ĥüdānıñ ism-i pākin édelüm yād Pes anuñla uralum söze bünyād
Sonu	:	Be-pāyān amed in defter-i ĥikāyet hem-çenān bākī Be-şad defter ne-şāyed goft ĥasb-ı ĥālī ‘uşşāķi

4.2.4. MİLLİ KÜTÜPHANE (A1) NÜSHASI

Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz. A. 6523/1 arşiv numaralı bu nüsha, 1300 (1890) tarihinde istinsah edilmiştir. Müstensihisi İskilipli Ömer Talat Efendi'dir. Sırtı bordo meşin, kapakları ebru kağıt kaplı mukavva bir cilt içindedir. Söz başları ve (33a-39a) daki şiirler kırmızı ile yazılmıştır, şirazesi dağılmak üzeredir. Eserin ilk sayfasında müstensihin sevdiği için yazdığı iki beyit ve eserin 1990'da Çorum'dan S. M. Saatçi'den alındığına dair bir kayıt bulunmaktadır.

Yaprak sayısı	:	46
Satır sayısı	:	21
Boyut(dış x iç)	:	235x90-210x75 mm.

Yazı türü	:	Talik
Kağıt türü	:	İnce samanî kağıt
İstinsah yeri	:	İskilip (Çorum)
Dvd numarası	:	398
Baş	:	Ḥüdānīñ ism-i pākin édelim yād Uralum pes anuñla söze bünyād
Sonu	:	Bî-nuqaṭ ḥarfi târiḥ oldı Naḥl-i tâze Muḥammedüm merḥûm

4.2.5. MİLLİ KÜTÜPHANE (A2) NÜSHASI

Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz. A. 3006 arşiv numaralı bu nüshanın, istinsah tarihi ve müstensihî hakkında bir kayıt bulunmamaktadır. Nüshanın sırtı tamir görmüş, kapak uçları kopuktur. Koyu bordo meşin ciltlidir.

Yaprak sayısı	:	67
Satır sayısı	:	17
Boyut(dış x iç)	:	195x137-155x80 mm.
Yazı türü	:	Nesih
Kağıt türü	:	Arma filigranlı
Dvd numarası	:	160
Baş	:	Ḥüdānīñ ism-i pākin édelim yād Pes anuñla uralum söze bünyād
Sonu	:	Ére aña ḳurb-ı Ḥaḳḳdan lâyiḥa Oḳuya Dāî için bir fātiḥa

4.2.6. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ LALELİ (L) NÜSHASI

Süleymaniye Kütüphanesi Laleli 1945 arşiv numaralı nüsha 96 varak olup her varak 13 satırdır. Söz başları kırmızıdır. Eser harekeli ve okunaklıdır. Müstensihî ve istinsah tarihi belirsizdir. Yazı türü taliktir.

Baş	:	Ḥüdānīñ ism-i pākin édelim yād Uralum pes anuñla söze bünyād
Sonu	:	Bî-nuqaṭ ḥarfi târiḥ oldı Naḥl-i tâze Muḥammedüm merḥûm

4.2.7.SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ HACI MAHMUD EFENDİ (H) NÜSHASI

Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi 3481 arşiv numaralı nüsha 98 varak olup her varak 13 satırdır. Söz başları kırmızıdır. Eser harekesiz ve okunaklıdır. Müstensihî ve istinsah tarihi belirsizdir. Yazı türü taliktir. Sayfa etrafı ve sütun araları kırmızı çizgi ile çerçevlenerek (cetvel çekilerek) yazılmıştır. Bu nüshada bölüm başlıkları diğer nüshalardakinden farklı olarak daha kısa isimle adlandırılmıştır.

Başı	:	Ĥüdānîñ ism-i pâkin édelim yâd Uralum pes anuñla söze bünyâd
Sonu	:	Ére aña ĥurb-ı Ĥaĥĥdan râyiĥa Oĥı ŗâkir Muŗtafaya bir fâtiĥa

4.2.8. TOPKAPI SARAYI MÜZESİ KÜTÜPHANESİ (T) NÜSHASI

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi H.849 da kayıtlı bu nüshanın istinsah tarihi, Yazma Eserler Kurumu'nun internet sitesinde (www.yazmalar.gov.tr) 1013 (1604), Topkapı Sarayı Müzesi kayıtlarında ise 1605 olarak kaydedilmiştir. Fakat verilen tarihler eserin yazılış tarihinden öncesine denk geldiği için istinsah tarihi için tutarlı bir tarih değildir. Eserin sonundaki müstensih kaydından istinsah tarihinin h.1114 / m. 1703 olduğu anlaşılmaktadır. 148 varaklık bir mecmuanın ilk 68 varakında yer alan eser, kütüphane notlarında mistik mesnevi olarak kaydedilmiştir. Milepli vişne çürüğü deri ve ebru ciltlidir. Eserin özellikleri şu şekildedir:

Yaprak sayısı	:	68
Satır sayısı	:	değişik
Boyut(dış x iç)	:	190x125 mm.
Yazı türü	:	değişik
Kağıt türü	:	Aharlı
Müstensih	:	Mehmed Cafer Filipevî
Başı	:	Ĥüdānîñ ism-i pâkin édelim yâd Uralum pes anuñla söze bünyâd
Sonu	:	Bî-noĥta ĥarfi târîĥi oldı Naĥl-i tâzem Muĥammedüm merĥûm

4.2.9. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ (İ1) NÜSHASI 2996

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 2996 numarasıyla kayıtlı bu nüshanın sonunda eserle birlikte Fihrist-i Âl-i Osman adıyla küçük bir bölüm mevcuttur. Nüshanın ilk sayfasında ise sahaf Hacı Mustafa'dan satın alındığına dair küçük bir not vardır. Sayfa etrafı, sütun araları ve son bölümdeki beyitler çizgi ile çerçevelenerek (cetvel çekilerek) yazılmıştır. Bölüm başlıkları ve son bölümdeki beyitlerde bazı mısralar kırmızıdır.

Yaprak sayısı	:	65
Satır sayısı	:	19
Boyut(dış x iç)	:	218x143 mm.
Yazı türü	:	Talik
İstinsah tarihi	:	h. 1121 / m. 1710-1711
Müstensih	:	Mehmed Hemdemi Solakzade
Başı	:	Ḥüdānīñ ism-i pākin édelüm yād Pes anuñla uralum söze bünyād
Sonu	:	Ḥayra yazsun şerrini anuñ Kirām-ün-Kātibīn Her kim añarsa du'āda işbu ḥaṭṭīñ kātibin

4.2.10. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ (İ2) NÜSHASI 5569

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 5569 numarasıyla kayıtlı bu nüshanın istinsah tarihi ve müstensihi hakkında bilgi yoktur. Sayfa etrafı ve sütun araları çizgi ile çerçevelenerek (cetvel çekilerek) yazılmıştır. Bölüm başlıkları kırmızıdır. Harekesiz ve okunaklıdır.

Yaprak sayısı	:	60
Satır sayısı	:	19
Boyut(dış x iç)	:	215x112 mm.
Yazı türü	:	Talik
Cildin cinsi	:	Kahverengi meşin, kabartma şemse
Başı	:	Ḥüdānīñ ism-i pākin édelüm yād Pes anuñla uralum söze bünyād
Sonu	:	Ére aña kırb-ı Ḥaqqdan lâyiḥa Oқыya Dāî için bir fātiḥa

4.2.11. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİ (İ3) NÜSHASI 5743

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi 5743 numarasıyla kayıtlı bu nüshanın istinsah tarihi ve müstensihi hakkında bilgi yoktur. Sayfa etrafı ve sütun araları kırmızı çizgi ile çerçevelenerek (cetvel çekilerek) yazılmıştır. Bölüm başlıkları da kırmızıdır. Harekeli ve okunaklıdır. Eserin ilk sayfasındaki tedkik notunda telif tarihi 1059 olarak kaydedilmiştir.

Yaprak sayısı	:	85
Satır sayısı	:	15
Boyut(dış x iç)	:	200x150 mm.
Yazı türü	:	Harekeli nesih
Cildin cinsi	:	Kahverengi meşin
Baş	:	Ḥüdānīñ ism-i pākin édelüm yād Uralum pes anuñla söze bünyād
Sonu	:	Bî-nuḳaṭ ḥarfi târîḫi oldı Naḥl-i tâze Muḥammedüm merḥûm

4.2.12. GAZİ HÜSREV KÜTÜPHANESİ (B) NÜSHASI

Bosna Hersek Gazi Hüsrev Bey Kütüphanesi 6850 numarada kayıtlıdır.

Yaprak sayısı	:	57
Satır sayısı	:	19
Boyut(dış x iç)	:	210x140 mm.
Yazı türü	:	Talik
Müstensih	:	Mehmed b. Mustafa Foçevî
İstinsah Tarihi	:	h. 1128 / m. 1716
Baş	:	Bahār-ıḫüsni insāna o Mevlā Éder ‘ömri içinde bir kez i‘ tā
Sonu	:	Ḥayra yazsun şerrini anuñ Kirām-ün-Kātibin Her kim añarsa du‘ āda işbu ḥaṭṭıñ kātibin

4.2.13. FRANSA MİLLİ KÜTÜPHANESİ (F) NÜSHASI

Fransa Milli Kütüphanesi Türkçe Yazmaları bölümünde sup. Turc. 369'da kayıtlı bu nüshanın istinsah tarihi h. 1124 (1712) ile kaydedilmiş fakat müstensihi hakkında bilgi verilmemiştir. Bulunduğu kütüphaneden ücretini de yatırdığımız bu eseri, tüm uğraşlarımıza rağmen temin edemedik.

Yaprak sayısı	:	66
Boyut(dış x iç)	:	205x135 mm.
Yazı türü	:	Nesih
Cilt türü	:	Esnek kabartmalı kahverengi deri

4.2.14. MİLLET KÜTÜPHANESİ (M1) NÜSHASI 983

Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 983'te kayıtlı nüshanın ilk sayfasında Dâî'ye ait bir kıt'a-i kebire bulunmaktadır. Eserin kapakları sağlam olmakla birlikte şirâze kapaktan ayrılmıştır. Yaprakların bir kısmı da şirâzeden ayrılmak üzeredir. Yazma Eserler Kurumu Başkanlığının sayfasında bu nüshanın istinsah tarihi h.1112 / m. 1701-1702 olarak kaydedilmiştir. Ayrıca Millet Yazma Eser Kütüphanesi'nde bulunan *Nevhatü'l-'Uşşâk* adlı yazma eserler *Nevbaht-ı 'Uşşâk* adıyla verilmiştir.

Yaprak sayısı	:	69
Satır sayısı	:	19
Boyut(dış x iç)	:	193x132, 148x183 mm.
Yazı türü	:	Nesih
Tarih	:	h. 1059 (1649-1650)
Cilt	:	Çiçekli ve cetvelle tezhipli, tezyinli. Sırtı bez, kağıt kaplı.
Başı	:	Ĥüdânîñ ism-i pâkin idelüm yâd Pes anuñla uralum söze bünyâd
Sonu	:	Bî-nuqaţ ĥarfi târîĥi oldı Naĥl-i tâze Muĥammedüm merĥûm

4.2.15. MİLLET KÜTÜPHANESİ (M2) NÜSHASI 984

Yaprak sayısı	:	60
Satır sayısı	:	19
Boyut(dış x iç)	:	219x113, 171x67 mm.
Yazı türü	:	Talik
Demirbaş	:	AEMnz 984
Fiziksel niteliği:		Eserin kapakları sağlam, yaprakların bir kısmı şirâzedden ayrılmak üzeredir. Sırtı bez, kağıt kaplıdır. Başlık ve baş yaprağın cetveli yaldızlı, diğer yapraklar kırmızı cetvellidir.
Baş	:	Ḥüdānîñ ism-i pâkin édelüm yâd Pes anuñla uralum söze bünyâd
Sonu	:	Ére aña qurb-ı Ḥaqqdan lâyiḥa Oqıya Dâi için bir fâtiḥa

4.2.16. MİLLET KÜTÜPHANESİ (M3) NÜSHASI 985

Millet Yazma Eser Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 983'te kayıtlıdır. Eserin 51b sayfasında istinsah tarihi h. 1204 / m.1790 olarak belirtilmiştir. Müstensihî Mehmed Recep'tir. 51b'de Hüseyinî makamında bir ilâhî bulunmaktadır. İlâhînin şâiri belirtilmemiştir.

Yaprak sayısı	:	50
Satır sayısı	:	25
Boyut(dış x iç)	:	213x156, 172x99 mm.
Yazı türü	:	Nesih
Demirbaş	:	AEMnz 984
Cilt	:	Eserin şirâzesi ve kapakları sağlam durumdadır. Şemseli, tam meşin kaplı.
Baş	:	Ḥüdānîñ ism-i pâkin édelüm yâd Uralum söze pes anuñla bünyâd
Sonu	:	Şerrini hep ḥayra yazsun ol Kirām-ün-Kâtibîn Bir du'â ile yâd ide her kim bu ḥaṭṭıñ kâtibin

4.2.17. MATBU NÜSHA

Nevhatü'l-'Uşşâk'ın yurt içinde ve yurt dışında çok sayıda matbu nüshası vardır. Derlediğimiz tüm matbu nüshalar h. 1261 (1845) tarihlidir. Matbaa-i Âmire'de basılan eserin kimi baskılarının iki sayfasında bir mekteb talebesi ve hoca resmi bulunmaktadır. 95 varak, çift sütunlu 25 satırdan oluşan eser 210x150 mm ölçülerindedir. Matbu nüsha olarak yararlandığımız Süleymaniye Kütüphanesi Fatih 4139, Edirne Selimiye Kütüphanesi 1942 ve İstanbul Millet Kütüphanesi 2679'da kayıtlı nüshaların sırtı meşin kağıt kaplı ve fiziksel durumu sağlamdır.

Başı : Hüdāniñ ism-i pākin édelüm yād

Uralum pes anuñla söze bünyād

Sonu : Bî-nuqaṭ ḥarfi târîḥ oldı

Naḥl-i tâze Muḥammedüm merḥûm

4.3. NÜSHALARIN DEĞERLENDİRMESİ

4.3.1. NÜSHA GRUPLARI

Nüsha gruplarındaki belirleyici özellikler şunlardır:

- a) ortak müstensih hataları
- b) Farsça beyitler
- c) ayet ve hadisler
- d) nüshalardaki şiirlerin dizilişi
- e) eksik ve fazla beyitler

I. Grup (İ3, S2, T, M1, H, L, M3)

Bu gruptaki nüshaları diğer nüshalardan ayırt eden en belirgin özellik, bu nüshalarda bulunup diğer nüshalarda bulunmayan fazla beyitler ve diğer nüshalarda bulunup bu nüshalarda bulunmayan eksik beyitlerdir. Örneğin 70. beyit, İ3, M3, T, L ve H nüshalarında bulunmamaktadır. Aynı şekilde 679-680. beyitler de bu nüshalarda bulunmamaktadır. Bununla birlikte 344-378, 1598-1603, 1722-1726, 2275-2280 numaralı beyitler sadece İ3, M1, T, L, H ve S2'de bulunmaktadır. Bunlar arasında bazı beyitler M3 nüshasında da bulunmaktadır. Örneklerini arttırabileceğimiz bu veriler, nüshalar arasında beyit sayısının da en fazla (2452) olan S2 nüshasının müellif nüshasına daha yakın bir nüsha olduğunu göstermektedir.

Bu gruptaki nüshaları bir alt gruba indirmemize yardımcı olacak özellik ise nüshalardaki Arapça ve Farsça iktibaslardır.

484. beyitten sonra Duha suresinden ve 499. beyitten sonra Zümer suresinden iktibas edilen ayetler ve 532. beyitten sonraki Farsça beyitler sadece İ3, T ve L nüshalarında bulunmaktadır.

927. beyitten sonraki Farsça beyitler ise sadece S2, T ve L nüshalarında bulunmaktadır. Ayrıca, bu beyitler T ve L nüshasında 394. beyitten sonra yer almaktadır.

802. beyitten sonra Hücurat suresinden iktibas edilen ayet sadece S2, T, L ve İ3 nüshalarında bulunmaktadır.

31, 32, 33, 83-87, 120, 186-190 numaralı beyitler sadece S2 ve M1'de bulunmaktadır. Bu beyitler arasındaki bazı beyitler M3'te de bulunmaktadır. Sadece S2, M1, T, L, H, İ3 nüshalarında bulunan bazı beyitlerin yeri S2 ve M1'de diğer

nüshalarda buldukları yere göre farklılık göstermektedir. Mesela; 379-383 arası beyitler S2 ve M1’de 1068. beyitten, 1027-1034 arası beyitler ise 1064. beyitten sonra yer almaktadır.

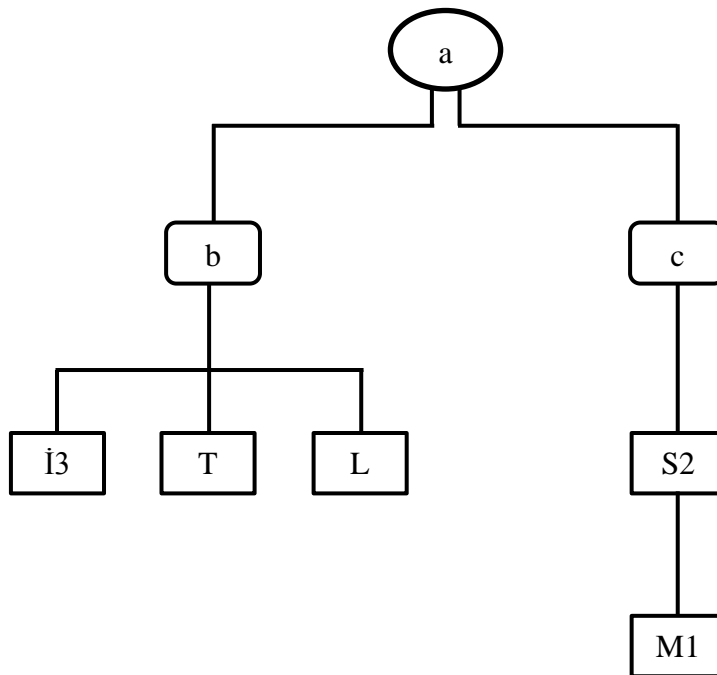
Buraya kadar verdiğimiz örnekler S2 ile M1’in, T ile L’nin arasında yakın bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu nüshalar arasındaki ilişkiyi şu örnekler daha da güçlendirmektedir:

- 1681a’da “omzını” kelimesi S2 ve M1’de “düşını” şeklinde yazılmıştır.
- “Güzeller serveri serv-i bülendüm” (615b) mısrası S2 ve M1’de “Dil-ârâmım sehî kıaddüm levendüm” , T, L, İ3 ve M3’te “Göñül bâğında serv-i ser-büendüm” şeklinde yazılmıştır.
- Sadece S2, M1, T ve L’de bulunan 2085. beyitin ikinci mısrası, S2 ve M1’de 2084b’nin yerine yazılmıştır.

Bu grup içerisindeki nüshalar arasında şiirlerin yerinin değiştiği nüshalar da vardır. 1971. beyitte başlayan “ayrıldım” redifli mersiye İ3, L ve H’de 2052. beyitten sonra başlamaktadır. Ayrıca, M3’te bu mersiyedeki beyitlerin yerlerinin değiştiğini de belirtmek gerekir.

Bu veriler, I. gruptaki nüshalardan S2 ve M1’in bir nüshadan, İ3, T ve L’nin başka bir nüshadan kopya edildiğini göstermektedir. H nüshası, İ3 veya L’den kopya edilmiştir. M3 nüshası ise üst kademedeki her iki nüshadan kaynak edinmiştir.

Bu grubun nüsha şeceresinin şemasını şu şekilde gösterebiliriz.

II. Grup (K, S1, İ1, İ2, M2)

Bu gruptaki nüshaları ayırt edici ortak özellikler, ortak müstensih hataları ile eksik ve fazla beyitlerdir. Bu nüshalar arasında ortak özellik olduğunu gösteren çok sayıda örnek olmasına rağmen, bir alt gruba indirgeyebileceğimiz örnek sayısı çok azdır.

Metnin ilk beyitinin ikinci mısrasındaki “Uralum pes anuñla söze bünyâd”; A2, S2, K, S1, İ1, İ2, M1, M2 nüshalarında “Pes anuñla uralum söze bünyâd”, M3’te ise “Uralum söze pes anuñla bünyâd” şeklinde yazılmıştır.

- 133 ve 138. beyitlerdeki “ibn” kelimesi K, S1, İ1, İ2, M2’ de “bin” şeklinde yazılmıştır.
- 82. beyitte “mâ ile tıyn” ifadesi M2, S1, S2, İ1, İ2, M1, A2 ve B’de “mâ-i ve-t-tıyn” şeklinde yazılmıştır.
- 1284. beyitin ikinci mısrası “Benümle bile seyre gitmez oldı”, K, S1, İ1, İ2, M2 ve B nüshalarında “Benüm sözümle bir iş etmez oldı” şeklinde yazılmıştır. Aynı nüshalarda 1513b’deki “siz aklum etdiñüz” ifadesi “siz etdüñüz aklum” şeklinde yazılmıştır.
- 2406 beytin her iki mısrasında bulunan “hakiçün” kelimesi, K, S1, İ1, İ2, M2 ve B nüshalarında “hürmetiçün” şeklinde yazılmıştır.

Bu nüshalar arasında K, İ1, B ve S1 arasında ortak özellikler olduğunu gösteren çok sayıda örnek mevcuttur:

- 1338. beyit K, İ1, B ve S1 nüshalarında 1355. beyitin yerine yazılmıştır. 1355. beyit ise bu nüshalarda bulunmamaktadır.
- 1348a’daki “fâniye” kelimesi K, İ1, B ve S1 nüshalarında “dünyâya” şeklinde yazılmıştır. Aynı şekilde 2054a’daki “diriğâ” kelimesi de aynı nüshalarda “ey gönül” şeklinde yazılmıştır.

Bu gruplandırmayı bir alt gruba indirgeyebileceğimiz K ile S2 nüshaları arasında az da olsa ortak özellik olduğunu söyleyebileceğimiz yerler de vardır:

- 1287. beyit K, S1 ve M3 nüshalarında bulunmamaktadır.
- 1300b’de “olsa benüm” ifadesi, K ve S1’de “olsun bana” şeklinde yazılmıştır.
- 1681a’da “omzını” kelimesi ise K ve S1’de “omzın” şeklinde yazılmıştır.

III. Grup (A1, A2, M, B)

Bu gruptaki nüshalar yukarıdaki nüsha aileleriyle ortak özellik göstermemektedir.

Baş ve orta kısımlarından birçok sayfası eksik olan B nüshası her ne kadar başka nüshalarla ortak özellik gösteriyor gibi görünse de bu nüshayı bir nüsha ailesine dahil edecek sayıda ortak özellik içermemektedir. Ayrıca, metin içerisinde dipnotlardan da anlaşılacağı üzere bu nüsha, beyitlerin dizilişi bakımından hatalıdır. Bu hatanın öncelikle kütüphane yetkililerinden kaynaklandığını düşüsek de birçok varakta a ve b sayfalarına geçişte, beyitlerin dizilişinde çok sayıda hata olması bu karışıklığın müstensihden kaynaklandığını göstermektedir.

Milli Kütüphane’de 6523 numarada kayıtlı A1 nüshasını diğer nüshalarla ortak veya onlardan farklı kılabilecek benzerlik yok denecek kadar azdır. Bu nüshada dikkat çeken bir diğer husus, nüshanın ketebe kısmında istinsah tarihinin 1300 olarak verilmesidir. Matbu nüshanın 1261’de basıldığını bildiğimiz eserin 1300 yılına ait bir yazmasının olması, müstensih matbu nüshadan haberdar olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Yine hiçbir nüsha ailesine dahil edemeyeceğimiz A2 ve M nüshaları az da olsa kendi aralarında ortak özellik göstermektedir:

- 2004b mısrası İ1, İ2, B, K, M2, A1, M ve A2’de bulunmamaktadır.
- 2005a mısrası A2 ve M nüshalarında “Âteş-i hasret yakup etdi vücûdum hâk-sâr” yerine “N’etdigim ne söyledigim bilmezem Mecnûn-vâr” şeklinde yazılmıştır.
- Mütekerrir müsemmenin beşinci bendindeki mısralar (2011-2013) A2 ve M’de diğer nüshalardaki dizilişinden farklı şekilde yazılmıştır. İki nüshada da bu bentteki mısraların yeri birbirinden farklıdır.

Bu bulguları desteklemesi amacıyla aşağıdaki tabolarda, nüshalara ait beyit sayıları ve istinsah tarihi ile müstensih bilgilerini veren tablolara yer verilmiştir.

Tablo 1: Nüshaların istinsah tarihleri ve müstensihleri

Nüsha	Müstensih	İstinsah tarihi	Beyit sayısı	Hareke durumu
M1	-	1112 (69/a 1062)	2388	-
T	Filipeli Cafer Foçevi	1114	2021	-
İ1	Mehmed Solakzade	1121	2101	-
B	Mehmed b. Mustafa Foçevi	1128	birçok varak eksik ve karışık	-
S2	İsmail b. Ahmed	1132	2452	-
M3	Mehmed Receb	1204	2174	-
S1	Ahmed b. El-Hac İsmail	1225	2084	-
M	-	1261	2129	-
A1	Ömer Talat Efendi	1300	2100	-
M2	-	-	-	-
İ2	-	-	2097	-
İ3	-	-	2357	+
A2	-	-	2081	-
H	Mustafa (?)	-	2351	-
L	-	-	2339	+
K	-	-	2103	

Tablo 2:Metin içindeki başlıklara göre beyit sayıları

	A1	A2	L	H	K	M	S1	S2	T	İ1	İ2	İ3	M1	M2	M3
Tevhîd	63	63	64	64	62	63	62	76	64	62	63	64	70	63	59
Bu Mağâle Hâzret-i Sultân-ı Kevneyn Na' tıdır	44	44	43	43	44	44	44	50	43	44	44	43	50	44	42
Bu Mağâle Hâzret-i Şiddîkuñ Evşâfidur	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Bu Mağâle Hâzret-i Fârûkuñ Evşâfidur	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Bu Mağâle Hâzret-i ' Oşmânuñ Evşâfidur	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Bu Mağâle Ol ' Aliyü'l-Murtazânuñ Vaşfidur	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
Bu Mağâle Âl u Evlâd-ı ResûlünVaşfidur	8	8	8	8	8	8	8	14	8	8	8	8	14	8	8
Bu Mağâle Pâdişâh-ı Dîn-i İslâm Vaşfidur	26	26	26	26	26	26	26	30	26	26	26	26	29	26	-
Bu Mağâle Zâkiri-i Hoş NevânuñVaşfidur	15	15	20	20	15	15	15	20	20	15	15	19	20	15	18
Bu Mağâle İbtidâ-ı Vaşf-ı Hâlümdür Benüm	37	39	40	40	39	39	39	40	40	39	39	40	40	39	39
Bu Mağâle Hâle Temsil Kâle Te' yid Oldı Bil	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	31	28
Bu Mağâle Hasb-i Hâlüm İdi Amma Nidem Âh	15	15	15	15	15	15	15	15	14	15	15	15	14	15	15
Bu Mağâle Gör Bu Dâ' i-i Derd-mendi N'eyledi	35	35	35	35	39	35	39	35	35	39	35	35	35	35	34
Bu Mağâle Eden Keyfiyet-i ' Aşkî Beyân	28	28	80	91	24	28	24	61	80	24	28	78	58	28	48
Bu Mağâle Hüsn-i Dil-dâre Nazarumdur Benüm Âh	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Bu Mağâle Dostum Mâfi' z- Zâmirümdür Benüm	15	15	127	125	36	36	36	125	132	36	36	130	52	36	123
Bu Mağâle ' Arz-ı Hâlümdür Şeh-i Devrânuma	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
Bu Mağâle Şâhuma ' Arz-ı' Ubūdiyyet Eder	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
Bu Mağâle Seyre Teklif Etdigümdür Yârımı	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35	35

Şevk-i Dil-dâr ile Bîdâr Oldığım Eyler Beyân	21	21	21	21	21	21	21	21	27	21	21	21	21	26	21	22
Bu Mağâle İntizâr-ı Gül-‘ izârumdur Benüm	50	51	49	50	50	51	50	55	49	50	49	49	54	50	47	
În Gazel-i Yahyâ Ber Hâsb-ı Hâl-i Men Âmed	26	26	39	26	26	26	26	31	26	26	26	26	26	26	26	23
Bu Mağâledür ‘ İyâdet Êtdigüm Cânânumı	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	37
Bu Mağâle İntizâr-ı Gül-‘ İzârumdur Benüm	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	5
Bu Mağâledür Êden Cânânumı Cândan Cüdâ	47	46	68	47	46	47	46	72	70	46	46	47	68	46	50	
Bu Mağâle Vahşet-i Cânânumı Eyler Beyân	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	15
Bu Mağâle ‘ Arz-ı Hâlümdür Şeh-i Devrânuma	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
Bu Mağâle Nazlı Yâruma Niyâzum Vaşf Êder	17	17	17	17	17	17	17	35	17	17	17	17	17	17	17	17
Bu Mağâledür Firâr-ı Yâri İş‘âr Êden Âh	13	13	13	13	13	13	13	üstte	13	13	13	13	13	13	13	13
Bu Mağâle İ‘tizâr Êtdükleridür Yâruma	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
Bu Mağâle İtilâf-ı ‘ Âşık u Ma‘ şûkdur	7	7	7	7	7	7	7	32	7	7	7	7	18	7	16	
Bu Mağâle Yâr ile Seyrânımı Eyler Beyân	14	14	14	14	14	14	14	15	14	14	14	14	14	14	14	9
Bu Mağâle Bâg-ı Me‘ hüd Aşlını Eyler Beyân	47	47	48	45	47	47	47	48	46	47	47	45	48	47	47	
Bu Mağâle Kendümi Levî Êtdigüm Eyler Beyân	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Bu Mağâle Kâat‘ -ı Ümîdümdür Ol Dil-dârdan	28	28	58	57	28	28	28	72	58	28	28	58	68	28	49	
Bu Mağâle Yâruma Derd-i Dilüm İş‘ârıdır	26	25	32	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	31	23
Bu Mağâle İntizâr-ı Bî-Meâlüm Vaşf Êder	57	58	üstte	58	58	57	58	82	58	58	58	58	58	58	-e.s	52
Bu Mağâle Yâri Ta‘zîr Êtdigüm Eyler Beyân	22	22	22	21	22	22	22	üstte	22	22	22	22	22	22	-	22
Bu Mağâle Ârzü-yı Pâ-büs-ı Yârdur	31	31	31	31	31	31	31	33	31	31	31	31	31	31	31	30

Bu Mağāle Vuşlat-ı Dil-dārımı Eyler Beyān	18	18	18	18	18	18	18	18	19	18	18	18	18	18	18
Bu Mağāle Hüsni Dil-dāruñ Kemālin Vaşf Êder	11	11	11	11	11	11	11	11	12	11	11	11	11	11	10
Bu Mağāle Dest-būs Êdüp Vedā' -ı Yârdur	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	24
Bu Mağāle Cevr-i Dil-dāruñ Kemālidür Temām	24	25	25	24	24	24	24	24	25	24	24	24	24	25	21
Bu Mağāle Bār-gāh-ı Hāḫḫa Nālemdür Benüm	18	18	18	18	18	18	18	18	41	18	18	18	18	20	20
Bu Mağāle Remzile Yārun Vedā' idur İşit	20	20	20	20	20	20	20	üstte	20	20	20	20	20	21	21
Bu Mağāle Bī-beḫā Dünyâyı Hoş İş'ār Êder	85	86	85	86	85	86	85	89	86	85	85	86	88	-	76
Bu Mağāle İbtidā-ı İftirāk-ı Yârdur	19	19	19	19	19	19	19	20	17	19	19	19	19	-	19
Bu Mağāle 'İyâdet-çün Vardıgumdur Hāne-i Dil-dārıma	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	-	13
Bu Mağāle Çeşm-i Bīmārı 'İyâdet Êtdigümdür Eyle Güş	44	44	44	44	44	44	44	47	44	44	44	44	44	46	46
Bu Mağāledür İkinci Varışum Cānānuma	15	16	16	16	16	16	16	12	16	16	16	16	12	-	12
Cevāb-Dāden-i Dil-dār	4	4	4	4	4	4	4	4	66	4	4	4	4	4	4
Bu Mağāle Yār ile Helalleşdigüm Eyler Beyān	53	53	55	55	53	53	53	üstte	55	53	53	55	63	-	59
Bu Mağāle Mātemidür Māder-i Meh-pāremün	14	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	-	14
Bu Mağāle Yār ile Āḫir Vedā' imdur Dirîg	24	24	24	32	24	24	24	32	32	24	24	32	39	-	29
Yārān ile Yārun Bu Daḫi Vedā' idur	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	-	25
Ol Mürġ-i Cinānuñ Āh Budur Hāber-i Mevti	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	-	18
Ne Müşkil Olur Yā-Rabb Ḳara Hāberler Āh Vāh	22	22	23	22	22	22	22	22	22	22	21	22	22	-	22
Gel İmdi Güş-ı Cān ile Semā' Êt Mātem-i Yārı	49	49	62	54	49	49	49	57	54	49	49	54	57	-	53
Peder-i Yārimüñ İşit Zārın	12	12	20	19	12	12	12	29	20	12	12	20	30	-	27
Gel İmdi Dinle Tekfīn-i Melek-simāyı Cānile	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	38	34

Ol Mürğ-i Cinānī Āh Dinle Nice Gaşl Êtdüm	46	46	46	47	46	46	46	48	47	46	46	45	48	46	42
Pederinüñ Vedā' ıdur Güş Êt	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Çarındaşı Vedā' ın Daħi Güş Êt	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5
Büyük Anasınun Güş Êt Vedā' ın	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
İşit Dā' i-i Fakirün de Vedā' ın	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	22
Semā' Êtdükde Defn-i Yāri Eyle Āh ile Zārı	28	28	30	28	28	28	28	32	30	28	28	30	32	28	26
Bu Mağāle Oldı Yārün Rüh-ı Pāki-çün Dū' ā	11	11	14	14	11	11	11	18	14	11	11	13	17	11	15
Bu Mağāle Telkinümdür Cānımuñ Cānānını	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Bu Mağāle Ol Mürğ-i Cinānuñ Gel Evşafını Güş Eyle	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17
Hüzn-i Kālbile Semā' Êt Ayrılık Mersiyesin	16	17	17	17	17	16	17	24	17	17	17	17	24	17	23
Güş-ı Cānile İşit Mersiye-i Cānānumı	27	27	28	28	28	28	27	27	27	27	27	28	28	27	27
Bu Daħi Cānānuma Mersiyedür	30	30	30	30	30	30	30	29	30	30	30	30	30	e.s	29
Bu Rubā' i Daħi Ol Cānuma Mersiyedür	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11		9
Bu Mağāle Remzile Yārün Vedā' ın Bildirür	30	30	31	31	30	30	30	32	31	30	30	30	32		30
Tavşif-kerden-i Birāder-i Dil-dār	19	20	20	20	20	19	20	20	20	20	20	20	20		20
Vedā' -kerden-i Birāder-i Cānān	4	4	4	4	4	4	4	37	4	4	4	4	4		4
Tāriħ-i Vefātı Yār	31	33	33	33	33	33	31	üstte	33	33	33	33	33		30
Tāriħ-i Vefāt-ı Birāderān-ı Merhūm	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2		2
Murabba' ıdur Hāğān-ı Merhūmın	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10		10
Bu Mağāle Bāiş-i Nazmumdur	21	21	21	21	21	21	21	47	21	21	21	21	23		19
Benüm Ruħum İşit Darb-ı Mişālī	21	21	21	21	51	21	51	üstte	21	21	21	21	28		21

Bu Maqāle İsm ü Resm-i Nazlımı Eyler Beyān	30	30	31	28	--	30	--	--	27	30	30	28	23		18
Bu Maqāle Maqşad-ı İkşādur Eyle İstimā ^c	43	43	67	51	43	43	43	60	66	43	43	66	61		50
Bu Maqāledür ki Haqqa Niyāzumdur Benüm	116	116	106	119	116	116	116	124	116	116	116	116	121		119
Ĥātīme-i Manzūme	12	12	12	12	15	12		12	12	15	12	12	12		
Beyt-i Farsī	1		1	1		1		1	1			1	1		
Beyit			1						1			1	1		
Rubā ^c i	2		2	2		2			2			2	2		
Ķııt ^c a	2		2	2	1	2			1			2	2		
Ĥātīme-i Manzūme	24		24	24		24			26			26	24		
TOPLAM	2100	2081	2339	2351	2103	2129	2084	2452	2021	2101	2097	2357	2388		2174

üstte: Bir önceki makaleyle aynı başlık içerisinde yazılmış

e.s. : eksik sayfa

- M2 nüshasında beyitlerin yeri çok dağınık olduğu için her bölümün beyit sayısı tespit edilemedi.

- B nüshasında eksik varak ve beyitler çok fazla olduğundan, ayrıca beyitlerin yeri çok değiştiğinden değerlendirmeye alınmadı.

4.4. METİN İÇİNDEKİ BAŞLIKLAR

1. Tevhîd
2. Bu Mağâle Hâzret-i Sulţân-ı Kevneyn Na'ıdır
3. Bu Mağâle Hâzret-i Şiddîkuñ Evşâfidur
4. Bu Mağâle Hâzret-i Fârûkuñ Evşâfidur
5. Bu Mağâle Hâzret-i 'Osmânuñ Evşâfidur
6. Bu Mağâle Ol 'Aliyü'l-Murtażanuñ Vaşfidur
7. Bu Mağâle Āl u Evlād-ı Resûlüñ Vaşfidur
8. Bu Mağâle Pâdişâh-ı Dîn-i İslâm Vaşfidur
9. Bu Mağâle Zâkîrî-i Hoş Nevânuñ Vaşfidur
10. Bu Mağâle İbtidâ-ı Vaşf-ı Hâlümdür Benüm
11. Bu Mağâle Hâle Temsil Kâle Te'yi'd Oldı Bil
12. Bu Mağâle Hasb-i Hâlüm İdi Amma Nidem Āh
13. Bu Mağâle Gör Bu Dâ'î-i Derd-mendi N'eyledi
14. Bu Mağâle Ēden Keyfiyet-i 'Aşkı Beyân
15. Bu Mağâle Hüsn-i Dil-dâre Nazarumdur Benüm Āh
16. Bu Mağâle Dostum Mâfi'z-Zamîrümdür Benüm
17. Bu Mağâle 'Arz-ı Hâlümdür Şeh-i Devrânuma
18. Bu Mağâle Şâhuma 'Arz-ı' Ubûdiyyet Ēder
19. Bu Mağâle Seyre Teklif Ētdigümdür Yârımı
20. Şevk-i Dil-dâr ile Bîdâr Oldıgum Eyler Beyân
21. Bu Mağâle İntizâr-ı Gül-' İzârumdur Benüm
22. İn Gazel-i Yahyâ Ber Hasb-ı Hâl-i Men Āmed
23. Bu Mağâledür 'İyâdet Ētdigüm Cânânımı
24. Bu Mağâle İntizâr-ı Gül-' İzârumdur Benüm
25. Bu Mağâledür Ēden Cânânımı Cândan Cüdâ
26. Bu Mağâle Vahşet-i Cânânımı Eyler Beyân
27. Bu Mağâle 'Arz-ı Hâlümdür Şeh-i Devrânuma
28. Bu Mağâle Nazlı Yâruma Niyâzum Vaşf Ēder
29. Bu Mağâledür Firâr-ı Yâri İş'âr Ēden Āh
30. Bu Mağâle İ'tizâr Ētdükleridür Yâruma
31. Bu Mağâle İtilâf-ı 'Āşık u Ma' şûkdur

32. Bu Maḳāle Yār ile Seyrānumı Eyler Beyān
33. Bu Maḳāle Bāğ-ı Me' hūd Aşlını Eyler Beyān
34. Bu Maḳāle Kendümi Levn Êtdigüm Eyler Beyān
35. Bu Maḳāle Ḳat' -ı Ümîdümdür Ol Dil-dārdan
36. Bu Maḳāle Yāruma Derd-i Dilüm İş' arıdur
37. Bu Maḳāle İntizār-ı Bî-Meālüm Vaşf Êder
38. Bu Maḳāle Yāri Ta' zîr Êtdigüm Eyler Beyān
39. Bu Maḳāle Ārzü-yı Pā-būs-ı Yārdur
40. Bu Maḳāle Vuşlat-ı Dil-dārımı Eyler Beyān
41. Bu Maḳāle Ḥüsn-i Dil-dāruñ Kemālin Vaşf Êder
42. Bu Maḳāle Dest-būs Êdüp Vedā' -ı Yārdur
43. Bu Maḳāle Cevr-i Dil-dāruñ Kemālidür Temām
44. Bu Maḳāle Bār-gāh-ı Ḥaḳḳa Nālemdür Benüm
45. Bu Maḳāle Remzile Yārun Vedā' ıdur İşit
46. Bu Maḳāle Bî-beḳā Dünyāyı Ḥoş İş' ar Êder
47. Bu Maḳāle İbtidā-yı İftirāḳ-ı Yārdur
48. Bu Maḳāle ' İyādet-çün Vardıgımdur Ḥāne-i Dil-dārıma
49. Bu Maḳāle Çeşm-i Bîmārı ' İyādet Êtdigümdür Eyle Güş
50. Bu Maḳāledür İkinci Varışum Cānānuma
51. Cevāb-Dāden-i Dil-dār
52. Bu Maḳāle Yārile Helalleşdigüm Eyler Beyān
53. Bu Maḳāle Mātemidür Māder-i Meh-pāremün
54. Bu Maḳāle Yār ile Āḫir Vedā' ımdur Dirîğ
55. Yārān ile Yārun Bu Daḫi Vedā' ıdur
56. Ol Mürğ-i Cinānuñ Āh Budur Ḥaber-i Mevti
57. Ne Müşkil Olur Yā-Rabb Ḳara Ḥaberler Āh Vāh
58. Gel İmdi Güş-ı Cān ile Semā' Êt Mātem-i Yāri
59. Peder-i Yārimüñ İşit Zārın
60. Gel İmdi Dinle Tekfin-i Melek-simāyı Cānile
61. Ol Mürğ-i Cinānı Āh Dinle Nice Gaşl Êtdüm
62. Pederinüñ Vedā' ıdur Güş Êt
63. Ḳarındaşı Vedā' ın Daḫi Güş Êt

64. Büyük Anasınun Gūş Êt Vedā' ın
65. İŖit Dā' i-i Fakirũn de Vedā' ın
66. Semā' Êtdũkde Defn-i Yāri Eyle Āhile Zārı
67. Bu Maķāle Oldı Yārũn Rũh-ı Pāki-çũn Duā
68. Bu Maķāle Telkinũmdür Cānımuñ Cānānını
69. Bu Maķāle Ol Mũrg-i Cinānuñ Gel EvŖāfını Gūş Eyle
70. Hũzn-i Ķalbile Semā' Êt Ayrılık Mersiyesin
71. Gūş-ı Cānile İŖit Mersiyeye-i Cānānumı
72. Bu Dağı Cānānuma Mersiyedür
73. Bu Rubā' i Dağı Ol Cānuma Mersiyedür
74. Bu Maķāle Remzile Yārũn Vedā' ın Bildirür
75. TavŖif-kerden-i Birāder-i Dil-dār
76. Vedā' -kerden-i Birāder-i Cānān
77. Tārĩh-i Vefātı Yār
78. Tārĩh-i Vefāt-ı Birāderān-ı Merhũm
79. Murabba' ıdur Haķān-ı Merhũmın
80. Bu Maķāle BāiŖ-i Nazmumdur
81. Benũm Ruğum İŖit Darb-ı MiŖāli
82. Bu Maķāle İsm ü Resm-i Nazlımı Eyler Beyān
83. Bu Maķāle MaķŖad-ı AķŖādur Eyle İstimā'
84. Bu Maķāledür ki Haķķa Niyāzumdur Benũm
85. Hātime-i Manzũme
86. Beyt-i Farsĩ
87. Beyit
88. Rubā' i
89. Ķıt' a
90. Hātime-i Manzũme

4.5. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	: ʾ	قې: Q, q
ا	: A, a; E, e; Ā, ā	ك: K, k, G, g, ñ
آ	: Ā, ā, A, a	ل: L, l
ب	: B, b	م: M, m
پ	: P, p	ن: N, n
ت	: T, t	ه: H, h, a, e
ث	: Ṣ, ṣ	و: V, v, O, o, Ö, ö, U, u, Ü, ü, Ū, ū
ج	: C, c	ى: Y, y, I, ı, İ, i, Ī, ī
چ	: Ç, ç	
ح	: Ĥ, ĥ	
خ	: Ħ, ħ	
د	: D, d	
ذ	: Z, z	
ر	: R, r	
ز	: Z, z	
ژ	: J, j	
س	: S, s	
ش	: Ş, ş	
ص	: Ş, ş	
ض	: Ž, ž, Đ, đ	
ط	: Ṭ, ṭ	
ظ	: Z, z	
ع	: ʿ	
غ	: Ğ, ğ	
ف	: F, f	

Nevhatü'l-Uşşâk
Bismillahirrahmanirrahim

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Fe' ülün

- 1 - Hudānuñ ism-i pākin édelüm yād
Uralum pes anuñla söze bünyād
- 2 - Olupdur çünki *bismillāh* miftāh
Anuñla fetḥ éder her bābı fettāh
- 3 - O dem ki murğ-ı zī-bāl açā şehper¹¹⁹
Göñül maqşūdına érmek muqarrer
- 4 - Añulsa bir şer işde ism-i Ḥaḫ bil
Éder Ḥaḫ ol şer işi ḥayra tebdil
- 5 - Kim étse ism-i Mevlāyı mükerrer
Anuñ olmaya hergiz kārı ebter
- 6 - Dédüm iḥlāşla *elḥamdülillāh*
Olupdur vaşf-ı zātı *ḫul huvallāh*
- 7 - Aḥaddur yoḫdur Allāhuñ şeriki
Muḥaḫḫaḫ bilki ḥālīḫ olmaz iki
- 8 - Şebīhi vü nazīri yoḫdur anuñ
Mu' ini vü müşīri yoḫdur anuñ

1b. Uralum pes anuñla: Pes anuñla uralum K, A2, S1, S2, İ1, İ2, M1, M2. ; pes anuñla söze: söze pes anuñla M3.
2a. miftāh: fettāh M3.
3a. O: Şu S2, M1. ; murğ: emr S2, M1. ; ki: kim İ2, İ3, M1, M2, H, L. ; zī-bāl: bāl M2.
¹¹⁹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.
4b. Éder Ḥaḫ ol şer işi: Éde ol şer işi Ḥaḫ K, S2. ; Éder: Éde A2, İ1, İ2, H, T. ; ol: o A2.
5a. ism: zikri M3.
6a. iḥlāşla: iḥlāş ileB, İ3, A2, H, L.
8b. Mu' ini: Mu' in M, A1.

- 9 - Oğuldan kıızdan ‘avretten beridür
 asāvetden asāretten beridür¹²⁰
- 10 - Giyinmekden uşanmadan beridür
 Uyumadan uyanmadan beridür
- 11 - Mūdebbirdür anuñdur cümle tedbīr
 Kim olmaz ētdūgi tadīr tayīr
- 12 - Cemi‘-i cinn ü inse ālī oldur
 amu zī-rūa her-dem rāzī oldur
- 13 - Melūl olmaz ‘aā ētmekden ol a
 Hem oldur māni‘ ü mu‘i muāa
- 14 - Odur ākim amu alk aa makūm
 Odur ‘ālim amu ey aa ma‘lūm
- 15 - Bir avu topraı insān ēdenol
 Aa leyl ü nehār isān ēden ol
- 16 - Hem oldur eyleyen rūı muavver
 Zihī un‘-ı udā Allāhū ekber
- 17 - Cemi‘-i kāinātı var ēden ol
 Yeri sākīn gōi devvār ēden ol

9b. asāretten: cesāretten M3.

¹²⁰ H’de 9b ile 10b yer deiştirmiştir.

11b. Kim: Ki M, M2, A1, S2, H. ; tadīr: tadīre S2 / ilere M3. ; ētdūgi: ētdigi M3.

12a. cinn ü inse: ins ü cinne M, A1, M3.

13a. ‘aā: aā L.

14a. Odur: Oldur A2.

14b. amu ey: amusı H.

15b. u: - A2, İ3 ; ēden: - A2.

16a. eyleyen rūı: rūı eyleyen S1, H.

16b. udā: aad M3.

17a. var ēden ol: ālī oldur M3. ; kāinātı: külliyātı L.

17b. devvār: devr M3. ; ol: oldur M3.

- 18 - Hālıle nārı gül-zār eyleyen ol ¹²¹
Güle bülbülleri zār eyleyen ol
- 19 - Meded edicidür ‘acizlere ol
Ki redd etmez aña her kim tuta yol
- 20 - Ederse her kim andan isti‘ānet
Anı maḥrūm kıomaz ol Rabb-ı ‘izzet
- 21 - Aña kim kııldı ruzı dīn ü imān
Ediser āḥiretde dürlü iḥsān
- 22 - Edüp encümle tezyīn āsumānı ¹²²
Münevver etdüren oldur cihānı
- 23 - Bilem dërseñ eger gör kıudretini
Nazar et göklere gör kıudretini
- 24 - Semavātı direksüz durduran ol
Buluḫdan tatlı şular yağıduran ol
- 25 - Taş içre āteşi pinhān eden ol
Şu içre dürrile mercān eden ol

18a. eyleyen: eden L.

¹²¹ S2’de 18-21 arası beyitler derkenarda gösterilmiş ve 18b ile 19b yer değıştirmiştir. Ayrıca 19, 20 ve 21. beyitler S2’de 63. beyitten sonra tekrar edilmiştir.

19b. her kim tuta yol: hem gönlüne yol A2. ; tuta: duta İ3, T, L. ; yol: yüz T.

20a. andan: aña M3. ; her kim andan: andan her kim H.

20b. kıomaz: kıoymaz İ2.

21a. ü: - M3, H. ; imān: İslām H, T. ; Anı: O T.

¹²² Beyit sadece M1 ve S2’de bulunmaktadır. M1’de 18. beyitten sonra yer almaktadır.

23a. Bilem: Bilmem A2 / Bileyim T.

23b. et: kııl K. ; gör: bağı H.

24a. durduran: durğuran K, S1 / turguran İ1, İ2, M2.; Semavātı: ‘İmād-ı vehm S2, M1. ; direksüz: senedsiz S2, M1.

24b. Buluḫdan: Buluddan S2, M1.

25a. Taş içre āteşi: Cehennem āteşini A2. ; āteşi: - T. ; pinhān: nihān L.

- 26 - Nazar  t  ara  opraqdan o B r 
 ıkarur g ne g ne hoş bah r 
- 27 - Mu  lif birbirine reng   r y 
V r r her birine bir d rl  b y 
- 28 - Olupdur   a l-ı k ll Őun  ında  ayr n¹²³
Ne  udretd r ki m Őg ola  ara  an
- 29 - Dikenden g lleri peyd   den ol
A na b lb lleri Őeyd   den ol
- 30 -   Ademden    lemi ic d  den ol¹²⁴
Cib lı y rle evt d  den ol
- 31 - Odur  dem  den bir  abza   ki¹²⁵
V ren r  hile oldur t b-n ki
- 32 - Hem ol N  h  Şuya  ark  tmeyen ol
 alili  teŐe  ark  tmeyen ol
- 33 - Kel m ile kel m  d p o mevl 
Mes hi n oldur  den  adrin a  l 
- 34 -  acerden n feyi i r c  den ol
Őecerden m veyi i r c  den ol
- 35 - Anu  ferm n  ile ay ile g n
 o up  ul nmada d ny da her g n

26a. B r : y r  A2. ; o B r :    Ta r  H.

27a. r y : r y m  A2. ;  : -  3, T.

27b. b y : b y m  A2.

28a. Olupdur: Olur her dem H.

¹²³ 28 ile 29. beyit M1 ve S2'de yer de iŐtirmiŐtir.

28b. ki: kim  3. ; m Őg ola: ola m Őg  3. ; m Őg: misk M3.

¹²⁴ Beyit S2, M1, M3, T ve H'de bulunmaktadır. Ayrıca M3, H ve T'de 34'ten sonra yer almaktadır.

¹²⁵ 30-31-32. beyitler yalnızca S2 ve M1'de bulunmaktadır.

35a. ay ile g n: ay ile v  g n K. ; Bu beyit S2'de 18., M1'de ise 17. beyitten sonra yer almaktadır.

35b.  ul nmada: dolaŐmada  3 / dolanmada M3, T, L. ;  o up: Do up M3, T, L.

- 36 - Ki bir kaçre menīyi ol nihānī
Te'enni ile n'eyler diñle anı
- 37 - Țurup ol raħm-ı māderde toķuz ay
Pes andan soñra bu gūne bařar pāy
- 38 - Vērūp pistān-ı māderden ğidālar
Ēderler ħizmetinde cān-fidālar
- 39 - Vērūr řol deñlü mihri anasına¹²⁶
Țucağından bir an ķomaz zemīne
- 40 - Ēdūp pes gūn-be-gūn terbiye anı
Tekellūm étmege bařlar zebānı
- 41 - Daħı bir ħořça gelmezken beyāna¹²⁷
Ne lezzetler vērir ol nev-zebāna
- 42 - Yürümezken yürür olur ayağı
Bırağur mehdi cāy eder ķucağı
- 43 - Eser yelden güneşden řaķınurlar
Sevinūp ana bāba baķınurlar
- 44 - Pes andan soñra ol naķķāř-ı ķudret
Vērir şol deñlü aña naķř-ı şuret

37a. Țurup: Dönüp A2 / Durup İ3, M3, L / Țurur H. ; māderde: ederde A2.
37b. bu gūne: dūnyāya M3.
38a. pistān: büstān M3 H. ; Vērūp: Vērūr H. ; māderden: māderde H.
¹²⁶ Beyit M3'te bulunmamaktadır.
39b. bir an ķomaz: ķomaz bir an K, S1, S2, İ1, İ3, M1, M2, H.
40a. pes: - M3. ; terbiye: terbiyye M3, H, L.
40b. Tekellūm: Anuñla İ3. ; zebānı: kelāmı İ3.
¹²⁷ Beyit M3'te bulunmamaktadır.
41b. vērir: vērūr İ2.
42a. olur: oldu M2.
42b. eder: olur K. ; ķucağı: bucağı İ3, T.
43b. baba: ata K, S1, İ2, M2. ; ana baba: baba ana M3, H.
44a. ol: - M3.
44b. şuret: ķudret A2.

- 45 - Gören hayrân olur hüsnini anuñ
Tefekkür eyleyüp şun'ın Hudânuñ
- 46 - 'Akıllar érmez anuñ kudretine
Fikirler érmez anuñ hikmetine
- 47 - Lisânuñda sözi halk eyleyen ol
Dağı yüzde gözi halk eyleyen ol
- 48 - Göz üzre kara kaşlar halk eden ol¹²⁸
Ağız içinde dişler halkeden ol
- 49 - Elüñde tutmağı halk eyleyen ol
Boğazda yutmağı halk eyleyen ol
- 50 - Odı tutduğda yanmak halk eden ol
Şuyı içdükde kanmak halk eden ol
- 51 - Yemek yedükde toymak halk eden ol¹²⁹
Kulağ içinde duymak halk eden ol
- 52 - Gözüñde görmegi halk eyleyen ol
Gönülde sevmegi halk eyleyen ol

45a. hüsnine: hüsnine S1 / hüsnini S2, M2. ; hayrân: seyrân L.

46a. kudretine: hikmetine M3.

46b. hikmetine: kudretine M3.

48a. kara: -K.

¹²⁸ İ3 ve T'de 48 ile 49'un yeri değiştirilmiştir. M3'te 52'den önce yer almaktadır. H'de 51'den önce yer almaktadır.

48b. dişler: dişleri L.

49a. tutmağı: tutmağı İ3 / dutmağı T, L.

50a. tutduğda: dutduğda İ3, T, L. ; eden: eyleyen A2, L. -K, S1 . 51b. -K,S1. (mısralar yer değiştirmiş)

Yemek yedükde toymak halk eden ol

Şuyı içdükde kanmak halk eden ol.

50b. eden: eyleyen A2. ; Şuyı içdükde kanmak: Boğaz içinde duymak M3.

¹²⁹ Beyit M3 ve L'de bulunmamaktadır.

51b. duymak: toymak İ2, M2, T.

52a. eyleyen: eden M3.

52b. Gönülde: Gönülden M3. ; eyleyen: eden M3.

- 53 - Êden ol Yūsufi ḥūsniḡ meṣḥūr¹³⁰
Êden Ya‘kūbı ol ḥūznile maḥrūr
- 54 - Züleyḥâyı aña ‘âşık kılan ol
Şoñunda vuşlata lâyıķ kılan ol
- 55 - Görünce Yūsufuñ ḥüsniñ o nisvân
Ḳamusı ḡat‘-ı yed êtmişdi ol ân
- 56 - Ne ḥâlet ḡomış o ḥüsni-i beşerde
Ki cezb êde ḡulūbı bir nazarda
- 57 - Nedür bu ḥüsni insânda bu teşir¹³¹
‘Aceb mi olsa diller aña naḡcır
- 58 - Bulur luḡfile şüret bu ḡalâyık¹³²
Kim oldur aḡsen-i taḡvîm-i ḡalîķ
- 59 - Êder ol yılda bir eşcârı iḡyâ
Êder evrâķla eşmârı i‘ḡâ
- 60 - Bahâr-ı ḥüsni insâna o Mevlâ¹³³
Êder ‘ömri içinde bir kez i‘ḡâ

130

53-58 arası beyitler S2 ve M1’de 34’ten sonra yer almaktadır.

53b.

Êden: Andan A2 ; Ya‘kūbı ol: ol Ya‘kūbı M3 / Ya‘ḡub ol H. ; maḥrūr: mecrūr L.

54a.

Züleyḥâyı: Zeliyḥâyı H.

54b.

vuşlata: vaşlma M3.

55a.

ḥüsniñ: ḥüsniñ S1.

56a.

o: ol K, S2, İ1, İ2, M1, H. ; ḥüsni: ḥüsni M3, H.

56b.

êde: êder M3, H. ; ḡulūbı: ḡulup M3.

131

Yalnız S2 ve M1’de bulunmaktadır.

132

58. beyt H, T, L ve İ3’te 61. beytten önce yer almaktadır.

58b.

taḡvîm: taḡvîme M3. ; ḡalîķ: lâyıķ M3.

59a.

Êder: Êdüp S2. ; ol: her H.

59b.

evrâķla: evrâķıla S2, M3, H.

60a.

ḥüsni: ḥüsni K.

133

Beyit H’de 56’dan sonra yer almaktadır. B nüshası bu beyitten itibaren başlamaktadır.

- 61 - Hezār aḥsenet aña bir atre nufe¹³⁴
Ki nā-geh mahar ola bunca lufe
- 62 - ñi nufe oñi cıfeyken insān
Ara yēde nedür bu luf u iḥsān
- 63 - Nedür ol ūret-i zıbā-yı dil-ke
Dil-i  uāa her-dem urur āte
- 64 - Zihı āni^c zihı sultān-ı ādir¹³⁵
Kim anıñ udreti her yēde zāhir
- 65 - Budur pes udretinüñ mutezāsı¹³⁶
Velikin yodur  işyāna rızası
- 66 - Ki yodur un^c -ı Mevlāya nihāyet
Saña anı birin ēdem rivāyet
- 67 - Nazar eyle ne udretdür bu udret
İki arf ola bu işlerde ālet
- 68 - Velı zātına ērmez  al ü idrāk
Nice vaf ēde zātın bir avu āk
- 69 - Anuñ iḥsānı odur ullarına
Ki ükr olmaz anuñ biñde birine

61a. Hezār aḥsenet: Hezārā minnet M, İ1, A1, A2.
¹³⁴ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

61b. nā-geh: tā ki K, S1, H, B, L / tā geh S2, İ2, M2.

63a. zıbā: zıbā S2.

¹³⁵ Yalnız S2, M3, L ve M1'de bulunmaktadır.

64a. āni^c : un^c M3.

64b. her yēde: gün gibi M3, L.

65a. mutezāsı: itizāsı K, İ1, İ2, B.

¹³⁶ Beyit L ve M3'te 63'ten sonra yer almaktadır.

66b. birin: bir A2. ; Saña: Sana M3.

67a. eyle: ētse H.

68a. ü: - M3, T.

- 70 - Şeh-i taht-ı risālet mäh-ı eflāk¹³⁷
Buyurmuşdur anuñçü mā-şükürnāk

BU MAĞĀLE HAZRET-İ SULTĀN-I KEVNEYN NA' TIDUR

- 71 - Huşūşa kim ḥabībin êtdi irsāl
Kelāmın daḥı êtdi aña inzāl
- 72 - Olupdur ismi dillerde müebbed
Muḥammed Muştafā Maḥmūd u Aḥmed
- 73 - Muallā vü müzekkâ müctebādur
Ḥabīb-i Ḥaḳ Resūl-i kibriyādur
- 74 - Olupdur cümle nāsa ol peyember
Hem oldur cennet-i a' lāya reh-ber
- 75 - Hem oldur yërde gökde faḥr-ı' ālem¹³⁸
Hem oldur zübde-i evlād-ı ādem
- 76 - Cemi' -i enbiyānuñ serveridür¹³⁹
Cemi' -i evliyānuñ rehberidür
- 77 - Olupdur tā kıyāmet şer' i bâḳī¹⁴⁰
Hem ol êder ḳulı Ḥaḳḳa mülâḳī

¹³⁷ Beyit İ3, H, T, M3 ve L'de bulunmamaktadır.

70b. anuñ-çü: anuñ-çün K, S2, M1, M2.

71a. ḥabībin: ḥabībiñ S1. Bu mısra B'de silik çıkmıştır.

72b. u : - K, S1, M3.

74a. peyember: peygamber İ3, M3.

74b. oldur: oldı H.

¹³⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır. T'de 75 ile 77'nin yeri deḡişmiştir. L'de 78'den hemen sonra yer almaktadır.

75b. oldur zübde: zübde oldur İ1.

¹³⁹ Beyit H, L ve M3'te 79'dan hemen önce yer almaktadır.

¹⁴⁰ 77. beyit İ3'te 73'ten sonra yer almaktadır. H ve M3'te 74'ten sonra yer almaktadır.

77b. ol êder ḳulı: oldur ḳulları M3.

- 78 - Risālet taḥtı üzre şāh oldur ¹⁴¹
Sa' ādet göklerinde māh oldur
- 79 - Ki müşfiḳdür cemi' -i nāsa ol şāh
Anı raḥmet yaratdı ḥalḳa Allāh
- 80 - Münevver etdi nūrı kā'inātı
Ḥisāba gelmez anuñ mu' cizātı
- 81 - Anuñ şānında nāzil oldı Ḳur'ān
Risāletine yetmez mi o bürhān
- 82 - Resūl iken o sultānū's-selātīn ¹⁴²
O dem ādem degūldi mā ile tıyn
- 83 - Aña ümmī laḳab dēndi anıñçün ¹⁴³
Ḳamu eşyāya mebde' olduḡçün
- 84 - Aḳıtdı parmaḡından çeşmeler ol
İçüp pes teşne diller ḳandı bol bol
- 85 - Muḳarrerdür aña aḥcār u eşcār
Ėdüpdür çün risāletine iḳrār
- 86 - İki şaḳḳ eyledi ol gökde māhı
Ėdenler geldi imāna nigāhı
- 87 - Nedür yā Rabb nedür bu ' izzet ü şān
Ḥabībūne olan eltāf u iḥsān

78a. taḥtı üzre şāh oldur: taḥtına ol şāh olupdur M3.
¹⁴¹ 78. beyt İ3'te 74'ten sonra yer almaktadır.

78b. oldur: olupdur M3.

82a. o: ol A2.

¹⁴² 82. beyt İ3, H, T ve M3'te bulunmamaktadır.

82b. degūldi: geldi A1. ; mā ile tıyn: mā-i ve-tıyn A2, S1, S2, İ1, İ2, M1, M2, B.

¹⁴³ 83-87 arası beyitler sadece S2 ve M1'de bulunmaktadır.

83b. eşyāya: insāna M1.

- 88 - Biri yüz yıl Hudāyı  tse tev id¹⁴⁴
Res l n ism-i p kin  tse teb id
- 89 - Anu  ismini Ha  ismiyle ey c n
Ma   -ziker  tmese olmaz m selm n
- 90 - Hab b n Ha  katında h rmetini
Kem l-i  zzetini ra betini
- 91 - Efendi eylegil  undan kıy sı
Ki t  fehm  desin o hayr-ı n sı
- 92 - Ki bir kes olsa bir ma b ba  a ık
Hu u a olsa ol  a kında  adık
- 93 - Fid  eyler a na hep h n-m n n
Diri   tmez yolında bil ki c n n
- 94 - Ki yegd r ki iye sevd gi c ndan¹⁴⁵
Ne c ndan bil ki bu iki cih ndan
- 95 - S zin redd eylemez ma b b nu n hi 
Ne teklif  tse  tmez y zini pi 

88a. Hud y : Hud ya K.

¹⁴⁴ Beyit, M3 ve L'de 81'den sonra yer almaktadır.

88b. Res l n: Res l n H.

89a. S2'de bu mısra derkenarda "Anu  ismiyle Ha  ismini ey c n" bi iminde de yazılmı tır. ismini ha  ismiyle: ism ile Ha  ismin M3.

89b. m selm n: m slim n M3, L. ; etmese: etse T.

90a. ha : sen L.

90b. ra betini: ra beti K.

91a.  undan: bundan S1. ; eylegil: eylegil H.

91b. o: ol K, S2, M3, H, T / - L. ; -: u M3.

92b. olsa: ola A2.

93a. h n-m n n: h n-m n n M3.

93b. c n n: c n n M3.

¹⁴⁵ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

95a. S zin redd eylemez ma b b nu n: S z n ma b b nu n redd eylemez M3.

95b. y zini: y zini S1 / y zin M3, L. ;  tse: eylese M3. S2'nin derkenarında bu mısra "Ne teklif  tse y zin eylemez pi " olarak da yazılmı tır.

- 96 - Anuñ her zaḥmeti raḥmetdür aña
Anuñ her ḥizmeti minnetdür aña
- 97 - Sever ol sevdüginüñ sevdüğini
Sever o bil ki küyinuñ segini
- 98 - Êder a' dāsına herdem ' adāvet
Aña her vechile êder i' ānet
- 99 - Tefekkür ét ḥudā-yı lâ-yezāli
Ki yokdur zāt-ı pākinüñ mişāli
- 100 - Bu deñlü ' izzetile kuvvetile
Bu deñlü şan' atile kudretile
- 101 - Sevüp bir kulını êdine maḥbüb
Rızası ola her dem aña maḥlüb
- 102 - Anuñ-çün ḥalk olınmış ola eflāk
Cemi' ins ü cinn ü cennāt ü emlāk
- 103 - Anı medḥ êde Qur'an içre ol Ḥaḳḳ
Ḥabībüm dēyü vaşf êde muḥaḳḳaḳ
- 104 - Ola seyrān-gehi ' arş-ı mu' azzam¹⁴⁶
Ola meddāḥı anuñ Rabb-i a' zam

96a. raḥmetdür: rāḥatdur M1.

96b. ḥizmeti: ḥidmeti S1, İ1.

97b. o: ol S1, S2, İ1. ; küyinuñ segini: anıñ her şeyini S2. S2 derkenarında beyitin asıl şekliyle de yazılışı bulunmaktadır. ; Sever o bil ki küyinuñ segini: Saçar üstüne dā'im raḥmetini H.

100a. ' izzet ile kuvvet ile: kuvvetile kudret ile M3

100b. şan' at ile kudret ile: kudret ile şan' at ile İ3, H, T, L / ' izzet ile rağbet ile M3.

101a. êdine: êdinse M3.

102b. ins ü cinn: cinn ü ins K ; ü: - S1, S2, M1, M3, T, L.

103a. êde: êtse M3.

¹⁴⁶ Bu beyit A1'de 96. beyittir.

104b. rabb: ' arş K, S1.

- 105 - Olur insān anuñ medħinde ħā'ir
Demek mümkin mi Ķur'āna nazā'ir
- 106 - Ne deñlü var ise dünyāda deryā
Mürekkēb étse anı ĦaĶĶ Teālā
- 107 - Feleklerde melekler yérde insān
Nice yıllar kitābet étse yeksān
- 108 - Anuñ biñde biri olmaya taħrīr
Ne ħaddimdür édem ben anı taħrīr
- 109 - Éder ħūrşide zerre çün delālet
Velī yok bende zerre deñlü Ķudret
- 110 - Süleymānı nice fehm eyleye mūr
Benüm ħod 'aĶl ü fikrüm mürdan ħor
- 111 - Ne deñlü' áciz ü bī-çāre isem
Ne deñlü vālih ü āvāre isem
- 112 - Efendüm çünki Rabb-ül-ālemīndür
Resūlüm Raħmet-ül-ālemīndür
- 113- Bi-ħamdillāh o baħruñ Ķaħresiyüm
O Őemsüñ ben daħı bir zerresiyüm

105a. insān anuñ medħinde: medħinde anuñ nās K, S1. ; ħā'ir: ħā'ir H.
105b. mi: degil M3.
106b. Mükerrer: Meded S2 / Midād M1. ; ĦaĶĶ: Allah S2, M1.
108a. biñde: biñden İ1 / bēlünden B. ; biri: birin M3. ; olmaya: étmeye M3.
108b. édem ben anı: ben anı édem L.
109a. zerre çün: çün zerre A1. ; zerre: dürr M3.
109b. Ķudret: řāĶat M, İ1, M3, B.
110a. Süleymānı: Selimiñ M3. ; eyleye: éde ħūn M3.
110b. ħod 'aĶl ü fikrüm mürdan: 'aĶlum mürdan daħı M3. ; ü: - T.
111a. -:ü M3.
112a. çünki: çün M3.

114 - Dêmem yâ Rabb beni halkanı begi ét
Hâbîbüñ kûyınıñ tek bir segi ét

115 - Bu ‘âşî nice ola aña ümmet
Seg-i kûyı olursam cāna minnet

116 - Ki zîrâ merhamet kânıdur ol hân¹⁴⁷
Çomaz kûyı kilâbın olsa giryân

117 - Civârından anuñ tek olmayam dūr
Ki şâyed bir gün éde cānı mesrūr

118 - Hâbîbüñ mihrine yarın ilahî
Aña bir zerre kıl bu hâk-ı râhı

119 - Budur dünyâda vü‘ uqbâda maqşûd
Hâbîbüñ çapusından étme merdûd

120 - Éder elbette bir gün derdine em
Benüm zannum budur vallâhu a‘ lem¹⁴⁸

BU MAKÂLE HAZRET-İ ŞİDDİKUÑ EVŞÂFİDUR

121 - Resûl’allahuñ evvel yâri taḥkîk
Olupdur Hazret-i Bū Bekr-i Şiddîk

122 - Resûle māl u başile ḥarîdâr
Hem oldur *şâniyen işneyni fi’l-gâr*

114b. Hâbîbüñ tek hemân çara çulu ét S2. (Mısra derkenarda düzeltilerek yazılmıştır.)

115a. nice ola aña: aña nice ola M3.

115b. Seg: Sengi M3. ; Tek olsam aña çurbân cāna minnet S2. Mısra derkenarda düzeltilerek yazılmıştır.

¹⁴⁷ Beyit S2 ve M1’de 119’dan sonra yer almaktadır.

116b. olsa: ola S2, İ3, M1, M3, H, L.

117b. şâyed: şâyet M3.

118a. yarın: yariñ M3.

118b. Aña: Ki M, A1, M2. ; kı: kırup M, A1, M2, B, K.

¹⁴⁸ Beyit sadece S2 ve M1’de bulunmaktadır.

121b. Bū: Ebū A2, S2, İ3, M3, H, T.

122a. māl u baş ile: başı cān ile M3.

- 123 - Çü girdi cümleden öñ rāh-ı dīne
Cināna cümleden öñ gire yine
- 124 - Hāber vērđi anuñ-çün baña Cibrīl¹⁴⁹
Hāyırđu ümmetüñ Bū Bekrdür bil
- 125 - Ebū Bekr étdiđi yérde iķāmet
Revā olmaz anuñ ğayra imāmet
- 126 - Resūlullāha her kim ola ümmet
Olur vācib Ebū Bekre muħabbet

BU MAĶĀLE HAZRET-İ FĀRŪĶUÑ EVŞĀFIDUR

- 127 - ‘Ömerdür pes ikincisi muħaķķaķ
Olupdur re’yi Ķur’āna muvaffaķ
- 128 - ‘Ömerdür cāmi‘ -i emn ü‘ adālet
‘Ömerdür ķāmi‘ -i küfr ü đalālet
- 129 - ‘Ömerdür çün sirāc-ı ehl-i cennet
‘Ömerle vērđi Hāķ İslāma zīnet
- 130 - Anuñ çün dēdi ol kevneyne sulţān
Firār éder ‘Ömerden cinn ü şeyţān

123a. rāh: dār İ3.; öñ: evvel M3.

123b. öñ: evvel M3. ; yine: - M3 / gine H.

¹⁴⁹ 124 ile 125. beyitler H, T, L ve İ3’te yer değiştirmiştir. 124-126 arası beyitlerin M3’te yerleri değişmiştir.

124b. Bū: Ebū A2, S2, İ3, M3.

125a. étdiđi: étdüđi İ2, İ3, M1, H, L. ; iķāmet: imāmet M3.

125b. imāmet: iķāmet A1 / rivāyet M3. ; ğayra: ğayrı S1, M2, M3. ; anuñ: andan m3.

126b. Olur: Ki M3.

127a. ‘Ömerdür pes ikincisi: İkinci yār ‘Ömerdür bil K, S1. ; pes: çün M3.

128b. küfr ü: küfre M2.

130a. ol: çün K. ; kevneyne: kevneyn S2, İ1. ; kevneyne sulţān: sulţān-ı kevneyn M3.

130b. ü: - M3, T.

131 - *Laḳad istebs̄er ehlü's-semā'*¹⁵⁰
Bā selām 'Ömer bedrü'-dücā

132 - Dèdi her kim éderse aña buġzı
 Muḫaḳḳaḳ éder ol kes baña buġzı

BU MAḲĀLE ḤAZRET-İ 'OṢMĀNUÑ EVŞĀFIDUR

133 - Üçinci yār 'Oṣmān ibn-i 'Affān
 Kim oldur cāmi' -i āyāt-ı Qur'ān

134 - Özi ḥilm ü edeble zeyn olupdur
 Adı dillerde zi'n-nüreyn olupdur

135 - Cihānda vérdi cennāta bahāyı
 Ki teşhīr eyledi milk-i ḥayāyı

136 - Ḥayāsından utanurdı melekler
 Anuñla faḫr éderdi nüh felekler

137 - Ḥabīb-i Ḥaḳḳ anuñ ḥaḳḳında ey cān¹⁵¹
 Refiḳümdür dèdi cennetde 'Oṣmān

138 - Dèdi hem baña 'Oṣmān ibn-i 'Affān
 Velidür dünya vü 'uḳbāda her ān

BU MAḲĀLE OL' ALİYÜ'L-MURTAZĀNUÑ VAŞFIDUR

139 - Anuñ dördüncisi şīr-i Ḥudādur
 Resülüñ yolına başı fedādur

¹⁵⁰ 131 ile 132. beyitlerin İ3, H, T, L ve M3'te yerleri deġişmiştir. "Ömer'in müslüman oluşuyla sema ehli müjdelendi."

132b. éder ol kes: bil ki éder K, S1, İ1. ; kes: - M3.

133a. ibn: bin K, S1, İ1, İ2, M2. ; yār: yāri S2, İ3, M3, T.

134a. edeble: odıyla A2. ; ḥilm: 'ilm L.

135a. cinnāta: cināna M3 / cennāt H.

136b. nüh: hep M3.

¹⁵¹ S2'de 137 ile 138. beyitler yer deġiştirmiştir.

138a. ibn: bin K, S1, İ1, İ2, M2.

139b. başı: cān M3.

- 140 - ‘Alidür reh-nümâ-yı hayl-i ‘irfân
‘Alidür pişvâ-yı ehl-i imân
- 141- ‘Alidür menba‘-ı cûd u saḥâvet
‘Alidür merd-i meydân-ı mürüvvet
- 142 - ‘Alidür ‘ârif-i ilm-i şerî‘at
‘Alidür vâkıf-ı sırr-ı ḥaḳîkat
- 143 - Buyurmuşdur Resûl-i Ḥaḳ muḥaḳḳaḳ
Benüm bu ‘ilm-i dînüñ şehri ancak
- 144 - Esâsıdur anuñ Bū Bekr-i Şiddîk
Cidâridur ‘Ömer bir veche taḥḳîk
- 145 - Anuñ saḳfidur ‘Osmân ibn-i ‘Affân
‘Alidür bâb-ı şehri-i ‘ilm ü‘irfân
- 146 - Bu tertîb üzredür bu dünya bünyâd
Bu tertibi bozanlar ola berbâd

BU MAḲÂLE ÂL U EVLÂD-I RESÛLÜÑ VAŞFIDUR

- 147- Ḥasan ile Ḥüseyn şadreyn-i bedreyn
İmâmeynü’s-sa‘ideynü’ş-şehideyn
- 148 - Olardur seyyideyn-i ehl-i cennet
Olardur nûr-ı çeşm-i ehl-i sünnet

140a. hayl: hayli İ2 / cümle M3.
141b. -: ü M, H.
142a. -: u İ3.
143b. ‘ilm-i dînüñ şehri: dîn-i şehrün ‘ilmi M3. ; şehri: şehri H.
144a. Esâsı: Atası M3. ; Bū: Ebū M3.
145a. ibn: bin S1, İ1, İ2, M2.
145b. ü: - M3, H.
147a. şadreyn: şadr M3.
147b. İmâmeynü’s: İmâmü’s K.
148b. nûr: - L.

- 149 - Dèmişdür anlar için mäh-ı kevneyn
Risālet-taht üzre şāh-ı kevneyn
- 150 - Ki vardur bunlara bende muḥabbet
İlahī eylegil sen de muḥabbet
- 151- Rivāyetdür daḥı ol şems-i dīnden
Ḥüseyn bendendürür hem ben Ḥüseyn
- 152- Daḥı ‘ammeyn kim o Ḥamza vü ‘Abbās
Ki *maḥmūdeyndür ‘indellāhi ve’n-nās*
- 153 - Daḥı on yār ki maḥbūl-ı ḥüdādur¹⁵²
Ḳamusı rāh-ı Ḥaḳḳa reh-nümādur
- 154 - Daḥı vācib durur erbāb-ı dīne
Muḥabbet étmek aşḥāb-ı güzīne
- 155 - Daḥı ol çār rükni ḥışn-ı dīnūñ¹⁵³
Gidüp eşerine aşḥāb-ı güzīnūñ
- 156 - Édüp şer‘-i Resulullāhı icrā
Reh-i Ḥaḳḳa vèrüp her biri fetvā
- 157 - Uyarsa her ki bu dördüñ birine
Giriserdür yarın ḥuld-ı berīne
- 158 - Anuñ herbiridür necm-i sa‘ ādet
Éderler rāh-ı Mevlāya hidāyet

149a. için: çün K. ; Dèmişdür: Dèmişler S1.

149b. Risālet-taht: Risālet-tahtı K, S1, İ1, İ2, İ3, M1.

150a. bende: benden T.

151a. ol: - L.

151b. bendendürür: bendendür M3, L. ; hem:- M3.

152a. o: ol K, S1, S2, İ2, H, T, L / - M3. ; ‘ammeyn: ‘ammesi M3.

152b. maḥmūdeyndür: maḥmūdın İ3 / maḥbūldür daḥı M3.

¹⁵² Bu beyit sadece S2’de bulunmaktadır.

154a. vācib durur: vācibdür M3.

¹⁵³ 155, 156, 157, 159 ve 160. beyitler sadece S2’de bulunmaktadır.

- 159 - amusından ola rāzı o Mevlā
 ede her birisinüñ adrün a' lā
- 160 - udā rahmetlerini ede efzün
 Lehüm ecr vère a ayr u memnün

BU MAĀLE PĀDİŐĀH-I DĪN-İ İSLĀM VAŐFIDUR¹⁵⁴

- 161 - Olupdur pādőehler ıll-ı Bārī
 Cihānda ümmetüñ anlar medārı
- 162 - uőuőā azret-i Sultān Muammed
 Ola tat-ı ilāfetde mü'ebbed
- 163 - Gelüp pes Őulb-ı İbrāhimden ol nūr
 Yeñi baődan cihānı tdi ma' mūr
- 164 - Ola Şadr-ı ' adālet üzre ā'im
 Güni günden yeğ ola devri dāim
- 165 - Vücüdi tdi dünyāyı münevver
 ede a ' adl ü dād ile mu' ammer
- 166 - Vère Mevlā aña fehm ü ferāset
 ede mazlūmları her-dem ırāset
- 167 - Cihāna mihr-veş Őalduda sāye
 riődi ulmet-i ulme nihāye
- 168 - düp mü'minlere a anı iŐsān
 Kim oldu Fāti-i őānī o sultān

¹⁵⁴

Bu makale (161-190) M3'te bulunmamaktadır.

- 161a. pād-őehler: padiőāhlar A2, İ1, İ3, H.
 161b. anlar: anda K, S1 / anlardur İ2, İ3, M1. ; ümmetüñ: amk2.
 164b. devri: devre S1 / devr S2, İ1, İ2, İ3.
 167a. mihr-veş: meh-veş A1.; Cihāna: Cihānda S1, İ1, H.
 167b. nihāye: nihāyet A1.
 168a. mü'minlere: mü'minler B.

- 169 - Muḥammed Ḥān-ı rābī⁶ dūr der-in-ḥāl
Ḥurūf-ı ismi olmışdur aña dāl
- 170 - Nihāl-i dīn-i devletdür çün ol şāh
Ki ber-ḥürdār-ı ⁶ ömr éde ol Allāh
- 171 - Ola cecdi gibi Fātih o server
Éde fetḥ-i Giridi Ḥaḫḫ müyesser
- 172 - Urup şemşir-i dīn ile firengi
Ḳızıl ḳana boyayup vère rengi
- 173 - Senüñ⁶ avnüñ ile dīn-i Muḥammed
Ola Sulṫān Muḥammedle mü'eyyed
- 174 - ⁶ Aziz ét dīn-i İslāmı İlāhī
Ḥaḫir ét müşrikin rüy-ı siyāhı
- 175 - Ḳadīmi olagelmişdür bu ⁶ ādet
Kişi maḥbūbı ḥaşmına ⁶ adāvet
- 176 - Cihānda nitekim bir ⁶ āciz insān¹⁵⁵
Vérir çok sevdiginüñ yolına cān
- 177 - Ḥabībüñ dīnidür ḡayret senüñdür
Ḳamu ⁶ ācizlere nuşret senüñdür
- 178 - İlāhī sevdigüñ düşmenleridür
Ne deñlü intikām étseñ yéridür

169b. ismi olmışdur: ismidür ey cān İ1. ; aña: - T.

170a. -: ü K, S1. ; devletdür: devletde M2. ; dīn: - H, T.

170b. ber-ḥürdār: berḥüdār İ3.

172b. boyayup: boyanup İ2.

173b. mü'eyyed: mü'ebbed K, İ2, İ3.

174b. rüy-ı siyāhı: rü-siyāhı M, S1, H, T, L.

¹⁵⁵ Bu beyit M1'de bulunmamaktadır.

176b. çok: çün İ3, H. ; sevdiginüñ: sevdüğünüñ M1, B, L ; Vérir: Vèrüp T.

177a. Ḥabībüñ: Ḥubbünüñ S2.

178a. sevdigüñ: sevdüğünüñ H B, L.

- 179 - Ğuzāt-ı müslimîni eyle manşûr
Bugāt-ı müşrikin eyle mağhûr
- 180 - Ğudâdan dilerem kim ol şehen-şâh
Ki manşûr u muẓaffer ola her-gâh
- 181 - Êde Ğağğ mağdem-i pâkin mübârek
Kemâl-i pîr êde ol Ğağğ tebârek
- 182 - İlâhî her-dem ol şâh-ı civân-bağt
‘ Adâlet ile ola zîver-i tağt
- 183 - Döne kuğb-ı murâdı üzre devrân
Ne kim mağşûd êderse bula her ân
- 184 - Cemâl-i bâ-kemâlin Ğağ Te‘ âlâ
Êde Ğürşîd-veş pür nûr-ı a‘ lâ
- 185 - Anuñ devrinde olmaya eziyyet
Ola âsûde vü râğat ra‘ iyyet
- 186 - Êde şer‘ -i Resulullâhî icrâ¹⁵⁶
Anuñ ‘ adliyle ma‘ mûr ola her-câ
- 187 - Ayırmaya Ğudâ Ğabl-i metînden
Anı Ğıfz eyleye bes el-ğarînden
- 188 - Hidâyet eyleye Allah u Hâdi
Êde tâ emr-i şer‘ e inğıyâdı

179b. -: u A2, İ1, İ2, M1, M2, L. ; müşrikin: müşrikini İ2, M2.

182a. ilâhî: ileyhî M, S2, İ2, İ3, M3, K.

182b. zîver: zir A1.

183a. devrân:مودان L.

184b. -: u M, S1, İ1, M1, M2.

185b. vü râğat: râğat vü H.

¹⁵⁶ 186, 187, 188 ve 190. beyitler sadece S2 ve M1’de bulunmaktadır.

- 189 - Budur maqşūdumuz Haqqdan ki her ān
Cihān turduqça tura Āl-i ‘Osmān
- 190 - Derūnī bu du‘āya dēyin āmīn
Cemāl-i Haqqā mazhar ola yārin

BU MAQĀLE ZĀKİRĪ-İ HOŞ-NEVĀNUŃ VAŞFIDUR

- 191 - Hem üstadum efendüm Zākir idi
Kamu fende nazīri nādir idi
- 192 - Olup ismi Hasan hulkı Hüseyini¹⁵⁷
Hudā vemişdi ‘irfānile zeyni
- 193 - Olupdı zıkr ile meşhūr-ı āfāk¹⁵⁸
Nevāsıdur gıdā-yı rüh-i‘ uşşāk
- 194 - İmāmetde gözedüp penç-gāhı
‘İbādetde geçürdi sāl u māhı
- 195 - Yüzi ağı idi ehl-i uşulūñ
Sözi şağ idi ol ehl-i vuşulūñ
- 196 - Maqāmāt ile seyr edüp cihānı
‘Irākı vü Hicāzı İşfehānı
- 197 - Nazīri yoğ dēsem ‘Arb u ‘Acemde
Sözüm rāstdur hilāfum yoğ bu demde

189a. maqşūdumuz: maqşūdum T.

189b. turduqça tura: durduqça dura S1, İ3, M1, H, T, L / duruqça tura İ1.

192a. hulkı: hulk M3.

¹⁵⁷ 192 ile 193 İ3’te yer değıştirmiştir.

192b. zeyni: nūrī A1 / zihni M3. ; vemişdi ‘irfānile: vemiş ‘ilmile S2 / vemiş āña ‘ilmile M1. ; Mısra S2’de derkenarda düzeltilmiştir.

¹⁵⁸ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

193b. Nevāsıdur: Nevāsıydı S2. ; Mısra S2’de derkenarda düzeltilmiştir.

194b. sāl u māhı: māh u sālī S1, İ1, İ2, M2 / māh-ı sālī M3.

196a. Maqāmāt: Maqāmuñ L.

196b. vü: ki K, A2, S1, İ2, İ3 / ile M3, H.

197a. ‘Acemde: ‘Acemden İ3.; u: - M3, H.

- 198 - Hevâzır yed-i nedîdi müretteb
Ki gerdâniyye ile bûselik hep
- 199 - Terâviḥ içre tesbiḥât anuñdur
Minâre üzre temcîdât anuñdur
- 200 - Semâ^ç içre ileyhiyât anuñdur
Uşulde cümle te^ç lifât anuñdur
- 201 - Êderdi naḡş-ı şavtı nâsı ḡayrân¹⁵⁹
Aña dil-beste idi ehl-i ^ç irfân
- 202 - Êdersem rûz u şeb na^ç tını taḡrîr¹⁶⁰
Ne ân ^ç öşr-i ^ç aşîri ola taḡrîr
- 203 - Olupdı zât-ı pâki pür-ma^ç ârif
Anuñ herbir kelâmı pür-leṭâif
- 204 - Begüm kesbile érmez aña insân
Pes aña dâd-ı Ḥaḡḡ idi o ^ç irfân
- 205 - Ḳamu ḡüyendeler cüyendesiydi
Bu Dâ^ç î kem-terîn bir bendesiydi
- 206 - Naḡar édüp baña ol iḡtiyârum
Anuñladur cihânda iftiḡârum

198a. yed-i nedîdi: yedinde idi İ2, M2 / yaratdı T / bed yed idi L. ; Hevâzır: Hevârı M1 / Hevâz ile H.

199a. tesbiḥât: temcîdât M3.

199b. üzre: içre M3.

200a. ileyhiyât: ilahiyât K, A1, S2, İ2, M1, M3, T.

201a. şavtı nâsı: nâsı her dem M3.
¹⁵⁹ Beyit sadece İ3, H, M1, T, L ve M3'te bulunmaktadır.

202a. u: - M1, M3, H, L.
¹⁶⁰ Beyit sadece İ3, H, T, L ve M3'te bulunmaktadır.

203a. zât: zâtı M3.

203b. pür: bir A2, İ2, H, L. ; kelâmı pür-leṭâif: kelâmdur leṭâif M3.

205b. bendesiydi: bendesidir İ1 / bendesi idi İ3, M3, T.

207 - Nitekim ura lāle albüne dāg¹⁶¹
Nitekim sūnbüle me'vā ola bāg

208 - Şabā yēli ki esse gāh bī-gāh¹⁶²
Éde rūh-ı laţifin şād Allāh

209 - Bülend ola maāmı cennet içre
Ĝarī ola revānı ramet içre

210 - Cihānda zikrile olduça mezkūr¹⁶³
Anuñ abr-i şerifi ola pür-nūr

BU MAĀLE İBTİDĀ-I VAŞF-I HĀLÜMDÜR BENÜM

211 - Gel ey dil başla bülbül-veş figāna
Beyān ét sergüzeştüñ yana yana

212 - Nihān olmaz cihānda  aş ile meş
 Ayān ét tā derūnuñ almaya huş

213 - Yeter me'vā édindüñ ğam bucağın
Yeter yaduñ elemle dil ocağın

207a. ura lāle: lāle ola M3.

¹⁶¹ Beyit sadece S2, İ3, M1, M3, H, L nüshalarında bulunmaktadır.

207b. me'vā: dā'im M3

208a. gāh:gelü S2, H, T / gāh u M1, L.; ki esse: gibi esüp M3 / gibi esse H ; Şabā yēli gibi geh esilse gāh u bī-gāh T.

¹⁶² Beyit sadece S2, H, M1, M3, T ve L'de bulunmaktadır. H, T ve M3'te 200'den sonra yer almaktadır.

208b. rūh: rūhı M3.

209a. maāmı: maām M3.

¹⁶³ Beyit sadece S2, İ3, M1, M3, H, L nüshalarında bulunmaktadır. H ve L'de 209'dan önce yazılmıştır.

210b. abr: abri M3.

212a. ile: - S1. ;  aş ile:  aşla M3.

212b. almaya: olmaya M, M1, İ2, H, A1, A2.

213a. bucağın: bucağın S1.

213b. elemle: eliñle K, S1, İ1, İ2, M2. ; ocağın: ocağın S1.

- 214 - Bilürsin yoğ durur bünyâdı cismüñ
Yüri yaz defter-i ‘ uşşâka ismüñ
- 215 - Nice olduñ ğam-ı‘ aşka giriftâr
Ne işler geçdi saña hecr-i dildâr
- 216 - Ne zağm-ı ħâr yêdüñ ol gül bedenden
Ne kanlar yutduñ ol gönce dehenden
- 217 - Ĥabîbüñ êtdi mi derdiñe emsem
Ṭabîbüñ urdu mı zağmuña merhem
- 218 - Nice ğarğ eyledi deryâ-yı ħasret
Nice ħarğ eyledi pes nâr-ı firğat
- 219 - Nice aldurduñ elden şâh-bâzuñ
Nice fâş oldu ħalka gizlü râzuñ
- 220 - Nice êrdi yoluñ hicrâna âĥir
Neler çekdüñ felekde söyle bir bir
- 221 - Bu deñlü ğam ki çekdüñ êrte ğece¹⁶⁴
Beyân eyle neye êrdi netice
- 222 - Yazup derd-i derünuñ bir kitâb êt
Ĝam-ı ‘ aşğ içre nâmuñ müsteğâb êt

214a. Bilürsün: Bilürsiñ S1.; bünyâdı: bünyâ M1 / bünyâd H.
214b. defteri: defteri M, M3.
215a. olduñ: oldun M3.
215b. geçdi: çekdi İ1. ; hecr: hecri M3 / cevr H, T, L.
216a. ol:o K. ; zağm: zağm S2, M3. ; ħâr: ħâr M3.
217a. derdiñe: derdüñe İ2, M2, T.
217b. zağmuña: zağmuña İ2, İ3, T.
218a. ħasret: ħayret M3.
218b. pes: - M3.; firğat: muğabbet M3.
219a. aldurduñ: aldirdiñ M1.
220b. felekde: felekden K, S1, S2, B.; söyle: söylese M
¹⁶⁴ Beyit S2’de derkenarda gösterilmiştir.
222a. derd: derdi M3.
222b. Ĝam: Reh İ3, M3, H, T, L.

- 223 - Olup ‘ âlemde bir şîrîn hikâyet
Oğunsun hasb-i hâlûñ tâkıyâmet
- 224 - Añulsun ‘ aşkla nâmuñ cihânda
Muğabbet genci kalmasun nihânda
- 225 - Êdüp her bâbdan anda mağâli
Naşihatden dağı olmaya hâli
- 226 - Olup rû-yı mecâzide bu kışşa
Hağıkat ehli dağı ala hişşe
- 227 - Alup herkes murâdıncâ naşîbi
Ki şâyed yâd êdeler bu ğarîbi
- 228 - Velî sa‘ y ile sözüñ süz-nâk êt
Harâret ile sineñ çâk çâk êt
- 229 - Nevâñı ğuş eden ‘ uşşâk her dem
Ğöyinüp özi ÷ola ğözleri nem
- 230 - Kitâbuñ oğıyanlar çala ÷âña
Yürekden acıyup rağm êde saña
- 231 - Olanlar ayrılık derdine hem-dem
Ayırmaya yanından bunı bir dem

223a. Olup: Ola M3.

224a. ‘ aşkla: ‘ aşk ile İ1, İ3, M3, L.

225a. anda: andan K, A1, S1, İ1, İ2, M1, M3. ; bâbdan: bâba A1 / bâbda S1, İ1, İ2, M2, M3, T.

226a. bu: o M3. Bu beyit B nushasında silik çıkmıştır.

227b. bu: ben İ3, T.

228a. sözüñ: sözi M3.

228b. sineñ çâk çâk: sinesine çâk M3.

229a. Nevâñı: Nevâyı İ3.

229b. ÷ola ğözleri: ğözleri ÷ola K. ; Ğöyinüp özi ÷ola ğözleri nem: Acıyup çekdi ğözi dola nem M3.

230a. Kitâbuñ: Kitabum M3.

230b. saña: baña M3, H.

- 232 - Şu kim aldura yār-ı nāzenīnin
Bunuñla iñleye qalb-i ḥazīnin
- 233 - Oğul-ķız alduran baba vü ana
Teselliler vère bunuñla caña
- 234 - Ki dört faşl ola dünyā-veş kitābuñ
Nazar eden bile ni' me'l-meābuñ
- 235 - Ola çün faşl-ı evvel şun' -ı Mevlā
Edeler kudret-i Ḥaqqı temāşā
- 236 - Kim ol dibācedür hem na' t-ı Aḥmed¹⁶⁵
Şaḥabe vaşfi ile Ḥān Muḥammed
- 237 - İkinci faşl ola 'iş u şādī
Ḥaқиkatde velī olmaya dādı
- 238 - Bu dehrüñ yoқdurur zevķine bünyād¹⁶⁶
Olısar bir nefes içinde berbād
- 239 - Üçünci faşl ola yās u mātem
Pes oldur ḥāl-i 'ālem mā-taқaddüm

232a. aldura: aldıra M, M1, A1, A2, İ3.

232b. qalb: qalbi M3. ; iñleye: iñlene H.

233a. vü: - M3.

233b. Teselliler: Tesellī M3. ; vère: eyleye M3.

234a. dört: dörd İ2, M3, T. ; dünyā-veş: çün M3. ; kitābuñ: kitābum M3.

234b. eden: eyle S1.

235a. faşl: muşanna' M.; Bu beyit A1 'de bulunmamaktadır.

235b. kudret: kudreti M3.

236a. Kim: Ki M, M1, M3, A1, İ1 / Hem İ3. ; ol: evvel S2.

¹⁶⁵ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

236b. vaşfi: vaşf H, T.

237a. 'ayşüşādī: yās ü mātem A1. ; faşl: faşlı S1, İ3 / faşıl L. ; -: hem İ1. ; u: - M3.

237b. Ḥaқиkatde velī olmaya dādı: Pes oldur ḥāl-i 'ālem mā-taқaddüm A1. ; dādı: şādı M1.

238a. dehrüñ: dehrün M3.

¹⁶⁶ Beyit sadece İ3, M1, M3, T, H, L'de bulunmaktadır. M3'te 241'den sonra yer almaktadır.

239a. faşl: faşlı K, S1, S2, İ3, L. ; -: hem H. ; u: - H. Bu beyit A1'de bulunmamaktadır.

- 240 - Gelen gider konan göçer hemişe
Cemi' -i nās hayrāndur bu işe
- 241 - Duā vü zār ola dördünci faşlı
Duādur çünki her maqşūduñ aşlı
- 242 - Du' ādan çekmez el pes olan insān
Du' ā ile olur her müşkil āsān
- 243 - Xamu zikrūñ du' ādur bilki nağzı
İbādātūñ duādur zīrā mağzı
- 244 - Duā ile Hudādan umup in' ām
Kitābuña müyesser ola itmām
- 245 - Ki dört faşl olmanuñ budur meāli
Göñül dört hālden olmadı hālī
- 246 - Biri cevr-i habīb biri muhabbet
Üçünci mevt dördüncüsü firqat
- 247 - Ki kara kış idi yārūñ cefāsı
Velī faşl-ı bahār idi vefāsı

240a. konan: konar K, S1.

241b. maqşūduñ: mevcūdātuñ M3. ; çünki: çünkim T.

242a. pes: çün M3.

242b. Du' ā ile: Du' āyla T.

243a. nağzı: mağzı M3.

243b. zīrā: bil ki M3.

244a. in' ām: ihsān S2. ; hudādan umup: umup hudādan İ2, M2, M3.

244b. Kitābuña: Kitābuma M3 / Kitāb aña H.

245a. faşl: faşıl İ3. ; dört: dörd M3. ; olmanuñ: olanuñ M3.

245b. olmadı: olmaya A1, S1, K / olmaz L. ; hālden: şeyden M3.

246a. cevr-i habīb: cevr ü cefā İ3 / cevr-i cefā M3 / cevr-i cefā H, T, L.

246b. -: u K. ; dördüncüsü: dördüncü M3, H. ; mevt: mevt durur H.

247a. yārūñ cefāsı: cevr ü cefāsı İ3, H, T / cevr-i cefāsı L.; yārūñ: yārin M3. ; idi vefāsı: gibi şāfāsı M3.

- 248 - H̄arāret ile yaya beñzedi yās
Firākı zemheriye oldı miqyās
- 249 - Bu dört aḥvāl hergiz olmadı dūr¹⁶⁷
Bu dördiyle derūnum oldıma' zūr
- 250 - Bu dördi vèrmeye bir ḳulına H̄aḳḳ
Bu dört derd neyledi bu bendeye baḳ

BU MAḲĀLE H̄ĀLE TEMŞİL ḲĀLE TE'YİD OLDI BİL

- 251 - Meger kim H̄a'ce Naşreddin bir gün
Evi ṭamına çıkmış bir iş için
- 252 - Ayağı sürçüp anuñ yere düşmüş
Aḥibbāsı gelüp başına üşmüş
- 253 - Demişler kim ne yatarsın nedür ḥāl
Cevābında demiş ol daḫı fi'l-ḥāl
- 254 - Ne şorarsın beñüm ḥālüm görürsin
Eger sen daḫı düşdüñse bilürsin
- 255 - Benüm daḫı aña beñzer mişālüm
Ki başına gelen añlar maḳālüm
- 256 - Ḳulaḡ ur imdi bu 'abd-i za'ife
Gelür ḥālüm saña gerçi laṭife

248a. yaya: yaza S1, İ1 / yāsa M3 / aya H. ; yās: yaz M3.
248b. zemheriye: zemheride M, A2, İ1, İ3, M2, H. ; oldı: ola S1.
249a. aḥvāl: aḥvāli A2, M3. ; dūr: hūr İ1. ; Bu dörd: Budur M3.
¹⁶⁷
249b. ma' zūr: maḡdūr M, İ1, H / maḳdūr İ3, L. ; dördiyle: derd ile M3.
250a. vèrmeye bir ḳulına: bir ḳulına vèrmeye S1, M3.
251a. H̄a'ce: Hoca M3, H.
251b. ṭamına: damına M3. ; bir: bil T.
252a. sürçüp: sürtüp M3.
253a. kim: ki H.
256a. ur imdi: urmadı K, S1, İ1, İ2, M2. ; Ḳulaḡ: Ḳulaḳ M3.
256b. saña: size M3.

- 257 - Efendi sergüzeştümdür bu hālāt
Degüldür ğayrıdan naql ü rivāyāt
- 258 - Şaķın daħl étme ey yār olma deñsüz¹⁶⁸
Senüñ de başuña gelmeye añsuz
- 259 - Hezār aħsent-i cihānda ol lebībe
Ki buyurmuş durur *men* ‘*āb-i* ‘*aybe*
- 260 - Egerçi olsa da bir iş fażīhat
Alur ‘*ārif* olan andan naşīhat
- 261 - Hele ğüş ét muķaddem bu maķāli
Ki inşāf édesin bilüp meāli
- 262 - Efendi cümle ‘*uzvuñ* luţf-ı Hāķdur
Velīkin cümleden enfa‘ ķulaķdur
- 263 - Ķulaķdur eyleyen Mevlāyı iz‘*ān*
Ķulaķdur diñleyen ‘*ilmile* Ķur‘*ān*
- 264 - Éder göz şun‘-ı Mevlāyı temāşā
Ķulaķ éder velī ol şun‘*ı* ifşā
- 265 - Pes imdi eylegil şundan ķıyāsı¹⁶⁹
Bilesin elzem olan ‘*uzv-ı* nāsı

257a. hālāt: hālet M3.

257b. ü: - M3.

¹⁶⁸ 258 ve 259 M3’te bulunmamaktadır.

259a. aħsent: ħased H. Bu beytin vezni bozuk, H’de vezin kusursuzdur.

260b. ‘*ārif*: ‘*āķil* S2, M1. (S2’de kelimenin altında tashihi var) ; andan: bundan M3.

261b. Ki: Kim S2, İ3, H, L.

262a. Efendi: Efendim M3.; ‘*uzvuñ*: a‘*zā* M3.

262b. Velikin: Velākin M3.; enfa‘: efdal M3. “enfa‘” L’de tekrar edilmiş.

265a. eylegil: eğle kim M3 / añlağıl H.

¹⁶⁹ 265 ile 266 A1’de yer değiştirmiştir.

265b. elzem: lāzım M3.

- 266 - Nebîlerde şamem vâkı^c degüldür¹⁷⁰
Muhaqqak bil ^c ama mâni^c degüldür
- 267 - Kişiyе lâzım olan pes kulağdur
Velîhıfzında zağmet arturuğdur
- 268 - Ne deñlü artuğ ise nef i anuñ
O deñlü mücibîdür pes ziyānuñ
- 269 - Kulağ açuğ durur n'olsa işidür
Kulağı hıfz gāyet merd işidür
- 270 - Kıparsın dilüni dişle tudağla
Kıparsın gözi kirpikle kapağla
- 271 - Kulağa var mıdur çäreñ efendi
Ne vechile urursun aña bendi
- 272 - Kulağdur çün muğaddem işiden söz
Pes andan şoñra her neyse görür göz
- 273 - Ki bunlar ^c âkıbet kalbe éder kār
Kim anı dönderürler çār ü nā-çār
- 274 - Mülâyimdür gönül étmez tağallüf
Neye sevğ eylesenñ éder ta^c atıf

170

Beyit M3'te bulunmamaktadır.

266b. bil: pes S1.

267a. lâzım olan pes: pes olan lâzım K, S1, İ1, B. ; pes: bil S2. (kelimenin üstünde tashihi var)

267b. arturuğdur: artuğdur A2. ; Velî hıfzında zağmet arturuğdur: Velâkin hıfz anuñ arturuğdur M3.

269a. n'olsa: olsa L.

269b. Kulağı hıfz: Kulağın hıfzı K, S1, S2, M1 / Kulağı hıfzı H ; gāyet: étmek M3.

270a. tudağla: dudağla S2, İ3, M3, H, L. ; dilüni: ağzını M3.

270b. gözi: göziñi K.

271b. urursun: urasın S2.

272b. neyse: ne ise M3.

273b. ü: - B.

274b. eylesenñ: eylesen M3. ; ta^c atıf: tağallüf M3.

- 275 - Kulağdur her ne ise eyleyüp güş
Hemân-dem dil olur ol demde bi-hüş
- 276 - Olalar göz-kuşak çünkim per ü bâl
Göñül murğın uçururlar be-her-hâl
- 277 - Göñül çün lānesünden êde pervāz
Tutar lâ-büd anı bir çeşm-i şehbāz
- 278 - Hazer êt her sözi koyma kuşaga
Ki elden düşmeyem dêrseñ ayağa
- 279 - Egerçi âdem êder gâhi gaflet
Muqadder her ne ise olur elbet
- 280 - Her işde hikmeti vardur hudānuñ
Saña lâzım degüldür ‘ilmi anuñ
- 281 - Kuşagumla gözümde gördüğüm ben
Diyem bir bir saña güş eyle benden

BU MAĶĀLE ĦASB-İ ĦĀLÜM İDİ AMMA N’İDEM ĀĦ

- 282 - Cihāndan el yumuş idi bu Dā‘î
Olurdum gece gündüz hayra sâ‘yî
- 283 - Şalāḥ u zühd idi kârum hemişe
Tutardum âḥiret kaydını pîşe

275b. dil: ol K, S1, İ1, B.
276a. Olalar göz-kuşak: Olur göz ü kuşak K, S1. ; çün kim: çünki M3. ; -: u B.
276b. Göñül murğın uçururlar be-her-hâl: Kim anı döndürürler çâr u nâçâr M3.
277a. lānesünden: lānesünde H. ; êde: êder L.
277b. çeşm: çeşmi M, S2 / cism H. ; Tutar: Dutar S2, İ3, M1.
278a. koyma: koma M3.; dêrseñ: dêrsen M3.
279a. gâhi: gâh H.
280b. ‘ilmi: ‘ameli M.
281a. gördüğüm ben: görüğümde İ3 / görüğüm ben M3.
283a. u: - M3.
283b. Tutardum: Dutardum S2, İ3, M1, T, L. ; pîşe: tu pîşe İ2.

- 284 - Yoğidi hâtırında ğayri efkâr
Oğurdum rûz u şeb evrâd u ezkâr
- 285 - Olup bir mekteb içinde mu‘ allim
Dêmezdi kimse baña *lâ-nusellim*
- 286 - Toları mektebümüñ içi şıbyân
Éderdüm anlara ta‘ lîm-i Qur‘ân
- 287 - Olup beş vakte mihrâba mülâzım
Bu ma‘ nâları ancak baña lâzım
- 288 - Degüldüm halkuñ ağ u qarasında
Oturmazdum ‘ avâmuñ arasında
- 289 - Dilümden zevk ü şâdî gitmiş idi
Yaşumda erba‘ ine yetmiş idi
- 290 - Ağarmağa tıttı yüz şakalım
Yaşarardı gözüm gidüp mecâlüm
- 291 - Zâ‘ afden dâimâ bîmâr idüm ben¹⁷¹
Vücüdumdan dağı bîzâr idüm ben
- 292 - Yoğ idi dilde ârzü ‘ iş ü nûşa
Yéterdi rûz u şeb bir nân-ı tûşe

284a. ğayrı: ğayr İ1.

284b. u: - S2, İ2, İ3, M1, M2, M3, H, B, L.

286a. Toları: Dolardı S2, İ3, M1, M3, T, L. ; mektebümüñ: mektebüñ T. ; içi: içine L.

287a. vakte: vakitte M, A2, S1, S2, İ1, İ2, İ3, M2, B, L / vakit M3, H. ; beş: her H.

287b. ma‘ nâları: ma‘ nâlar idi M3.

288a. u: - M1, M3.

288b. ‘ avâmuñ: ‘ avânuñ S2 / ricâlüñ M3.

289a. zevk ü şâdî gitmiş idi: gitmiş idi zevk ü şâdî İ1.

289b. Yaşumda: Yaşımda H.

290a. tıttı: tıttı S2, İ3, M1, L / tıttı M3.

¹⁷¹ Beyit M1’de bulunmamaktadır.

292a. ârzü: ‘ arzı M3.; u: - M3, H.

292b. u: - S2, İ3, M1, M3, H, B, T.

293 - Göñül m̄'ıl degüldi bu fenāya
Hemān ancak beķāya vü liķāya

294 - Bu hāl üzre éderdüm zinde-gānī
Bu idi bu faķirūñ hāl ü şānı

295 - Temāşā ét ne hāle uğradum ben¹⁷²
Ta' accüb édesin gūş édiceksen

296 - Muķadder olan elbetde olurmuş¹⁷³
Kişinūñ başına neler gelürmüş

BU MAĶĀLE GÖR BU DĀĪ' -İ DERD-MENDİ N' EYLEDİ

297 - İşit imdi benüm rūh-ı revānum
Alup yanuma bir gün hāndānum

298 - Eyü kim söyleşüp 'örfi kelāmı
Güzel baħşine érđi söz niżāmı

299 - Dèdi mektebde şol ibn-i fülāna¹⁷⁴
Mu' adil gelmedi devr-i zamāna

300 - Hūdā haķķı-çün aşurı güzeldür
Güzeller içre gāyet bī-bedeldür

293b. beķāya vü liķāya: liķāya vü beķāya İ3, H, T / āhıret beķāya M3.

294b. bu faķirūñ: ben Hāķir M3.; ü: - M3.

295a. Temāşā ét: Gel imdi gör İ3, T, L.

¹⁷² Beyit H'de bulunmamaktadır.

295b. Ta' accüb édesin gūş édiceksen: İşitdükde ta' accüb édesin sen İ3, M3, T, L.

¹⁷³ Beyit T'de bulunmamaktadır.

296a. elbetde: elbette M1, H, B, L.

297a. İşit: İşid M3.

297b. yanuma bir gün: bir gün beraber H.

298a. Eyü kim söyleşüp: Söyleşüp eyü kim M3.

¹⁷⁴ 299-335 arasındaki bölüm B'de 947'den sonra bulunmamaktadır.

299b. devr: devri İ3 / devr ü H.

300a. çün: için H.

301 - Nedür anda olan ol gül yañaqlar
Nedür anda olan la' lîn dudaklar

302 - Nedür anda olan ol çeşm ü ebrū
Nedür anda olan ol ' anberin mū

303 - Nedür anda olan ol sīb-i ğabġab
Nedür anda olan ol sükkerin leb

304 - Nedür anda olan ol nāzik eller
Nedür anda olan ol ince beller

305 - Nedür anda olan ol yāl ü ol bāl
Nedür ol aq boyunda ol siyeh ħāl

306 - Nedür anda olan ħüsn-i şemāil
Anı kimdür görüp olmaya māil

307 - Nedür anda olan ol qadd ü qāmet
Meger oldur kıyāmetden ' alāmet

308 - Nedür ol sīne aq billūra beñzer
Başından ayaġa dek nūra beñzer

309 - Dehānı hoqqa-i mercāna beñzer
İçinde dişleri dürdāna beñzer

301b. dudaklar: tudaqlar K, İ1, İ2, M2, B. ; la' lîn: şirin M3.

302a. ü: - İ2, İ3, M2, M3, H, L.

302b. mū: bū İ3.

303a. sīb:sim S2, M3, H.

305a. ü: - S2, İ3.; ol:- M3, H.

305b. aq boyunda: boyuñda K / gerdeninde H.

306a. -: ü İ2, M2, H.; ħüsn: ħüsni M3.

307a. ü: - M3.

308a. sīne aq: aq sīne M3 / siyāh aq L.

308b. - : Ki M, M2, A1, A2, S2. ; Başından: Başdan M, M2, İ1, S2, A1, K, B. ; ayaġa: ayaġdan M3.; ayaġa dek: tā ayaġa H.

- 310 - ‘İzârı mihr-i ‘âlem-tâba beñzer
Yüzi kıble kaşı mihrâba beñzer
- 311 - Nihâl-i kâmeti tûbâya beñzer
Cemâli behcet-i havrâya beñzer
- 312 - Otursa şem‘e gitse aya beñzer
Edâsı tûti-i gûyâya beñzer
- 313 - Nedür ‘ârızda ol hâl-i siyeh-fâm
Gümüş micmerde gûyâ‘ anber-i hâm
- 314 - Levendâne nedür ol tarz u üslûb
Cihânda var mıdur bir böyle maħbûb
- 315 - Nedür ol oturuşlar ol duruşlar
Nedür ol pād-şâh-âne revişler
- 316 - Nedür ol nâz ü şive eyleyişler
Ya istignâ ile ol söyleyişler
- 317 - Nedür ya anda ol şîrîn gülüşler
Ya ol şîrîn gülüşlerle gelişler
- 318 - Nedür anda olan hüsni edâlar
Nice kul olmaz ol şâha gedâlar

310a. mihr: mihri M3.

311a. kâmeti: kâmet M3.

313a. ‘ârızda ol: ‘ârızdaki K, S1, İ1, B.; hâl: hatt M3 / hal: hâm B.

313b. ‘anber-i hâm: ‘anberin-fâm K, S1, İ1, B / ‘anberin-hâm M3.

314a. u: - İ3, M3, T.

314b. var mıdur: var mı hiç H.

315a. duruşlar: turuşlar K, S1, İ2, M2, B. ; oturuşlar: oturuşlar H.

315b. revişler: duruşlar L.

316a. ü: - M3, L.

317a. gülüşler: gelişler M3.

317b. gelişler: gülüşler M3.

318a. -: ü S1, İ1, M2.

- 319 - Kim olmaz öyle bir fettāna meftūn¹⁷⁵
Kim olmaz ol şacı Leylāya Mecnūn
- 320 - Kim olmaz öyle bir Şīrine Ferhād
Kim olmaz öyle Hūrşīde Feraḥşād
- 321 - Kim olmaz Vāmıķ ol ‘Azrā ‘izāre¹⁷⁶
Kim étmez sīnesini pāre pāre
- 322 - Ya kim sevmez anuñ gibi civānı
Ya kim vèrmez anuñ yolına cāmı
- 323 - Anuñ ḥüsnini bu étdükde iş‘ār
Kulaķdan ‘āşık oldum çār ü nā-çār
- 324 - Şabāḥ oldu açıldı çünkü mekteb
Gelüp şıbyān oturdılar müretteb
- 325 - Kamudan soñra gördüm geldi ol ḥūr
Boyunda Muşḥafı nūrun ‘alānūr
- 326 - Ḥudā ḥaķķı efendi budur andum
Hemān-dem mektebe nūr indi şandum
- 327 - Muķābildi baña ta‘yīn-i mekānı
Nazar étdüm aña çünkim nihānı

319a. öyle: eyle M, A2, L.

¹⁷⁵ 319 ile 320'nin M3'te yeri değişmiştir.

320b. öyle: eyle A2, L. ; Feraḥşād: Dıraḥşād M3. ; -: bir H.
¹⁷⁶ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

323a. étdükde: étdükçe M3.

323b. ü: - H.

324a. açıldıçünkü: çünkü açıldı M3.

324b. oturdılar: oçurdılar H.

325a. ḥūr: ḥūr M3.

325b. Muşḥafı: Muşḥaf H.

326a. efendi: efendim S1, M3, L.

326b. mektebe: mekteb M3.

327a. ta‘yīn: yaķın M3.

327b. çünkim: gizli M3.

328 - Ne görsem dedigünden beş ziyāde

Elümden gitdi ol demde irāde

329 - Nice yıllar idi gelüp giderdi

Bu Dāi' den ' ilm taḥṣil ederdi

330 - İŝitmeyince anuñ bu sözini

Ben anuñ görmemişdüm gün yüzini

331 - Egerçi gördüm ol gün gün yüzini

Baña gösterdi mi gör gün yüzini

BU MAḲĀLEDÜR ÊDEN KEYFİYYET-İ ' AŞḲI BEYĀN¹⁷⁷

332 - Gel imdi gör erişdi dāver-i ' aşḲ

Ḳuşatdı hıŝn-ı kalbi ' asker-i ' aşḲ

333 - Dikildi sūr-ı dilde rāyet-i ' aşḲ

Çalındı gāfil olma nevbet-i ' aşḲ

334 - Musahḥhar eyledi Ḳalbüm şeh-i ' aşḲ¹⁷⁸

Açıldı ğam diyārına reh-i ' aşḲ

335 - Ḳazā-yı āsumānīdür dem-i ' aşḲ¹⁷⁹

Belā-yı cāvidānīdür ğam-ı' aşḲ

328a. dedigünden: dedügünden M2, T / dedigümden M3, L.

329a. gelüp: gelür M3, H.

330a. sözini: sözünü M2, H. ; bu: ben M3.

330b. görmemişdüm: görmemiş idüm S1, İ1, M2, B. ; gün: - S1, İ1 / hiç M3. ; yüzini: yüzünü M2, B.; Ben anuñ: Daḥı ben M3.

331a. yüzini: yüzünü M2.

331b. yüzini: yüzünü M2, B. ; gösterdi mi gör: göstermedi ol M3.

¹⁷⁷ Başlık K, S1, İ1 nüshalarında, 336. beytten önce bulunmaktadır.

332a. erişdi: irişdi K.

332b. Ḳuşatdı: Ḳuşandı M3.; hıŝn: ŝıhñ M3.; Ḳalbi: Ḳalbe M3.

333a. sūr: süz K, S1, B.; rāyet: rü'yet M3 / rabt H. ; Dikildi: Döküldi H.

¹⁷⁸ 334 ile 335 İ3'te yer deĝiştirmiştir.

¹⁷⁹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

- 336 - Ne bilsün atmayan lm-ı ak¹⁸⁰
 Ne bilsün ekmeyen hem d-i ak
- 337 - Ne bilsün gitmeyenler rh-ı aka
 Ne bilsün olmayan ul h-ı aka
- 338 - Ne bilsün baına gelmeyen dem
 Ne bilsün olmayan bu aka hem-dem
- 339 - Bu bir renc  maradur addur ak¹⁸¹
 Bir oulmaz maradur addur ak
- 340 - Begm bu ak bir dery-yı gmdur
 Bunu her gesi renc  elemdr
- 341 - Bel girdbdur aku fezs
 Helk tmekdr anu mutezs
- 342 - Efendi ak ii sn degldr
 Bu rehden gemiyen insn degldr
- 343 - Szm yodur benm her b-mezka
 Ne bilsn tmeyenler istizka
- 344 - Buyurmu bu szi bir merd-i f'i¹⁸²
 Eekden kemdurur olmayan ak

336a. lm: l M1 / lt H.

¹⁸⁰ 336-423 arası beyitler B'de bulunmamaktadır.

336b. ekmeyen hem: ekmeyenler İ3, H, T, L.

¹⁸¹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

339a. maradur: aradur M, S2, İ2, İ3, H, T, L. ; addur: dd H.

339b. maradur: elemdir K, S1 / yaradur İ2. ; addur: bu dd H.

341b. tmekdr: olmadur K, S1, İ1.; anu: daı M3.

342b. rehden: yoldan M3 / rhdan H.

¹⁸² 344-378 arası beyitler sadece İ3, M1, M3, S2, T, L ve H'de bulunmaktadır. Bu blm M1, M3 ve S2'de 342. beyitten sonra başlamaktadır. Bunların arasında, 344-348, 351-352, 354-358, 360, 366-371, 374, 376-378 numaralı beyitler M3'te de bulunmaktadır.

344b. kemdurur: kemdr M3.

- 345 - Ne ğam redd eylese ‘aşkı mürâyî
Ki selb eder bu ‘ışk kibr ü riyâyı
- 346 - Enāniyetle ‘aşk cem‘ olmaz aşla
Anuñçün merd-i ğod-bîn dèr aña lâ
- 347 - Taħammül étmez ‘aşka degme insân
Éder ‘aşk âdemi ħākile yeksân
- 348 - Bilür sâlik olanlar işbu rāzı
Ĥaķıķat şehrine yoldur mecāzî
- 349 - Velî tizrek geçe olmaya ğāfil
Ĥațar-nāk olduĝun fehm éde ‘ākil
- 350 - Dirüşüp maķsad-ı aķşāya ére
Cisirde ħalmaya bî-ma‘ nā yère
- 351 - Bu rāhe gerçi uğrar ħayli kişi
Velî başa iletmiş az bu işi
- 352 - Çoĝunuñ étdüĝi da‘ vā-yı bātıł
Hevāya düşüp olur yolda zāil
- 353 - Eĝer olursa ħüsn-i yāre řāmi‘
Olur taĥķiķ hevā vü nefse tābi‘
- 354 - Ķatı müşkildür oñarmaķ bu kārı
Mu‘ ĩn ola meĝer ol Ĥayy u Bārı

345a. ‘aşkı: anı M3.

345b. ü: - T.

346a. Enāniyetle: ‘İnāyetle M3.

348b. şehrine yoldur: şehrine puldur S2 / olmazsa olsun M3 / şehrine oldur H / şehrine yol İ3 / şehrine bildür L.

351b. iletmiş: getürmiş M3.

352a. étdüĝi: étdiĝi M3.

352b. düşüp: uyup M3.

354a. oñarmaķ: öĝrenmek S2.

- 355 - Ki kendü éde kendüye delâlet
Metâ^c -ı şabrı étdürmeye gâret
- 356 - Bu yolda çokdurur zirâ ki sârîķ
Ki ^c aşķında ola gâyet şâdıķ
- 357 - urupdur dâminı bu yolda şeytân
atı müdrık gerek ol demde insân
- 358 - Anuñ dâmına şayd olmayup ol ħin
Selâmet urtulursa aña taħsîn
- 359 - abîr iseñ eğer bu güft ü güydan
Telezzüz éde cânuñ işbu büydan
- 360 - Efendi zevķe dâirdür bu avâl
Bu fehm olunmaz olmayınca hem-ħâl
- 361 - Ne deñlü eyler iseñ il u âlî ¹⁸³
Bilünmez işbu üç ħâlîñ me'âli
- 362 - Birisidür pes anuñ ħâlet-i mevt
Bilünmez atmayınca sekret-i mevt
- 363 - Biri daħı olupdur ħâlet-i ^c aşķ
Bilünmez âl ile keyfiyyet-i ^c aşķ
- 364 - Birisi daħı oldı lezzet-i kân
^c Azab-ı mürde-gânı fehme var mı imkân

355a. kendü: kendi M3.

356a. zirâ: zâil H.

356b. Meger:Ki İ3, M1,S2.; ola gâyet: gâyet ola H, L.

357b. gerek: gerekdür M3, H. ; demde: dem H.

358a. olmayup: olmiyayup M3. ; ol: - M3.

358b. urtulursa: urtulur ise T.

361a. eyler iseñ: eyleseler H / eyler isim T.

¹⁸³ 361-365 arasındaki beyitlersadece S2, H, T ve İ3'te bulunmaktadır. Bu beyitler, S2'de 628. beyitten sonra yer almaktadır.

363b. âl ile: âlî T.

- 365 - Bu üç ma' nā ki dēdüm saña bir bir
Olupdur üçü daḥı zevke dā'ir
- 366 - Bu esrāra begüm maḥrem bulunmaz¹⁸⁴
Lisān ile bunun vaşfi dēnülmez
- 367 - Bu bir sırr-ı derūndur degme ādem
Bunı fehm ēdüp olmaz saña ḥurrem
- 368 - Bu ḥāle mübtelā olursa bir kes
Anı ketm ēde muḥkem ētmeye ses
- 369 - Ki kendü bile kendü derdin ancaḡ
Bütün dermānı Ḥaḡdandur muḡaḡḡaḡ
- 370 - Yazılmamış bu *Ḳānūn-ı Şifāda*
Eṭibbā buña 'acizdür devāda
- 371 - Naşihat daḥı kār ētmez bu derde
Ger olur gūşı 'aşḡ olunca serde
- 372 - Éder ol cümleten 'uzvına te'sīr
Begüm mümkün degildür aña tedbīr
- 373 - Ölüp ḡāk olsa 'aşıḡ būy-ı 'aşḡıñ
Ḳalurmış üstüḡānında bu 'aşḡun
- 374 - Dēmişler nice 'ārifler bu rāzı
Ḥaḡīḡat olmaz ise olsun mecāzī

365b. Olupdur üçü daḥı: Üçü daḥı olupdur H.
¹⁸⁴ Beyit sadece S2, L ve M1'de bulunmaktadır.

368a. ses: pes S2, İ3.

369b. Bütün: Bunun H / Bunuñ T, L.

370a. şifāda: 'uşşāḡda S2.

370b. Eṭibbā: Ṭabibler M3. ; buña 'ācizdür: 'ācizdür buña M3.

371b. olur: ola M3. ; gūşı: nūş H.

374a. nice 'ārifler: 'ārif olan M3.

374b. mecāzī: bu rāzı M3. ; olmaz ise: olmazsa T.

- 375 - Hemān dil bārid olmasun bayağı¹⁸⁵
Kişinüñ odsız olmasun ocağı
- 376 - Mecāze eden isti‘ dād hāşıl
Olur taqlid ile taḥḳiḳe vāşıl
- 377 - Mücellā olsa dil mirātı ey yār
Éder bir gün aña yār ‘ arz-ı didār
- 378 - Olunca pāk ü tāhir hāne-i dil
Sezādur ḥubb-ı Ḥaḳḳa ola menzil
- 379 - Benüm bu sözlerüm güş eden ‘ āḳıl¹⁸⁶
Niçe ‘ ibretler éde bunda hāşıl
- 380 - Sözüñ kışırını ḳo maḳşūd içdür
Mecāz içre ḥaḳiḳat mündericdür
- 381 - Sözüm nādān ḳatında māra beñzer
Şoḳar nā-ehli görse ḥayye ekşer
- 382 - Velī ‘ ārif anuñ tiryāḳin alur
Baḳar nādān bātıl tāña ḳalur
- 383 - Benüm nā-ehle yoḳ hergiz cevābum
Bilür ‘ ārif olan ni‘ me-l-me’ābum

¹⁸⁵ Beyit sadece T, L ve M1’de bulunmaktadır.

377a. Mücellā: Mecāz İ3, S2, M3.

377b. bir gün aña yār: yār bir gün aña M3, H.

378a. tāhir: dāmen M3.

379a. ‘ āḳıl: ‘ āḳile M3.

¹⁸⁶ 379-383 arası beyitler sadece H, T, L, İ3, S2, M1 ve M3 nüshalarında bulunmaktadır. (Fakat bu beyitlerden 380. beyit M3’te bulunmamaktadır.) Bu beyitler S2, M1 ve M3’te 1068. beyitten sonra yer almaktadır.

379b. éde bunda hāşıl: alup ola kāmīl S2, M1. ; éde anda hāşılı M3.

381b. nā-ehli: nā-ehl T, İ3, M3. ; nā-ehli görse ḥayye ekşer: tā ehl-i ḥissi görse eger M3.

382b. nādān: nādāna H.

383a. yoḳ hergiz: yoḳdur hiç M3.

383b. ni‘ me’l-me’ābum: ni‘ me’l-şevābum İ3.

- 384 - İçenler cām-ı ‘aşkuñ şerbetini¹⁸⁷
Bilür ‘aşk ehlinüñ germiyyetini
- 385 - Göreydi mihr-i ‘âlem-tâbı huffâş
Hafâda olmayaydı aña faḥḥâş
- 386 - Göre da‘vâ-yı ‘aşk içre ahâlî
Düzüp her biri bir divân-ı ‘âlî
- 387 - O divānuñ olup erbâb-ı ‘uşşâķ
Görünmez anda pes ḥar-ṭab‘-ı zerrâķ
- 388 - Mürâyînüñ añılmaz anda adı
İki ‘âlemde yoķdur aña şādî
- 389 - Riyâ hengâmesine êrer âfet
Turur divân-ı ‘âşık tâ kıyâmet
- 390 - Gülistân içre bülbül ola dem-sâz¹⁸⁸
Sezâ olmaya anda büm-ı nâ-sâz
- 391 - Kıyâs-ı nefse pes nice dahḥâl
O ḥâlî ‘add êder ân sū-i ef‘âl
- 392 - Anuñ ḥâlinden olmaduñ sen âgâh
Neden daḥl u ta‘riż aña her gâh

¹⁸⁷ 384-394 arası beyitler S2, M1 ve M3’te 927. beyitten sonra yer almaktadır. Bunlardan 385-386-387-390-391-392. beyitler M3’te bulunmamaktadır.

386a. içre: için H, L, M1.

387b. ḥar: her S2, M1.

388a. anda: bunda M3.

389a. hengâmesine êrer: hengâmına êrse o M3.

¹⁸⁸ Beyit S2, M1 ve M3’te bulunmamaktadır.

391a. nefse: nefis eyle İ3 / nefsiyle S2, M1.

391b. ân: ez S2, M1.

392b. u: - S2, M1.

- 393 - Var iken kendinüñ gözünde mertek
Çub arar el gözünde tura mertek
- 394 - Hudâ haqqı riyâ ü süm' adur ol
O 'ind-Allah şanma ola maqbûl
- 395 - ' Aceb mesmû' uñ olmış mıdur ey cān
Niçün çubān olupdur Şeyh Şan' ān
- 396 - Niçün Mecnūn olupdur Qays-ı ' āqıl
Niçün oldı' aceb Leylāya mā'il
- 397 - Niçün vèrdi gönül Şirine Ferhād
Niçün ètdi vücūdın aña ber-bād
- 398 - Niçün bülbüller èder āh ü efgān
Niçün güller èder çāk-ı giribān
- 399 - Niçün pervāneler şem' e vèrür cān
Niçün durmaz yanar şem' -i şebistān
- 400 - Niçün èrdi Züleyhāya o hālet
Èdüp kendini ol deñlü melāmet
- 401 - Niçe inkār èder ol hāl[i] zāhid
Anuñ' aşqına Qur'an oldı şāhid

393b. tura: tur İ3.; arar: eder İ3. ; tura mertek: duramaz tek S2, M1, M3.

394b. O: Ola S2, M1 / Ol M3. ; 'ind-Allah şanma ola: şanma o 'indallah S2, M1 / 'indallah şanma ki ola M3.

395a. olmış mıdur: olmış mı M3.

398a. èder: eyler M, A1, A2, S2, B, K. ; āh: zār İ3, M3, H.

398b. èder: eyler K.

399b. durmaz: tırmaz S1, İ1, M2, H.

400a. Züleyhāya: Zeliḫāya H.

400b. kendini: kendüyi S2, İ3, M1, M2, M3, T, L / kendüni İ1 / kendine H.

401a. Niçe: Niçün S2. ; ol: bu M3.

- 402 - Ne hāl olmak gerek fehm eylegil sen
Cemi' i kıışşalardan ola ahsen
- 403 - Anuñ-çün ki gehi fūrkat gehi ğam
Şoñunda vuşlat u eñ şoñı mātem
- 404 - Kişi ister mi ey yār-ı vefā-dār
Şaḥiḥ iken ola bīmār ü bī-‘ār
- 405 - Tezehhüdden édersüñ iddi‘āyı
Efendi senden artuğdı bu Dāi‘
- 406 - Ḥabīr olduñ mı cāna bu ḥaberden
İza cā-el-kaža ‘ümmi’l-başardan
- 407 - Kažā tiri çıka kavı-ı kaderden
Siper olmaz aña her-giz ḥazerden
- 408 - Kişinüñ selb olıcağ ihtiyārı
Yanar oda düşer qalmaz qarārı
- 409 - Budur maqşūdum Allāhdan ki her bār
Bu‘aşka olmaya kimse giriftār

402a. eyleyesin: eylegil sen M, A1, B / eyle kim K / eyleye A2.

402b. ola: oldı S1, M3.

403a. ki: kim S2, İ1, İ2, İ3, M1, H /- M3.

403b. u: - S2, M3 / en L.

404b. -: u L.

405a. Tezehhüdden: Tezehhüdden İ3 / Ne hadden L. ; édersüñ: éderseñ İ3.; iddi‘āyı: iftirāyı M3.; artuğdı: artuğ idi M3.

407a. -: u İ2, M2.

407b. aña: düşer İ3.; ḥazerden: ḥatırdan M3.

408a. selb olıcağ: elde olsa M3.

408b. Yanar oda düşer qalmaz qarārı: Éder mi yoğ yere āh ile zārı M3.

409a. Allāhdan: Allāhdır A2.

409b. olmaya: olmasun M3.

410 - Dükenmez bu söze yoğdur nihāyet
Hemān sen ḥasb-i ḥālūñ èt ḥikāyet

BU MAḲĀLE ḤÜSN-İ DİL-DĀRE NAZARUMDUR BENÜM ĀH

411 - Oturdılar çü tertib üzere şıbyān
Kimi hece oğurdu kimi Ḳur'ān

412 - Öñümde herbiri tekrār èderdi
Alup dersini yèrine giderdi

413 - Çün ol dağı èdüp dersini ezber
Gelüp oturdu öñümde o dilber

414 - Oğudı resm-i ma' hüd üzere dersiñ
Dèdüm aña ki bilmem sen ne dersiñ

415 - Bugün bilmeyicek yarınki dersin
Ḳıyās ètmege öñümde gidersin

416 - Oğutmağa sebeb bu idi vāfir
Olam tā muşḥaf-ı ḥüsnine nāzır

417 - Sebağ vèrdüm bilicek ol perī-zād
Dèdüm imdi var ol ḳuşluğa āzād

418 - Uçup ol tūtī-i güyā ḳafeşden
Kim uçdı murğ-ı cān güyā ḳafeşden

410a. Dükenmez: Tükenmez M3, H.

410b. ḥikāyet: rivāyet S1.

413a. ol: oldur L.

413b. oturdu önümde: önümde oturdu K, S1.; önümde: önüme M3.

414a. dersiñ: dersin M, A1, M2.; resm: eski M3.

414b. dersiñ: dersin M, A1, S1, İ2, M2.

415a. dersin: dersiñ İ2, İ3, M2. ; bilmeyicek: bilmeyince T.

415b. öñümde: yanımdan K, S1. ; gidersin: gidersiñ İ2, M2.

416b. Olam: Olayım M3.

417a. Sebağ: Dersin M3. ; ol: o T.

418b. Kim: Ki K, İ1, M2, M3.; uçdı murğ-ı cān güyā: şanki cānum uçdı ten M3.

- 419 - Gözüm ardınca yola bağa kaldı
Sirişküm seyli yola ağa kaldı

BU MAĞĀLE DOSTUM MĀFİ'Z-ĀAMİRÜMDÜR BENÜM

- 420 - Éderseñ bu mağalde istimā' ı
Dèsün māfi'z-āamiri işbu Dā'ī
- 421 - Ki ta' līmimde beş yüzden ziyāde
Dişi vü erkek édüp istifāde
- 422 - Birinüñ yüzini görmemiş idüm
Göñül vèrmek nedür bilmemiş idüm
- 423 - Baña hiç böyle hāl olmamış idi
Hevā göñlüme yol bulmamış idi
- 424 - Bu sevdā başıma gelmiş degüldi
Bu Dā'ī bu işi bilmiş degüldi
- 425 - Efendi sū-i zann étme bu hāle
Sözüm gūş ét şağın girme vebāle
- 426 - O nā-ma' kŭlı ger nisbet éderseñ
Helāl étmem baña töhmet éderseñ
- 427 - Kŭyāsile éderseñ iftirāy¹⁸⁹
Édem rŭz-ı cezāda iddi' āyı

419b. Sirişküm seyli yola: Gözümdeñ yaş gibi kan M3. ; Sirişküm: Sirişkim T.
420b. māfi'z-āamiri: māfi'z-āamiriñ S1, S2, İ2, M2 / māfi'z-āamirin İ1, T, L.
421a. ta' līmimde: ta' līmimden T.
421b. vü: - M3.
422a. yüzini: yüzünü M2.; yüzini görmemiş: yüzüne bakmamış M3.
422b. -: nedür M3. ; Göñül vèrmek: Meyl étmek H.
425b. gūş ét: diñle M3.
426a. ger: işi M3. ; éderseñ: eylersin M3.
¹⁸⁹ 427 ve 428. beyitler sadece S2, M1, İ3, H, T ve M3'te bulunmaktadır.

428 - Huzūr-ı Hâkda destimden giribān
Alam şanma êderseñ baña bühtān

Ḳāle Allāh tebārek ü te‘ ālā¹⁹⁰ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ سَءَاذًا لِلَّهِ ۗ أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ آيَاتٍ أَنْ يَقُولُوا إِنْ كُنَّا إِلَّا نَجْمٌ كَالْكَوْكَبِ ۗ

Ḳāle Resulallāh şallallahu ‘aleyhi vesellem سوء المدعى
¹⁹¹جرم و ان سلم الانسان من سوء نفسه فمن سوء ظنه ليس سلم

429 - Cemi‘-i ‘ ömrüm içre ol bed ef‘ āl¹⁹²
Müyesser olmadı baña be-her-ḥāl

430 - Ki ‘ uşşāk içre ef‘ āl-i şenāyi‘
Olur taḥkik-i ‘ aşkı buña māni‘

431 - Ola her kimde kim‘ aşk-ı ḥaḳiḳat
Aña lāzımdur ‘ iffetle şadāḳat

432 - Êde maḥbūbına her-dem ri‘ āyet
İki gözi gibi êde şıyānet

433 - Ḳarındaşı gibi öz cānı gibi
Muḥabbet eyleye imānı gibi

434 - Yolında êde şol deñlü şadāḳat¹⁹³
Ki kendiñ bilmeye er mi ya ‘ avret

¹⁹⁰

Kur’an-ı Kerim, Hucurat 49/12. “Çünkü zannın bir kısmı günahdır.”

¹⁹¹

Bu ayet ve hadis sadece İ3, T ve L nüshalarında bulunmaktadır. “Kötü söz söyleyen, kötü nefse sahip olan, kötü zanna sahip olan insanların yaptıkları doğru değildir.”

429a.

ol: o K, İ1, İ2, B. ; içre: içinde S2.

¹⁹²

Beyit İ3, H, T, L ve M3’te bulunmamaktadır.

429b.

olmadı: étmedi S1.

430a.

içre: - A1. ; şenāyi‘: şafāyi‘ L.

430b.

‘ aşk baña: ‘ aşkı buña M, A1, M3, H, B : ‘ aşk ol ḥāle K, S1 / ‘ aşkı baña İ1, L.

431a.

kim: ki M, İ1, H.

431b.

Aña lāzımdur: Ki lāzım aña K, S1, İ1, B / Kim zımdır İ2, M2. ; ‘ iffetile: ‘ aşkıle S2. ; -: bil M2.

433a.

Ḳarındaşı gibi: Ki öz cānı gibi S2, M1, M3, İ3, T, L. ; öz cānı gibi: evlādı gibi S2, M1, M3 / rahm-zādı gibi İ3 / vü hem-zādı gibi T / hem-zādı gibi L.

433b.

imānı: hem-zādı S2, M1 / evlādı M3, H, T, L.

¹⁹³

Bu beyit yalnızca S2, İ3, H, T, L ve M3’te bulunmaktadır.

- 435 - Temâşâ eyledükçe hüsniñ anuñ¹⁹⁴
Tefekkür eyleye şun'ın hudānuñ
- 436 - Murādı ola ancağ seyr-i didār
Tecāvüz étmeye pes gayra her-bār
- 437 - Bu beyti hoş dēmiş bir merd-i hüş-yār
Olup 'aşk-ı haqıkatden haber-dār
- 438 - Kinār u buse ber-'aşık haramest¹⁹⁵
Eger merdi kana'āt kon bedidār
- Hüb rā bāyed nikūrū hem nikūgoftār hem¹⁹⁶
Verne rüy-i hüb dāred sûret-i didār hem

BU MAKALE AHLÂK-I DİLBERİ VAŞFIDIR

- 439 - Muḥabbet étmege eyle gerek hūb¹⁹⁷
Ki bed-aḥlākile olmaya ma' yūb
- 440 - Tekellüm eyledükçe ol semen-ber
Ḥicābından cemālin ğarğ éde der
- 441 - Şu deñlü pāk-i dāmān ola ol māh
Aña dest-i ḥayāl érmeye her gāh

¹⁹⁴ 435 ile 436. beyitlerin İ2 ve M2'de yeri deĝişmiştir.

435a. hüsniñ: hüsniñ M3. ; eyledükçe: eyledükde H.

436a. ola ancağ: ancağ ola A1. ; didār: dil-dār A1, İ1.

436b. her-bār: zinhār S2, İ3, M1, M3, H, T, L.

437a. bir: biz A2.; hüş-yār: faḥḥāş M3.

¹⁹⁵ "Aşık, (sevgilinin) yüzüne mertçe bakmaya niyet etmezse; (sevgiliyi) kucaklamak ve öpmek ona haramdır." 438. beyit A1'de kırmızı ile yazılmış.

¹⁹⁶ Bu Farsça beyit sadece T ve L'de bulunmaktadır. Beyitin anlamı: "Güzel yüzde güzel çehre olsa da güzel yüzlü, aynı zamanda iyi sözlü olmalıdır."

¹⁹⁷ 439-451 arası beyitler sadece İ3, H, T, L, M1 ve M3'te bulunmaktadır.

439b. aḥlāk ile: aḥlākla T.

440a. eyledükçe: eyledükde H ; semen-ber: semen-ber İ3.

440b. éde der: édeler L.

441b. hayāl: hayālāl İ3, T.; érmeye: étmeye M3.

- 442 - Kemer omış ola ancak belini
Meger būs eyleye hātem elini
- 443 - Hemīn řem eyleye řāne mūy-ı boyın
Göre āyīne ancak reng ū rūyın
- 444 - Leb-i la‘lün meger būs ēde barda
Yanınca sāyesi şalınca ancak
- 445 - Hem ola hūsn-i ahlāķile mūmtāz
Hemān her deste ķonmaya o řahbāz
- 446 - Ola ‘iřmetle ol gūyā feriřte
řalāh-ı hāl ile ola sirişte
- 447 - Hem ēde rūz u řeb tařřil-i ‘irfān
Hāķiķatde ola bir kāmīl insān
- 448 - řabī-veş ētmeye bī-ma‘nā bāzı
Ola eglencesi ‘ilmile yazı
- 449 - Sezādur eyle řāha bende olma
Yolında dā’imā efgende olma
- 450 - şu kim ‘āřık olursa eyle aya
Ķanā‘at ēde ‘ıydde merhabāya
- 451 - Budur pes řıdķile ‘ařķuñ meālī
Teferrūc ēde ancak ol cemālī

443a. eyleye: ēde M1; Hemīn: Hemān M3.; şem: şetm M3.
443b. ū: - M3.
444b. Yanınca: Yanında M3.; şalınca: şalına H, L.
446a. ol gūyā: gūyā ol M3.
449a. eyle: öyle M3 / ēde L.
450a. eyle: öyle M3.

- Dilī ki māil-i hūbān nemīşevēd, seng est¹⁹⁸
 Perīruhī taleb her ki ādemīreng est
- 452 - Revā olmaya her nā-pāk dūnı¹⁹⁹
 Muḥabbet eyleyüp olmaḵ zebūnı
- 453 - Hāzer ʔt olma bir müstaʕ il ḵul
 Fevāḥiş gibi her şeb yaşlana ḵul
- 454 - Öñü erkek verāsı ʕ avret ola
 Hemişe eyle hīze laʕ net ola
- 455 - Ne deñlü ḥūb olursa eyle mefʕ ūl
 Naḵar ʔtme yüzine şūm durur ol
- 456 - Benüm rūḥum görünce eyle hīzi
 Yanında ṭurma ṭut semt-i girīzi
- 457 - Ere erlik yaraşur zene zenlik
 Er olan hiç ʔder mi ḵaḥpe-zenlik
- 458 - ʔderse şehvetūñ ger iḵtizāyı
 Anunḵün ḥalḵ ʔdüpdür Ḥaḵ nisāyı
- 459 - Teʔehhül eyle emr-i şerʕ ile tēz
 Ki şeyṭān ʔtmedi bir fitne-engīz

198

Beyit sadece T, L ve İ3'te bulunmaktadır. Beyit her nüshada farklı yazılmıştır.

Beyitin anlamı: "Güzellere meyiletmeyenin gönü taştır. İnsan sıfatına giren her kişi, bir peri yüzlüyü arasın."

452a.

her nā-pāk: öyle pāk M3.

199

452-519 arasındaki beyitler sadece İ3, H, T, L ve M3'te bulunmaktadır.

453a.

bir: - M3.

453b.

Fevāḥiş: Fāḥiş M3.; şeb: gece M3.

454a.

rāsı: edāsı M3.

454b.

eyle: böyle M3 / öyle H.

455a.

eyle: öyle M3, H.

455b.

şūm durur: şūmdur M3, H, L.; -: ḵul H.

456b.

ṭurma: durma M3, H.

458b.

ḥalḵ ʔdüpdür Ḥaḵ: Ḥaḵ yaratmşdur M3.

459b.

ʔtmedi: ʔtmeye M3 / ʔtmeden L.

- 460 - H̄elāl étmiş ‘ibādına imā’ı
Ki düşize vü pākize nisāyı
- 461 - Güzel emr eylemiş ol rabb-ı ‘izzet
Dağı āsān dilersen bive ‘avret
- 462 - Zināya yoqdur Allahın rızāsı
Neden ‘aqla gelür erkek zināsı
- 463 - Edenler fi’ l-i kavm-i Lūtı icrā
İki ‘ālemde ola yüzi qara
- 464 - Teşebbüh eden ol kavm-i rezile
Bile haşr ola yarın anlar ile²⁰⁰
- 465 - İşitmedüñ mi kavm-i Lūtı ol H̄aḡ²⁰¹
Ne gūne eyledi ihlāk ögüt yaḡ
- 466 - Sūvār olsa kaçan kim bir nere ner
Semavātile ‘arş u kürsi ditrer
- 467 - O fi’ le mübtelā olan melā’ in
Olupdur belki ihvānü’ş-şeyāḡin
- 468 - Ederler māye-i insāni itlāf
Ki nesl-i Ādemi ederler isrāf
- 469 - Atarlar cevher-i nāsı h̄elāya
Düşerler ikisi dağı belāya

461a. emr: - L.

461b. bive: büyük H.

464a. O yār olursa ol kavm-i rezile H.

²⁰⁰ M3’te 463b ile 464b’nin yeri değıştirilmiş.

465a. İşitmedüñ mi kavm-i Lūtı ol H̄aḡ: İşiddin kavm-i Lūtı n’etdi ol H̄aḡ H.

²⁰¹ Beyit M3’te yok.

466b. u: - M3, H.

468a. Ederler: Edenler M3.; māye: ol menī M3.

468b. isrāf: itlāf İ3, M3.

469a. h̄elāya: hevāya M3.; Atarlar: Aḡarlar H.

- 470 - Kıyāmetde resūl olmaz şefi' i
Éderse hergiz ol fi' l-i şeni' i
- 471 - Ne şübhe fā' il ü mef' ūl u me'būn
Olısarlar ikisi daḥı mel' ūn
- 472 - Ba' id olup ḥudānuñ raḥmetinden
Naşīb olmaz cinānuñ ni' metinden
- 473 - Cezāsın rüz-ı maḥşerde bulalar
Çatışmış seg gibi rüsvāy olalar
- 474 - Göricek ehl-i maḥşer la' n éderler
Ceḥīme pes o heyetle giderler
- 475 - Meger kim éde ol mevlā ' ināyet
Ki tevbe eyleyüp éde ferāgat
- 476 - O fi' l-i nā-pesendi éden ādem
Rücū' édüp şalāḥa olsa hemdem
- 477 - ' İbādāta ne deñlü olsa sâbık
Kerāmete velī olmaya lāyık
- 478 - Baña ol fi' l-i nā-meşrū' ı Allāh
Müyesser étmedi *El-ḥamdülillāh*
- 479 - Ne mef' ūl olmışam bir kez ne fā' il
Beni Ḥaḫ ' işmetine étدی dāḥil

470b. şeni' i: қабиҳи M3 /şefi' i L.

471a. ü: - M3.

471b. Olısarlar: Olısar M3.

472a. raḥmetinden: ni' metinden M3.

473b. seg: it M3 / kelp H.

474a. éderler: édeler M3, L.

475a. ol Mevlā: Mevlā ol İ3 / o Mevlā M3.

477a. sâbık: sâlik H.

- 480 - Kebâirden dağı hıfz etti rağmân
Olur mı ‘ âlem içre böyle ihsân
- 481 - Kâmu ağvâlime vâkı‘ dur Allâh
Şağıhdür bu sözüm vallâh billâh
- 482 - Enâniyyet şatup gel çekme adum
Edâ-ı şükr ü ni‘ metdür murâdum
- 483 - Riyâya ĥaml édüp girme vebâle
Nażar eyle kelâm-ı zü-l-celâle
- 484 - Ki var mı ‘ işmet-i Ĥađ gibi ni‘ met
Pes étdüm luţf-ı Mevlâyı ĥikâyet
- كَاَلَةُ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالٰى ۞ وَاَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ ۞ فَحَدِّثْ ۞²⁰²
- 485 - Bu nazmumdan nice kez şab‘ -ı nâdân
Ĥilâfın fehm édüp éderse bühtân
- 486 - Giribânun alam rûz-ı cezâda
Eyü kem belli olur ol arada
- 487 - Bilür mâfi’z-zamirüm ehl-i ‘ irfân
Ne ġam fehm étmez ise anı nâdân
- 488 - Ne bilür ma‘ rifet şadrin edâni
Yine ‘ ârif olanlar bilür anı

480a. étdi: étmişdi M3.

481b. Şağıhdür: Şadığdur İ3, M3, L.

482a. şatup: édüp M3. ; gel çekme adum: ben şanma şâdum H.

482b. ü: - M3.

484b. ĥikâyet: ni‘ met M3.

²⁰² Kur’an-ı Kerim, Duha 93/11. “Ve Rabbinin nimetini minnet ve şükranla an”. Bu ayet sadece İ3, T ve L nüshalarında bulunmaktadır.

485a. nazmumdan: nazmumdaT, H, İ3.

485b. fehm édüp: anlayup M3.

- 489 - Görürse bülbülü türüñ serçe şanur
Kaçan billürı görse şırça şanur
- 490 - Hare ‘arz eyleseñ ger.....
Ne bilür ol ‘alef zan éder anı
- 491 - Cevâhir kıadrini şarrâf añlar
Kelâmum kıadrini ‘arrâf añlar
- 492 - Hâberdâr olmayan nazm u neşirden
‘Acebdür ğam yemez cehlin neşirden
- 493 - Degildür çünkü şānuñ añlamak var
Dilüñle bari cehlüñ étme izhâr
- 494 - Ne hoş dêmiş bu beyt-i dil-pesendi
Ki mefhûmı budur oķı efendi
- 495 - Cihānda cāhil olmaķdansa her bār
Ki yegdür toğmadan ölmek hezār bār
- 496 - Ki cāhil ğayr u şerri eylemez fark
Cehālet baħrine olmışdur ol ğark
- 497 - Belā bu bilmedüğin daħı bilmez
Ki ta‘ limüñ daħı te’siri kıılmaz

489a. türüñ: tütü M3.
490b. bilür: bilsün M3.
491a. şarrâf: şarrâfân H.
491b. ‘arrâf: ‘irfân M3.; Kelâmum: Kelâmuñ H.
492a. Hâberdâr: Hâberi M3.; u:- M3, L.
492b. neşirden: nesirden H.
493a. çünkü: çünkükim T.
496a. u: - M3.
496b. olmışdur ol: olmışdurur M3.
497a. bilmedüğin: bilmedigün M3.
497b. ta‘ limüñ: ta‘ lim olsa daħı H.

498 - Yanında ma' rifet şan ma' şiyetdür
Aña cehl ü sefâhât ma' rifetdür

499 - Bilürle bilmezi bilme müsâvî
Oқы gör şanma bu sözüm mesâvî

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ 203

500 - Egerçi bî-maḥaldür bunca aḳvâl
Édüpdür ta' n-ı nādân ḳaddimi dâl

501 - 'Adüdur dâimâ dānāya nādân
Ola gelmiş ḫilâf-ı cins-i ' uddan

502 - 'İlimle cehl-i zıddındur pek acı
Od ile ş u éder mi imtizâcı

503 - Ki nâ-şâyeste söz demekle nādân
Şikeste ola şanma ḳadr-i ' irfân

504 - Dökülmek ile baḫre ḫâr u ḫâşâk
Olur mı baḫr-ı bî-pâyân nâ-pâk

505 - Pelid ağacına şanma baḳarlar
Dıraḫt-ı mîve-dâra taş atarlar

506 - Bu te'lîfe édenler daḫl ü ta' nı
Şalâḫiyyet ola maḳşûdı ya' ni

498b. ü: - M3.

499a. bilme: şanki M3.

203 Kur'an-ı Kerim, Zümer 39/9. "De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?". Bu ayet sadece İ3, T ve L nüshalarında bulunmaktadır.

500b. ta' n: - L.

502a. zıddındur: zühdden M3 ; cehl: - L.

504a. baḫre ḫâr u: ḫâre baḫrı M3.

- 507 - Bil üç hâlden degül hâlî bu Dâ'î
Ya câhildür ya hâsid ya mürâyî
- 508 - Sözüm yok ehl-i 'irfâna efendi
Éder nazmum gören 'arif pesendi
- 509 - Mürâyî almasun destine hergiz
Mürâyî ile pes bahs étmezüz biz
- 510 - Olupdur çün bu nazmum 'âşıkâne
Ola erbâb-ı 'aşk içre fesâne
- 511 - Mecâziden haķikatden haberdâr
Olanlar oķıya tekrâr u tekrâr
- 512 - Ki 'arifler niçe 'ibret alalar
İşiden anı hayretde ħalalar
- 513 - Elüñi gögsüñe ħo eyle inşâf
Mü'eşşir böyle bir söz var mıdır şâf
- 514 - Ne deñlü seng-dil olsa bir âdem
Bunu güş édicek çeşmi dolar nem
- 515 - Ħarâret ile ħonmuşdur esâsı
Anuñçündür ħulûbe incilâsı

507a. Bil: Bil ki M3 / Bu H.; degül: degüldür M3.
507b. hâsid: hâsiddür L.
509b. étmezüz: étmeyüz M3.; pes: - M3.; étmezüz biz: olmaz aña pes H.
510b. fesâne: nişâne M3, T.
511b. u: -be- M3, H.
512b. anı: bunu M3.
513a. Elüñi: Elini M3.
513b. şâf: hâş M3.
514b. çeşmi: gözi M3.; dolar: tolar H, L.; güş édicek: işidicek T.
515a. esâsı: binâsı M3.
515b. Anuñçündür: Anuñçün M3.; ħulûbe: ħalbe girer M3.

- 516 - Hâkîkâtdür Hüdâ hâkķı kelâmum
Hâkîkâtdür hemîn kaçd u murâdum
- 517 - Murâdım neydügi pes ehle ma' lûm
Burada fâriğ ol bilindi mefhûm
- 518 - Bu deñlü kıl u kâli êtdüñ inşâd
Yine evvelki kavlüñ eyle îrâd
- 519 - Muhaqqâk bilki nefsanî muhabbet
Êdenlerdür cihânda har tabî' at
- 520- Ki 'aşķ oldur ki pāk ola ğarâzdan
Müberrâ ola nefsanî marâzdan
- 521 - Kazâ-yı Hâkķ olunca 'aşķhâli
Nedür pes anda nefsüñ kıl ü kâli
- 522 - Bu mıdur dünyâda şart-ı muhabbet
Êde ol yâri cânına eziyyet
- 523 - Revâ mı öyle bir şâh-ı gül-endam
Cihân içre ola rüsvây ü bed-nâm
- 524 - Şu 'âşık kim êde da' vâyi 'aşķı²⁰⁴
Ola maķşûdı ancaķ yâr-ı zevķi

516b. hemîn: hemân M3.; murâdum: merâmum H.; u: - T.
517a. neydügi: neydügiñ M3.
518a. êtdüñ: êtdüm M3.; inşâd: inşâ M3.; kıl u kili T.
518b. îrâd: inşâ M3.
520a. pāk ola ğarâzdan: nefsanî ğarâzdan M3.
521a. Hâkķ: 'aşķ M3.
521b. pes anda nefsüñ: nefsüñ pes andan M3.
522a. dünyâda: dünyede A1, S1.
523a. öyle: eyle İ3.
523b. ü: - M2.
524a. Şu: Şol H.
204 524-529 arası beyitler sadece S2, İ3, H, T, L ve M3'te bulunmaktadır.
524b. zevķi: şevķi H.

- 525 - Murādı üzre olmasa eger yār
Éde ol nā-sezā sözlerle āzār
- 526 - Yalandur i‘ timād étme o da‘ vā
Aña iblīs édüpdür bil ki igvā
- 527 - Hāqīkat üzre ‘ aşık rāhat olmaz
Kişiye ‘ aşk gibi bir āfet olmaz
- 528 - Şu kim ‘ ālemde bu ‘ aşka ola dūş
Gele maḥbūbunuñ cevri aña ḥūş
- 529 - Yuya el yār ile zevk-i şafādan
Cefāsı hoş gele aña vefādan
- 530 - Hemān her da‘ vā-yı‘ aşk eden eşḥāş
Ola maḥbūba şanma bende-i ḥāş
- 531 - Kaçan érse kemāle ‘ aşk-ı‘ aşık
Olur yāri yolunda şöyle şādık
- 532 - Ki kendü gözlerinden şakınur ol
Budur zirā ḥāqīkat semtine yol
- An ‘ aşkrā menkıbet-i ḥāşş-ı ‘ ādemest²⁰⁵
Her cā ki hest ‘ iffet ü sezāzile vāzimest

525a. olmasa: olmadukça S2. ; eger yār: dil-dār S2.

525b. āzār: izhār M3.

526a. étme: étse L.

526b. Aña iblīs édüpdür bil ki agvā: Édüpdür bil ki iblīs aña agvā S2.

529a. Yuya: Bula M3.; -: u, L H.

529b. vefādan: şafādan M3.

530b. bende: benden T.

531b. şöyle: bilki M3.

532a. kendü: kendi M3. ; gözlerinden: kendüzünler H / gözünden T.

²⁰⁵ Bu iki beyit sadece İ3, L ve T nüshalarında bulunmaktadır.

1. beytin anlamı: İnsanın kendi aşk hikayesi, kendi namus ve ihtiyacıdır.

2. beytin anlamı: Doğasında şehvet ve nefse uymak olan bir aşk, vahşi ve dört ayaklı hayvanlara mahsustur.

‘ Aşkı ki hest şehvet-i tab‘ u hevā-yı nefis
Hāşiyet-i an tībā‘ -ı sabā‘ u bahahimest

- 533 - Ola da‘ vā-yı‘ aşka böyle şāhid
O demde cerḥ olur pes ḳavl-i zāhid
- 534 - Olup çün müdde‘ i her muğlim-i şūm
Anuñ-çün ‘ aşḳ-ı dilber oldı mazmūm
- 535 - Bulunmaz ‘ āşık-ı şādık cihānda
Hemān bir adı ḳalmışdur lisānda
- 536 - Kelāmum feh̄m edemez degme kişi²⁰⁶
Bu oyunuñ zirā bitüpdür işi
- 537 - Bu ḥāl ede iyü dēm̄em saña ben
Sözüm feh̄m eyle ta‘ n etme baña sen
- 538 - Ḥaṭādur Ḥaḳdan ayruğa muḥabbet
Anuñda ya‘ ni emrine iṭā‘ at
- 539 - Ederler gerçi temyiz ḥayrı şerden²⁰⁷
Kim ola gidere şerri beşerden
- 540 - Atamuzdan yañulmaḳ oldı mīrās
Eder evlādına elbetde irās

533b. cerḥ: ḥarc K, İ1.

534a. -: u A2, S2, İ1, İ2, İ3, M2.; çün: her M3. ; muğlim: mu‘ allim T.

534b. mazmūm: maḡbūn M3.

²⁰⁶ Beyit sadece M3, H, L, T ve İ3’te bulunmaktadır.

536b. oyunuñ: cihānuñ M3.; bitüpdür: bütündür İ3.; zirā: şimdi M3, H.

537a. ḥāl ede: ḥāli de S2, T / ḥāl ile M3. ; saña ben: baña sen M3.

537b. feh̄m eyle: diñle M3.

538a. ayruğa: artuğa M1, M3 / ‘ ayrıya H.

538b. emrine: - A1.

539a. ḥayrı: ḥayr S2, İ1.

²⁰⁷ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

540a. oldı: ḳaldı M3.

540b. evlādına elbetde: elbetde evlādına K. ; elbette: elbetde H, T.

541 - Degül nisyāndan insān çünki ḡālī
Ne deñlü emre étse imtişāli

542 - Dêr iseñ ihtiyār-ı cüz' i n'oldı
Ḳazā-yı Ḥaḳḳ yanında cüz' i n'oldı

543 - Aña daḡı ola Ḥaḳdan ' ināyet
Azar ḳul olmasa Ḥaḳdan hidāyet

544 - Murādum budur Allāhdan hemişe
Bu ' āciz düşkine ' avni eşişe

545 - Şadedden çıḳup êtdüñ bunca taḳrîr
Yine derd-i derūnuñ eyle taḡrîr

BU MAḲĀLE ' ARZ-I ḤĀLÜMDÜR ŞEH-İ DEVRĀNUMA

546 - Çün oldı sevdigüm ḳuşluḡa āzād
Be-ḡāyet muntazırdı ḳalb-i nā-şād

547 - Olup öyle güneş êrdi zevāle
Sevindüm şād-mān oldum bu ḡāle

548 - Bilürdüm gelmesinüñ vaḳtı oldı
Fırāḳından gözüm yaşıle ḡoldı

541a. nisyāndan insān: insān nisyānda M3.; çünki: - M3.

541b. emre étse: emr étse pes M3.

542a. cüz' i: cezvi İ2, M2.

542b. cüz' i n'oldı: cezvi oldu M, A2, İ1, İ2, M2 / cezvi buldu A1 /cüz' i oldı S2, İ3, M1, M3, H.; yanında: yolında L.

543a. Aña daḡı: Dêr isen ger S2. ; ' ināyet: hidāyet T.

543b. hidāyet: ' ināyet M3.

544a. budur Allahdan: budurur Ḥaḳdan İ3, H, L / budurḤaḳdan T.

544b. düşkine: bendeye İ3, H, T, L / düşküne M3.

545a. çıḳup: çıḳduḳ M3.; taḳrîr: taḡrîr M3.

545b. taḡrîr: taḳrîr İ3, M3.

547b. Sevindüm: Sevinüp M3 / Sevindim H. ; ḡāle: ḡāle H.

548a. Bilürdüm: Bilürem İ3 / Bilürdim H.

548b. ḡoldı: doldı S1, M3, L. ; yaş: ḳan H.

- 549 - Gelüp oturdi çün yèrine cānum
Sürūrumdan yèrine geldi cānum
- 550 - Yèrine düşdi dil niçün yerine
Yèrine düşmeyen gönül yerine
- 551 - Gönül tahtında şāh idi o dilber
Kitāb-ı Şāhidi oқurdi ezber
- 552 - Ne deñlü oқudur isem maḥaldi
Oқudığı daḥı işbu maḥaldi
- 553 - Müzeyyen olsa bir maḥbūb-ı zībā ²⁰⁸
Giyüp envā' -ı elvānile dībā
- 554 - Vèrür her reng aña bir dürlü zīnet
Gelür 'uşşāka dürlü dürlü ḥālet
- 555 - Bu beyti oқudurken eyledüm āh
Çün oldı sevdiğim āhumdan āgāh
- 556 - Ḥafice eyledüm 'arz-ı muḥabbet
Çaçınmadı benümle ètdi ülfet
- 557 - Gözüm nūrı nice ḥazz ètmesün kim
Benüm maḥkūmum iken oldı ḥākim

550a. dil niçün: çün gönül M3.
550b. yerine: birine İ3.
552a. oқudur: oқıdur İ3, M1.
552b. Oқudığı: Oқıduğı İ3, M1 / Oқudı M3.
553a. -: bu M3.
²⁰⁸ 553 ve 554. beyitler A1'de kırmızı mürekeple yazılmıştır.
554a. bir: biñ M3.
555a. oқudurken: oқıdurken M1, H.
555b. Çün: Pes M1. ; sevdiğim: sevdiğim İ3.
556a. Ḥafice: Çıķunca S2.
556b. Çaçınmadı: Çocınmadı H.
557a. nūrı nice ḥazz: anı nice ḥıfz K.
557b. maḥkūmum: ḥükümde M3.

558 - Göñül mülkün şu deñlü ètdi teşhîr
Anuñ oldı kamu aḥvâlde tedbîr

559 - Şu deñlü eyledi ḳalbe ḥulûlı
İḥâta ètdi ol dem şağ u şolı

560 - ‘Ācāyib ḥâlet imiş ḥâlet-i ‘aşḳ
Bilinmez ḳâl ile keyfiyyet-i ‘aşḳ

561 - Nice fehm ètsün anı münker-i ‘aşḳ
Ki zevḳile bilinür sükker-i ‘aşḳ

BU MAḲĀLE ŞĀHUMA ‘ĀRŽ-I ‘UBŪDİYYET ÊDER

562 - Dêdüm bir gün aña maḥfice ey yâr
Cenâbıñdan bir iki minnetüm var

563 - Dême şimden gèrü baña efendi
Hemişe ben diyem saña efendi

564 - Êderdüñ dâimâ sen dest-bûsı
Êdem şimden gèrü ben dest-bûsı

565 - Çağırduḳça beni şâhum dê lâlâ
Sözüm tüt ḥâtırım-çün dême lâ lâ

566 - Benüm sen taḥt-ı dilde serverimsin
Gözüm nûrı begüm sen dilberimsin

558a. aḥvâlde: eldeki M3. ; mülkün: mülkin H, B.
559a. eyledi: ètdi ol K, S1, İ1, B / ètdi hem İ2, M2.
559b. ètdi: eyledi M3.; ol dem: hep M3.; u: - M3.
561a. ètsün: ètmesün İ3, L.
561b. bilinür: - M3.
563b. Hemişe: Hemân M3.; diyem: diyeyim M3.
564a. dâimâ sen: sen evvel M3. ; Êderdüñ: Êderdin M3.
565b. çün: için T.; tüt: dut L.
566b. begüm sen: efendüm M3 / begimsin H.

- 567 - Olursın şād-mān āzād olınca
Efendüm uluñ olayımölnüce
- 568 - abül èt tek bu cism-i cān senüñdür
Muṭi'üm emrüñe fermān senüñdür
- 569 - Cemālūñ şem'ine pervāneyüm ben
o yansın sevdiğim bu cān-ıla ten
- 570 - Murādum bu durur ey yüzi gülşen
Cihān bāğında her-dem gülüp ol şen
- 571 - açan kim ètdüm aña bu niyāzı
Dèdim luṭf eyle amma şaqla rāzı
- 572 - Tebessüm eyleyüp rûḥ-ı revānum
İşāret eyledi başıyla cānum
- 573 - Sevindürdi o dem alb-i ḥazīnüm
Ki baqdı yüzime ol meh-cebīnüm

BU MAALE SEYRE TEKLİF ÈTDİGÜMDÜR YĀRİMİ

- 574 - Dèdüm bir gün aña ey yār-i meh-veş
Ki 'aşkuñ cān evine urdı āteş
- 575 - Ki gāyet artdı dilde iştiyākuñ
Vücüdum ḥāk-sār ètdi firākuñ

567a. Olursın: Olurlar İ3, H / olur L.

567b. olayım: olayın M1, M2, H, L.; uluñ: ulun M3.

568a. -: ü İ2.

568b. emrine: emrüne M2.

569b. yansın: yansun İ2, İ3, M1, M2, M3, H, B, L.; sevdiğim: sevdiğim M1, L.

570a. bu durur: budur M2, M3.

570b. gülüp ol şen: gül rûşen S2. (S2'nin derkenarında düzeltmesi var) ; her-dem: hem-dem İ2, M2.; Cihān bāğında her-dem gülüp ol şen: udümüñle müşerref olsa gülşen M3.

571b. amma şaqla rāzı: şaqla sen bu M3.

572a. eyleyüp: eyledi M3.

573b. yüzime: yüzüme İ2.

575a. artdı dilde: dilde artdı S2. ; Ki: Göñülde İ3, H, T, L. ; dilde: - İ3, M3, H, T, L.

575b. -: olup İ3.

- 576 - Ȑoyunca göremem sen mäh-tâbı
Aķar seylâb olur bu çeşmüm âbı
- 577 - Eger bir gün cemâlũň görmesem ben
Ķalur źulmetde ol gün cãn-ıla ten
- 578 - Gidiceksen begüm mekteb içinden
Bu bımârıñı ȓutar teb içinden
- 579 - Doñar başum yanar cãnum hemân-dem
Bu eşmümden aķar yaş yêrine dem
- 580 - Ķaçan gelür dèyü yine efendüm
Benüm rũĥ-ı revânım şeh-levendüm
- 581 - Gözüm yollarda Ķalur tâ gelince
Cemâlũň âfitâbına êrince
- 582 - Benüm ey taĥt-ı dilde pād-şâhum
Gözüm yaşına raĥm êt alma âhum
- 583 - Murâdum var cenâb-ı   izzetũnden
Sözüm redd êtme şâhum mürvetũnden
- 584 - Bahâr êrdi açıldı güldi   âlem
Nevâya başladı bũlbũl dem-â-dem

576a. Ȑoyunca: Doyunca M3.

576b. olur: olup İ1, İ2, İ3, M1, B, T. ; eşmüm: Çeşm İ2.

577b. cãnla: cãn ile İ1, M3, H.; ol gün: bu M3.

578a. Gidiceksen: Ķaçan gitseñ İ3, M3, H, T, L. ; begüm: begim H.

578b. bımârıñı: bımârũñı İ1, İ2, İ3, M1, M2 ;  ařıķũñ; ȓutar: dutar İ3, L. ; ȓutar teb: yanar ĥasret M3.; içinden:içinde M3.

579a. Donar : Ȑonar M, M2, M3, İ2, A1, A2.

582a. ey taĥt-ı dilde: taĥt-ı dilde ey M3.

582b. yaşına: yaşıyla İ1.

583b. mürvetũnden: mürüvvetiñden A2.

584a. êrdi: oldu S2 / geldi M3. (S2 derkenarında düzeltme yapılmıştır.)

584b. dem-â-dem: dem-be-dem M3.

- 585 - Donandı sebz hil' atlerle eşcâr
Édüpdür yine Mevlâ şun' ın izhâr
- 586 - Bezendi şahın-ı ' âlem lâlelerle
Cihânı tutdı murğân nâlelerle
- 587 - Alup gül-destine zerrîn kadehler
Gidüp şūride dillerden terahler
- 588 - Şu deñlü zeyn olupdur bâğ-ı ezhâr
Dönüpdür sen ruhı gül-zâre eşcâr
- 589 - Çemen-zâr içre cūlar cüst ü cūda
Olup sen mäh-rūya dil-rübūde
- 590 - Yoliñda étmek için şāhum işār
Dırahtān aqçeler étmışdür ihzār
- 591 - Olup çayır-çemen cennet mişāli
Gözümüzde uçar seyrüñ hayāli
- 592 - Ne var seyr eyleseñ ey yüzi gülşen
Kudümüñle müşerref olsa gülşen
- 593 - Açıl gül şen ol ey gonçe-dehānum
Güzeller serveri şāh-ı cihānum

585a. sebz: sebze M, A1, İ3, M3.

586b. nâlelerle: lâlelerle M2. ; murğân: kuşlar M3. ; tutdı: dutdı H.

588a. olupdur: édüpdür M, A1, A2, S2, İ3, H, L. ; bâğ: bâğı M, S2.

588b. dönüpdür: döndür M3. ; sen: şan H.

589a. cüst ü cūda: cüst-cūda K, İ3, H / cennet şūd M3.

589b. sen: -K. ; -: u İ2, M2. Olup: Olupdur M3.; dil-rübūde: dil-rübūd M3.

590b. Dırahtān: Dırahtlar K, S1, İ3, M3. ; ihzār: nişār M3.

591b. seyrüñ: seyriñ M3.

593a. gül şen ol ey: şen ol gül ey M, A1, A2, S2, M3 / gül sen olup K, S1, İ1. ; Açıl gül şen ol: Açılmış gülşen M3.

593b. şāh-ı cihānum: serv-i revānum S2, M1. (S2 derkenarında düzeltme yapılmıştır.); serveri: içre ey M3.

- 594 - Édüp esbāb-ı seyrānı müretteb
Yeter olduđ begüm maĥbūs-ı mekteb
- 595 - Ne var étseñ teferrüc küh-sārı
Sevindürseñ begüm bu ĥor u zārı
- 596 - Yeter yandum bu mekteb bucağında
Bilürsin yaraşur her şey çağında
- 597 - Bu deñlü nālišim gūş edicek yār
Teraĥĥum eyleyüp ol yüzi gül-zār
- 598 - Dèdi n'ola varalum seyr edelüm
Ne vaĥtin emr ederseñüz gidelüm
- 599 - Dèdüm Ĥaĥĥa şükür rām oldı yārum
Taĥallüf étmedi ol gül-^c izārum
- 600 - Dèdüm çok sevdigim yarın varalum
Leb-i cūda kebāblar çevirelüm
- 601- Saña cān-ıla ĥıd(z)metler edem ben
Hemān şıbyān ile tek oyna gül sen
- 602 - Nihānī eylemişdüm bu niyāzı
Degüldi kimse vāĥıf işbu rāzı

594b. begüm: begim H.
595a. étseñ teferrüc: seyr eyleseñ M3.
595b. u: - S2, M3. ; begüm: begim H / - T.
596a. yandum: yandım H.
596b. Bilürsin: Bilürsiñ İ3.
597a. nālišim: nālemi çün M3.; edicek: édüp M3.
598a. edelüm: edelim H.
598b. emr ederseñüz: buyurursañuz İ3, H, L / buyurursa gizlü T. ; vaĥtin: vaĥt M3.
599b. Taĥallüf: Sözüm redd M3.
600a. sevdigim: sevdügüm İ3, M1. ; çok: çün H.
600b. çevirelüm: çevirelim H.
602a. Nihānī: Nihāyi M, S2, A1, A2.
602b. Degüldi: Degildi M1.; Degüldi kimse vāĥıf işbu: Dèdim lutfeyle şaĥla sen M3.

603 - Olıcağ sevdigümden va' de ihsân
Nidâ êtdüm işitdi cümle şıbyân

604 - Dêdüm yarın oluñuz cümle âzâd
Sizi seyre ilettüm olasız şâd

605 - Seğerde bir araya cem' olasız
Fülânı varup evinden alasız

606 - Fülân seyrân-gehe toğru varasız
Şafâ vü ' aysü ' işretler süresiz

607 - Çün oyun adını işitdi şıbyân
Ne deñlü oldılar şādān u ħandān

608 - Êrüp vaqt-i ' aşr kapandı mekteb
Olup âzâd el öpüp gıtdiler hep

ŞEVK-İ DİL-DÂR İLE BİDÂR OLDIĞUM EYLER BEYÂN

609 - Gel imdi gör bu ' aşık bî-nevâyı
Ne ħâle êrdi seyr êt mâ-cerâyı

610 - Gözüme girmedi ol gêce uyħu
Dêr idüm ħamdulillâh ol melek-ħû

603a. sevdigümden: sevdüğimden M1.; va' de: va' d M1.

604a. yarın: yâriñ M3.; oluñuz: olun M3.

604b. seyre: seyrâne K, A2, S1, S2, İ1, İ3, M2, M3, H, L.; ilettüm: götürem M3.

605b. varup evinden: evinde varup İ3, T.

606a. seyrân-gehe: seyrâne M3. ; varasız: gelesiz M3.

606b. ü: - M3, T.

607b. u: - H.

608a. kapandı: kapanur M3.

608b. el öpüp: öpüp el K, S1, İ1. ; gıtdiler: gıtdiler M1, H.

609a. bî-nevâyı: bî-hevâyı İ3.

610a. Gözüme: Gözime M3.; uyħu: uyħu M3.

610b. ħamdulillâh: bunu ' aceb M3.

- 611 - Baña raḥm édüp açdı luṭfi bâbın
Yapar elbette bu göñlüm ḥarâbın
- 612 - Severmiş bendesini gül-^ç izârum
Acırmış güş édicek âh u zârum
- 613 - Benüm şefqatlü mürvetlü ḥabîbüm
Benüm bu dertlü göñlüme ṭabîbüm
- 614 - Gözümüñ nûrı göñlüümüñ sürûrı
^ç Azîzüm ^ç izzetüm cânım hużûrı
- 615 - Vefâ-dârum şifâ-sâzum efendüm
Güzeller serveri serv-i bülendüm
- 616 - Benüm cân-ı ^ç azizümden âzizüm
Leb-i cân-baḥş-ı sükkerden lezîzüm
- 617 - Bilürmiş ^ç aşıkuñ ḳadrini şâhum
Melâḫat göklerinde bedr-i mâhum
- 618 - Şabâḫ olsa güneş yüzini görsem
Ayağı tozuna yüzimi sürsem

611a. luṭfi: luṭf S1.; édüp: eyleyüp M3.

611b. elbette: elbetde İ3, T.

612a. gül-^ç izârum: gül-^ç izârım H.

612b. güş édicek: işidicek S2, M3.

613a. mürvetlü: mürüvvetlü A2.

613b. dertlü: derdlü M, S2, İ3 / delü H. ; bu: - İ2, M2, T.

614a. göñlüümüñ: göñlüm M3.

615a. Vefâ-dârum: Vefâ-dârım H.; şifâ-sâzum: şifâ-dârım H. ; efendüm: efendim H.

615b. Güzeller serveri serv-i bülendüm: Dil-ârâmım sehi ḳaddüm levendüm S2, M1. (S2 derkenarında düzeltme yapılmıştır.) / Göñül bağında serv-i ser-bülendüm İ3, M3, T, L.

616a. âzizüm : âzizim H.

616b. Leb: Lebi K, S1, İ1. ; -u S1, İ1. ; lezîzüm: lezîzim H.

618a. yüzini: gözünü İ3.

618b. tozuna: tozına İ3, M3 / ṭozına H.; yüzimi: yüzümü M3 / yüzümü B.

- 619 - Cemāli şem‘ine yanup yağılsam
Elif kıddüm yolunda dāl kılsam
- 620 - Yine dērdüm düşüm mi ya hayālüm
‘ Aceb n’ola şabāḥ olunca ḥālüm
- 621 - Müsā‘id ola mı yā-rabb tāli‘
Zuhūr eder mi yoksa bir mevāni‘
- 622 - Sürūrumdan geh ağlar geh gülerdüm
Şabāḥ olsa dēyün Ḥaḫdan dilerdüm
- 623 - Bu gūne eyledüm nāzū niyāzı
Degül āsān efendi ‘ aşk-bāzī
- 624 - Bilünmez ‘ āşıkıñ dēmekle ḥāli
Çok olur ‘ āşıkuñ hem kı̄l ü kı̄li
- 625 - Dükenmez ‘ āşıkıñ gözünde yaşı
Oñulmaz ‘ āşıkıñ bağırında başı
- 626 - Hem olmaz ‘ āşıkuñ gözünde uyḫu
Hem olmaz ‘ āşıkuñ kı̄lbinde kı̄rḫu

619a. Cemāli: Cemāl M, M2, İ1, İ2, T, A1, A2, S1, S2.; yanup: yansam M3.

619b. yolunda: yolına K, S1, B.

620a. Yine: Gine M3.

620b. n’ola: n’olur M3. ; ḥālüm: ḥālim H.

621a. yā-rabb: yā-rabbi M1.

621b. yoksa: yoḫsa K, A2, S2, İ1, İ3, M1, H, T. ; -: ayā S2, M1. ; mevāni‘: māni‘ S2, M1, M3. ; -: ki İ3, H, T. ; bir: - M1, H, T.

622b. dilerdüm: dilerüm M / ederdüm S1 / güllerdüm M3. ; olsa: ola M, M2, A1, A2, B, S1, K.

623a. nāz ü: nāzı M3.

623b. nāz: zār K.

624a. Bilünmez: Bilinmez H.

625a. Dükenmez: Tükenmez M3, H.

625b. başı: taşı H.

626a. gözünde: gözide M3.

626b. kı̄lbinde: gönlünde M, A1, S1, S2, H / kı̄lbde M3.

- 627 - Efendi ‘āşığa kâr eylemez pend
Ki tutmaz ‘aşığı zencirden bend
- 628 - Hüdâdan dilerüm her demde ey yâr
Bu ‘aşğa olmaya kimse giriftâr
- 629 - Bu baħr-ı ‘aşğa yoğdur çün nihâyet
Şadedden çıkma gel eyle ferâgat

BU MAĀĀLE İNTİZĀR-I GÜL-‘ İZĀRUMDUR BENÜM

- 630 - Şu deñlü çekdüm ol şeb intizârı
Ki ‘aşğ selb êtdi elden ihtiyârı
- 631 - Şabâh oldu nihâyet buldı gece
İşit imdi niye êrdi netice
- 632 - Êdüp âlât-ı seyri cümle ihzâr
‘Azîmet êtdüm amma dil pür-efkâr
- 633 - Hemân düşdüm seher vaħtinde yola
Göz açup baħmadum hiç şağ şola
- 634 - Maħall-i mev‘ ide vardum oturdum
Ne lâzımsa yêrine hep getürdüm
- 635 - Müheyyâ eyledüm bir şofra ni‘ met
Ki envâ‘ -ı ni‘ metlerle müretteb

627b. tutmaz: dutmaz İ3, L.; zencirden: zincir ile M3.

628a. her demde: her dem L.

628b. olmaya: olmasun M3.

631b. êrdi: iri M.

633b. şağ şola: şağ u şola K, S1, İ1, İ2, M2, B / şağ şola S2, H.

634a. oturdum: oturduğum H.

634b. lâzım ise: lâzımsa M, M1, A2, İ1, B. ; -: hep M, M1, M2, A1, B, S2. ; yêrine: yanıma M3.

635a. eyledüm: eyledim H.

635b. ni‘ metlerle: ni‘ am birle K, S1, İ2, İ3, M2, H, B, T, L.

- 636 - Göñül arzū édüp ol mäh-rüyı
Éderdüm çār-sūya cüst ü cüyı
- 637 - Tıolup oldem derūnum şevķ-i dil-dār²⁰⁹
Dêr idüm işbu beyti dilde tekrār
- 638 - Biyā ey arzū-yı cān-ı ‘ aşķ
Devā-yı derdin dermān ‘ āşık
- 639 - Kebāb ez-dil şarāb ez-dīde-bīn
Müheyyā-sā.....pür-ĥān-ı ‘ āşık²¹⁰
- 640 - Gelecek vaķt oldı gelmediler²¹¹
Velī göñül gel imdi gör ne diler
- 641 - Vêrürdüm kendi kendime tesellī
Ne ğam yersin éder şimdi tecelli
- 642 - Uyurlar tāzeler yaz uyĥusunda
Ĥuşūşā sevdiğim nāz uyĥusunda
- 643 - Gelür şimdi ĥonar ol şāh-bāzum
Şalar üstüñe sāye serv-i nāzum
- 644 - Ki şabra yoķdur ey dil tākātuñ ĥiç
Gelür elbetde bugün ér eger ğeç

636a. arzū: ‘ arzu M3.

636b. cüst ü cüyı: cüst-cüyı K / cüst ü cüdı A2. ; çār-sūya: cā-pārı M3. ; Éderdüm: Éderdim H.
²⁰⁹ Beyit sadece S2’de bulunmaktadır.

²¹⁰ Bu iki beyt (639-640) sadece S2’de bulunmaktadır ve kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

²¹¹ Beyit A1’de bulunmamaktadır.

640b. gel: gör K, S1. ; Velī: Deli A2, S2, B.

641a. kendi: kendü İ1, İ3, B, T. ; kendime: kendüme K, İ1, İ2, İ3, M2, H, B, T. ; virürdüm: virdüm A1.

642a. Uyurlar: Olurlar K. ; uyĥusunda: uyĥusundan S1, T.

642b. uyĥusunda: uyĥusundan S1, T.

643b. -: ü B.

644a. şabra yoķdur: yoķdur şabra M3.

644b. bugün: - İ3, M3 / bir gün T. ; elbetde: elbette B, T.

- 645 - Bilürsin saña étmez ħulf-i va^ç di
Ferāmūş eylemez étدیği ^ç ahdi
- 646 - Éderken dil ile bu güft ü gūyı
İşitdüm nā-gehān bir hāy ü hūyı
- 647 - Nazar étdüm aña diĸkatle ol ān
Ne görsem geliyor fi'1-cümle şıbyān
- 648 - Görünmez içlerinde āfitābum
Hemān ĸalmadı ol dem tende tābum
- 649 - Yüregüm ağzıma geldi hemān-dem
Gözüme ĸarañu oldı bu ^ç ālem
- 650 - Degül Tañrı Ĥaĸĸı bu iyi ^ç alāmet
Ki vardur bunda elbet bir ĸasāret
- 651 - Segirdüp ĸarşu vardum bunlara tiz
Dédüm niçün sözüm tıtmadıñuz siz
- 652 - Sözümü yoĸsa fehm étmediñüz mi
Fülānuñ evine gitmediñüz mi
- 653 - Niçün gelmedi ol māh-ı münīrüm
Niçün almadıñuz bile emīrüm

645a. ħulf-i va^ç di: va^ç di-i ħulfı M3 / ħilāf-ı va^ç di H.

645b. étدیği: étدیği S2, İ1, İ2, M2, H, B, T, L.

646b. ü: - S2, İ1.

647b. fi'1-cümle: bi'1-cümle İ1, İ2, M2, B, L.

648b. tābum: cānum K.

649a. ağzıma: ağzuma S2, İ1, İ2, M2, B. ; Yüregüm: Yüregim İ3.

649b. Gözüme: Gözime K, H. ; ĸarañu: ĸaranlık M3.

650a. iyi: iy K, A2, S1, İ2, M2, M3, H, B. ; bu: - M3. Mısra, vezine uymuyor.

650b. vardur: vardır M3.; bunda: - M3. ; ĸasāret: cesāret M3.

651a. bunlara: anlara H.

651b. tıtmadıñuz: dutmadıñuz M, A2, S1, İ1, İ2, M2, B / tıtmassıñız S2. (S2 derkenarında tashih yapılmıştır) / tıtmadıñız M3. ; siz: tiz S1. ; niçün: - M3.

652a. yoĸsa: yoĸsa K, S1, İ2, L.

653a. münīrüm: münīrim H.

- 654 - Ne māni^ç oldu tiz söyleñ işidem
Eger mümkün olursa bir iş edem
- 655 - Dédiler haste olmuş ter mizācı
Ma^ç ān gelmege olmadı ^çilācı
- 656 - Dédüm ne ^çarız olmuş ol habībe
Ki müştāk idi cānum ol tabībe
- 657 - Dédiler çünki varduķ hānesine
Suāl étdük ol ayıñ anasına
- 658 - Dédi bu gēce kızum haste oldu
Harāretten o gül-ruhsarı şoldı
- 659 - O nāzik cism-i pākin sıtma tıtdı
Ne seyrüñ kıyası kendin unıtdı
- 660 - Varuñ siz yoķdur anuñ iķtidārı
Sizüñle seyr éde tā kūh-sārı
- 661 - Kıoyup anı huzūra geldük uş biz
Ne emr éderseñüz emre muṭi^ç iz
- 662 - Bu sözi çünki anlardan işıtdüm
İşit ben daķı gör kim ne iş étdüm

654a. söyleñ: söyleyiñ K, A1. ; emirüm: emirim H.
655a. olmuş ter: olmuşdur M3.
655b. gelmege: gelmeye H.
656a. olmuş: oldu K.
657a. varduķ: vardım L.
657b. ayıñ: māhiñ H.
658a. kızum: kızım K. ; bu gēce kızum: kızum bu gēce S2. ; haste oldu: sıtma tıtdı M3.
659a. sıtma tıtdı: dutdı sıtma İ3, T / haste oldu M3 / tıtdı sıtma H, L.
659b. Ne seyrüñ kıyası kendin unıtdı: Unıtdı kendini ne seyre gitme İ3, H, T, L.; seyrüñ: seyr M3.
660a. Varuñ: Varıñ M3.
660b. tā kūh-sārı: kūhi hişarı M3 / kūh-sārı L.
661a. uş: - M3.
662a. çünki: çün kim T.
662b. iş étdüm: işıtdüm H.

- 663 - Alup başum çekildüm bir kenāra
Gözümüñ yaşı döndi cūy-bāra
- 664 - Yüzüm eyvādan ayva-veş şarardı
Gözüm ağlamadan ol dem ağardı
- 665 - Vücūdum ditredi derd-i elemden²¹²
Büküldi kāmētüm ham oldı ğamdan
- 666 - Kırıldı kalmadı cismümde k̄anum
Nice kırımasun gelmedi cānum
- 667 - Temāruż eyleyüben h̄āke düşdüm
Yemedüm içmedüm yandum t̄utuşdum
- 668 - Dēdüm cānum evini t̄utdı şancı
Meded v̄erdi ziyāde baña renci
- 669 - Yiyüñ içüñ oluñ siz h̄urrem ü şād
Benüm kalmadı ağzum içre hiç t̄ād
- 670 - Kişinüñ olmayınca hoş mizācı
Şeker de yēse olur ağzı acı

663a. başum: başım H.; çekildüm: çekildim H.

663b. Gözümüñ: Gözüm M3.; cūy-bāra: çün nāra L.

664a. şarardı: şararmış M, S1, İ1, İ2, M2, B. ; eyvādan ayva-veş: ‘ayvadan özge ki S2.

664b. ağardı: ağarmış M, S1, İ1, İ2, M2, B. ; ol dem ağardı: k̄ana boyandı M3.

²¹² Beyit K, S1, İ1, İ2, M2, B nüshalarında bulunmamaktadır.

665a. ditredi: t̄utardı A2 / titredi M3. ; Vücūdum: Vücūdım H. ; -: ü H.

666a. k̄anum: cānum H.

667a. eyleyüben: eyleyüb ben K / eyledüm çün İ3, H, T, L.; Temāruż eyleyüben h̄āke: Bayıldım yüzüm üzre yere M3. ; Temāruż: Temerrüd H.

667b. t̄utuşdum: düşdüm A2 / dutuşdum İ2, İ3, M2, L / t̄utuşdım H. ; Yimedüm: Yimedim H. ; içmedüm: içmedim H. ; yandum: yandım H.

668b. ziyāde baña: baña ziyāde K, S1, İ1, İ2, M2, M3, H, B. ; -: v̄erdi M3.

669a. oluñ siz: siz olun M3. ; ü: - H.

669b. t̄ād: dad S2, S1, H, T, L.; ağzum içre hiç: hiç ağzum içre İ1. ; kalmadı ağzum içre hiç t̄ād: ağzum içinde kalmadı M3.

670a. hoş: - M3.

670b. olur ağzı: ağzı olur A2, S1, S2, İ2, İ3, B, T, L.

- 671 - Bu h ale v akıf olmadı birisi
Gerek Őıby anı v u gerek irisi
- 672 - D emiŐler   aşk   meşk olmaz nih n hi 
Tuyar halk-ı cih n  r   eger g e
- 673 - Tuyurmadum bu h li kimseye ben
Ne zaĥmetler  ek pd r c n-ıla ten
- 674 -  derd m kendi kendime Ő t mı
D r id m ki g r n bu baĥt-ı Ő mı
- 675 - Yoĥ imiş   aŐıĥa g lmek cih nda
Yeĝ imiş   aŐıĥa  lmek cih nda
- 676 - Ki gelmez   aŐıĥu n bir işi baŐa²¹³
Urursa taşı başa başı taşa
- 677 - Hem n ĥ sr n imiş   aŐĥu n me li²¹⁴
Ned met imiş  ĥir   aŐĥ h li
- 678 - KiŐin n elde olsa iĥtiy rı
 der mi yoĥ y re  hile z rı

671a. -: hi  L.

672a. olmaz: -  3.;  : ile M3 / - H.

672b. Tuyar: Duyar S2,  3, H, L / cih n: -  3.

673a. Tuyurmadum: Tuyırmadum M / Duyurmadum S2, M3, H, T, L.

673b. zaĥmetler:  ekdiler K, S1. ; c nla: c n ile M3, H, L.

674a. kendi kendime: kend  kend me K,  3, T / kendi kend me  2, M2, B, L / kend kend me H.;Ő t mı: Őiddeti M3.

674b. ki: kim K, S1, S2,  1,  2,  3, M2, H, B.; bu: - M3.

675a. Yoĥ: Yoĝ K, S2,  3, H, T.

²¹³ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

676b. taşı başa başı taşa : başı taşa taşı başa L.

²¹⁴ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

677b. Ned met: Ğar met K, S1,  2, M2, B. ;  ĥir: ancak S1.

678b.  h ile:  hla  1 /  der mi:  derem  3.

- 679 - Döker mi gözlerinden seyl-veş yaş²¹⁵
Döger mi sînesine uruban taş
- 680 - Şadedden çıkma gel vaşf eyle hâli²¹⁶
Bilen bilür yeter ço kı̄l ü kı̄li
- 681 - Yanumda var idi Dîvân-ı Yaḥyâ
Dil-i pejmürdemi étmege iḥyâ
- 682 - Bile almış idüm eğlenmek için
Göñül eğlenmedi aldım ele çün
- 683 - Tefe'ül eyledükde ey dil-ārâ
Ki geldi fâlma bu şî' r-i ğarrâ

İN ĞAZEL-İ YAḤYÂ BER ḤASB-İ ḤÂL-İ MEN ÂMED

Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün / Mefâ' ilün/ Mefâ' ilün

- 684 - Ḳomadı bezmi teşrif étmege teb tutdı cānânı
Ḳoñuz bî-tâb ' aşık inlesün kim ḥastedür cānı
- 685 - Ḳoya ey teb ḳoya bî-raḥm imişsin ḳanı inşāfuñ
Revâ mıdur peri-şân eylemeñ ol verd-i ḥandânı
- 686 - ' Aceb bir başına dermânı yoḳ bî-çâredür ' aşık
Ḥalâş eylerdi cānın derd-mendüñ olsa dermânı

²¹⁵

Beyit İ3, M3, T, L ve H nüshalarında bulunmamaktadır.

679b. sînesine: sînesini S1, İ1, B.

680a. vaşf eyle hâli: eyle ferâġat S2. (S2 derkenarında tashih yapılmış.)

²¹⁶ Beyit İ3, M3, T, L ve H nüshalarında bulunmamaktadır.

680b. Bilen bilür yeter ço kı̄l ü kı̄li: Hemân siz ḥasb-i ḥâlün ét ḥikâyet S2. (S2 derkenarında tashih yapılmış.)

681a. var idi: var imiş M3.

681b. étmege: étmegde M, M1, A1 / éderdi M3.

684a. bezmi: bezme K, S1, İ2, M2 / bizi M, A2, S2, İ3, H, T / sizi A1. ;tutdı: dutdı H, T, L.

684b. kim: - M3.; ḥastedür: ḥastedür M3.; cānı: cānânı M, K, A2.

685a. Ḳoya: Ḳo M, A1. ; ḳoya: ḳatı M, A1, A2 / - M3. ; bî-raḥm imişsin: bî-raḥm imişsiñ H.

685b. ḥandânı: ḥandânı M3.

- 687 - ‘Araḡ-rīz olduḡın gl-berg-i ra‘ nāyı grp bildüm
Gl-āb ile devā eyler ṭabīb-i luṭf-i Yezdānī
- 688 - Garihler oldu peydā riṣte-i cānında Yaḡyānuñ
Görünce tāb-ı tebden muṣṭarib ol necm-i raḡṣānı
- 689 - Ėde maḡfr Ḥaḡḡ ol ehl-i kemāli
Ki Şan baña dēmiŐ bu ḡasb-i ḡāli
- 690 - Bu Çi‘ ri ḡıfz.ēdp ēdndm evrād
Bunuñla eḡlenrdi ḡalb-i nā-Őād
- 691 - Yenildi v iĉildi nān  ni‘ met
ĖriŐdi ‘āḡıbet āvān-ı rıḡlet
- 692 - O ni‘ metler ki meydāna ḡonuldu
Birer miḡdār ḡiŐŐe el ḡonuldu
- 693 - Ćn anı vėrdm oḡlānuñ birine
Dėdm bizden selām ēt māderine
- 694 - Suāl ēt nicedür nāzik mizācı
Ya ētdi mi münāsib bir ‘ilācı
- 695 - Yri sen bizden oñ gr ol cenābı
Bize iḡbāl ēdp vėr ḡoŐ cevābı

687a. ra‘ nāyı: ra‘ nānuñ S2, İ3, M3, H, L / ra‘ nānun T. ; olduḡın: olduḡıñ M3.

688a. riṣte: işte M3.

688b. raḡṣānı: ruḡ-sārı M. ; -: ol M2.; tebden: tenden M3, H.

690a. ēdp ēdndm : ēdindm dāim M1, S1, İ1, B, K.

690b. eḡlenrdi: eylene ta S2.

691b. ‘āḡıbet: ‘āfiyet M. ; āvān: āvāna H.

692b. el: alı M, A2, S1, S2, İ3, M3, H, T, L / ḡonuldu: ḡondı A2, S1, S2, İ3, M2, M3, H, T, L.;

miḡdār: miḡdārı İ1. ; birer: bir bir

693a. Ćn: - M3. ; -: bir M3. ; birine: eline M3. ; vėrdm: vėrdim H.

694a. nāzik: yārın M3.

695a. sen: siz İ3.; bizden oñ: benden evvel M3. ; ol: - M3. ; cevābı: cinānı B.

695b. iḡbāl ēdp: ḡarŐu gelüp M3.

- 696 - Murādum ne idi bundan biliñüz
Ki alam yollar ire ben yalıñuz
- 697 - Dögüp s̄inem edem āh ile zārı
Ki güm güm ötdürem tā kūh-sārı
- 698 - Figān u nālišüm āfāa ıa
Gözümüñ yaşı ırma olup aa
- 699 - Ęderdüm alk-ı  alemden firārı
Yo idi göñlümüñ zīrā arārı
- 700 - Ęderdüm her nefes aldua āhı
Ki zīrā āhdur  akuñ güvāhı
- 701- Beni gören kii  āil anurdu
Yanumda dursa bir dem uanurdu
- 702 - Degüldi dāimā baumda  alum
Anuñ-ün alt Ęderdüm cümle nalüm
- 703 - ulaum hi iitmezdi kelāmı
Gözüm fark Ętmezidi a u  āmı

696a. Murādum: Murādım H. ; biliñüz: bilüñüz T.
696b. alam: alalım A1 / alayım M3. ; yalıñuz: yaluñuz İ1, İ2, H, B, T. ; ben: tek M3.
697b. tā kūh-sārı: daı isārı M3. ; tā: - T.
698a. ıa: ısa M.; u: - M3. ; nālišüm: nālišim H.
698b. ırma: ırma İ3, H, T.
699a. Ęderdüm: Pes Ętdüm S2, M3.
699b. Yo: Yo K, S2, İ3, M3, H.
700a. Ęderdüm: Ęderdim H.
701b. dursa: ursa K, S1, S2, İ1, İ2, M2, H. ; uanurdu: uanur idi M.; dem: kez İ3, T.
702b. alt Ęderdüm: söylerüm hep M3 / alt Ęderdim H.
703a. -: bir M3.
703b. Ętmezidi: eylemezdi K, S1 / Ętmezdi M3.

- 704 - Olur albüm benüm beş vakte hâzır
Velî olmazdı albüm anda hâzır
- 705 - Salât-ı şubha ger olsa iâmet
‘ İâ dêyü êderdüm aa niyyet
- 706 - Êderdüm gâhi cehrile ırâat
Şalât-ı zuhre êtdükde imâmet
- Nesîtü’l-yevm min ‘ iık şalâti²¹⁷
Felâ edrî ‘ aşâyî min gadâyî
- Fezেকkir seyyidî ekli ve şurbî
.....
- Cününî feva gâyatî’l-cününî
Cününun min abîbin zî fününî
- Be ‘ ieş zân zi her Mecnün füzünem
Ki der übî zi her Leylî füzünî
- ‘ Aân râ arî-i zühd ü tavâ kârî nist
Zâhidî der mezheb-i ‘ uşşâ kârî dîger est

704a. Olur: Olurdı K, A2, S1, S2, İ1, İ2, İ3, M2, M3, H, B. ; benüm: - K, S1, S2, İ3, M2, B. ; albüm benüm beş vakte: beş vakt albümde M3.

704b. anda: andan M3.

705a. ger olsa: olsa ger A1.

705b. êderdüm: êderdim H.

706a. Êderdüm: Êderdim H.

706b. êtdükde: olduda M3.; zuhre: zehre M3.

²¹⁷ Arapa-Farsa beş beyit sadece S2’de bulunmaktadır.

1. beyitin anlamı: Bugün senin aşkının yüzünden namazımı unuttum. Ve akşam yemeimi ögle yemeimden ayırt edemiyorum.

2. beyitin anlamı: Öyleyse ey efendim! Yememi ve içmemi hatırlat. (İkinci mısra hatalı ve okunamayacak durumdadır.)

3. beyitin anlamı: Divaneliğim, divaneliğin son kertesinin üstündedir. (Bu divanelik), ihtisas sahibi (usta) bir sevgiliden kaynaklanan deliliktir.

4. beyitin anlamı: Onun aşkıyla, şu yüzden Mecnun’un ötesindeyim (her Mecnun’dan daha fazla cinnet içindeyim). Ki o, güzellikte her Leyla’nın ötesindedir.

5. beyitin anlamı: Aıkların zühd ve takva yoluyla işi yoktur. Aıkların mezhebinde zahidlik, başka bir şeydir.

707 - Düşerdi hem-serüm her-dem gümâne
Ne mekr êtdi baña devr-i zamâne

708 - Yine dêrdi ki neyse hep ola hayr
Umulmaz bu kişiden hayrdan gayr

709 - K̄o dursun bunda bu diñle meâli
Bu meftûnuñ neye êrişdi hâli

BU MAĞĀLEDÜR ‘İYĀDET ÊTDİGÜM CĀNĀNUMI

710 - Gelüp gam-hâneme êtdüm nüzûlu
Tefekkür eyledüm rāh-ı usûlu

711 - Alup elime bir pâre nebâtı
Vêrem tâ mürde cismüme hayâtı

712 - Göreyin nicedür yârûñ mizâcı
Ki zirâ cānuma geçdi bu acı

713 - ‘Azîmet eyledüm kûy-ı nigāre
Dil-i maḥzûnıma tâ ola çāre

714 - Der-i devlet-meābına ki vardum
Nihānî āsitānına yüz urdum

-
- 707a. hem serüm: hem-dem A2 / hem-serim H.
707b. baña: buña M, A2, İ1, İ2, İ3, M2, H, B, T.
708a. neyse hep: her ne ise M, A1, A2, S2, İ1, İ2, M3 / her neyse İ3, H, B, T.
708b. hayrdan gayr: gayrı hayr H. ; Umulmaz: Umulmazdan B.
709a. dursun: çursun S1, S2, İ1, M2, B.; bu diñle: diñle bu M3.
710a. êtdüm: êdem İ3.
710b. Tefekkür: Tefekkürüm İ2. ; eyledüm: eyledim H.
711a. elime: elüme İ3, H.
711b. Vêrem: Vêre İ3.
712a. Göreyin: Göreyim M3.
713b. tâ: ne T.
714a. vardum: vardım H.
714b. urdum: urdım H.

- 715 - Pes andan şoñra êtdüm daqq bâbı
Biri kimdür dëyü vërdi cevâbı
- 716 - Dëdim xanı benüm rûh-ı revânum
Ciger-güşem gözüm nûrı fülânum
- 717 - Dëdiler eglenüñ varsun huzûra
Ne hâlet oldı seyr eyleñ o nûra
- 718 - Bu sözdeyken görüñdi qarşudan yâr
Hemân-dem qarşu vardum çâr ü nâ-çâr
- 719 - Yapuşdı dest-bûs êdüp elüme
Ki bu söz geldi ol demde dilüme
- 720 - Gözüm nûrı nedür hal-i şerîfüñ
Neden hoş olmadı tab' -ı lañîfüñ
- 721 - Şararmış nergis-âsâ gül yañağüñ
Ağarmış tebserüp şîrîn dudagüñ
- 722 - Xomamış za' f-ı teb çün tende tâbuñ
Şanasın ebre girmiş âfîtâbuñ
- 723 - Gözüm nûrı şaxın deryâya girme²¹⁸
Sebebdür sıtmaya deryâya girme

715a. êtdüm: êdem İ3.

716b. fülânum: o hânım İ3 / o cânım M3, H, T.

717a. varsun: gelsün S1 / eglenüñ: eylenüñ İ3, M3, H, T.

717b. eyleñ: eylen H.

718a. sözdeyken: sözde iken S1, M3, T.

718b. vardum: vardım H. ; ü: - B.

719a. êdüp: êtdi M, A1, L.

721b. dudagüñ: tudağüñ K, S1, M2 / tudağüñ İ2. ; tebserüp: depserüp S2, İ1, İ2, İ3, M2, M3, H, B, T.

722b. çün tende: tende çü S2. ; ebre girmiş: girmiş ebre İ3, H, T, L.; çün: - M3.

²¹⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

723b. Sebebdür: Sebeb S1.

- 724 - Kaçan deryāya düşse deng-i sükker²¹⁹
Gidüp ta' mı ziyān olmak muqarrer
- 725 - Elin elüme būs için alıcağ
Nebātı keffine şundum añulcağ
- 726 - Alup şaldı cebine meh-cebīnüm
Tebessüm étđi ol dem hūr-ı ' aynüm
- 727 - Édüp bu kalb-i nā-şādum tesellī
Zuhūr étđi yine firqat maħalli
- 728 - Dédüm çok sevdigüm sağ u esen qal²²⁰
Hudā şihhat verüben éde hoş hāl
- 729 - Koyup anda o şüh-ı dil-sitānı
Şarardı şoldı ' ömrüm büstānı
- 730 - Gelüp ğam-hāneme yapdum qapuyı
Dédüm étmeñ baña bugün qapuyı
- 731 - Mizācum hoş degüldür haste oldum²²¹
Yüregüm tıtdı pek dem-beste oldum

724a. deng: teng A2, S1, İ1, İ3, B, T, L.

²¹⁹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

725a. elüne: eline M3.

725b. keffine: eline M3. ; añulcağ: alıcağ M3.

726a. şaldı: qodu M3. ; Alup: Elün H.

726b. étđi: eyledi H.; ' aynüm: ' aynım H.

727a. Édüp: Bulup K.

728a. u esen qal: ol İ3 / o sen qal H. ; sevdigüm: sevdügüm M1 / sevdigim H. ; çok: çün H.

²²⁰ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

729a. anda: gitdüm İ1 / andan M3; o: bu M1.

729b. ' ömrüm: ' ömr A1. ; -: bu M3.

730a. yapdum: dağdım H.

²²¹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

731b. tıtdı: dutdı İ3, T, L.; Yüregüm: Yüregim M1, H.

- 732 - oñ incitmeñ burada yatayım ben
Ola kim rāḥat ola cān-ıla ten
- 733- Ururdum sīnemi hem gāhī başı
Gözümnden aıurdum acı yaşı
- 734 - D r id m Şoldı y ruñ g l-‘ iz r ²²²
Nice dil  tmes n  hile z r 
- 735 - Cih n  n’eylerem c n olmayınca
G z m n r  cih n  g rmeyince
- 736 - Ola c num cih n içinde b m r²²³
Cih n  terk  der c n  r   n - r
- 737 -   g rd m  re yo Şabr u ar ra
Yine ‘azm eyled m k y-ı nig ra
- 738 - Varınca ıa geldi arŐu c num
Y zi g l  meti serv-i rev num
- 739 - Ned r h l-i Őer f ñ d d m ey m h
D di sıtma od  elḥamd lill h

732a. oñ incitmeñ: o incitmes ñ M.; yatayım: yatayım M, S2,  3, H, T ; oñ: o A1 / oyun H.; burada: bu yerde H.

732b. kim: ki K, S1. ; c nla: c nile  3, M2, M3, L.

733a. hem: - M3.

733b. acı: anlı A1, S2, M1, M3, H. ; G z mnden aıurdum: D kerd m g zler mnden M3. ; aıurdum: aıırdım H.

222
Beyit M3’te bulunmamaktadır.

734b.  tmes n: olmasun M1.

223
Beyit M3’te bulunmamaktadır

736b. n - r:  r A1. ;  : - H.

737b. eyled m: eyledim H.

738a. Varınca ıa geldi arŐu: Varınca arŐu ıa geldi K, S1 / ıa geldi varınca arŐu  3, M3, H, T, L.

738b. Y zi: Y z  M3.; serv: selvi M3.

739a. Ned r h l-i Őer f ñ did m: Did m h l-i Őer f ñ ned r

739b. sıtma od : od  sıtma L.

- 740 - Dédüm çün qodı sevdigim ısıtma
Yine gel mektebe yêrûñ şovutma
- 741 - Tıtalı ey gözüm nûrı seni teb²²⁴
Fıraquñdan tıutupdur mektebi teb
- 742- Olupdur başuma zindân bu ‘âlem²²⁵
Beni bîmâr édüpdür miñnet ü ğam
- 743 - Açıl güller gibi qarşumda gül sen
Yêrûñ boş qalmasun ey yüzi gülşen
- 744 - Nücûmuñ şöhreti çün mâh iledür
Quluñ da i‘tibârı şâh iledür
- 745 - Mizâcuñ za‘ fı varsa dur yêrûñde
Oquma gel hemân otur yêrûñde
- 746 - Dêdi Mevlâ şabâha irgürürse
Varayın ger mizâcum el vêrürse
- 747 - Veda‘ édüp o şûh-i dil-sitâna²²⁶
Yine ğam-ğâneme oldum revâne

740a. qodı sevdigim: sevdigim qodı K. ; Dédüm: Dêdi İ2 / Dêdim H. ; sevdigim: sevdüğüm İ2.
740b. sovutma: soğutma M, A1, A2, K ; yerûñ: yerin M3. ; Yine: Gine M3.
741a. Tıtalı: Dutalı M, A2, İ3, T, L.
²²⁴ Beyit M3’te bulunmamaktadır.
741b. tıutupdur: dutupdur M, İ2, İ3, M2, H, T.
²²⁵ Beyit M3’te bulunmamaktadır.
743b. yüzi: nûrı A2. ; Yirûñ: Yerin M3.
745a. dur: tır S2, İ1, İ2, M1, M2. ; varsa: ise M3.
746a. şabâha: şabâh İ3.
746b. Varayın: Varuram İ3, M3, H, T, L.
²²⁶ Beyit M3’te bulunmamaktadır.
747b. oldum: vardum H.

BU MAĞĀLE İNTİZĀR-I GÜL-‘ İZARUMDUR BENÜM

- 748 - Gözüme girmede ol gece uyhu
Dêr idüm bunu eyâ ol melek-ĥû
- 749 - Şabâĥ olsa gelür mi ol perî-zâd
Ëder mi bendesini ġamdan âzâd
- 750 - Görür miyüm ‘ aceb gül çehresini ²²⁷
Dil ü dîdem alur mı behresini
- 751 - Neler êtdi baña bu ħali‘ -i dñn ²²⁸
Budur ĥavfum ki êde yine maĥzñn
- 752 - Şabâĥ oldu güneş toġdı zemîne
Gelüp oturdı ol cānum yêrine
- 753 - Şükürler eyledüm perverd-ġäre
Ki geldi ħarşuma ol mâh-päre
- 754 - Cemâline nazâr êtdükde bir dem
Derūnum yaresine urdı merhem

BU MAĞĀLEDÜR ÊDEN CĀNĀNİMİ CĀNDAN CÜDA

- 755 - Dêdüm bir ġün aña ey mâh-ı enver
O zîbâ ħal‘ atũñ ġünden münevver

748a. uyhu: uyġu M3.

748b. idüm: -K. ; bunu eyâ: ‘ aceb M3.

749a. ol: o M3.

750a. Görür miyüm: Görür miyem İ3.

²²⁷ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

²²⁸ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

751b. êde: êder K, A2, S1, İ2, İ3, H.

752a. toġdı: doġdı T.

752b. ol cānum: efendim K, S1, İ1, B. ; ol: o M3. ; -: Ki H. ; ol: - H.

753a. -: ol S2.; eyledüm: êtdüm ol M1 / eyledim H.

754a. êtdükde: êtdükçe M3.

754b. urdı: oldu M1, H.

755b. ġünden: ġündüz İ3.

- 756 - Cemālũñ nũrını ħalvetde görsem
Ayagũñ tozına yüzimi sürsem
- 757 - N'ola dèdi sevindürdi bu cānı
Buluşdum ol perī ile nihānī
- 758 - Eline yapuşup çekdüm kenāra
Nażar ètdüm o şun^c -ı kird-gāra
- 759 - Teferrüc eyler iken ħüsn-i bāğın
Uzardı içerü bir kes ayagın
- 760 - Eli elümde yüz yüze bulunduğ
Dèdüm çok sevdiğim eyvāh duyulduğ
- 761 - O gitti bir yaña vü bir yaña ben
Hemān ayrıldı ol dem cān bedenden
- Men cüdā ez yār u yār ez men cüdā üftāde-est²²⁹
İn çinīn-i müşkil ki mendārem rā üftāde-est
- 762 - Yapuşdı yüzime èdüp ^c itābı
Niçün tenhāladañ ol āfitābı
- 763 - Nedür anuñla alışuñ vèrişuñ
O maĥbũbile söyle nedür işuñ

756b. yüzimi: yüzümü İ2.

757a. Buluşdum: Buluşdım H.

758a. çekdüm: çekdim H.

758b. ètdüm: èdüp M1.

759a. ħüsn: ħüsni S2, M1. ; Teferrüc: Temāşā M3.

759b. bir kes: elüm M3.

760a. yüz yüze: yüz-be-yüz A2, İ2, M2, B. / yan yana M3. ; Eli elümde: Elümde eli M3.

760b. duyulduğ: tıyulduğ K, S1, İ1, İ2, M2, H, B.

761b. ol dem cān: ol cānum M, M2, S2, A1, İ2 / çün cān H. ; ol: ol dem İ2, M2. ; Hemān: O dem H.
²²⁹ Bu Farsça beyit sadece S2'de bulunmaktadır ve kırmızı mürekeple yazılmıştır.

“Ben yardım ayrı düştüm, yar da benden ayrı düşmüştür. Bendeki (sahip olduğum) böylesine bir problem, ondan (dolayı) vuku bulmuştur.”

762a. yüzime: yüzüme İ2, İ3. ; èdüp: ètdi M3.

762b. āfitābı: māh-tābı M3.

- 764 - Ne işlerdüñ anuñla sen nihānī
Ne söyleşdüñ baña eyle beyānı
- 765 - Niçün sen yalvarup aña yaqarduñ
Niçün gül yüzine anuñ baqarduñ
- 766 - Şu deñlü ètdi baña serzenişler
Gehī giryān olup geh eylenişler
- 767 - Yabāndan degül idi evden idi²³⁰
O maħbūbı baña vaşf èden idi
- 768 - Dèdi baña ne ħāletdür bu ħālāt
‘ Aceb bu düş midür yāhūd ħayālāt
- 769 - Dèdüm bilmem ki düş mi yā ħayālüm
Gèce vü gündüz artmağda melālüm
- 770 - Dèdi ‘ aşık mı olduñ sen o şūħa
Dèdüm kim ‘ aşık olmaz öyle rūħa
- 771 - Dèdi şofi idüñ sen şimdi ne olduñ
Dèdüm öyle idüm bā‘ iş sen olduñ

764a. işlerdüñ: işlerdün M3.

764b. eyle: söyle İ1. ; baña: bana M3.

765a. yaqarduñ: baqarduñ S2, M3.

766b. geh: gāh İ1. ; ètdi: idi T.

²³⁰ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

768a. ħālāt: ħālet K, İ2, B.

768b. ħayālāt: ħayālet K, İ1, M3. ; yāhūd: yoħsa S2 / yāhūt H.

769a. ki: - K, İ2, İ3, M2, M3, L; düş: düşüm K, M1, M3, L. ; Dèdüm: Dèdi S1. ; ħayālüm: ħayālüm H.

769b. vü: - M3.; artmağda: artmağdadır M3. ; melālüm H.

770a. Dèdi: Dèdüm M2.

770b. Dèdüm: Dèdi S1. ; öyle: eyle İ3, T.

771a. ne olduñ: n’olduñ K, S1, İ3, T.

771b. idüm: idü K. ; Dèdüm: Dèdi İ3. ; öyle: eyle İ3, T. ; bā‘ iş: sebeb M3.

- 772 - Dèdi saña efendi n'eyledüm ben
Dédüm hüsün baña sen söyledüñ sen
- 773 - Baña bu iş senüñ sözüñden oldı
Dèdi saña senüñ gözüñden oldı
- 774 - Dédüm sen demeseñ ben bilmez idüm
Dèdi dèdüm isem var sev mi dèdüm
- Ey ki der' ışkem melâmet mikonî me' zür²³¹
Ger torâ inşâf bâşed ' özr dârî ez kerem
- Tū naşîhat mikonî dâ' im velî men neşnevem
' Āşîkân başend dâ' im ez melâmet der şamem
- 775 - Dédüm qalbime sen yaqduñ bu odı²³²
Gèce vü gündüz çıkar ' ayyüka düdı
- 776 - Dèdi imdi ferâgat èt bu işden
Saña düşmez elüñçek bu revişden
- 777 - Dédüm mümkün degül andan ferâgat
Meger kim ola Mevlâdan ' inâyet

772a. saña: şana M3.

772b. sen söyledüñ: vaş eyledüñ H.

773a. Baña bu iş: Bu iş baña K, S1 / Dèdi baña H.. ; sözüñden: söziñden İ3 / gözüñden H..

773b. gözüñden: sözüñden K, S1, H. ; saña: baña İ3, M3. ; Dèdi saña: Dèdim bu iş H.

774a. demeseñ: demesen S1. H'de 774. beytin mısraları yer değiştirmiştir.

774b. dèdüm isem: dèdüm ise M, A2, S2, İ1, İ3, M3 / dèdümse M2, T, L. ; -: yâ A2, İ1, M3, T. / yâr İ3.

²³¹ Bu iki beyit sadece S2'de bulunmaktadır.

1. beyitin anlamı: Ey aşkımda (n dolayı) beni kınayan (kişi), (beni) mazur gör. Sende insaf olsa civanperverlik tarikiyle mazur görürsün (kerem ederek kusura bakmazsın.).

2. beyitin anlamı: Sen sürekli nasihat edersin; fakat ben dinlemem. Aşıklar, kınamadan devamlı sağrlık içindedirler.

775a. qalbime: qalbüme İ2, İ3, M1, M2, H, B, T. ; yaqduñ: yaqdın M3. ; odı: odını M3.

²³² H'de 774 ile 775'in yeri değişmiştir.

775b. vü: - K, S1, S2, İ1, İ3, M3, H, T. ; ' ayyüka düdı: göge tütünü M3.

776b. elüñ: elin M3.

- 778 - Dèdi seni cihāna éderüm fāş
Dédüm şoñra başarsun baġruña taş
- 779 - Dèdi ben nice şabr édem bu hāle²³³
Dédüm ben nice şabr édem bu kāle
- 780 - Dédüm epsem hemān otur yèrũnde
Şaķın şoñra gider elden erũn de
- 781 - Hemān her gördigũñ alma lisāna
Dil ucundan kişi uġrar ziyāna
Kāle resulallāh (a.s.)²³⁴
من البلاء موكل بالمنطق
- 782 - Nice söz var fikirsüz söylenilür²³⁵
Şoñunda baş kesilür kan dökilür
- 783 - Sözile niceler uġrar belāya²³⁶
Sözile irişür ādem haţāya
- 784 - Sözile bilinür imān ü İslām²³⁷
Söz éder bunları ifhām ü i‘lām

778a. cihāna: cihānda A1. ; éderüm: éderem İ3. ; Dèdi: Dédüm M2.

778b. başarsun: başarsın İ3, M3. ; baġruña: baġrıma M3.

779a. şabr: şabrım K. ; édem: étdim H.

²³³ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

779b. kāle: hāle K, A2, S1, İ1, İ2, İ3, M1, M2, B, T.

781a. gördigũñ: gördügũñ İ2, İ3 / gördügün M3.

782b. Dil ucundan kişi uġrar ziyāna: Şoñunda baş kesilür kan dökilür A2. ; ucundan: ucından İ3.
²³⁴ Hadis, sadece S2’de bulunmaktadır. “Bela, insanın sözü üzerine gelir”

782a. -: kim İ3. ; fikirsüz: fikrétmez H.

²³⁵ Bu beyit A2’de bulunmamaktadır

782b. Şoñunda: Şoñında İ3 / Sonında.

²³⁶ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

783b. Söz: Sözi İ3.

²³⁷ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

- 785 - Olur bir söz ile kâfir müselmân
Gider bir söz ile İslâm ü imân
- 786 - Dil ucından durur şem' üñ zevâli
Dilüñ zabt eyleyüp ço kı̄l ü kı̄li
- 787 - Getürme kimsenüñ ' aybın zebâna
Düşürme degme şahşı bed-gümâna
- 788 - Eger dërseñ ki olmayum dil-figâr²³⁸
' Uyüb-ı nâsa nâzır olma zinḥâr
- Ḳāle nebī ' aleyhi selām²³⁹
طوبى لمن شغل عيبه عن عيوب الناس
- 789 - Ki zirâ ḥalk ' aybdan olmaz ' âri
' Ayıbsızdur hemân ol Ḥayy u Bârî
- 790 - Nice bî-' ayb ola ' âlemde insân
Ara yêrde var iken nefis ü şeyṭân
- 791 - ' Ayıb-bîn olan olmaya ḥudâ-bîn²⁴⁰
' Ayıb-bîn olan olmaz kâmilü'ddîn

785a. müselmân: müslümân İ3, M3, H.

785b. İslâm ü imân: imân ü İslâm İ1, İ3, B, L / İslâm ü i' lâm H. ; u: - T.

786a. ucından durur: ucındandır A2.

786b. eyleyüp: eylüp M.

787a. zebâna: lisâna S2, M1, H, T, L. ; ' aybın: ' aybın M3.

787b. Düşürme: Getürme M3. ; şahşı: âdemi M3. ; bed-gümâna: gümâna M3.

788a. dil-figâr: bed-efkâr S2 / dil-efgâr H. ; olmayum: almayam İ3.

²³⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

²³⁹ "Kendini başkalarının ayıplarıyla uğraşmaktan uzak tutan kişi, ne hoş insandır." Hadis sadece S2'de bulunmaktadır.

789a. ḥalk ' aybdan: ' aybdan ḥalk İ1.

789b. ol: o M3.

790b. ü:- M3, T.

²⁴⁰ Beyit İ3, H, T, L ve M3 nüshalarında bulunmamaktadır.

- 792 - Sözüñ tüt ' âkil iseñ olma ğâfil²⁴¹
Élüñ ' aybın tecessüsdan ne ħâşıl
- 793 - Ħuşûşâ ol kes êde ' aybın ihfâ
Revâ mıdur sen êtmeñ anı ifşâ
- 794 - Ne hoş dêmiş bu kavli diyen añla²⁴²
Görürsen daħi setr êt dâmeniñle
- 795 - Senüñ daħı ' uyûbuñ êtse Ħağ fâş
Gelür miydi saña ħûş ey qarındaş
- 796 - Eger ol dèdügüñ var ise anda
Ki ğıybet êtmiş olursın o anda
- 797 - İşitmedün mi bunı etkıyâdan²⁴³
Eşeddür dèdiler ğıybet zinâdan
- 798 - Ħazer eyle gözüñ aç olma ğâfil
Olursın sen anuñ vizrine ħâmil
- 899 - Él içün nâre yanmağ zî fazîhat
Yeter ' âkil olana bu naşîhat
- 800 - Yoğise dèdigün anda merâdur
Daħı bed-ter durur ol iftirâdur²⁴⁴

²⁴¹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

792b. tecessüsdan: gözetmekden H.

793b. êtmeñ anı: anı êtmeñ K, H, L.

²⁴² 794-815 arası beyitlersadece İ3, M1, H, T, L ve S2'de bulunmaktadır. 796, 800, 801, 802, 805, 806, 807, 808, 810, 812 ve 814 numaralı beyitler M3'te de bulunmaktadır.

794b. dâmeniñle: etegiñle L.

795a. Ħağ: ħalk T.

796a. ol: o M3.

796b. o: ol İ3, H, T.

²⁴³ Beyit L'de bulunmamaktadır.

800a. Yoğise: Yoğise M3.

800b. bed terdurur: beterdür M3.

²⁴⁴ Beyit H ve L nüshalarında bulunmamaktadır.

801 - Şu kes kim eyleye el gıybetini
Yemekdür mürde kardāşı etini

802 - Ne buyurmuş kelāmında gör ol Hāḡ
Bize bu emr-i mevlādur öğüt baḡ

Ḳāle Allāhu te‘ālā

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا
يَغْتَابَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَن يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ
اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ şadaḡ Allāhü'l-‘azîm²⁴⁵

803 - Anı kim gıybet edersin aña ne
Olur gufrānına anuñ bahāne

804 - Alur var ise sende iyce i‘māl
Ḳalursın bu deminde şöyle bed-ḡāl

805 - Eyü kem rüz-ı maḡşerde bilinür
O gün zîrā ki ḡalḡ iki bulunur

806 - Senüñ kim dedigün cā’iz ki ol ān
Eyüler zümresine ḡata raḡmān

807 - Efendi ḡāzır ol ol gün cevāba
Ne dersin emr ederse Hāḡ ‘azāba

808 - İnanursın bugün a‘dā sözine
Yarın pes nice baḡarsın yüzine

801b. kardāşı: kardāşin İ3, M3.

²⁴⁵ Hücürat 49/12. “Ey iman edenler! Zannın çoğundan kaçınm. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurunu araştırmaym. Biriniz diğerinizi arkasından çekiştirmesin. Biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? İşte bundan tiksindiniz. O halde, Allah’tan korkun. Şüphesiz Allah, tevbeyi çok kabul edendir.” Ayet sadece S2, T, İ3 ve L nüshalarında bulunmaktadır.

803a. ederse: ederseñ İ3, M1 / edersen M3. ; kim: sen M3.

804a. iyce: nice H.

804b. Ḳalursın: Ḳalursun İ3. ; bu: buñ İ3, M1, H, T.

805b. O gün zîrā ki ḡalḡ: Ki zîrā ḡalḡ o dem M3.

807a. ol ol: ol o M1 / ol M3.

- 809 - Revā mı diye dilüñ ne bulursa
Yalan yañlış hemān her ne olursa
- 810 - Kimine iftirā kimine bühtān
Ne sözler söyledür gör saña şeytān
- 811 - Dilüñ zabt eyleseñ olmazdı bu iş
Dil ucundan nedür bu deñlü teşvīş
- 812 - Saña ne el günāhından efendi
Sen eyle kendü öz cāniña pendi
- 813 - Eyü ‘add eyleseñ bi’l-cümle nāsı
Nedür bilseñ saña anuñ haṭāsı
- 814 - Er iseñ kendü ḳalbüñ éde gör pāk
Ki yarın olmayasız hiç haṭır-nāk
- 815 - Şalāḩa ḩaml éde mü’min hemīşe
Şalāḩiyyet olur mü’minde pīşe
- 816 - Ferāmūş étme Settārü’l-‘uyūbu
Tefekkür eyle Ğaffārü’l-zünūbu
- 817 - Görürken bunca taḩşīr étmez ḩaḩ²⁴⁶
ḩulınuñ yüzine urmaz oñat baḩ
- 818 - ḩaḩīḩat üzre dostluḩda budur yol
Édesin dostuñı ‘aybıyla maḩbūl

811b. ucundan nedür: ucundan durur H, T.

812b. kendü: kendi M3.; öz: - M3, L.

814a. pāk: şāf İ3, M3, H, T, L.; kendü: kendi M3.

814b. Ki yarın olmayasız hiç haṭır-nāk: Kem olan ḩulına ḩaḩ vēre inşāf İ3, M1, M3, H, T.

815a. éde: éden L.

815b. olur: ola İ3.

²⁴⁶ Beyit K, İ1, İ2, İ3, M2, M3, H, B, T, L nüshalarında bulunmamaktadır.

818b. Édesindostuñı: Édersin dostun M3.

- 819 - Hıŧŧŧŧ kim ola ol ıztırarı
Kim olmaya elinde ihtiyarı
- 820 - Cihānda görmeye eliñ hemiŧe
Ederse her ki ğammāzlıđı piŧe
- 821 - Dilüñ cirri küçük cürmi büyükdür²⁴⁷
Eyü söz de demezen bāri tek dur
- 822 - Eyüsi eyi kemi kemdür bu sözüñ
Yeter tursun buralığda bu sözüñ
- 823 - Bilinmedük ne var dār-ı fenāda
Yine sen ħasb-i ħālüñ et i'āde

BU MAĖĀLE VAĖŧET-İ CĀNĀNUMI EYLER BEYĀN

- 824 - Çü geldi cūŧa deryā-yı felāket
Esecek gird-bād-ı derd ü miğnet
- 825 - Düşürdi keŧti-i cismüm kenāre
Ederdi levĖ-i ħalbüm pāre pāre
- 826 - İŧit imdi neye erdi ser-encām
Yüzüme bağmadı ol nice eyyām
- 827 - Bu kez uçdı ħolumdan ŧāh-bāzum
Hemān el çekdi benden serv-i nāzum

820a. eliñ hemiŧe: hemiŧe eliñ M3.

820b. her: hem M3. ; ki: kim T.;her ki ğammāzlıđı: ğammāzlıđı her ki L.
Beyit M1'de bulunmamaktadır.

821b. söz de: sözi K, S1, B / söz İ2. ; dur: tır S1, İ2. ; de demezen: demez isen M3, B.

822a. iyi: iy İ2, M2, M3.

822b. bu: - A2. ; buralığda bu: bu aralığda S2, İ3, M2, M3, H, B, L. ; tursun: dursun İ3, M3, H, L.

823b. Yine: Hemān M3. ; i'āde: ifāde M3. ; -: bu H.

824a. felāket: muğabbet M3.

824b. ü: - S2, M3.

825b. Ederdi: Olupdur M3. ; ħalbüm: ħalem M3.

826a. İŧit imdi neye erdi: Neye erdi iŧit imdi İ3, M3, H, T, L.

827a. kez: gün M3. ; Bu kez: Bi kez H.

- 828 - Duyulduğ sırrımız fâş oldı ya' nî
Ki tâ êtmeye ol kes aña ta' nı
- 829 - Ğayūr idi gözüm nūrı efendüm²⁴⁸
Anuñ-çün olmış idi dil-pesendüm
- 830 - Gelürdi yine her gün oğur idi
Yüzine toğrı bağsam kaçar idi
- 831 - İçerü girsem ol éder ' itâbı
Çıkınca taşra bu vèrmez cevâbı
- 832 - Çün aldı iki miñnet iki yanum
Ara yèrde çıkıyor işte cānum
- 833 - Bu ğamlarda çeküldi nice ahyān
Dédüm eyā ne yüzden ola dermān
- 834 - Hemān gördüñ gücile bir iş olmaz
Müdārā eylemek gibi iş olmaz
- 835 - Şu deñlü étdüm aña i' tizārı
Dédüm hālüm degüldür ihtiyārı
- 836- Baña ĩmānuñ için olma māni'
Benüm derd-i derūnum êtme şāyi'

828a. Duyulduğ: Duyuldı M3.

828b. tâ: - M3.; ol kes aña: baña ol kişi M3.

²⁴⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

830b. toğrı: doğrı S2, M3.

831a. ol éder: éder ol K. / o éder M3.

831b. taşra bu vèrmez: taşraya vèrür M, A1, İ3, L, T / taşra vèrmez bu M3. ; Çıkınca: Çıkıcağ A2, S2, İ1, İ2, İ3, M1, M2, B, T.

832b. işte: işde İ3.

833b. eyā: ' aceb M3.

834a. gördüñ: gördüm M3, H.

834b. Müdārā: Müdā İ1.

835b. hālüm: elde M3.; ihtiyārı: ihtiyārum M3.

- 837 - Olursuñ cānile rāzı bu işe
Olam şermende-i luṭfuñ hemīşe
- 838 - Niyāz ü nālišüm kār étدی añā
Şafāyile icāzet vērđi baña
- 839 - Zerüñ zoruñ yoğise bārī zār ol
Ki zār olmayan ağlar zārzār ol

BU MAḶĀLE 'ARZ-I ḶALÜMDÜR ŞEH-İ DEVRĀNUMA

- 840 - Anı bir gün hele tenhā düşürdüm
Düşüp ayağına ol dem yüz urdum
- 841 - Dédüm ey merḶametlü pādişāhum
Baña raḶm eyle yēter alma āhum
- 842 - Saña lāyık mıdur étmek cefāyı
Éde gelmişiken mihr ü vefāyı
- 843 - Elem çekme añā ey meh-cebīnüm
Görüp raḶm étđi ol āh ü enīnüm
- 844 - Benüm şuçum ne görđiyse eger [y]ād
İcāzet vērđi şimdi ey perī-zād
- 845 - Yine ke'l-evvel ey rūḶ-ı revānum
Ḷabül ét bendeñi gül yüzli cānum

837a. Olursuñ: Olursañ M1 / Olursun M3.
838a. Niyāz: Niyāzı S2, M3. ; Niyāz ü nālišüm kār étđi: Niyāz ile teselli vērđüm İ3, H, T, L.
838b. baña: añā A2. ; Şafāyile: Şafā édüp S2, M1 / Şafā ile M3, H, T, L.
839a. Zerüñ zoruñ: Zerin zorun M3 / Zeriñ zoruñ B.
841a. pādişāhum: pādişāhım İ3.
841b. yeter alma: alma yeter M1.
842b. mihr ü vefāyı: mihr-i vefāyı K, M2 / mihri vefāyı M3.
843a. añā: şaḶın M3.
844a. [y]ād: o İ3, M1.
844b. ey perī-zād: ol perī-rū K / ey perī-rū İ2, İ3, M1, H.
845a. ke'l-evvel: yüzüme gül M3.
845b. cānum: yārum S1, M3, B / Ḷānum T. ; bendeñi: bendeni M3. ; gül yüzli: bu cism M3 / gül yüzlü B.

- 846 - Gözüm nūrı beni sürme nazardan
Cihānı göremem gerd-i kederden
- 847 - Saña meftūn olalı bu dil ü cān
Gece gündüz işümdür āh ü efgān
- 848 - Senüñle görürüm gözüm cihānı
Senüñle isterüm bu cism ü cānı
- 849 - Şu deñlü cāna ‘ aşkuñ kār édüpdür
Bu āvāre gönül elden gidüpdür
- 850 - Demezsün bu faķirüñ n’ola hāli
Ĝam-ı hicrümle ħalmadı mecāli
- 851 - Elif ħaddini dāl étmiş ħamumla
Yazuħdur kıyamam kendi elümle
- 852 - Güzel başuñ için olsun efendüm
Ėalās ét nār-ı hicrānuñla yandum
- 853 - Gözümden yaş yérine ħan döküldi
Yüregüm toğranup bağrum söküldi
- 854 - Yüzüme toğru bağ bir pādişāhum
Bu işlerde benüm yoğdur günāhum
- 855 - Ėaᖙā’ en gelmiş üstümüze ol kes
Bize nesne dèmezsen eyleme ses

846b. Cihānı: Cihān İ1. ; -: u İ1, İ2, M2, B.

848b. isterüm: isterem İ3. ; ü: - M3, T.

850a. faķirüñ: ħaķirüñ M3.

850b. hicrümle: hicrile S2, M3. ; -: u İ1.

851a. ħaddini: ħaddimi M3.; ħamımla: ħamımla M3.

851b. kıyamam kendi elümle: kıyma sen kendü elüñle H.; kıyamam: kıyayım B, T.; kendi: kendü T.

852b. hicrānuñla: hicrānla M3.

853b. toğranup: doğranup S2, M3.

854a. bağ bir: bir bağ M, A1, M1, T, S1, K. ; toğru: doğru M3

855b. eyleme: eyle İ3. ; nesne: bir şey M3.

- 856 - Eger saña o bir söz söyler ise
Yine bildigün elde her ne ise
- 857 - Efendüm merhamet eyle kuluña
Yigitceksin şaķın gelür yoluña
- 858 - Saña ben bende oldum hã'ce iken
Esirüne raķm edüp cevr étme igen
- 859- Hazer eyle bu ah-ı süz-nākum
Yaķup yandırmaya bu cism-i hākum
- 860- Görünce bu kadar ah ü enini
Biraz nerm oldu ķalb-i ahenini
- 861 - Egerçi étdi bir miķdār ülfet
Velī olmadı evvelki muķabbet

BU MAĶĀLE NĀZLI YĀRUMA NĪYĀZUM VAŞF ÉDER

- 862 - Çü gördüm şabr olunmaz işbu hāle
Derün-ı dilden étdüm yine nāle
- 863 - Olup bir nice günler zār u hasret
Hele bir gün düşürdüm yine fırsat
- 864 - Dédüm ey nāzlı yārum gül-^c izārum
Niçün maķbūlüñ olmaz i^c tizārum

856b. bildigün: bildügün İ2, İ3, H. ; elde: eyle M3, H.
857b. -: sen M3.
858a. hã'ce: hoca İ3. ; bende: 'āşık M3.
858b. igen: erken M3, H.
859a. bu ah: bu deñlü M3.
859b. yandırmaya: yandırma M3. ; hākum: cānum me3.
860a. ü: - S2, M3.
862a. şabr olunmaz işbu hāle: çāre yok şabr u ķarāra M3.
863a. u: - K, S1, S2, M3.
863b. fırsat: firķat M3.
864a. yārum: yārim H:

- 865 - Bilürken hâlümi bilmezlenürsin
Maḥalleñde görürsin gizlenürsin
- 866 - Helâl olsun gel öldür saña kanum
Fedâ olsun yoluña başu cānum
Tereknâ'r-rühe fî meydāni 'ıŝkı'l-'āŝıķın²⁴⁹
Mâ reca' nâ ba' de hâzâ lev kıtilnâ bi's-silâh
.....
İnne deme'l-'uŝŝâķi li'l-ma' ŝüķi fî'l-fetvâ
- 867 - Taḥammül edemem ben bu cefāya
Begüm mu' tād iken mihr ü vefāya
- 868- Budur senden murādum iki gözüm
Şafāyile sürem pāyuña yüzüm
- 869- Daḥı ğayrı degül maķŝüdum ey şâh
Derūnum ḥālîne 'ālimdür Allāh
- 870- Şu deñlü nâr-ı 'aşķuñ yaķdı cānı
Vücūduñ gidiyor nām u niŝānı
- 871- Düşüp ayağına yandum yaķıldum
Gidüp 'aķlum biraz bî-hüş ķaldum

865a. Bilürken: Bilürsün M3.

865b. görürsin gizlenürsin: görür görmezlenürsün M3.

866b. u: - M3.

²⁴⁹ İki Arapça beyit sadece S2'de bulunmaktadır.

1. beyitin anlamı: Canı aşıkların aşk meydanında bıraktık. Silahla öldürülsek de bundan sonra geri dönmedik.

2. beyitin anlamı: Fetvada maşuk için aşıkaların kanı (katli) helaldir. (İlk mısranın okunuşu bir anlam taşımıyor.)

867b. ü: - S2, İ2, M3. ; Begüm: Begim H.

868b. Şafāyile: Şafāile M3, H. ; pāyuña: ayağına M3 / pāyınā H.

869a. ğayrı degül maķŝüdum: maķŝüd degül ğayrı M3.

869b. 'ālimdür: vāķı'dur M3.

870a. 'aşķuñ: 'aşķa M1.

870b. u: - M3.

871b. ķaldum: oldum M3.

- 872- Tıtuþ endāmumı lerze teb-āsā
Bedüm beñzüm kesilüp oldı fersā
- 873- Bu hālātüm görünce ol perī-rū
Çevirdi havf édüp benden yaña rū
- 874- Gözüm açdum ne görsem ol perī-zād
Oturmuş diz çöküp karşımda dil-şād
- 875 - Dédüm aḥvālüme olduñ mı āgāh
Beni ‘aşquñ ne hāle qodı ey şāh
Por ez ḥünāb-i ḥasret şod du çeşm-i eşqbār-i men²⁵⁰
Yekī ber rüz-i men giryed yekī ber rüz(i)gār-i men
- 876 - Daḥı raḥm étmemisin ben za‘ife
Gözüm nūrı degüldür bu laṭife
- 877 - Yapuşdum ayağına ḥāḥ u nā-ḥāḥ
Yüzümi gözümü sürdüm édüp āh
- 878 - Tebessüm éderek ol kebk-i reftār
Hemān-dem gitdi qaldum ben dil-figār

872a. Tıtuþ: Dutup İ3, T / Tıtuþ M3. ; lerze teb-āsā: titreme-āsā M3.

872b. Bedüm: Betüm S2.

873a. hālātüm: hālātı S1.

874a. görsem: gördüm M3.

874b. Oturmuş diz: Oturmuş da H.

875a. aḥvālüme: aḥvālime B.

875b. qodı: qoydı A2, İ2, İ3, M2, H, B.

²⁵⁰ Beyit sadece S2’de bulunmaktadır. “Gözyaşı yağdıran iki gözüm, hasretin kanlı gözyaşıyla doldu. (Bu gözlerimden) biri, günüme ağlar; öteki, yaşadığım hayata ağlar.”

876a. étmemisin: étmemisiñ S2, M3.

877a. u: -M, B.;ḥāḥ u nā-ḥāḥ: cāre nā-gāh M3 / ḥāh u ḥāh H.

877b. Yüzümü gözümü: Yüzümü gözümü M3.

878a. kebk: nāz M3.

878b. dil-figār: dil-efkār M3, H.

BU MAĞĀLEDÜR FİRĀR-I YĀRĪ İŞ‘ĀR ĒDEN ĀH

879 - Şu deñlü ağladum ardınca anuñ
 ararı almayup bu cism ü cānuñ

880 - Yine bī-hūş olup dūşdüm zemīne
 Mecālüm almadı āh u enīne

881 - Yüzüm hāke urup giryān iken ben
 ıa geldi yine ol kes apudan

882 - Dēdi n’olduñ yine ne oldu saña
 Dēdüm luf ēt bu hāli Őorma bana

883 - Benüm hālüm beyān ile bilünmez
 Lisāna alup anı sōylenilmez

884 - Hūdāya yalvaralum sen de ben de
 Bu bendden urtula Őāyed bu bende

885 - Beni evvelden uratduñ bu derde
 Baña raat omaduñ sen bu derde

886 - Benüm bu ekdigim derde ki el’ān
 Ecelden ğayrı olmaz āna dermān

887 - Dēdi Şimdi ne āre n’eyleyin ben
 Ne dērseñ sōyle anı eyleyin ben

-
- 879a. ağladum ardınca: ardınca ağladum K.
 879b. almayup: almadı M3.
 881a. hāke urup giryān iken ben: yerde giryān hāk yaturken M3.
 881b. ol kes: ehlim M3.
 883b. sōylenilmez: ēdinilmez S2, M1 / sōylenmez M2.
 884b. bende: günde H.
 885a. uratduñ: uratdun M3.
 885b. Baña: Yine M3. ; omaduñ: omadın M3. ; derde: dertde H.
 886a. derde: derd İ2, M2 / derdi M3 / ekdigim: ekdügim B, T.
 886b. olmaz āna: yokdur buna M3.
 887a. n’eyleyin: eyleyim K, B. / n’eyleyim İ2, M2, M3/ edeyin L.
 887b. eyleyin: eyleyim K, İ2, M2, B / sōyleyim M3/ edeyin L.; dērseñ: dērsen M3.

888 - Dédüm senden utanup oldı ol yād²⁵¹
Yine sen söyle etsün bendesin şād

889 - Baña gelmez o sen söylemeyince
Bu derdüm aña şerh eylemeyince

890 - Dèdi hoş hatıruñ-çün söyleyim ben
Kamu maqdûrumı şarf eyleyim ben

891 - Ola kim raħm éde ol bî-mürüvvet
Sözümnden çıkmayup éde muħabbet

BU MAĞĀLE İ' TİZĀR ÉTDÜKLERİDÜR YĀRUMA

892 - Çü da' vet étdi bir ħālī mekāna
Getürdi mā-cerāyı hep miyāna

893 - Elem çekme şağın sen dèdi benden
Yazıkdur gidiyor ol ādem elden

894 - Gözine uyhu girmez şubħ olunca
O senden fāriğ olmaz tā ölince

895 - Anuñ yoqdur saña ħiç sū-i qaşdı
Ġamuñla bağrına ol taş başdı

888a. utanup: utanur H.

²⁵¹ Bu beyit K ve S1 nüshalarında 887. beyit ile yer değıştirmiştir.

889a. o: ol İ3.; gelmez: bakmaz İ3, H, T, L.

889b. derdüm: derdim M1 /derdimi M3.

890a. söyleyim: söyleyin A2, İ3, M1, T, L / söyleyeyim K, S1, B. ; ben: - İ1, B. ; hatıruñ-çün: hatıruñ için M2.

890b. eyleyim: eyleyin A2, İ3, T / eyleyeyim K, S1, İ2, B. ; ben:- İ1, B.

892b. miyāna: biyāna K, S1 / beyāna M3. ; mā-cerāyı: sözleri M3. ; hep: cümle M3.

893a. Elüm: Elem İ3, L.; şağın sen dèdi: dèdi şağın ki H.

894a. olunca: olunca İ3.

894b. ölince: ölünce İ3.

895a. Anuñ yoqdur saña: Saña yoqdur anuñ M3.

895b. ol: - İ3, T.

- 896 - Saña şol deñlü étmişdür muhabbet
Yoluñda ölmek aña ‘ ayn-ı ‘ izzet
- 897 - Sen andan niçün édersin firârı
Anuñ hâli degüldür ihtiyârî
- 898 - Saña ne bize olur ne olursa
Senüñ derd-i gamuñla ger ölürse
- 899 - Saña ben n’eyledüm n’etdüm ne dedüm
Sizüñ aḥvâliñüz ben bilmiş idüm
- 900 - O gün kaşde muḳârin varmadum ben
Ḥicâb étme şaḳın şimden gerü sen
- 901 - Ele al ḥâtırın zinhâr kaçma
Bu râzı şaḳla hiç kimseye açma
- 902 - Yüri var öp elin tenhâdur evde
Ki yakmışdur firâḳuñ anı oda
- 903 - Sözüm tut yoḳ mıdur sîneñde imân
Aña raḥm étmeyen olmaz müselmân
- 904 - Nice bunuñ gibi sözlerle anı
Teselli étدی ol şâh-ı cihânı
- 905 - Éderken künc-i gamda nâle vü âh
Hemân-dem çıḳa geldi ol yüzi mâh

897b. ḥâli: elde M3.

898a. ne olursa: her n’olursa K, S1, İ1, B.

898b. -: ü İ1, İ2, M2, B.

899b. Sizüñ: Sizin M3.

900a. kaşde: kaşdın M3.

902a. evde: elde S1.

903a. sîneñde: göḳsünde M3 / hiç sende H.

903b. müselmân: müslümân İ3, M3, H / müslimân L.

904b. şâh: şâhı İ3. ; şâh-ı cihânı: rûḥ-ı revânı M3.

- 906 - Dèdüm *Elḥamdülillāh* ey melek-zād
Terahḥum édüp étdüñ bendeñi yād
- 907 - Şükür Mevlāya gün yüziñi gördüm
Şanasın nā-gehānī ḳadre érdüm
- 908 - Bıraḳma bendeñi gözden gönüldeñ
Ayırma bülbülüñ sen tāze gülden
- 909 - Tırup el ḳavşurup ḳarşumda ol ḥūr
Baḳup yüzüme étdi ḳalbi mesrūr
- 910 - Bu iḥsānı ki gördüm serverümden
Sürürümden hemān ḳalkdum yerümden
- 911 - Revā mı şāhum ayağ üzre tıra
Ḳuluñ küstāḥlık édüben otura
- 912 - Cülūs édüp müşerref eyle şadı
Şafāyile müşerraḥ eyle şadı
- 913 - Saña el ḳavşurup ḳulluḳlar édem
Ne kim fermān éderseñ aña gidem

-
- 906b. édüp étdüñ: étdüñ édüp K.; yād: şād K, S1, L. ; édüp: eyleyüp S2, M3. ; bendeñi yād: beni şād S2, M3.
- 907a. yüziñi: yüzüñi M2.
- 907b. Şanasın: Şanursın M3. ; nā-gehānī: nā-gehān bir M3.
- 908a. bendeñi: bendeni M3.
- 908b. bülbülüñ: bendeni M3.
- 909a. ḳarşumda: ḳarşuma K, İ3, H. ; ḥūr: meh K, S1, İ1, İ2, B. ; ḳavşurup: ḳavşup S1. ; Tırup: Durup S2, İ3, M1, L, M3, T. ; ol: o M3.
- 909b. étdi ḳalbi mesrūr: geldi ol şehen-şeh K, S1, İ1, B. ; ḳalbi: ḳalb M3, T.; yüzüme: yüzime H.
- 910b. ḳalkdum: tırdum M1.
- 911a. tıra: dura S2, M2. ; şāhum: şāhım İ3.
- 911b. édüben: édüp ol K, S1, İ1, B / édüp A2, İ2, İ3, T, L / eyleyüp M3 / édüp o tıra H.
- 912a. édüp: eyle S1, M3.
- 912b. Şafāyile: Şafā ile M3, H. ; müşerraḥ: müşerref M3.
- 913a. ḳavşurup: bağlayup K, S1, İ1, İ2, M2, B.
- 913b. éderseñ: édersen S1. ; kim: - İ3, H, T.

- 914 - Hicāb étme eyā ferhunde-aḥter
Mübārek ḥāṭıruñ söyle ne ister
- 915 - Eger seyr isteriseñ éldeyin ben
Saña maḥdūrımı şarf édeyin ben
- 916 - Nişār olsun yoluña cümle varum
Hemān sen gül şen ol ey gül-^ç izārum
- 917 - Bilürüm sevdiğim seyri severdi
İşitse seyri seyrāne iverdi
- 918 - Anuñ-çün her zamān seyre giderdüm
Gülüp oynadığımı seyr éderdüm
- 919 - Güzel başı ile étدی işāret
Dil-i ğam-dīdeme vèrdi bişāret
- 920 - Sevindüm şād-mān oldum be-ġāyet
Ki étدی ḳalb-i virānum ^ç imāret
- 921 - Bütün dünyāya şan şāh oldum ol dem
Ki bir dem baña yārum oldı hem-dem

914b. ḥāṭıruñ: ḥāṭırın M3.

915a. éldeyin ben: al gideyin K, A2, S1, İ1, M2, B, T / alup gideyim S2, M3 / eliñdeyin İ2, M1, L / ala gideyin H. ; seyr: - M3.

915b. ben: -K, A2, İ1, İ2, M1, M2, B. ; -: hep K, S1, S2, İ2, M1, M2, M3. ; édeyin ben: édeyim S2, M3 / édeyin M1, M2. ; maḥdūrımı: mālımı M3.

916a. yoluña: yoluñda K, S1 / yoluña H. ; gül-^ç izārum: şive-kārum M3.

916b. ey: - İ2.

917a. Bilürüm: Buyurdum İ1 / Bilürdüm İ2, İ3, M1, M2, M3, H, L. ; sevdiğim: sevdüğim M1, M2.

917b. iverdi: ézerdi H.

918b. oynadığımı: oynadüğını M2, B.

919b. -: ü M, M1, S1, T, L, A1, A2, İ1, İ2.

920b. Ki: Kim S2, İ3, M1, M3, H, L.

921a. şan: - M3. ; -: ben M3. ; yārum: yārim H:

BU MAĖĀLE İTİLĀF-I ‘ĀŞİK U MA‘ŞŪĖDUR

- 922 - Cihānda olmya bir böyle lezzet
Ki dil-dārile ‘āşık éde ülfet
- 923 - Olup pes vechi mirātına nāzır
Ėam-ı ‘aşkın hikāyet éde vāfir
- 924 - Tebessüm édereĖ yāri éde gūş
Nice étmeye baĖır-ı ‘aşĖ o dem cūş
- 925 - Nice yanmaya ‘āşık nār-ı ‘aşĖa
Nice olmaz o dem berdār ‘aşĖa
- 926 - Nice şabr édebilsün aña ādem
Çekerse Ėam degül yıllarca derd hem
- 927 - Kitāb-ı ‘aşkı yazmaz değme kātib
Kim evrāk içre şığmaz bu mekātib
- Ṭurre-yi Leylī çı dehem bā to şerĖ²⁵²
Çon to ezān silsile Mecnūn neī
- Tā neĖorī Ėovte be deryā-yı aşĖ
Ṭālib-i an gevh̄er-i meknūn neī

922a. olmya bir: olmayısar M, A1, İ1 / var mıdır bir M1.

923a. Olup pes: Pes olup K. ; vechi: vech S2, M1.

924b. étmeye: olmaz M3.; -: bu M3.

925b. berdār: bürād T.

926b. derd hem: der hem S2, İ2, İ3, H / her dem M3. ; degül: degil İ3.

927a. kātib: ‘āşık S2, M3.

927b. Kim: Ki K, S1,S1, M3, B. ; içre şığmaz bu mekātib: içredür vaşfı meşāşık S2. (S2 derkenarında tashih var)

²⁵² İki Farsça beyit sadece S2, T ve L nüshalarında bulunmaktadır. Beyitler T ve L nüshalarında 394. beyitten sonra yazılmıştır. L nüshasında yazım hataları vardır.

1. beyitin anlamı: Sana Leyla'nın saçını nasıl anlatayım
Zira sen, o zincirden dolayı Mecnun (olan kişi) değilsin
2. beyitin anlamı: AşĖ denizine dalmadığın sürece
O gizli inciye talip olamazsın

928 - Bu ŧi' r-i dil-pesendi ŧeyh-i Sa' di²⁵³

D y p ŧan v rdi murg-ı c na kaydı

929 - Nazar  t ehl-i ' aŧka olma c hid²⁵⁴

Yeter pes da' v -y1 ' aŧka bu ŧ hid

Can ned red her ki c n niŧnist²⁵⁵

Teng-i ayŧ est an ki bostaniŧ nist²⁵⁶

Her kir ŧ retnebended sir-ı ' aŧk

ŧ reti dared veli c niŧ nist²⁵⁷

Ger dili d ri bi dilbendi bide

Z yi' ankiŧverki sult niŧnist²⁵⁸

K mr nan dil ki mehb biŧ hest

Nikbahtan ser ki s m niŧ nist²⁵⁹

 ŧik-ı derviŧ-i ŧ hib-aŧkr 

P diŧ h nend ger n niŧ nist²⁶⁰

Her kir  b m hr -y1 serhoŧest

Devletid red ki p y niŧ nist²⁶¹

M cer -y1 ' aklp rsidem zi-' aŧk

G ft ma' zulestuferm niŧ nist²⁶²

928a. Sa' di: Sa' d M3.

²⁵³ Beyit sadece S2 ve M3'te bulunmaktadır.

928b. D y p: Deg p M3.; kaydı: kayd M3.

²⁵⁴ Beyit sadece S2 ve M3'te bulunmaktadır.

²⁵⁵ Sa' di'nin bu gazeli sadece S2'de bulunmaktadır.

²⁵⁶ Sevgilisi olmayanın canı (da) yoktur. Bağı olmayan kiŧi geçim derdi yaŧar.

²⁵⁷ Her kim ki aŧk sırrını bulamazsa, (onun) cismi var ama canı yoktur.

²⁵⁸ Bir g nl n var ise bir g zele ver. Sultanı olmayan bir  lke berbat olur

²⁵⁹ Sevgilisi olan g n l mutludur. Berbat olan baŧ mutludur.

²⁶⁰ Aŧk sahibi bir derviŧ, ekmeği olmasa da padiŧah diye adlandırılır.

²⁶¹ Her kim ki bir ay y zl  ile vakit geçirse, sonsuz bir servete sahiptir

²⁶² Akıl meselesine aŧkı sordum. O serbest kalmıŧ, umutsuz (haldedir dedi)

Hane zindānestu tenhā-yı źilāl
Her ki çun Sa^c di Gülistāniş nist²⁶³

930 - Şu hālet kim ola ol zevke dāir²⁶⁴
Nice eş^c ār ēde şî^c riyle şā^c ir

931 - Sözüüm yoķ bî-mezāķa pes o dursun²⁶⁵
Mürāyî mülzem olmazsa ķo dursun

932 - Ferāgat ēt yeter ķo ķil ü ķālî
Ķoma elden yine sen ḥasb-i ḥālî

BU MAĶĀLE YĀR İLE SEYRĀNİMİ EYLER BEYĀN

933- Bizi bāğına bir dost ētdi da^c vet
Dēdüm ben dağı n'ola cāna minnet

934 - Dēdi her kimi isterseñ bile al
Eger ḥazḫ ēderiseñ gece de ķal

935 - Alup üç oğlumı dördüncisi ol
Seḫerden eyledük niyyet tıutup yol

936 - Üçi cānum biri cānānum idi
Göñül tahtında ol sultānum idi

937 - Bu idi peylerince iftiḫārum²⁶⁶
Öñümde rehber idi çār-yārum

²⁶³ Sadi gibi Gülistan'ı olmayan, ev zindanında yalnız kalmış gibidir.
²⁶⁴ Beyit sadece S2'de bulunmaktadır.
²⁶⁵ Beyit sadece S2'de bulunmaktadır.
932a. ēt yeter: ķıl yine K / ķıl yeter S1, İ1, B.
932b. ḥasb: ḥasb ü A1. ; yine: gine M3.
934a. kimi: kim H.; isterseñ: ister iseñ H.
934b. ēderiseñ: ēdersen M3.
935b. eyledük: eyleyüp K, S1, M3. ; tıutup: dutup H, T, L.
²⁶⁶ Beyit M3'te bulunmamaktadır.
937b. öñümde: öñümce M, A2, S1, M2, H, T.

- 938 - Dili memnūn ēderdüm bu söz ile
Sitārem baqđı bugün dört göz ile
- 939 - Hūdā ‘ ömrüñ dırāz ētsün hemīşe²⁶⁷
Hasūduñ ‘ ömrün az etsün hemīşe
- 940- Olursañ ger haqīkat üzre bāşir²⁶⁸
Vücūdumda bulurđıçār ‘ anāşır
- 941 - Çün oldı baña hem-rāh ol yüzi māh
Şan oldum rub^c -ı meskūna o gün şāh
- 942 - Bu dördi rükn idi cismüm evine²⁶⁹
Hemīşe şağ olalar cān sevine
- 943 - Dolaşurlardı dört yanımı dördi²⁷⁰
Şafāsından dil ü cān bunı dērdi
- 944 - Alup bu körpe kızıları pīşe
Bu Dāi rāi-veş gütsün hemīşe
- 945 - Ki bunlardur sürür-ı qalbe bā^c iş²⁷¹
Zarār ērgürmeye gerek havādiş

938b. gözile: gözümle İ3. ; bugün: kez M3. ; baqđı: baqmadı H.
²⁶⁷ Beyit sadece S2’de bulunmaktadır.

²⁶⁸ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

940b. bulurđı: bu idi K, S1, B.

941b. gün: dem İ1, S1, K, B, M2 / ān S2.

942a. cismüm: cānum S2. (S2’de kelimenin altında tashihi var.)

²⁶⁹ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

943a. yanımı: yanum bu K, S1, İ1, İ2, M2 / yanı İ3, H, T. ; Dolaşurlardı: Dolaşurlar idi İ3, T, L.

²⁷⁰ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

943b. dērdi: vėrdi A2.

944a. bu: -M / bir H. ; kızıları: kızılarımı M.

944b. rāi-veş gütsün: dā^c mā gülsün M3.

²⁷¹ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

946 - Güle oynaya kaç^ç êtdük menâzil
Varup dost bâğına olduğ çü nâzil

947 - Bize ol yâr-ı gârum êtdi iqbâl
Êdüp ta^ç zîm ü tekrîm birle hoş hâl

BU MAĞÂLE BÂĞ-I MA^ç HÛD AŞLINI EYLER BEYÂN

948 - O bâğuñ işit imdi benden aşlın
Saña taqrîr êdem pes bâb u faşlın

949 - Dedem tapulamış sâbıkda bir dağ
Anı ğars êdüp êtmiş bir güzel bâğ

950 - Anuñ içinde envâ^ç -ı yemişi²⁷²
Diküp tâ êde evlâdile ^ç ayşı

951 - Bizüm idi dedem sağ iken ol bâğ²⁷³
Olupdı o zamân tağ üzeri bâğ

952 - Eb ü ceddüm hayâtda iken ol dem
Ne demler êtmiş idi anda dedem

953 - Şabâvet ^ç âlemi idi ol eyyâm
Mürür êtmişdi soñra nice â^ç vâm

946a. oynaya: oynayı İ3, M3.

946b. olduğ: ol dem M3.

947a. yâr-ı gârum: yâgârum M.; evvel: ol İ1.

947b. ü: - M3. ; birle: ile M3.

948a. imdi: - M3.

948b. u: - İ3, M3. ; êdem pes: êdeyim M3.

949a. Dedem: Didem A2. ; dağ: bâğ S1, M3.

949b. ğars: ^ç izzet H. ; bir: - H.

950a. içinde: içine A2, S1, İ1, İ2, M2.

²⁷² Beyit T ve İ3'te bulunmamaktadır.

951a. dedem: didem İ2. ; sağ: tağ M2.

²⁷³ Beyit H, T ve İ3'te bulunmamaktadır.

951b. o: ol K, A2, S1, S2, M1, M3. ; Olupdı: Olupdur M3. ; tağ: dâğ M3.

952b. Ne demler: Kudümler K, S1, İ1, B; dedem: dem dem S1, İ2, İ3, M2, H, T. ; êtmiş idi: êtmişdük S2, İ3 / êtmiş M3. ; anda: bâğda M3 / bunda H.

953a. ol: o M3.

953b. â^ç vâm: eyyâm İ3, M3.

954 - Dedem ʿazm ʿetdi çün dār-ı beķāya
Fenā dünyāda kim ķaldı beķāya

955 - Budur aşlı ki dēdüm ey yüzi ağ
Şatıldı gitdi elden ele ol bāđ

956 - Bile olmađile ol ħūrī heyʿet
O gün olmışdı ol bāđ bāđ-ı cennet

957 - Țarāvet üzre idi gül-ʿizārı
Ėderdi bülbulü yā nice zārı

958 - Nice dil ʿetmesün āh ü figānı
Ki seyr ʿetdükde ol ğonce-dehānı

959- Kim etmezdüñ baña her-giz ʿitābı
Göreydüñ ol cemāli āfitābı

960 - Pür idi bāđuñ içi mīve ile
Dērerdi gül-ʿizārım şīve ile

961 - Dēdüm oluñ bugün ħidmetden āzād
Gülüñ oynañ oluñ siz ħurrem ü şād

954a. Dedem: Didem İ2, M2.

954b. Fenā: Fenāda S1.; dünyāda: dünyede S1.

955a. ki: - M3.

956a. olmađ ile: olmađla M2, M3.; ħūrī: bāđ L.

956b. bāđ-ı cennet: baña cennet M3. ; bāđ: - B.

957a. Țarāvet: Tarāvet M3.

957b. yā nice: yanınca S1 / āh ile M3.; bülbulü: bülbul M3, T.

958a. dil: ol K.; āh ü figānı: āh ile zārı M3.

958b. ʿetdükde: ʿetdükçe M3, H.; ğonce: ķonca M3.;seyr: şabr L.

959a. ʿetmezdüñ: ʿetmezdi İ2, M2 / ʿetmezdin M3.

959b. cemāli: cemāl M2.; Göreydüñ: Göreydin M3.

960a. ile: idi İ1.

960b. Dērerdi: Dururdu S2 / Vēirdi İ1 / Derer idi M3.

961a. ħidmetden āzād: - A1.

961b. siz: tek M, A2, S2, İ2, M1, M2, H / - İ1, M3, B, T. ; ħurrem ü şād: ğamdan āzād S2. ; -: hem İ1, B. ; oynañ: oynan M3. ; ü: - M3, B, İ1.

962 - Hemān-dem ħid(z)mete bel baġladum tēz
Odun cem^ʿ édüp étdüm âteşi tēz

963 - Müheyyā eyledüm envā^ʿ -ı ni^ʿ met
Şu deñlü oldu kim yiyene minnet

964 - Kebāblar çevrilüp bişdi yetişdi
Dédüm birine gelsünler yetişdi

965 - Şalā ét acıġan gelsün miyāne
Şoġumasun bişirdüm yāne yāne

966 - Yine dédüm benüm bu ġara baġtum
ʿ Aceb bir iş geçer mi yāre baġtum

967 - Sitārem vère mi eyā bugün el
Şunam yārum ile bir sofraya el

968 - Cihānda ʿ aşıkuñ olmaz murādı
Ķalur mı yanmasa bugün bu şadı

969 - Gelüp meydāna sofra ġondı ni^ʿ met
Yerin yerin otırdılar mürettep

970 - Ne görsem gelmedi ol şive-kārum
Derūnumdan hemān-dem ġopdıcānum

962b. édüp étdüm âteşi: eyledüm âteşi étdüm M3. ; Odun: Odi zen H.

963a. ni^ʿ met: ziyet S1. ; envā^ʿ : bir sofra M3.

963b. yiyene: yabāna A1, İ1. ; Şu deñlü oldu kim yiyene minnet: Ki envā^ʿ -ı ni^ʿ am birle mürettep H.

964b. birine: yèrine S2. ; Dédüm: Dédim H.

965a. acıġan: acıġan H.

965b. Şoġumasın: Şovumasın A2, S2, İ3, M1, H, T, L. ; bişirdüm: bişirdüm M3, H.

966a. dédüm: dèrdüm İ3, M3, H, T, L.

966b. iş: söz İ3.

967a. sitārem: sitāre A1. ; eyā: ʿ aceb M3.

968b. Ķalur: Ķılur M3, A1, A2, T, M.; yanmasa bugün bu: yanına bugünüñ M3 / yanıma bugünüñ H / yanıma bugün B, T.

970a. şive-kārum: şive-kārum H.

970b. cānum: zārum M, A1, A2, S2, İ3, M1, H, T, L.; Derūnumdan hemān-dem ġopdı cānum: Hemān ġopdı derūnumdan zārım M3.

- 971 - Oturmuş bir bucağda ol perî-veş
Görüp anı gönül oldu müşevveş
- 972 - Çağırdum el yanında adı ile
Unutduñ yemegi sen şâdi ile
- 973 - Acıkmayup oyuna toymaduñ mı
Döşendüğini sofraya duymaduñ mı
- 974 - Bu da' vet ile gelmeyince yârum
Hemân-dem kalmadı dilde qarârum
- 975 - Dédüm ben göreyim ne oldu hâdiş
Ta' âma gelmemeğe ola bâ' iş
- 976 - Varup yanına dédüm ey şeker-ğand
Yemek yemeğe içdüñ mi bugün and
- 977 - Eger incindüñ ise baña şâhum
Nedür bildür benüm cürm ü günâhum
- 978 - Dilerseñ sofraya oturmayam ben
Oğullarım ile gel bile otur sen
- 979 - Ta' âma küsme gel eyü degüldür
Benüm bu kalb-i maḥzûnımı güldür

972a. Unutduñ yemegi sen: Unutduñ mı yemegi M3.
972b. şâdi: şâd H.
973a. toymaduñ: doymadın M3, H.
973b. Döşendüğini: Döşendi M3, H. ; -: yemek M3 / sen H.
974a. yârum: yârim H.
975a. göreyim: göreyin S2, İ3, M1, H, T. ; ben: bir H.
975b. ola: n'oldu K, S1, İ2, M2, M3, H. ; gelmemeğe: gelmeme ne H.
976a. şeker-ğand: şeker-ğand S2. ; yanına: yayına İ2. ; dédüm: dédim H.
977a. incindüñ ise: incindünse M3 / incindün ise H.
977b. bildür: bilmem S1. ; şâhum: pâdişâhum İ3. ; cürm ü günâhum: cürmüm günâhum M3.
978a. Dilerseñ: Dilersen M3.
978b. Oğullarımla: Oğullarım ile K, M3.; gel: -K, İ2, M2, M3. ; gel: - B.
979b. maḥzûnımı: maḥzûnımı M2.

- 980 - Ne cevruñ var ise ét baña şoñra
Bunuñ kaçın dèyüm ben saña şoñra
- 981 - Sebebdür bu begüm ifşâ-yı rāza
Şaқın vèrme vücudı böyle nāza
- 982 - Seni çok sevdiğim ta' yib éderler
Ki geçmez hā'cesinüñ sözi dèrler
- 983 - Senüñ-çündür begüm bugünkü seyrān
Beni étmek revā mı böyle hayrān
- 984 - Güzel başuñ için olsun efendüm
Қabül eyle benüm redd étme pendüm
- 985 - Şorarlarsa cevābum yok dèmege
Baña küs sevdiğim küsme yèmege
- 986 - Sözümi redd édüp gelmez iseñ sen
Ne diyem yā varınca anlara ben
- 987 - Hemān-dem bendesinden çevirüp rü²⁷⁴
Dèdi biñ şive ile ol cefācū
- 988 - Şudā'ı var anuñ yèmek yèmezdi
Ne an kim yèmege ol yok dèmezdi

980a. cevruñ: cevrin M3.

980b. kaçan: aşlıñ M3.

981b. vücudı: vücuduñ M3.

982a. sevdiğim: sevdüğüm İ3, M1 / sevdiğime M3.

982b. geçmez: çekmez S1.

984b. benüm: beni M3.

985b. sevdiğim: sevdüğüm M1.

986a. sen: - M3.

²⁷⁴ Beyit sadece İ3, M1, S2, H, T, L ve M3'te bulunmaktadır.

988a. -: için M3.

988b. kim: ki S2, M1.

- 989 - Şu deñlü ağladum olmadı göñli
Nenüñ aşımı ister diñle göñli
- 990 - Eşer étmedi söz ol kalb[i] taşā
Şovuğ şu dökdi ol dem pişmiş aşā
- 991 - Ne deñlü étdüm ise ben niyāzı
Beş artuğ eyledi ol baña nāzı
- 992 - Yürek qopdı ağızda qalmadı dād
Ağızda dād qor mı böyle bī-dād
- 993 - Sözümi tutmadıçünkim o seng-dil²⁷⁵
Beni çoğ étdi ol me'yūs [u] teng-dil
- 994 - Gelüp anlara dēdüm siz édüñ nūş
Qoñ anı kim mizācı olmamış hūş
- 995 - Varup her birisi tekrār-be-tekrār
Çağurdular aña söz étmedi kār

BU MAQĀLE KENDİMİ LEVM ÉTDİGİM EYLER BEYĀN

- 996 - Dēdüm ol demde kendi kendüme ben
Neler çekseñ gerek eyā dağı sen
- 997 - Qıyās étme göñül bu saña nāzdur
Özin azan kişiye bu da azdur

990a. söz ol: ol söz S1.
990b. Şovuğ: Şoğuş M, İ1, M3, A1, S2.; ol: o A2, İ1, İ3, M, K.
275 Beyit M3'te bulunmamaktadır.
993a. tutmadı: dutmadı İ3, H, T. ; kim: - İ3, H, T. ; o: ol İ3, M3.; Sözümi: Sözümi H.
993b. çoğ: çüñ A2, İ1, İ2, İ3, M2, H. ; çoğ étdi ol: étdi o dem S2, M1.
994a. dēdüm: dēdim H.
994b. Qoñ: Qon M3.
995a. -be-: u K, S1, S2, İ2, İ3, M2, H, T. ; birisi: biri M3.
995b. Çağurdular: Çağırdılar M3.
996a. kendi: kendü İ2, İ3, M1, M2, M3, B, T.
996b. çekseñ: geçsüñ K, S1 / çeksen M3. ; eyā: ' aceb M3.
997b. Özin azan kişiye bu da: Yolında azana bu dağı İ3, H, T, L.; Özin: Qoca M3.

998 - Güzel sevmek senüñ neñe gerekdi
Gerekse şaqla busırrı gerekdi

999 - Belâ eksük degüldür hiç başuñdan
Kaçarlar işte gör hâzır aşuñdan

1000 - Êder halkuñ yanında seni ma' yüb
Olursun Haqq katında dahı mahcüb

1001 - Yaratmış gökde ol Mevlâ melekler
Êderlermiş bular Haqdan dilekler

1002 - Mecâzî ' aşık êrmeye murâda
Ola derd ü gamı her-dem ziyâde

1003 - Ne çâre elde olsa ihtiyârum
Bırağurdum kaçup dâr ü diyârum

1004 - Ki yoqdur zerre deñlü şabre tãkat
Hayâtumda degül mümkün ferâgat

1005 - Ola çün mübtelâ bir derde insân
Yine Haqdan olur olursa dermân

1006 - Habîbüñ hürmeti-çün yâ ilâhî
Kişi nefse uyup azmaya râhı

998a. gerekdi: gerekdür M3.

998b. şaqla bu: şaklamaq M, M2, A1, A2, İ1.

1000a. Êder: Êdüp K. ; ma' yüb: mahcüb İ3, M3, H, T, L.

1000b. mahcüb: ma' yüb İ3, M3, H, T, L.; katında: yanında İ3, M3, H, T, L.

1002a. êrmeye: êrmesin M3.; mecâzî: mizâcî M2.

1002b. ü: - İ2, M2.

1003a. İhtiyârum: İhtiyârım H.

1003b. Bırağurdum kaçup dâr ü diyârum: Bırağur da kaçardum hem diyârum M3.

1004b. Hayâtumda: Hayâtumdan İ2, İ3. ; mümkün: mümkün İ3.

1005a. mübtelâ bir derde: bir derde mübtelâ M3.

BU MAḲĀLE KAṬ' -I ÜMİDÜMDÜR OL DİL-DĀRDAN

- 1007 - Çü gördiler ki gelmedi o ḥūni
Getürdiler o dem ortaya ḥā-nı
- 1008 - Yenildi vü içildi ḳalmadı aç
O şeh-bāzı tıttup nāzı ḳodı aç
- 1009 - Ne çāre çün ayrılmadı yerinden
Aña hişşe ḳodılar her birinden
- 1010 - Temām oldı ne var ise ziyāfet
Benüm de pāyıma düşdi ḳasāvet
- 1011 - Édüp ol yār-ı ğārumla vedā' ı
Yola düşdi teessüfle bu Dā' ı
- 1012 - Seherden ḳanı şol şādān gelişler
Ḳanı ol oynayışlar ol gülüşler
- 1013 - Nedür ya şimdi bu maḥzūn gidişler
Melāmetler nedāmetler édişler
- 1014 - Gör imdi zevḳini bu dehr-i dūnuñ
Bulunca cānını alur zebūnuñ
- 1015 - Begüm yoḳdur bu dūnyānuñ vefāı
Ne ān ola bir oğlanuñ vefāı

1007b. ḥā-nı: ḥūni S2, İ3, M3, H, B, T, L.

1008b. tıttup: dutup L, T.

1009a. çün: çünki K, S1, İ1, İ2, H, B, M3.; ayrılmadı: arılmadı M1.; çün ayrılmadı: ayrılmadı çün H.

1009b. ḳodılar: ḳodular M3, H.

1011a. ğārumla: ğār ile H.

1012a. şol: ol İ3. ; Seherden: Seherde M1.

1012b. ol oynayışlar ol gülüşler: o oturuşlar o duruşlar M3. ; gülüşler: duruşlar H.

1013a. maḥzūn: maḥsūn M3.

1014a. zevḳini: zehrini K, İ2.

1015a. vefāı: şafāı K. ; Begüm: Begim H.

1016 - Ne zevk ü ne şafâ ne 'iş ü şādān

Cihān oldı o gün başuma zindān

Kes mebādā der cihān hergiz giriftār inçonīn²⁷⁶

Ne zi bahtem rū-yi yārī ne zi yād ümmīd-i loṭf

Āh-ı men çunbaht ān cünān yār inçonīn

1017 - Êderdüm kendi kendimle nizā'ı

Cevābuñ ne suāl olduḡda Dā'ı

1018 - Yeter ey 'abd-i āsī ḡalb-i ḡāsī

Zihī ḡüsrān bu mıdur ḡaḡ-şināsī

1019 - Revā mıdur bu işler saña ey şüm

Hevāya uyup olmaḡ böyle mazmüm

1020 - Ḳanı ey dil oḡumaḡ ḡanı yazmaḡ

Düşer mi saña bu kırkından azmaḡ

1021 - Êderdüñ tazeligde zühd ü taḡvā

Ḳocalıḡda bu mıdur kār-ı aḡvā

1022 - Niçün tıtduñ ḡulaḡ 'avrat sözine

Niçün açduñ ḡözüñ oḡlān yüzine

1016a. - : vü M.; ü: - M3.

1016b. başuma: başıma M3.

²⁷⁶ Farsça üç mısra sadece S2'de bulunmaktadır.

1. mısranın anlamı: Cihanda kimse böyle tutsak olmasın.

2. mısranın anlamı: Ne bahtımda bir dost yüzü ne de gönülde iltifat ümidi var.

3. mısranın anlamı: Ah'ım gibidir. Talih böyle/başka; yar şöyle/başkadır.

1017a. kendi kendimle: kendü kendümle İ2, İ3, M1, M2, T, L / kend kendüme H.

1018a. ḡalb: ḡalbi S2.

1018b. Zihī: Be-hey: M, A1. ; ḡüsrān: ḡüsrāmñ H.

1019b. uyup: düşüp M3/ oldı L.

1020b. kırkından: kırkında İ2, M1, M3, B. ; bu: hiç M3.

1021b. kār: ḡavl S1.

1022a. tıtduñ: dutduñ İ3, L.

- 1023- Niçün vërdüñ göñül taze civāna
Niçün fāş eyledüñ rāzuñ cihāna
- 1024 - Çün olduñ ey göñül bu ‘aşka mağlūb
Helāk étse revādur cevri-i mağbūb
- 1025 - Şoñun fikr étmeyüp ‘aşık olan dūn
‘ Aceb midür olursa hāli mağbūn
- 1026 - Bu baħr-ı ‘aşka düşse tā ki insān
Hālāş olmağa yoğdur hergiz imkān
- 1027 - Eger ma‘ şūğ éderse āşināyı²⁷⁷
Çeker ol ka‘r-ı baħre āşināyı
- 1028 - Vü ger dil-dār ile olmazsa ülfet
O dem pes ġarğ éder emvāc-ı fūrkat
- 1029 - Hābibūñ ġamda birdür mihr ü ġahrı
Gerek pür eyle aqvāl ile dehri
- 1030 - Bu girdāba iyüsü düşmemekdür
Ki yoğdur şoñı bir ġurı emekdür
- 1031 - Velikin mümkin olaydı ferāgat
Kişi çekmezdi bu deñlü felāket
- 1032 - Muħağğak bil ki bu mekr-i ġudādur
Ėıyās étme sözüme yañlış edādur

1024a. göñül: ki sen K. ; Çün: Niçün M2.

1024b. étse: étmek M3.

1025b. mağbūn: ma‘yūb İ3.

1026a. tā ki: bir M3.

²⁷⁷ 1027-1034 arası beyitler sadece S2, M1, H, T, L ve İ3’te bulunmaktadır. 1027, 1030-1033, M3’te de bulunmaktadır. Bu bölüm S2 ve M1’de 1064’ten sonra başlamaktadır.

1031a. Velikin: Velākin M3 / Veli İ3.

1032a. mekr-i ġudādur: yañlış edādur M3.

1032b. étme: eyle M3.; sözüme: sözümi M3. ; yañlış edādur: mekr-i ġudādur M3.

- 1033 - Muḥabbet étse bir kes māsivāya
Düşermüş emr-i Ḥaḳla bu havāya
- 1034 - Aña Ḥaḳ çekdürürmüş bunca miḥnet
Ki ğayre étدیği için muḥabbet
- 1035 - Ki zirā ḳalb-i mü'min beyt-i Ḥaḳdır
Öğüt fehm eyle bu ma' nā adaḳdur
- 1036 - Ḳaçan rāzı olur fikr eyle sen de
Ki nā-maḥrem gör neler ḥānesinde
- 1037 - Ki bir taḫt üzre olmaz iki sultān
Olursa ger ḥarāb olur o evṫān
- 1038 - Ḥazer ét ikiden birde ḳarār ét
Biriñ yoluna maḳdūruñ nişār ét
- 1039 - Yeter bir ' abde bir ma' būd efendi
Sa' ādet diler iseñ tut bu pendi
- 1040 - Revā olmya bir fānī vüçūda²⁷⁸
Ola bu deñlü ādem dil-rübūde
- 1041 - Anuñ ne ḥüsni bāḳidür ne kendi
Ṭuta ' āḳil olan ādem bu pendi
- 1042 - Olupdur evveli murdār-ı nuṫfe
Olısar aḫiri ḳabr içre cīfe

1033a. bir kes: kişi M3.

1033b. Ḥaḳla bu: Ḥaḳ ile M3.

1034a. Ḥaḳ: Çoḳ S2. ; bunca miḥnet: çoḳ felāket M3. ; çekdürürmüş: çekdirür İ3.

1034b. étدیği: étدیği M1.

1037b. o: ol M1.

1038b. yoluna: yolna M1.

²⁷⁸ 1040-1064 arası beyitler sadece S2, M1, H, T, L ve İ3'te bulunmaktadır. 1040-1042, 1044-1054 arası beyitler M3'te de bulunmaktadır.

- 1043 - Olursañ ger ‘ izār-ı yāre mā’il
Ki bir dem haste olsa ola zā’il
- 1044 - Dil-i ‘ uşşākı alan sīne-i pāk
Derūnun fikr éderseñ ol da nā-pāk
- 1045 - Ter u tāze tütananı dem ola
O demler dağı gide bir dem ola
- 1046 - Şolısar gül cemāli ola pür-piç
Vérür mi dil aña ‘ āķil olan hiç
- 1047 - Muħabbet étmek aña ola bönlük
Anuñ ħüsni nedür bir iki günlük
- 1048 - Gümān ola bükile serv-ķaddi
Ĥazān ola dökile lāle ħaddi
- 1049 - Çözülüp düşe bir bir dürr-i dendān
Ne şekle giriser ol demde insān
- 1050 - Şusuzken ‘ arızı ābına diller²⁷⁹
Zuhūr éde yerinde ħara kıllar
- 1051 - Ne ħudretdür bu ħudret ét nigāhi²⁸⁰
Beyāz éde Ĥaķ riş-i siyāhi

1043b. Ki bir dem haste olsa: Ki nā-ħoş olsa bir dem H, T, L, İ3.

1044a. alan: olan H.

1044b. éderseñ: édersen M3. ; ol: o M3.

1046a. pür-piç: piç M3. ; Şolısar: Şola ol H, T, L, İ3.

1046b. dil aña: aña dil M3.

1047a. étmek: olmaķ M3.

1048a. bükile: büküle M3.

1048b. dökile: bükile S2 / döküle M3. ; lāle: la^c1 M3.

1049b. ol demde: olduķda S2.

²⁷⁹ Bu beyit S2’de bulunmamaktadır.

1050b. éde: ola M3.

1051a. ét: gör M3.

²⁸⁰ Bu beyit S2’de bulunmamaktadır.

1051b. éde: éder M3.; Ĥaķ: Ĥudā: M1.; -: ol M3. ; riş: müy M3.

1052 - Göñüller şayd éden ol çeşm-i ebrū
Dil-i ‘uşşâkı bend éden siyeh mū

1053 - Bir iki yıl geçicek bir nazār kııl
Olur ol da bayâğı bir qara kııl

1054 - Niçün mağrūr olur hūsne güzeller
Niçün vérür aña ‘uşşāk diller

1055 - Şonı çün böyle imiş hūsni anuñ
Niçün meftūnı ola ādem anuñ

1056 - Bu aḥvāli tefekkūr étse ‘uşşāk
Devādur dēr bu derd-i ‘aşqa ḥārraq

1057 - Hūsündendür kulūbe bunca şūriş
Hūsündendür bu deñlü şerr ü şūriş

1058 - Olupdur bu hūsni murğ dile dām
Niçe şāhı édüpdür bende-veş rām

1059 - Hūsündür eyleyen dānā-i bī-ḥūş
Hūsündür eyleyen bīnāyı medḥūş

1060 - Hūsündür āteş-i ‘aşkuñ vuḳūrı
Hūsündür eyleyen sūzān vücūdı

1061 - Efendi hūsni şiriñ māyesidür²⁸¹
Şiriñ hūrşid-i ṭab‘iñ sāyesidür

1052a. Göñüller: Göñül L.

1052b. éden: édüp İ3.; -: ol H.

1053b. ol: o M3.; qara: beyāz M3.

1055a. anuñ: abuñ H.

1056a. Bu aḥvāli tefekkūr étse: Tefekkūr étse bu aḥvāli H.; ‘uşşāk: ‘aşık S2, M1.

1058b. édüpdür: éder S2.

²⁸¹ Beyit M1’de bulunmamaktadır.

- 1062 - Ki zîrâ ‘aşk hüsni muḳtezîdür²⁸²
Hüsün ğam ile hüzni muḳtezâdur
- 1063 - Şoñı bu hüznuñ envâ‘ -ı belâdur
Belânuñ gâyeti vaşl-ı liḳâdur
- 1064 - Vişâlûñ âhîri hicrân olupdur
‘Aḳıllar bu işe ḫayrân olupdur
- 1065 - Dükenmez dersin ‘aşkuñ ḳîl ü ḳâlî²⁸³
Bilinmez baḫş ile ‘aşkuñ meâlî
- 1066 - Dênîlmez sözle bu fennüñ beyânı²⁸⁴
Bu ‘ilmi añlamaz Mollâ Gürâni
- 1067 - Nice fehm eylesünler bunı dilden
Sebaḳ oḳımayanlar hüsni-i dilden
Cemâl-ı ‘aşk ḳadîmist mâbaḳî muḫaddîş²⁸⁵
Maḫâl-i daḫl.....der-in muḫabbet
- 1068 - Efendi ḳışşadan ḫişşe demişler
Uyanlar nefsine ğuşşa yemişler
Bu deñlü sözleri‘aşk ehline hep cümle lâf olmaz²⁸⁶
Bu ‘aşkuñ yoḳ degil bir sırrı var lâ-büd güzâf olmaz

1062a. hüsni: hüsni K.

²⁸² Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1062b. hüzni: hüzni K.

1063a. hüznuñ: hüsnuñ M3.

1065a. dersin: ders İ2, M1, M2, H.

²⁸³ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1066a. sözle: söz ile İ2, İ3.

²⁸⁴ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1067b. Mollâ: Monlâ İ2, İ3, M1, M2, H, L.

1067b. oḳımayanlar: oḳımayınca H.

²⁸⁵ Beyit sadece İ3, T ve L’de bulunmaktadır. “Aşkın güzelliği çok eski(ye dayanmakta)dir. Geriye kalan....

1068b. yemişler: demişler M2.

²⁸⁶ Sadece S2’de bulunan bu üç beyit S2/39b’de derkenarda yazılmış.

Şıgmaz kitāb-ı ‘aqla sū’āl u cevāb-ı ‘aşk
Mümkin degil beyāna hisāb u kitāb-ı ‘aşk

Bu nağmesi éder bu toköz perdeden güzāf
Uymaz uşul-i muṭribe sākī rübāb-ı ‘aşk

1069 - Hidāyet eyleye Allāh u Hādī²⁸⁷

Ḥalāş éde bu maḥrūrü‘ l-fuādı

1070 - Gel ey Dāī koyup bu güft ü gūyı

Ḥikāyet ét yine ol mäh-rūyı

BU MAḤĀLE YĀRUMA DERD-İ DİLÜM İŞ‘ ĀR ÉDER

1071 - Yine bir gün o şūḥ-ı dil-sitāna

Niyāz étdüm nihānī yana yana

1072 - Dédüm ey kişver-i ḥüsnüñ emīri

Ḥalāş ét bend-i gamdan bu esīri

1073 - Çün étdüñ āl ile göñlümi teşḥīr

Revā mı şimdi luṭfuñ ola te’ḥīr

1074 - Édersiñ baña dünyānuñ cefāsın

Ḥarām étdüñ baña vaşluñ şafāsın

1075 - Senüñ ḥüsniñe ben vérdüm revācı

Benüm derdime étmezsüñ ‘ilācı

1069a. -: u İ1, İ2, M1, M2, B.

²⁸⁷ Beyit H, T, L ve İ3’te bulunmamaktadır.

1069b. maḥrūr: maḥzün M1. ; éde: eyleye M3.

1070a. ü : -K, İ2.

1070b. yine: gine İ3, H.

1071a. şūḥ: şive İ3.

1071b. nihāni: derüni İ3, M3, H.

1072b. Ḥalāş ét bend: Gel āzād eyle İ3, H, M3, T; gamdan bu: bu gamdan.

1074b. vaşluñ şafāsın: vaşl-ı liķāsın İ3 / vaşluñ liķāsın M3, H.

1075a. ben vérdüm: vérdüm ben M, A1, İ1, M1. ; ḥüsniñe: ḥüsñüñe İ3, M2.

1075b. étmezsüñ: étmezsün M, S1.; derdime: derdüme M1, T. ; -: sen M3.

- 1076 - Ruḥuñ gül-zārını ey nūr-ı dīdem²⁸⁸
Şuwardum gözlerüm yaşıyla her-dem
- 1077 - Ne deñlü cidd ü cehd êtdüm efendüm
Olnca tâ bu deñlü dil-pesendüm
- 1078 - Çü benden eyledüñ taḥşil-i ‘ irfān
Ferāmūş eylemez iḥsānı insān
- 1079 - Efendüm ḥā‘celiḳ şatmam saña ben
Revā mıdur bu işler baña senden
- 1080 - Seni sevmek ise şāhum günāhum
Niçün evvel rızā vêrdüñ a şāhum
- 1081 - Düşer mi sen şeh-i ‘ āli-cenāba
Bırakmaḳ bendeñi bu ıztırāba
- 1082 - Muḳaddem luḫf êderdüñ ey melek-ḫū
Niçün şimdi kaçarsın ey perī-rū
- 1083 - Beni redd êdeli şāhum nazardan
Açılmaz gözlerüm gerd-i kederden
- 1084 - Gel öldür bārī ḳurbān ola cānum
Ḥelāl olsun efendüm saña ḳanum
- 1085 - Gerekmez ‘ ālem içre böyle dirlik
Senüñle olmayunca göñlü birlik

288

Bu beyit M3’te bulunmamaktadır.

1076b. Şuwardum: Şulardum M, A2, H, M3 / Şıvardum İ3.

1077a. ü: - S2. ; cidd: cedd İ3.

1080b. a: ey İ3.

1081a. sen: Ḥaḳ L.

1081b. Bırakmaḳ bendeñi: Düşürmek bendeni M3.; Bırakmaḳ: Bırakmaz L.

1082a. melek-ḫū: cefā-cū M3.

1082b. perī-rū: pūr-‘ adū L.

1083b. -: ü İ1, B.; gerd-i: derd M3. ; gözlerüm: gözlerim H.

1084b. efendüm: efendi K.; efendüm sana: gel öldür bari M3.

1086 - ararum almadı g nd z ne gece²⁸⁹

Neye varur beg m bilmem netice

1087 - El ermez sen nih l-i nale eyvah²⁹⁰

Olup sen a-ı ua mive ive

1088 - Bil rsin n'eyd gin mas d senden

Ayaua y z m g z m s rem ben

1089 - Anula s kin olur 'au odı

Ki zir  yadı yandurdı v c d 

1090 - Nie bunu gibi y z bi kel m 

D d kden ora g  eyle pey m 

1091 - D di bir hefta aldı r z-ı 'iyde

ud   rg re ol yevm-i sa'ide

1092 - Beni eyle bug n mektebden  z d

 dem bayr m g ni ben de seni  d

1093 - D d m o sevdiğim c numa minnet

Veli avfum bu ki d meye firat

²⁸⁹ 1086-1134 arası beyitler L'de bulunmamaktadır.

1086b. beg m: onum M3.

1087a. ermez sen: ermezse K, S1. ; nale-ive: nale  h H.

²⁹⁰ Bu beyit M3'te bulunmamaktadır.

1087b. a-ı ua mive ive: ua nazır bu dil ey m h H.

1088a. n'eydiğin mas d: mas dum neyd g  K, S1,  1, B / bendein mas du S2 (S2 tashiinde "sevdiğ m mas dum" yazılı) / mas d n'eyd g n  2, M2. ; senden: sen  2, M2 ; n'eyd gin mas d: mas dun nedir M3.

1088b. y z m g z m s rem: y zimi s reyim M3.

1090b. pey m : bey n   3. ; eyle:  t H.

1091b. yevm: r z K, S1,  1,  2, M2, B.

1092a. bug n: beni K, S1.

1092b. ben de seni  d: seni dil- d M, A1.; bug n mektebden: mektebden bug n M3.

1093a. sevdiğim: sevdiğim M1, T.

1093b. ki: kim K, S1, S2,  2, M1, M2. ; bu ki: budur  3, T.; Veli avfum bu ki d meye: Dileg n olmaya orarum M3.

1094 - Nihānice édeydüñ merhābāy²⁹¹
Gözüme sürmek için hāk-ı pāyı

1095 - N'ola dēdi benüm ol nāzeninüm
Sevindürdi yine kalb-i hāzinüm

BU MAĞĀLE İNTİZĀR-I BĪ-MEĀLŪM VAŞF ÉDER

1096 - Gel imdi gör yine bu intizārı
Édüp bayrāma dek āhile zārı

1097 - Temennā eyleyüp qadr-i vişāli²⁹²
Gidüpdî dīdeden hā~buñ hayāli

1098 - Géceler uyumayup gün şayardum
Fırākı derdine dermān arardum

1099 - Şabāh olsa gezerdüm çār-sūyı
Ki şayed seyr édem ol māh-rūyı

1100 - Başumda hāk gözde yaş dil āteş
Hevāyile olup hālîm müşevveş

1101 - Ki çekdüm rûze-i hicrānı bir ay²⁹³
Vère 'iydiyye yüz sürmege ol pāy

²⁹¹ 1094-1169 arası beyitler M2'de bulunmamaktadır.

1095a. nāzeninüm: nāzenim H.

1095b. yine: benüm K, S1 / yine: o dem M3.

1096b. āhile zārı: hā~buñ hayāli İ3.(İ3 derkenarında tashihi yapılmıştır.); yine: gine M3.

1097a. vişāli: vişālūñ M3. ; eyleyüp: eylediñ H.

²⁹² 1097 ile 1098. beytlerin yeri İ3'te değiştirmiştir

1098a. gün: günler K, S1, B.; Gidüpdî: Gidüpdür M3.

1099a. çār-sūyı: çarşuyı S2, M3, T.; seyr: seyrüm M3.

1100a. Başumda hāk gözde yaş: Başum hāk u gözüm yaş u K, İ1. ; gözde: gözümde S2, İ3, M1, M3.; -: u B.

1100b. olup hālîm: gönül olup M3.

1101a. Ki: - S2.

²⁹³ Bu beyit M3'te bulunmamaktadır.

1101b. bendeye: 'iydiyye S2. (S2'de kelimenin altında tashihi yapılmıştır.)

- 1102 - Ğam-ı fırkatle dil olup remide²⁹⁴
Ne hâl ise hele erişdüm 'iyde
- 1103 - Gelüp ğam-hâneme tenhâ oturdum
Ğam-ı hicrânı göñlümden götürdüm
- 1104 - Biraz şeker kodum ol dem miyâna
Vërem ol tûti-i şirîn-beyâna
- 1105 - Gözüm yolda kulağum daqq-ı bâbda
Kaçan gelür dëyü dil ıztırâbda
- 1106 - Yërümden geh tırup geh otururdum
Bu sözleri dilüme getirürdüm
- 1107 - ' Aceb toğmaz mı bu günde sitârem
Bugün de mi görünmez mâh-pârem
- 1108 - Görüp kaşı hilâlin ol mehüñ tãm²⁹⁵
' Aceb étmez mi dil bugünde bayrâm
- 1109 - Bugün de eylemez mi merhabâyı
Yarın añmaz mı eyâ ol hudâyı
- 1110 - Bugün de mi yédürmez vaşl hâ'nın
Bugün de mi göre gelmez zebünün

1102a. olup: oldu M, A1, S1, İ1, M2.

²⁹⁴ Bu beyit M, A1 nüshalarında bulunmamaktadır.

1102b. erişdüm: yetişdüm M3 / erişdüñ

1103a. oturdum: oturdum H.

1104a. kodum: koyup K. ; kodum ol: getirdüm ben S1. ; şeker: sükker S2, B / şekker M1. ; ol dem: evvel M1.

1104b. beyâna: zebâna H.

1106a. tırup: tırur S1, S2 / durup İ3, T. ; Yërümden: Yërümde S2. ; otururdum: otururdum H.

1107a. toğmaz mı: toğmazdı S2/ toğmaz mı: doğmaz mı M3, T.

1107b. -: mi M3.

1108a. kaşı: kaşıñ K, S1, B.

²⁹⁵ Bu beyit M3'te bulunmamaktadır.

1109b. eyâ ol: bari M3 / yâ H.

1110a. vaşl: vaşf H.

1110b. zebünün: zebünüñ S1 / zebünün M3.

- 1111 - Cefā vü cevrine érmez mi pāyān
Bugün étmez mi bu giryānı ħandān
- 1112 - Éderken dil ile bu güft ü gūyı
Birisi étđi ħapudan ħapūyı
- 1113 - Ne görsem cümle-i ŧıbyān-ı mekteb
Birer birer el öpdiler müretteb
- 1114 - Gelüp bu ħayli ŧıbyān içre ol ŧāh
Hemān-dem toğdı tolandı olmāh
- 1115 - Dédüm yā Rab ne ħāletdür bu ħālāt
Ne idi ol geċüp giden ħayālāt
- 1116 - Düş ise uyĥ(k)usuz düş görilür mi
Ĥayāl ise aña ħiċ érilür mi
- 1117 - ŧihāb mıdur ‘aceb yā berk-i ħāṭif²⁹⁶
Dirigā olmadum her neyse vāḫıf
- 1118 - Taḫayyür içre mebhūt ħalmıŧ iken
Düşüp dil baĥr-ı ‘aŧĥa ṭalmıŧ iken

1111b. giryānı: maĥsūn M3.

1112b. Birisi étđi ħapudan: İçerü etđi birisi M3.

1113b. öpdiler müretteb: öpüp gittiler hep M3. ;Birer: Bir T.

1114a. ħayli: ħayl S2, M1.; bu: ol

1114b. ol: ċün M, A2, S2, İ1, M1, H, B, T / ċün ol A1. ; -: u İ1, İ2, İ3, H.; tolandı ol: baĥdı o yüzü M3.

1115a. ħālāt: ħālet K, S1, İ2, B.

1115b. ħayālāt: ħayālet K, S1. ; geċüp: gelüp S2, M1.; Ne idi ol geċüp giden ħayālāt: ‘Aceb düş mıdür yaĥūd ħāyalet M3.

1116a. düş: ħiċ M3.

1117a. ŧihāb mıdur: ŧihāb mıydı İ2, İ3, M1, H.

²⁹⁶ Beyit S2ve M3 nüshalarında bulunmamaktadır.

1117b. olmadum: olmadım H. ; her neyse: her ne ise T.

1118a. mebhūt: bi-ĥüş M3.

1118b. dil: hem K, S1, İ1, B. ; baĥr: baĥrına İ3. ; ṭalmıŧ: dalmıŧ İ3, H, T.

- 1119 - Érişdi āşinādan biri ol dem
Dèdi yāruñ ile olduñ mı hem-dem
- 1120 - Murāda vāşıl olduñ mı édüp ‘iyd
Bugün çoğdı mı karşıñdan o hūrşid
- 1121 - Elin ayağın öpdüñ mi o şūhuñ
Olup vuşlat şafā ètdi mi rūhuñ
- 1122 - Édersin ‘ālemüñ zevķini her ān
Bunuñ gibi nice bayrām ü seyrān
- 1123 - Çün olduñ ihtiyāruñla aña kul
Maħalldur her ne éderse saña ol
- 1124 - Senüñ ol bende-veş maħkūmuñ iken
Döge söge saña hid(z)met éder iken
- 1125 - Saña bu deñlü nāz ètmek revāmı
Olur mı hüsniñüñ ayā devāmı
- 1126 - Gözetmez mi ‘aceb ol haķķ-ı üstād
Huķūķ-ı sâbıķı ètmez mi hiç yād
- 1127 - Hiç ādem böyle bī-rahmı sever mi
Yolunda baş u cānın terk éder mi
- 1128 - Seni gör ķor mı ol ādem yerine
Ki sen ķorsın anı ādem yerine

1120b. karşıñdan: karşıñda K, A2, S1, S2, İ2, İ3, M1, H, B. ; çoğdı: doğdı İ3, T.
1121a. Elin: Eliñ H.
1123a. ihtiyāruñla: ihtiyārılıkda M3.
1124a. bende-veş: bende İ3, M3.
1124b. söge: döge A2.
1125b. hüsniñüñ ayā: hüsniñe aceb M3.
1126b. Huķūķı: Huķūķ S2, İ1, İ2.
1127a. böyle: öyle M, S1, S2, İ1, M3, B, T / eyle İ3.
1127b. baş u cānın: cān u başı K, S2 / cān u başın S1.; u: - M3.
1128a. gör ķor mı ol: ol ķor mı gör S1 / ķor mı gör ol H.; ol: hiç M3.

1129 - Gözüñde çün degül dünyā vü 'uqbā²⁹⁷
Deger mi ol değil dünyā vü 'uqbā

1130 - Hemān yā sen misin 'āşıq cihānda
Kişinüñ cānı biter mi yabānda

1131 - Sever mi ādem ol vaḫşi ğazālı
Éde her demde saña mekr ü ālı

1132 - Seni étdi mi bugün yoḫsa ḫoş-ḫāl
Olur misun yolunda yine pā-māl

1133 - Sever misin daḫı cān u gönülden²⁹⁸
Ferāğat étme misin sen o gülden

1134 - Éder misün daḫı bülbül-veş efgān
Olur mısın yine nālān ü giryān

1135 - Severseñ bārī sev bir nāzenīni
Saña étdürmeye āh ü enīni

1136 - Senüñ ḫadrüñ bilüp raḫm éde saña
Ḳul olursañ maḫaldur sen de aña

1137 - Güzel 'ālemde çün ḫūyı güzeldür
Sen anı şanma kim rūyı güzeldür

²⁹⁷ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1130b. biter: yiter T.

1131a. vaḫşi: çeşm İ3, M3, T.

1132a. bugün yoḫsa: yoḫsa şimdi K / bugün yoḫsa A2, S1, S2, İ2, İ3, B.

1132b. yolunda yine: yine yolında İ3, M3, H, T.

²⁹⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1133b. sen: pes M.

1134a. daḫı: yine M3. ; efgān: fiġān H.

1136b. maḫaldür: revādur İ3, T.

1137a. çün: çoḫ K, S2. ; ḫūyı: cūyı S2. ; 'ālemde çün: çün 'ālemde İ1.

1137b. rūyı: ḫūyı S2. ; anı: - İ1.

- 1138 - Güzellik çün olaydı naqş-ı şüret
Dağı zibā yazar naqqāş-ı şüret
- 1139 - Şu deñlü eyledi ta‘ rîz ü tevbîh
Kebāb êtdi yüregüm deldi çün siĥ
- 1140 - Êdüp nice bunuñ gibi kināye
Er iseñ gel tayañ imdi cefāya
- 1141 - Gelüp gitdigi vaqtin ol perî-ves
Ki ğamdan ‘aqlum olmışdı müsevveş
- 1142 - Yüzüm üzre düşüp bayılmış idüm
Bu geldükde henüz aylılmış idüm
- 1143 - Urup bu dağı yaram üzre yara
Ki mā’il olmayam ayruq o yāre
- 1144 - Ferāgat eyleyem sevmekden anı
Ĥalāş êdem elinden cism ü cānı
- 1145 - Anuñ baqmayam ayruq gül yüzine
Ĥulağum tıtmayam şîrîñ sözine
- 1146 - Kim ayruq olmayam pā-māl-i hicrān²⁹⁹
Ki selb ola gönüldeñ ‘aşq-ı cānān

1138a. olaydı: olupdur K.

1138b. yazar: yazarlar İ3, H / yaparlar M3.

1139a. eyledi: etti kim M3.;ü: - M3, T.

1139b. siĥ: şiş M3. ; yüregüm: yüregim H.

1140a. nice bunuñ gibi: bunuñ gibi nice İ3.

1140b. tayañ: dayañ A2 / tayan S1 / dayan S2, İ3, M3, H, T, L.

1141a. gitdigi: gitdügi İ2, İ3, M1, T.

1141b. Ki:- M3.

1143a. Urup bu dağı: Bu dağı urup S1. ; bu: o H.

1143b. ayruq: artuq M3.

1144b. elinden: elimden A2, T /elemden İ3, L.

1145b. tıtmayam: dutmayam İ3, T, L.; ayruq gül: artuq gün M3.

1146a. Kim: Ki İ1, İ2, H, B. ; ayruq olmayam: olmayam ayruq H.

²⁹⁹ Bu beyit K, S1 nüshalarında 1149. beyittir. Bu beyit M3’te bulunmamaktadır.

1147 - Göñül rāhat ola bî-‘aşk ya‘ni
Bedenden cān çıkar çıkmaz o ma‘ni

1148 - Hudā haqqı şu deñlü oldu eفزūn
Derūnum içre āteş didede ħūn

1149 - Çü beñzer āteşe ‘aşk pend bāda³⁰⁰
Naşihat ile ‘aşk olur ziyāde

1150 - Çü başdan aşdı deryā-yı muħabbet
Vücūdum ğarķa vērđi mevc-i mihnet

1151 - Gece-gündüz şu deñlü zār oldum
Ĥayātumdan daĥı bî-zār oldum

1152 - Ve ‘iyd oldu baña olmadı ol ‘iyd
Ba‘id oldu gözümde çün o ĥūrşid

1153 - Çün oldu iki hafta bedr-i māhum
Görünmedi baña gör imdi āhum

BU MAĤĀLE YĀRİ TA‘ZİR ÊTDİGİM EYLER BEYĀN

1154 - Gidüp bayrām gelüp āvān-ı mekteb
Yine cem‘ oldılar şıbyān-ı mekteb

1147b. o ma‘ni: o ya‘ni M3.

1148b. didede: dideden İ2 / dide İ3 / dide pür H.; Derūnum içre āteş didede ħūn : Naşihat eyledikce daĥı eفزūn M3.

³⁰⁰ 1149 ve 1150 numaralı beyitler L’de bulunmamaktadır.

1149b. ‘aşk olur: olur ‘aşk K.

1151a. -: çün H.

1151b. Ĥayātumdan: Vücūdumdan H.

1152b. gözümde çün: çü karşımda M3.

1153a. oldu: imdi K, S1, B.

1153b. āhum: şāhum H.

1154a. bayrām: - S1.

1154b. mekteb: müretteb S1, İ1.

- 1155 - Gözüm nûrı yine geldi yérine
Naẓar étdüm cemâl-i enverine
- 1156 - Derûnumdan gidüp cümle ẓasâvet
Dil-i bîmâruma érişdi râhat
- 1157 - Țurup ẓarşumda o şem^c -i münevver
Göñül pervâne-veş yaẓardı şeh-per
- 1158 - Firâkı gerçi yürekler delerdi
Velî bir baẓması dünyâ değerdi
- 1159 - Olup al al ü ağı hem ağ
Țurupdı şayd-ı ẓalbe kâküli ağ
- 1160 - Sebaẓ almağa geldükde huzâra
Éderdüm muşhaf-ı hüsnin nazâra
- 1161 - Yine geldi sebaẓ almağa ol hür³⁰¹
Dil-i ğam-dîde ol dem pür-nür
- 1162 - Oẓutdum dersini tekrâr u tekrâr
Ziyâde eyledüm cânını âzâr

1155a. yine geldi: geldi yine M3.

1155b. étdüm: édüp M1.

1156b. bîmâruma: bîmârıma H.

1157a. o: ol K, S1, S2, M1, H, T. ; Țurup: Durup S1, M1, M3, T.

1157b. Göñül: Gel A1. ; yaẓardı: baẓardı İ3, H.

1158a. delerdi: yaẓardı S2.

1159a. Olup: Olupdu K, A2, S1, S2, İ1, İ2, İ3, M1, H / Olupdur M3. ; al al: al ü al K, S1, İ3 / alı al A2, İ2, M1, H.

1159b. ağ: dağ A1, İ2, M3.

1160a. almağa: almaya M.

1160b. muşhaf: muşhafı S2.

1161a. oldu: ol dem M1.

³⁰¹ Beyit sadece S2, M1 nüshalarında bulunmaktadır.

1162b. cânını: cânımı A2, K, S1, İ1, İ2, M1, H, B, T / cânımı İ3.

- 1163 - Şu deñlü eyledüm aña cefāy³⁰²
Dédüm bayrām günü édüp şafāy
- 1164 - Unutmışsıñ göre fi'1-cümle dersüñ
Seni şimdi dögeyim mi ne dersüñ
- 1165 - Yapışdum kulağından tutdum anı
Çubuk alup ele korkutdum anı
- 1166 - Dédüm kaç gündür olmışsın yabānī
Bugün kalkmağ gerek bunuñ tabānı
- 1167 - Unutmuş buña öğretdüklerüm hep
Çubuk urmayacağ olmaz mü'eddeb
- 1168 - Dèdi çok sevdiğim ètmeyin ayruğ
Èdeyim tevbe sizüñ ola buyruğ
- 1169 - Dédüm èder iseñ bir dağı böyle
Dèdi èder isem n'eylerseñ eyle
- 1170 - Dédüm yandum elüñden ben senüñ āh
Dèdi ètmeyeyin estağfirullāh

1163a. Şu deñlü eyledüm: Çün ètdüm ben dağı S2, M1.

³⁰² Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1164a. Unutmışsıñ: Unutmışsın M, H. ; dersüñ: dersin H.; fi'1-cümle: fi'1-hāl L.

1164b. dögeyim: dögeyin M1, T. ; dersüñ: dersin H.

1165a. tutdum: dutdum A2, İ3, T, L.; kulağından: kulağına S1. ; Yapışdum: Yapışdım H.

1165b. alup: aldum İ3, M3, H, T.

1166a. olmışsan: olmuş bu M1.

1166b. Bugün: Bunuñ K.

1167a. buña: bunca M3 / buna H.

1168a. ètmeyin: ètmeyim K, S1, S2, İ2, B / ètmezem H. ; sevdiğim: sevdiğim M1.

1168b. Èdeyim: Èdeyin M, A2, İ3, M1, H.

1169a. èder iseñ: èder misin K, S1 / èderseñ T.

1170a. āh: şāh H.

1170b. ètmeyeyin: ètmeyeyim K, S1, İ2.; -: artıq M3.

- 1171 - Dédüm şākīlerüñ tutdı cihānı
Dédi bühtān éderler añma anı
- 1172 - Dédüm çok suçlaruñ var ben bilürüm
Dédi ‘afv eyle size yalvarurum
- 1173 - Dédüm kaçkı suçun ‘afv édeyin ben³⁰³
Dédi luř eyleyüp geç cümlesinden
- 1174 - Dédüm hoş öyle olsun aç göziñi
Éderseñ bir dağı tutmam söziñi
- 1175 - Tebessüm étđi gül yüzlüm olup şād
Vèrüp ders eyledüm kuşluğa āzād
- 1176 - Édüp bu deñlü haşmāne nizā‘ı
Tesellī buldı andan kalb-i Dāī
- BU MAĞĀLE ĀRZŪ-YI PĀ-BŪS-I YĀRDUR
- 1177 - Gel imdi gör yine divāne gönñlüm³⁰⁴
Dağı yāre olup pervāne gönñlüm
- 1178 - Yanardı gece-gündüz nār-ı ‘aşka
‘İlāc olmaz begüm bīmār-ı ‘aşka

1171a. şākīlerüñ: şekvācılar M3.; tutdı: dutdı İ3, T.

1171b. bühtān éderler: bühtāndır K, S1.; añma: inanma K / añmañ A2, İ2, İ3, M2, B, T, L.

1172a. var: - S1; Dédüm: Dédi L.

1173b. eyle: eyleyüp H. ; size yalvarurum: geç cümlesinden H.

1173a. kaçkı: kaçğı S2, İ2, M1, M2, B. ; édeyin: eyleyim S2, B / eyleyin M1. ; suçun: suçun İ1.
³⁰³ Beyit H’de bulunmamaktadır.

1173b. luş: ‘afv T.

1174a. göziñi: gözüñi İ2, M1, M2 / gözini M3 / günü H. ; öyle: eyle İ3, M1, T. ; aç: bu H.

1174b. söziñi: sözüni S1, İ2, M1, M2, H, T / sözini M3.; tutmam: dutmam İ3, T.

1175a. étđi: eyleyüp M3.

1175b. ders: dersin M3, H. ; eyledüm: édüp H.

1176b. buldı: oldı İ3.

³⁰⁴ Beyit M2’de 609. beyitten hemen önce yer almaktadır.

1177b. Dağı: Rūh S2, M1, H. ; yāre: yeter M3.

1178b. begüm: begim İ3, H.

- 1179 - Şuya bakmaq ile şusuz qanar mı
Şusuz kalan şusayanı kınar mı
- 1180 - Éderdi arzū dil pāy-būse
Naşib olmadı her-giz pāy-būse
- 1181 - Yeğ imiş yārini görmemek ādem
Görüp divāne olmaqdansa her-dem
- 1182 - Vêrüp naqd-ı dili her-dem hebāya
Göñül étmez qanā' at merhabāya
- 1183 - Dilüñ bu idi her-dem arzūsi
Niyāzıyla édeydi pāy-būsi
- 1184 - Kaçardı bülbülünden çün o ğonce
Harîş olurdu dil o kaçdıgınca
- 1185 - Yoğidi aña yāruñ hiç rızāsı
Hicābından idi anuñ ibāsı
- 1186 - Éderdüm her zamān aña niyāzı
Dêr idüm sevdiğim pek şakla rāzı

1179a. bakmaq ile: bakmağla A2, S2, M1, M2 / bakmağ ile B. ; şusuz: şusuz İ3.

1179b. Şusuz: Şusuz İ3, H.

1180b. olmadı: olmazdı İ3.

1181a. Yeğ imiş : Yeğmiş M, A1, M3, İ1, İ2, İ3.

1181b. her-dem: ādem S2. (S2'de kelimenin altında tashihi var.)

1182a. her-dem: dāim İ3, H, T, L.

1183a. bu idi her-dem: her-dem bu idi S1.

1183b. Niyāzıyla: Niyāz ile M3, H, B.; édeydi: édeydim M3.

1184a. çün: çü M, K, İ1, M2, M3, H. ; bülbülünden: bülbülünden İ3. ; çü o ğonce: ğonce-veş ol M3.

1184b. o: ol S1, İ2, M1, H, B, T. ; kaçdıgınca: kaçduğınca İ2, M1. ; olurdu: olur idi İ3, M3. ; dil o kaçdıgınca: aña bu dil M3.

1185a. aña yāruñ: yāruñ aña A1. ; Yoğidi: Yoğidi M3. ; aña yārun hiç: hiç aña yārun M3.

1185b. anuñ: yārin M3.

1186b. sevdiğim: sevdüğim İ3, M1, T.; -: pek M3.

- 1187 - Sürem ayağuna cānile yüzüm
Güzel başuñ için redd étme sözüm
- 1188 - Başuma hāk-ı pāyuñ tāk-ı ʿ izzet
Olurdu baña el vërse o devlet
- 1189 - Terahhum eyle bu cān-ı ʿ azīze
Ġamuñdan oldı cismüm rīze rīze
- 1190 - Ecel érüp müyesser olmaz ise
Cihānda dil murādın bulmaz ise
- 1191 - Édeler reh-güzāruñda mezārum
Başa pāy-ı şerifüñ cism-i zārum
- 1192 - Mezārum üzre biten her giyāhum
Ola daʿ vā-yı ʿ aşkuñda güvāhum
- 1193 - Hāzer ét āh-ı ʿ aşıkdan efendüm
Nażar ét bendeñe gūş eyle pendüm
- 1194 - Güzer ét ıalma bu rāh-ı cefāda
Yeter ét érmek isterseñ murāda
- Şikeste hātırem ey düst dilnevāzı kon³⁰⁵
Ki coz tu kes nekoned gevher-i şikeste dorost

1187a. Sürem: Sürdüm İ2.; ayağuna: ayağına

1188b. devlet: ferhat S1.

1190a. érüp: vërüp İ2.

1191b. cism: çeşm H.

1192a. biten: çıkan L.

1194a. cefāda: fenāda S2. ; ıalma bu rāh: ıalmañuz āh H.

³⁰⁵ Beyit sadece S2’de bulunmaktadır.

Beyitin anlamı: Ey dost! Kalbim kırık, hüznülyüm; gönüümü okşa. Zira senden başka kimse, kırık mücevheri tamir edemez.

1195 - Begüm olma igende hüsne mağrūr
Mağaldür eyle bu mağzūnı mesrūr

1196 - Bu deñlü nālişüm çün eyledi gūş
Yüzün döndürdi aña gülmedi hūş

1197 - Dèdi ol meclis-i hūsnūñ çerāğı
Efendi öpmege vèrmem ayağı

1198 - Dèdüm niçün bu deñlü nāz èdersin
Niyāzum gūş èdüp iğmāz èdersin

1199 - Dèdi hāşā bunı görmem revā ben
Ayağuma yüzüñi süresin sen

1200 - Dèdüm kaldı mı bende ‘ār u nāmūs
Revā olmaya ètmek pāyuñı būs

Ḥā~hem ez sevdā-yı pābūset nihem ser der cihān³⁰⁶
Pā be pāyet ser nihem yā ser der in sevdā kem

1201 - Bu deñlü sözlerimden almaduñ sen
Kime şekvāèdem eyvāh elüñden

1202 - Vücūdum nağdını vèrdüm aña pey
Niyāz ètdüm aña bir yıl pey-ā-pey

1195a. igende: bugünde M, A1, A2, T, M3. ; olma: olmaz İ3.; bugünde hüsne: şağın hüsne M3. ; Begüm: Begim H.

1196a. nālişüm: nālemi M3.

1196b. aña gülmedi: gülmedi aña M3, H / aña gelmedi L.. ; Yüzün: Yüzün H.

1197b. öpmege: öpmeye M3.; vèrmem: vermem M3.

1199a. bunı görmem revā: revā görmem bunı A1, S2.

1199b. yüzüñi süresin: süresin yüzüñi K, S1. ; Ayağuma: Ayağıma M3. ; -: gözün M3.

1200a. Dèdüm: Dèdi M2, H.

1200b. olmaya: olmağa M3.; pāyuñı: ayağın M3 / pāyumı H.

³⁰⁶ Beyit sadece S2’de bulunmaktadır.

Anlamı: Alemde, senin ayağını öpme sevdasıyla başımı feda edeyim. Attığın her adıma baş mı koyayım? Yoksa baş, bu sevdada az mıdır?

1202b. aña: tamam M3.

1203 - Sözü̇m kār étmedi añā muḥaṣṣal
Ki pāyı buse ol şeh vermedi el

1204 - Ümidüm kesdüm amma dil yeñilmez³⁰⁷
Yürekde yarası ‘ aşkuñ oñulmaz

1205 - Ki her gördükde ol şāh-ı cihānı
Bu teklifi éderdüm ben nihānı

1206 - Şu deñlü teşne olmışdum ayağa
Olup zār u zebün düşdüm tayağa

1207 - Yüzime baķmadı ol nice günler
Müsāvi oldı baña gece günler

BU MAḤĀLE VUŞLAT-I DİL-DĀRIMI EYLER BEYĀN

1208 - Yine tenhālayup ol serv-i nāzı
Yüzüm yere koyup étdüm niyāzı

1209 - Dédüm ey taht-ı dilde pādişāhum
Dağı gelmez misin inşāfa şāhum

1210 - Ayağum aldı ğam düşdüm tırurken
Ayağdan düşdi rühum cür‘ a-veş ten

1203a. muḥaṣṣal: pey-ā-pey S2. (S2’de kelimenin altında tashihi var.)

1203b. ol şeh: étmege M3.

1204a. yöñelmez: yeñilmez İ3.

³⁰⁷ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1204b. yarası: sı S1.

1205a. gördükde: gördükçe M1, M3, H, T, L.

1206a. Şu deñlü teşne: Şöyle mecbür H.

1206b. tayağa: dayağa M3.

1207a. Yüzime: Yüzüme İ3, M1, H, B.

1208a. serv: selvi M3.

1208b. étdim: édem T.

1209a. pādişāhum: pādişāhım İ3.; ey: ol M3.

1209b. şāhum: şāhım İ3.

1210a. tırurken: dururken İ3, M3, T.

- 1211 - Ne var ey meclis-i hüsnuñ çerāğı
 ‘Aṭā étseñ elüñle bir ayağı
- 1212 - Vişālüñ ni‘ metünden ey şeker-ḥāy
 Benüm de pāyıma düşmez mi bir pāy
- 1213 - Gelince orta yere ḳavl-i māzī
 Ḥabībüm çār ü nā-çār oldı rāzı
- 1214 - Göl oldı eşk-i çeşmüm ḳatre ḳatre
 Ol esnāda erişdi ‘ıyd-i fiṭre
- 1215 - Oturdum beyt-i āḫzānumda tenhā³⁰⁸
 Hemān-dem geldi cānum ferd ü tenhā
 Ey ḡubār-ı merkebet çeşm-i felekrā tütıyā³⁰⁹
 Ḥayr-i maḳdem merḥabā ehlen ve sehlen merḥabā
- 1216 - Yērümden ḳalkup ol dem étdüm iḳbāl
 Yüzüme ṭođrı baḳup étdi ḥoş hāl
- 1217 - Düşüp sürdüm yüzüm pāyına yārüñ
 Ḳomadum fırsatın yārıne yārüñ
- 1218 - Yüzüm sürdükçe yārün müzesine
 Yanardı āteş-i ‘aşḳ ile sīne

1212a. ni‘ metünden: ni‘ metüñden S2 / şufrasında İ3, M3, H, T.

1213a. -: ḳıl A1. ; Gelince: Gelicek İ3, H, T, L.

1213b. ü: - S2, M2. ; Ḥabībüm: Efendüm M3.

1214b. erişdi: erişdüm M3.

³⁰⁸ 1215-1218 arası beyitlerin yerleri İ1’de değişmiştir.

1215b. ferd: bana M3.

³⁰⁹ Beyit sadece S2’de bulunmaktadır.

Anlamı: Ey bineğinin (ayak bastığı yerin) tozu feleğin gözü için sürme olan (sevgili!). (Ey) gelişi hayırlı olan (güzel), merhaba; hoş geldin, merhaba.

1216a. ol dem étdüm: étdüm ol dem S2 / étdüm aña M3.

1216b. ṭođrı: doğrı T, L.

1217a. pāyına: ayağına M3.; yārüñ: yārüm M3.

1218a. sürdükçe: sürdükde İ3.; müzesine: ayağına M3 / yüzine H.

1218b. āteş-i ‘aşḳ ile: āteşine ‘aşḳla M3.

- 1219 - olumdan utup ol dem eyledi dr
Elümden ayağını aldı ol hr
- 1220 - Yapışdı dostum destiyle deste
şunup bir kağıdı destime beste
- 1221 - Ddm zd dp vrdn mi hüccet
Olnca ulun olmağ cna minnet
- 1222 - Ddi dp tebessüm ile pzş
Efendi al size ‘iydiyye bağşış
- 1223 - Ddm bana cemln hoş ‘ağdur
Gözüme hk-ı pyun ttiydur(?)
- 1224 - Gözüm seyr eyleyüp aşun hillin
Gönül ‘iyd tdi def‘ dp mellin
- 1225 - Fen dnyda bugün eyledüm ‘iyd
Beğ-yı dehre yoğdur nki mmd

BU MAALE HÜSN-İ DİL-DRUN KEMLİN VAşF DER

- 1226 - Gel imdi dinle bu sırr-ı nihnı
Diyem ol uğı-i şirn-beynı
- 1227 - arvet glşeninn sebze-zrı
Leğfet bğınn tze bahrı

1219a. dr: zr M, A1, A2, S2, İ3, M3, H, T, L. ; utup: dutup İ3, L. ; ol dem eyledi: tdi o dem M3.
1220a. Yapışdı: Yapışdum S2, M3, H.
1220b. destime: destme İ3, M1, M2, T / elime M3. ; dostum: destiyle H.
1221b. ulun: ulun M3.
1223b. Gzme: Gzime M3.
1224b. dp: tdi İ3. ; tdi: idi T.
1225b. Beğ: Beğsı M3.
1226b. beynı: dehnı İ3/ zebnı L.
1227b. tzebahrı: berk  nehrı L.

1228 - Göñül bustānınuñ serv-i revānı
Vücūdum şehrinüñ şāh-ı cihānı

1229 - Yeşiller giymiş idi gonçe-veş ol
Kim idi görüp olmaya aña kıl

Men besī ḥübān-ı  ālem dīdem em³¹⁰
Coz u der  ālem kesī kem didem em

1230 - Olupdı māh-ı ḥüsni bedr-i kāmīl
Henüz olmışdı onbeş yaşa vāşıl

1231 - Libās-ı sebz ile ol şāḥ-ı ṭübā
Begāyet olmışıdı ḥüb u zibā

1232 - Ne ḥāletdür ki Mevlā ḥüsñ ü ānı
Ki biñde bir kılına vërmez ānı

1233 - Bulunmaz sa y ile  ālemde üç şey
 Aṭāetmez anı her şaḥşa ol Ḥayy

1234 - Biri ḥüsñ ü birisi ḥüb-ı şavtdur
Biri dūnyāda anuñ salṭanatdur

1235 - Ėrilmez gūşış ile luṭf-ı Ḥaḥdur³¹¹
 Aṭāya şanma herkes müsteḥaḥdur

1228b. Leṭāfet bāğınuñ tāze bahārı A1.

1229b. olmaya aña: aña olmaya İ3.

³¹⁰ Beyit sadece S2'de bulunmaktadır.

Anlamı: Ben, dünya güzellerini çok görmüşüm; (fakat güzellikte) ondan başkasını görmemişim.

1230a. Olupdı: Olupdır M3.

1230b. Henüz: Münevver İ2. ; olmışdı onbeş yaşa: onbeş yaşa olmışdı M3.

1231a. şāḥ: ḳadd M3. ; sebz ile: sebzle H.

1231b. Begāyet: Ki gāyet M3.; u: - M3.

1232a. ānı: levni İ3.

1233b. anı her şaḥşa: kıluna anı M3.

1234a. ü: - K, S1, S2, İ1, M3, B. ; birisi: biri M, İ2, H, A1, A2. ; şavtdur: şūretdür H.

1235a. Ėrilmez: Bulunmaz İ3, H, T.

³¹¹ Beyit L, M3'te bulunmamaktadır.

1235b. herkes: herkez K, S1.

1236 - Ki maḥlūḳı olınca böyle aḥsen³¹²
Var imdi añla bundan ḥālīḳı sen

BU MAḲĀLE DEST-BŪS ĒDŪP VEDĀ^ʿ-I YĀRDUR

1237 - Görince murġ-ı dil uçdı elümden
Bu söz ol dem revān oldı dilümden

1238 - Gözüm nūrı ola ʿiydüñ mübārek
Maşūn éde ḥaṭādan Ḥaḳ tebārek

1239 - Hemīşe şolmaya verd-i cemālūñ
Ziyād éde Ḥudā her-dem kemālūñ

1240 - Temāşa eyleyüp sen gül^ʿ izārı
Édeyin bülbülūñāhıyla zārı

1241 - Hemān sen dünyāda ol şād u handān
Édersem rāzıyım ben āh u efgān

1242 - Bi'hamdi'llah cemālün gördüm ey māh
Vişālün ʿıydına érgürdi Allāh

1243 - Ölürsem ġam yémem şimden ġerü hiç
Muḳarrerdür ölüm çün er eger ġeç

1244 - Eli elümde idi çün bu sözde
Ayaġ üzre ṭururduḳ ikimüzde

³¹²

Beyit S2'de 45. beyitten sonra yer almaktadır.

1236b. añla bundan: bundan añla S1, S2.

1237a. Görince: Nice gör K, S1.

1237b. revān: şadır H.

1238a. ḥaṭādan: ʿaṭādan M1. ; Maşūn éde ḥaṭādan: Ḥaṭādan hıfz éde M3.

1239b. Ziyād: Ziyāde İ3, M3, H, L.; Ḥudā her-dem: her-dem Ḥaḳ M3 / Ḥaḳ her-dem H.

1240b. āhıyla: āh ile M2, B.

1241a. sen dünyāda: dünyāda sen K, A1, İ1, M1.

1241b. u: - S2.

1242b. érgürdi: érdirdi M3.

1243b. çün: - M3. ; Muḳarrerdür: Gelüp vaḳtim H.

1244b. ṭururduḳ: dururduḳ A2, İ3, M3, T. ; Ayaġ: Ayaġ M3.

- 1245 - Niyāz édüp dèdüm ey yüzi māhum
Cülūs ét devletile pādişāhum
- 1246 - ˆurup karşında ben hıd(z)metler edem
Ne kim fermān ederseñ aña gidem
- 1247 - Dèdi yođ hātruñ ma' mūr olsun
Oturmam giderüm ma' zur olsun
- 1248 - Elin būs eyleyüp sürdüm gözüme
Tebessüm eyleyüp bağdı yüzüme
- 1249 - Dèdi işmarladum sizi hūdāya
Veda' étđi çeküp el bu gedāya
- 1250- Hemān-dem taşra oldı kapudan yār
Gidüp ruğum bedenden kaldı ten zār
- 1251- Gidence bađa kaldum ol peri-rū
Gözüme oldı bu 'alem qarañu
- 1252- Düşüp zir ü zeber oldum zemīne
Yine başladı dil āh u enīne
- 1253- Gönül mađşūdını hoş bulmışidi
Şanasın düşde sultān olmışidi

1245a. yüzi: nūrı H.

1245b. ét: - İ1.

1246a. ˆurup: Durup A2, İ3, T, L.; ben: - M3.

1246b. kim fermān: fermān kim M3 / kim emr H, L. ; gidem: gideyim H.

1247b. giderim: gideyim H.

1248a. gözüme: yüzime M3.

1248b. yüzüme: yüzime M3.

1249b. étđi çeküp: édüp geçüp K, S1, S2 / édüp çeküp M2, M3, B. ; bu: ben M3.

1251b. Gözüme: Gözime M3.

1252b. başladı dil: dil başladı İ1.

1253a. bulmışidi: bulmışidim K, S2, İ2, M1.

1253b. olmışidi: olmışidim K, S2, İ2, M1. ; Şanasın: Şanursın M3.

- 1254- Gözümi açuben nā-gāh uyandum
Fıraķı āteşine yine yandum
- 1255- Dikildi göklere āh u fiġānum
Nice āh étmeyem ki gitdi cānum
- 1256- Çün étdüm rüz-ı hicrāne şümārı
Ne deñlü ağlamışdum zārı zārı
- 1257 - Tamam biñ gün olupdı çekdigüm ġam
Sürürumdan şorarsañ işte bir dem
- 1258 - Devām-ı ehl-i ‘aşķuñ ġazz-ı ‘îşî³¹³
Geçer tâkrîr édincedir lafz-ı ‘îşî
- 1259 - O biñ günde çekilen derd-i hicrān
Anuñ vaşfi degül maķdūr-ı insān
- 1260 - Anuñ her bir günü bir yıl ķadardur
Anuñ her vaķtı bir cāy-ı haķırdur
- 1261 - Anuñ zikri olupdur mūrîş-i ġam³¹⁴
Anuñ fikri éder hem ‘aklı dirhem

1254a. nā-geh: tā ki S2 / çünki H.

1254b. yandum: yandım H.

1255a. u: - S2.

1255b. ki: kim S2, İ2, M2, M3, H, T.

1256a. étdüm: étdi K.

1257a. olupdı: olmuş M. ; çekdigüm: çekdügüm M1, M2, T.

1258a. -: u K, S1, İ1.

³¹³ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1259a. çekilen: geçilen K, S1. ; -: ü K, S1, İ1.

1259b. maķdūr: ķābil M3.

1261a. bir: biñ S2.

1260b. her: - S1.

³¹⁴ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1262 - Bu söz dağı o ursun bu arada
Netice neyse anı et irade

BU MAALE CEVR-İ DİLDARÜŃ KEMALİDÜR TAMAM

1263 - ü ba' del-ıyd yine geldi o hürî
Münevver tdi albi rüy-ı nürî

1264 - Yine deryâ-yı 'aşkıım cüŃa geldi
Alup felek vücüdüm taŃa aldı

1265 - omadı tende tâbı 'aşkı-ı cânân
Akıtdı gözden âbı 'aşkı-ı cânân

1266 - Şu deñlü başladı cevre o hünî
Ziyade eyledi derd-i derünî

1267 - Yaup yandırdı bu cismile cânı³¹⁵
Őavurdu yele vèrdi âd u Ńanı

1268 - Cefâsın yâr tdigce ziyade
Göñül eğlenmez oldu bir arada

1269 - Bugün dünyâ olupdı başuma âr
Derünüm otolu idi am-ı yâr

1262a. ursun: dursun S1, S2, İ3, M1, M3, L.

1262b. neyse anı et: yine et anı M3

1263b. rüy: vech S2, M1. ; albi rüy-ı nürî: ol dem alb-i rüyü M3. ; albi: albim H.

1264a. 'aşkıım: 'aşkı M, S2, M1, M2, H, T.

1264b. vücüdüm: vücüdü M, A2, S2, İ3, M1, M2, T. ; felek: melek H.

1265a. tende: dilde K, S1.

1265b. 'aşkı: eŃm M2.

1266a. başladı cevre: cevre başladı S1, B.

³¹⁵ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1267b. âd u Ńanı: âdi Ńanı M, İ3, M1, T / âd Ńanı S2 / båd-ı sabâyı H.

1268a. tdigce: tdügce İ3.

1268b. eğlenmez: eylenmez S2.

1269a. âr: dâr S2, H, L.; Bugün: Bugün S2, İ1, İ3, M1, M2, L / Bütün H. ; Bu gün dünyâ olupdı başuma âr: Büyük dünyâ başıma dâr olupdur M3.

1269b. idi am-ı yâr: am-ı yâr olupdur M3.

- 1270 - Olurdum géceler tâ şubḥ bî-dâr
Dögüp sînem éderdüm âhile zâr
- 1271 - Çü gördüm derd-i ‘aşka yoḡ nihâyet
Uşandum kendü kendümden beḡâyet
- 1272 - Anuñ içün oldu hercâyi o mahbûb
Nice olmaya ḡâ‘ce oldu maḡlûb
- 1273 - Muḡayyed olmaz oldu hiç derse
Sözi redd étmezoldum her ne dêrse
- 1274 - Dilerse ḡâhice oḡurdu dersin
Oḡumazsa nedür çâre ne dêrsin
- 1275 - Bu deñlü ḡâ‘ceden yüz bulan oḡlan
Anı zabṭ eylemek mümkün mi bir ân
- 1276 - Ḥuşûşâ ḡadr-i ḡüsnün étدی tefhîm³¹⁶
Ḥabûl éder mi ol bir daḡı ta‘lîm
- 1277 - Érişüp serv-i ḡaddi oldu bâlâ
Cemâli gün-be-gün olmaḡda a‘lâ
- 1278 - Yigit oldu yeñi yârân buldı
Bıraḡdı eski yâri añmaz oldu

1270a. şubḥ: şubḡa K, S1, M3. ; bî-dâr: didâr İ3. ; géceler tâ: géce gündüz M3.

1271b. kendü: kendi M2.

1272a. Anuñ içün: Anuñçün M3, H, B, T.

1272b. -: o A1. ; ḡâ‘ce: ḡoca H.

1273b. étmez oldum: olmaz idi K, M3. ; Sözi redd olmaz : Sözin redd étmez M, K, A1, S1. ; oldum: oldu İ1, İ2, M1, B / idi H, L.

1275a. ḡâ‘ceden: ḡocadan H.

1276a. ḡüsnün: ḡüsnüñ H.

³¹⁶ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1277a. serv: servi S2.

1278a. buldı: édindi M3.

1278b. yâri: yâriñ K, S1, İ1. /yârin İ2, M1, M2.

1279 - Sebağ alunca tırurdu güciyle

Qırâat êder idi dil uciyle

1280 - Nazar êderdi taşra her nefesde

Hemân bir murğ-ı vahşiydi kafesde

1281 - Gidince kuşluğa gelmezdi ayruğ

Yoğ idi qorkıısı tıtmazdı buyruğ

1282 - Cefāya başladı arturdu zılmü

Hevāsına uyup terk êtdi ‘ilmi

1283 - Niyāz êtdükçe baña nāz êderdi

Qaçardı murğ-veş pervāz êderdi

1284 - Gözüm yaşına hiç rahm êtmez oldu

Benümle bile seyre gitmez oldu

1285 - Bu deñlü nālemi işitmez oldu

Benüm sözümle bir iş êtmez oldu³¹⁷

1286 - Çü benden vahşet êtdi ol ğazālüm

Reh-i hicrānda mağbūn oldu hālüm

1287 - Cefā vü cevriini ħadden aşurdu³¹⁸

Firāqı āteşi bağrum bişürdi

1279a. tırurdu: dururdu İ3, M1, M3, T, L.

1279b. êder: eyler M1, M3.

1280a. êderdi: êder idi İ2, M2, B. ; taşra her: her bir B.

1281a. ayruğ: artuğ M3.

1281b. qorkıısı: qorkusu İ2, M2 / qorħısı H. ; tıtmazdı: dutmazdı İ3, T, L. ; Yoğidi: Yoğidi M3.

1283a. baña: aña İ3.

1284b. Benümle bile seyre gitmez oldu: Benüm sözümle bir iş êtmez oldu K, S1, İ1, İ2, M2, B / Benümle seyre bile gitmez oldu İ3.

³¹⁷ Bu beyit sadece A2, S2, M1, L nüshalarında bulunmaktadır.

1286a. ol: o M3.

³¹⁸ Beyit M3, K, S1 nüshalarında bulunmamaktadır. B nüshasında 1282, İ1 nüshasında ise 1283. beyitten sonra yer almaktadır.

BU MAĀĀLE BĀR-GĀH-I HAĀĀKA NĀLEMDÜR BENÜM

- 1288- Çü gördüm şabr olunmaz bu ezāya
Derūnumdan niyāz étdüm ħudāya
- 1289 - Dédüm ey ‘alemüñ perverd-gārı
Ki бүkdi ħāmetümi ‘aşĀ bārı
- 1290 - Tahammül étneme ħalmadı dermān
Senüñdür Āünkü her işlerde fermān
- 1291 - Olur her ne ise elbette taĀdīr
Ki taĀyīr eylemez taĀdīri tedbīr
- 1292 - Baña daĀı muĀaddermiş bu ħālet
Çekem bir niĀe yıl bunca felāket³¹⁹
- 1293 - Senüñ emrüñ eger olmasa ey ĤaĀĀ
Ĥopup düşmez aĀaçdan yere yapraĀ
- 1294 - Ne kim zāhir olursa yerde gökde
Senüñ emrüñle olur yerde gökde
- 1295 - Cenābuñdan érişmeyince fermān
Ne mümkindür ola bu derde dermān
- 1296 - Olupdur cümle müşkil saña āsān
Ne vechile olursa eyle iĤsān
- 1297 - Ĥalāş ét bu dili bend-i belādan
Ki sensin cümle ef‘ āli yaradan³²⁰

1288a. şabr: şabre İ3. ; ezāya: ħāle M3 / edāya L.

1288b. Derūnumdan niyāz étdüm ħudāya: Derūn-i dilden étdüm gine nāle M3.

1290a. fermān: dermān M1.

1291a. Olur: Olup A1. ; elbette: elbetde M3

1291b. -: u H.

³¹⁹ Beyit sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

1295b. bu: bir S2.

³²⁰ Beyit sadece M3 ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

- 1298 - Éderse ŧerħa ŧerħa tġ-i miħnet
Baña ħalsa degil mŧmkin ferāġat
- 1299 - Beni senden ayırdı iŧbu ħālāt
Ki sensin ‘alem-i sırr-ı ħafıyyāt
- 1300 - Benŧm yoħdur bu iŧde ħazz-ı nefŧŧm
Rıżāñ olsa benŧm her demde ŧnsŧm
- 1301 - Beni yoldan ħodı ‘aŧħ-ı mecāzı
Aña ‘ākıl vėrŧr mi hiħ cevāzı
- 1302 - Derŧnumdan ħıħargıl masivāyı
Ķabŧl eyle ilāħı bu dŧ‘ āyı
- 1303 - Marıż-ı ‘aŧħ olan insāna dermān
Ya ŧabr veya sefer yaħŧd vėre cān
- 1304 - Seferle ŧabra yoħ ħŧn bende ħudret
Őlŧp cānımı vėrmek cāna minnet
- 1305 - Gece ġam gŧndŧzŧn ġam yaz u ħıŧ ġam
Nice tākāt getŧrsŧn buña ādem
- 1306 - Niyāzile ħoyup ħāk ŧzre baŧı
Gŧzŧmden aħıdurdum ħanlı yaŧı

1299a. ħālāt: ħālet M3.

1300b. olsa benŧm: ola benŧm M, M1, A1, A2 / olsun baña K, S1 / olsun benŧm İ1.; demde: derde H.

1301a. yoldan: yolda İ3, M3.

1303b. sefer: zafer H.

1304a. ħudret: tākāt A1, S1, K / dermān S2. ; yoħ ħŧn: ħŧn yoħ M, A1, A2, M2, B, T, L. (Mısrā S2 derkenarında tashih edilmiŧtir.)

1304b. Őlŧp: Alup K, S1, H / ‘Aziz S2. ; cāna minnet: baña āsān S2. (Mısrā S2 derkenarında tashih edilmiŧtir.) ; cānımı: cānumı İ3.

1305a. u: - S2. ; gŧndŧzŧn: gŧndŧzŧm M3.

1305b. getŧrsŧn: getŧrsin H.

1306a. ħāk: cān İ3.; ile: ŧzre L.

1307 - Gèce gündüz éderdüm bu du^ç ayı
Bu bende ^ç aşkıdan vére rehāyı

BU MAĞĀLE REMZĪLE YĀRŪŃ VEDĀ^ç IDUR İŞĪT

1308 - Çü gördüm baña yār étmez vefāyı
Érişdürdi kemāline cefāyı

1309 - Yine tenhā düşürdüm bir gün anı
Dédüm bu sözleri aña nihāni

1310 - Niçün benden kaçarsın ey gazālüm
Niçün gūş eylemezsın ḥasb-ı ḥālüm

1311 - Yeñi yārāñ édindüñ gibi şāhum
Benüm yā eskilik midür günāhum

1312 - Alup ^ç aşkıñı vér göñlüm güzel yār
Yürü kimlerle isterseñ şalın var

1313 - Olupdur çünki ḳalbiñ seniñ ḥāre
Ferāgat étmeden ğayrı ne çāre

1314 - Hemān çok sevdiğim bağıdı yüzüme
Elem çekdi be-ġāyet bu sözüme

-
- 1307b. bende: bend K, A2, S2, İ3, M2, T / baña H. ; Bu: Ki H.
1308a. baña yār: yār baña S1.
1308b. Érişdürdi kemāline: Kemāline érişürdi M3.
1309a. Yine tenhā düşürdüm bir gün anı: Gine düşürdüm تنها anı M3.
1309b. sözleri: sözlerüm K, S1, İ1, B.
1310a. gazālüm: ğazālüm H.
1310b. ḥasb-ı ḥālüm: āh zārüm M3 / ḥasb-ı ḥālüm H.
1311a. şāhum: şāhum İ3.
1312a. güzel: gözüm M3. ; ^ç aşkıñı: ^ç aşkıñ H / ^ç aşkıñı T ; vér: vére H.
1313a. ḳalbiñ: göñlüñ M, A1, H.
1313b. étmeden: étmedin İ3, H. ; ğayrı: ğayre İ3.
1314a. sevdiğim: sevdüğüm İ3, M1. ; çok: çün H.
1314b. sözüme: sözime M3.

- 1315 - Kızardı gül yüzi taraldüğundan
Yine hazz etmekdi ayrıldığından
- 1316 - Dédüm aḥvāli ‘ arz étdüm cenāba
Buyur emrũñ ne ise bu cevāba
- 1317 - Dèdi çok sevdiğim etmek ferāgat³²¹
Bu günden gerü etmeyem nihāyet
- 1318 - Dédüm inşāfa geldũñ mi efendüm
Tutar mısun bu günden şoñra pendüm
- 1319 - Dèdi biñ nāzile ol serv-endām
Bu gün étdüm cefā vü cevri itmām
- 1320 - Kelām-ı ‘ izzetin boynına taḫdı
El öpdı nāzile yüzime baḫdı
- 1321 - Dèdi işmarladum sizi ḫudāya
Elem çekmeñ efendi bu gedāya
- 1322 - Ḥilāf-ı ‘ āde étdi nice evzā‘
Lisān-ı ḫāl ile her biri ebdā‘

1315a. taraldüğundan: daraldüğundan S2, İ3, M1, M3, H, T, L.

1316a. aḥvāli: aḥvāl H.

1317a. sevdiğim: sevdüğim İ3, M1, T. ; çok: çün H.

³²¹ 1749-2029 arası beyitler M2’de bu beyitten sonra yer almaktadır. Ayrıca, 1317-1335 arası beyitler de M2’de 1728. beyitten sonra yer almaktadır.

1317b. Bu günden: Ki bundan M2, S1, İ1, B, H, K. ; etmeyem: etmeyin İ1, İ2, İ3, M1 / éttin M2. ; gerü: şoñra M3. ; Ki bundan gerü etmeyem: Cefādan fāriğ olam ben H.

1318b. Tutar mısun: Dutar mısın İ3, T, L.; şoñra: girü İ3, T.

1319a. serv-endām: selv-endām M3.

1319b. cevri: cevre İ3.

1320a. ‘ izzetin: ‘ izzetiñ H.

1320b. yüzime: yüzüme B.

1321b. bu: ben M3. ; çekmeñ: çekem M3.

1322a. ‘ āde étdi: ‘ ādet étdi K, S1 / ‘ ād imiş M3.

1322b. ḫāl ile: ḫālle M, A1, A2, İ2, H, T. ; ebdā: bir dāğ S2 / vedā‘ M3.

- 1323 - Gidüp mektebden ol dem oldı āzād
Gözümden ğāib oldı ol perī-zād
- 1324 - Anuñ bu sözleri kār ètdi cāna
Ġamumdan baķmadum ol ğün cihāna
- 1325 - Beni ğarķ eyledi deryā-yı ğayret
Ki zīrā olmamışdı böyle ğālet
- 1326 - Anuñ ol ètdiĝi evzā^ç ü eṭvār
Düşündükçe derūna eyledi kār
- 1327 - Te^ç aķķul ètmedüm ben ol rumūzı
Dèdüm Mevlā ğayırlar ède rūzı
- 1328 - Bu aralıkda dursun işbu ğüftār³²²
Ne söyler diñle gör bu Dā^ç i-i zār
- BU MAĶĀLE BĪ-BEĶĀ DÜNYĀYI ĞOŞ İŞ^ç ĀR ÈDER
- 1329 - Gel ey dil bu fenāya olma maĝrūr
Şefā vü ^ç iş u nūşe olma mesrūr
- 1330 - Buña ^ç aķil olan vèrür mi ķalbi
Ġörinür baķıcaķ diķķatle ķalbi

1323a. ol dem: - M3.

1323b. ol: o M3.

1325a. ğayret: ğasret M, A2, İ1, S1, S2, K.

1325b. olmamışdı: olmamışdır M3.

1326a. ü: - S2, M3, H. ; ètdiĝi: ètdüĝi İ2, İ3, M1, M3, B, T.

1327a. ol: bu M3.

³²² Beyit sadece M1 ve M3 nüshalarında bulunmaktadır.

1328a. diñle gör: bir daĝı M3.

1329b. u: - S2.

1330a. ķalbi: ^ç aķlı M3.

1330b. Ġörinür: Ġörünür M3.

- 1331 - Zen-i bāzār-veş çün mihri yoğdur
Çok erden arda ęalmıř ęadri yoğdur
- 1332 - Beş on gün kime yüz vërse bu fāni
Alur biñ miñnetile şoñra cānı
- 1333 - Bu ‘ālem heft-ser bir ejdehādur
Beniādem aña her-dem ğidādur
- 1334 - Gece gündüz bu yër yër cümle ħalkı
Ki şan bir ğürbedür boĝmađda ħalkı
- 1335 - Ecel mūrı nice mīr-i cihānı
Sürüp zīr-i zemīne çekdi anı
- 1336 - Nice sultānı vü nice vezīri
Ēdüpdür ęarañu ęabrūñ esīri
- 1337 - Nice Rüstemleri Zāl-i zamāne
Şapāna ęoyuben atdı yabāne
- 1338 - Nice Sām ü Nerimānı Ēdüp nerm³²³
Ēarañu ęabrūñ ięindeyidi germ

1331a. mihri: mihr M1, M3.

1331b. arda: arta A1, S2, İ3, M3, H, T, L.; ęadri: mihr M3, H.

1332b. miñnet ile: miñnetle İ3, T.

1334a. bu yër yër: bu ise M, M2, S1, A1 / buyur yër H.

1334b. Ki şan: Hemān S2, M1, M3.

1335a. -: ü İ3.

1335b. -: ü İ3. ; çekdi: şaldı M3.

1336a. sultānı: sultān K / şultānları M3. ; vü: - M3, L.

1336b. ęarañu: ęaranlık M3.

1337a. -: u İ3, H.

1337b. ęoyuben: ęodı M3.; atdı: atdırdı M3.

1338a. ü: - S1.

³²³ Beyit, K, İ1, B ve S1 nüshalarında 1406. beyitin yerine yazılmıştır.

1338b. içindeyidi: içinde yeri S2 / içinde Ēdüp M3. ; Ēarañu: Ēaranlık M3.

- 1339 - Nice Dārāyı qoydı dār-ı qabre
Nice mīri qodı bīmār qabre
- 1340 - Nice Ferhādı ber-bād étđi dünyā
Nice Şirini bī-dād étđi dünyā
- 1341 - Nice Mecnūnı maḥzūn étđi dünyā
Nice Leylāyı maḡbūn étđi dünyā
- 1342 - Nice İskenderi derden sürüpdür
Cihān ḡalkını aña güldürüpdür
- 1343 - Ararken dünyāda āb-ı ḡayātı
İçürdi ‘āqıbet zehr-i vefātı
- 1344 - Bu deñlü ḡikmetiyle qanı Loḡmān
Anı bir loḡma édüp yuḡdı devrān
- 1345 - Qanı dünyāya ḡükm eden Süleymān
Aña maḡkūm iken cinnile insān
- 1346 - Ecel dēvi édüp rivi aña da³²⁴
Vücūdı ḡātminı vērđi bāda
- 1347 - Qanı n’etđi felek Nūşirevānı³²⁵
ḡutupdı ‘adl ü dādıyle cihānı

1339a. qoydı: qodı M3.

1339b. bī-mār: pūr-mār S2, İ1 / mārı M3. ; mīri: mārāyı M3.

1342b. ḡalkını: ḡalkın H.

1343a. -: u İ1, B, H. ; Ararken: Arar iken M3.

1343b. vefātı: memātı M, M1, M2, S2, A1, A2.

1344b. yuḡdı: yedi S2. (S2’de kelimenin altında tashihi var) ; édüp: étđi Me.

1346a. rivi: bir gün S2 / āḡır H. ; Ecel: Fenā İ3, H, T, L.

³²⁴ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

³²⁵ Beyit L’de bulunmamaktadır.

1347b. ü: - S2. ; ḡutupdı: Dutupdı İ3, T. ; dādıyle: dād ile H.

1348 - Çü yoğdur devlet-i fāniye bünyād
Aña da êtdi āhir dehr bi-dād

1349 - Ya kimler tutdı bu dünyā-yı dūnı
Kim olmadı bunuñ āhir zebūnı

1350 - Nice gonca güli tağıtdı dünyā
Nice bülbüleri ağlatdı dünyā

1351 - Nice şem' i söyündürdi bu dünyā
Ne pervāne göyündürdi bu dünyā

1352 - Bu bāğ içre nice serv-i revānı
Yıqıpdur tişe-i mergile anı

1353 - Nice gül yüzli maḥbūb-ı zamāne
Ecel bādiyle irgürdi ziyāne

1354 - Nice maḥşūl uman bu bi-beḳāda
Vêrüpdür ḥırmen-i ' ömrini bāda

1355 - Nice şir-i jiyānuñ dehr-i fāni³²⁶
Alur cānını hiç vèrmez amānı

1356 - Ecel ḍarbına doymaz ḳal' a-i ten
Hemişe el amānı ḳoma elden

1348a. fāniye: dünyāya K, S1, İ1, B.

1349a. tutdı bu: āhir S1. ; bu: āhir İ1, B. ; tutdı: dutdı İ3, B, T, L / tutdı M3.

1350a. tağıtdı: dağıtdı M1, M3, H, T.

1352a. serv: servi S2 / selvi M3.

1352b. anı: ālı İ3. ; merg: mekr İ3, M3, H, T.

1353a. -: u H.

1353b. irgürdi: êrdi M3.

1354a. bi-beḳāda: bi-fenāda H.

1355a. dehr: her İ3. ; şir: şirūñ M3. ; -: ü M3, H, T.; jiyānuñ: jiyānun T.

³²⁶ Bu beyit K, S1, İ1 ve B nüshalarında bulunmamaktadır.

1356a. ḍarbına doymaz: ḍarbına da yetmez A1 / ḍarbına dökmez M3.

1356b. ḳoma: ḳoyma İ1. ; el amānı: olmağı M3.

Giti ki ezeleş 'adem āhireş fenāst³²⁷

Der haqq-ı vey gümān-ı şebāt-ı bekā haṭāst

1357 - Nesine bu fenā dehrüñ nesine

Ecel bāzı konar çün sinesine

1358 - Alur murğ-ı revānın pençesine³²⁸

Bırağur cism-i bī-rūhını sine

1359 - Bu gülşende ne gül qalır ne ḥod ḥār

Bu külhānda ne kül qalır ne ḥodnār

1360 - Bu 'ālemde ne beg kālur ne ḥünkār

Bu ādemde ne şāğ qalır ne bī-mār

1361 - Çü yoğdur dār-ı dünyānuñ imānı

Yıķıser başuña bu köhne ḥānı

1362 - Kimüñ almadı yār-ı hem-demini

Kime çekdürmedi hicrān ğamını

1363 - Kimi boğmadı baḥr-ı iştiyāqa

Kimi yağmadı nār-ı iftirāqa

1364 - Kimi ayurmadı ğonca-gülünden

Kimi ağlatmadı hicrān elünden

1365 - Gelenler ağladı hep bu fenāya

Ḥusūsā neyledi gör enbiyāya

³²⁷

Beyit sadece S2'de bulunmaktadır.

Anlamı: Başı ve sonu yokluk olan ālem hakkında, bekā sebātının zannı hatādır.

1357a. -: dünyā İ1.

³²⁸

Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1360b. ādemde: ālemde A1, İ1, İ2, B. ; şāğ: şaliḥ A2.

1361b. Yıķıser: Yıķar A2, H. ; başuña: başına M3, H.

1362a. -: āh S2.

1362b. -: āh S2.

1363a. baḥr: nār K, İ1.; boğmadı: baṭırmadı H.

1364b. elünden: elinden İ3.

1366 - anı dem-i afiyu'1lh anı
O grmudi muaddem bu cihanı

1367 - Neler ekmi idi dr-1 fenadan
Kim ayru decek Hvv anadan

1368 - Ya abil Hbili ldrdgi dem
Ne del alamıdı ana dem

1369 - O ekdi ayrılı derdin muaddem
ekerler t kıymet ibn-i dem

1370 - Atdan oula mrs olupdur
Bu 'lem t ezel byle gelpdr

1371 - Ya tmemi olaydı Nh nevh
Nin drlerdi 'lem Nh nevh

1372 - Halili nra atmadı mı Nemrd
Ceflar tmedi mi dv-i merdd

1373 - Fd emr olıca sm iline
Bıaın alıca ol dem eline

1374 - Ana kr tmedi mi nr-1 firat
Nihyet emre tmidi it'at

1375 - anı ol hznile Ya'b anı
Ne del aladı hsretle anı

1368a. Hbili: Hbil İ2.; abil Hbili: Hbil abili L.

1369a. ayrılı: 'ayrılı M3.

1371a. Ya: T H.

1371b. 'lem: - İ3, H / ana M3.

1372b. mi: -K. ; dv: ana M3.

1374a. -: ger H.

1376 - H̄us̄s̄ā Yūsufun yitürdügi dem
Gözine arañu oldu bu alem

1377 - Nice tmesün ol āh u en̄ini³²⁹
Ki z̄āyi tdi öyle meh-ceb̄ini

1378 - anı ol p̄adiāh-ı h̄üsn Yūsuf³³⁰
Aña da rmedi mi gör teessüf

1379 - Meh iken uyuya atılmadı mı
ah iken ul olup atılmadı mı

1380 - Züleyh̄ā kıasın gū eylediñ mi
Ne çekdi  aş elinden añladıñ mı

1381 - Ne h̄āle oydı anı  aş-ı dil-dār³³¹
ah̄i iken olup b̄i-mār u biār

1382 - Ğan̄i iken fair tdi anı  aş
 Aziz iken H̄air tdi anı  aş

1383 - Fedā düp yolına cümle mālın
derdi cāndan arzū-yı viālin

1384- Olup yollarda āir pāy-māl ol
Ne zamet çekdi bulunca aña yol

1376a. yitürdügi: aldırduğı M3. ; Yūsufun: Yūsufuñ H.

1376b. arañu oldu: oldu aranlık M3.

1377a. tmesün ol: dil tmesün S1. ; Nice: Niün S2, M3.

³²⁹ K'de 1378. beyittedir.

1377b. tdi: ola S1 / eyledi M3; meh-cebini: nāzenini S2, M3.

³³⁰ K'de 1377. beyittedir.

1380a. eylediñ: eyledüñ İ3. ; Züleyh̄ā: Zelih̄ā H.

1380b. añladıñ: annadın M3.

³³¹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1383a. mālın: vārın S2, M1, M3. ; düp: tdi M3. ; yolına: yoluna M3.

1383b. derdi: düpdür M3. ; arzū:  arzū hem M3.

1384b. Ne: - M3.

- 1385 - Bir iki gün olup vuşlatla şādān
Yine yandurdu āḥir nār-ı hicrān
- 1386 - Kelimu'llāh iken Mūsā bin 'Ümrān
Ne deñlü çekdi gör ālām-ı hicrān
- 1387 - Atıldı tıfl iken deryā-yı Nīle
Ġam-ı hicrān çeküp kavm u ḳabile
- 1388 - Yaḳup nār-ı firāḳı māderini
Götürdi gitdi deryā dilberini
- 1389 - Ya Mūsā nebi Fira'ün elinden
Oda yanmadı mı anuñ dilinden
- 1390 - Bıraḡup ilini gitmedi mi ol
Diyār-ı ġurbete tutmadı mı yol
- 1391 - Firāḳ odına yanmadı mı ol da³³²
Ġam-ı hicrānı çekmedi mi yolda
- 1392 - Şehīd olduḡda ya Yaḥyā-yı ma'şüm
Aña olmadı mı babası maḡmūm
- 1393 - Belāya mübtelā olduḡda Eyyūb
Olupdı ḫalk-ı 'ālem içre ma'yūb

1385a. şādān: ḫandān M3. ; vuşlatla: vuşlatda H.

1385b. āḥir: anı S1.

1386a. bin: ibn İ3, M3.

1386b. çekdi gör: çekdiler M3.

1387a. deryā: deryāya İ3.

1387b. u: - S2, M3. ; -: u İ1.

1389a. -: çün K, S1.

1390b. tutmadı: dutmadı İ3, T, L.

³³² Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1391b. yolda: ol da S1.

1392a. olduḡda: ḫazret S2 / oldu M3. (S2'de derkenarda kelimenin tashihi var.) ; ya: - M3.

1393a. Belāya mübtelā olduḡda Eyyūb: Ya Eyyūb mübtelā olduḡda derde M, A1, B.

1393b. Olupdı ḫalk-ı 'ālem içre ma'yūb: Neler gördi vü neler çekdi bu derde M, A1, B (içre: aña M3.)

- 1394 - Çekildi 'âkıbet ol bir kenâra
Édince derdine şabrile çâre
- 1395 - Bulup cism-i 'âlîli şıhhat ol ân
Velî bulmadı derd-i mevte dermân
- 1396 - Ya 'Îsânuñ tecerrüd-i ihtiyârı
Seyâhatle gezüp dâr u diyârı
- 1397 - Ta' allük étmeyüp hergiz fenâya
Çeküp dünyâdan el ağtı semâya
- 1398 - Huşûşâ Hazret-i Sultân-ı Kevneyn
Olan kırb-ı Hudâya kâbe kıvseyn
- 1399 - Demişken Hakk anuñ hakkında *levlâk*
Anıçün halk olunmuş iken eflâk
- 1400 - Felekde çekmediler mi cefâyı
Ne vaktin sürdiler anlar şafâyı
- 1401 - Bilinmişdür degil lâzım i' âde³³³
Söziñ azın özün eyle ifâde
- 1402 - Cemi' -i enbiyânuñ çekdiği ğam
Anuñ hicret ğamında oldu medd-ğam

1396a. tecerrüd: tecerrüde İ3.

1396b. gezüp: görüp L.

1397b. ağtı semâya: açup hevâya K, S1, İ1 / açdı hevâya İ2 / açdı semâya İ3, M1, M3, H. ; el: ol M1.

1398a. Huşûşâ: - S1.

1399a. Hakkında: şânında M3.

1399b. - : bu K, S1, İ1. ; Anıçün: Anuñçün İ2, M1, M3, H.

1400a. Felekde: Felekden S2, M3.

1400b. vaktin: vakt M3.

³³³ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1401b. eyle: eyler K, S1. ; özün: özin K, S1, İ3, M1. ; Söziñ: Sözüñ İ3 / Sözüñ H. ; azın: uzun H.

1402a. çekdiği: çekdüğü İ2, İ3, M2, T, L.

1402b. ğamında: ğamından İ2.

1403 - Ne ğam olmağ gerek ālām-ı hicret³³⁴
Ki tārīḥ oldı ḥalka tā kıyāmet

1404 - Ne şübhe cemi‘ a gün miḥrāba şığmaz³³⁵
Bunuñ her mışra‘ ı bir bāba şığmaz

1405 - Bunuñ bir sözi biñ evrāka şığmaz³³⁶
Ğam-ı hicrān begim āfāka şığmaz

1406 - Ḥuşūşā çār-yār-ı bā-şafāya
Neler étđi cihān ol evliyāya

1407 - Birisi ḥazretüñ ol yār-ı ğarı
Ḥavāle étđi ğār içinde mārı

1408 - Urup bī-dīne tıĝ-i bī-dirīĝi
Dédürđi ‘āleme ḥayfā dirīĝi

1409 - Birinüñ muşḥaf üzre dökđi kânın
Birin miḥrāb içinde aldı cānın

1410 - İçürđi birine cevriale aĝı
Ḳafadan urđı birine bıçāĝı

1411 - Yağup her birini nār u firāka
Atup gāhi Ḥicāze gāh ‘ Irāka

334

Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1404a. gün: çün M, A1, A2, İ1, İ2, İ3, M2, T.

335

Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1404b. her: da K.

336 Beyit M3 ve A1 nüshalarında bulunmamaktadır.

1406a. çār-yār: çāre yār M.; şafāya: şafānuñ İ3.

1406b. evliyāya: evliyānuñ İ3 / Muşafāya M3.

1407b. -: ol İ1.

1408a. bī-dīne: birine M, A1, İ2, İ3, M1, M3.

1408b. Dédürđi: Dédirdi İ3.

1409b. Birin: Birinüñ M3.; içinde: içre M3.

1410b. Ḳafadan: Ḳazadan K, S1, İ1.

1411a. Atup: Anup M.; u: - S1, S2. ; nār: nārı İ3, H.; firāka: firākat M3.

1411b. gāh: geh K, S1, S2, İ2, M1.

1412 - Şu kim geldi bu dār-ı bî-beķāya
Muķarrer uğramaķ āhir cefāya

1413 - Bu sözler daķı dine nice aķyān³³⁷
Bu ki daķı bulunmaz ĥadd ü pāyān

1414 - Şadedden çıkduñ ey Dā'î ziyāde
Yine gel ĥasb-i ĥālũñ et 'iāde

BU MAĶĀLE İBTİDĀ-YI İFTİRĀĶ-I YĀRDÜR

1415 - Çehār-şenbih günü olmuşdı āzād
Sürür u zevķile gitmişdi dilşād

1416 - Çü penç-şenbih günü açıldı mekteb
Dirüldi cümle-i şıbyān müretteb

1417 - Ķamu öğrendi dersin oldu ĥāzır
Sebaķ almağa cümle oldu nāzır

1418 - Ki kuşluk vaķti oldu gelmedi yār
Hemān-dem oldu mekteb başuma țār

1419 - Sebaķ alup tağıldı cümle şıbyān
Ķalup dil künc-i ģam içinde bî-cān

³³⁷

Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1413a. dine: dinse A2, H. ; daķı dine: dinse daķı S2.; sözler: sözlerden L.; aķyān: lisān L.

1414a. çıkduñ: çıkduķ M3.

1415a. olmuşdı: olmışdı İ3.

1415b. u: Ü İ3.; zevķile: ĳalble M3.

1416a. açıldı: açıldı İ3.; penç-şenbih: perşenbe M3.

1416b. Dirüldi: Dirildi İ3, M1 / Dizildi M3. ; müretteb: mekteb M3.

1417a. ĥāzır: ĥāzır H.

1417b. cümle oldu: oldu cümle S2.

1418a. Ki: Çü K, S1, İ1, İ2.

1418b. țār: dār S2, M1, H, T.; oldu mekteb: mekteb oldu M3.; başuma: başıma H.

1419a. alup: aldı K, S2, M3.; tağıldı: dağıldı A2, S2, M1, M3, H.

1419b. ģam: muĥabbet S1.

- 1420 - Gözüm segrirdi kulāk çıñlar idi
Derūnum içre cānum iñler idi
- 1421 - Gece görmüş idüm bir kōrkulı düş³³⁸
Ki gelmemiş idi ol düş baña huş
- 1422 - Dêr idüm kendi kendüme bu hâlet
Degüldür Tañrı Haqqı iyi ‘ alâmet
Çe gūyem kez firâket çünem ey dūst³³⁹
Ciğer pür-derd dil pür-hūnem ey dūst
- 1423 - Gönül bañr-ı gama müstağrağ iken
Su‘ âl étmege bir kes olsa dêrken
- 1424 - Hemân-dem çığa geldi vâlid-i yâr
Dèdi olmadıñuz mı siz haber-dâr
- 1425 - Dèdim n’oldu beyân ét baña hâli
Didi n’olsa gerek gūş ét maqâli
- 1426 - Tütuldı ‘ömrümüñ mâhı bu gece
Degül ma‘ lūm nêye varır netice

1420a. segrirdi: segridi K, İ3, H /segrir M3. ; idi: oldı İ3.

1420b. idi: oldı İ3.

³³⁸ Beyit T’de bulunmamaktadır.

1422a. kendi: kendü İ2, İ3, M2, T.

1422b. Degüldür teñrı Haqqı: Hūdâ Haqqı degüldür S2, M1, M3. ; iyi: iy İ2, M1, M3, T, L.

³³⁹ Beyit sadece S2’de bulunmaktadır.

Anlamı: Firakınla ne haldeyim; ne söylesem ey dost? Ciğer dertle, gönül kanla doluyum ey dost.

1423a. bañr-ı: bañr-ına T.

1423b. étmege: étmeye H:

1424a. vâlid: vâlide M3.

1425a. et: - S1.

1425b. gūş ét: diñle M3.

1426a. Tütuldı: Dutuldı A2, S2, İ3, M1, T, L.; mâhı: vâri S2, M2, M3 / mah T.; ‘ömrümüñ: ‘ömrümüñ M3.

- 1427 - Başum ađrur dēyu yatdı o meh-rū
Gözine girmedi bu gēce uyĥū
- 1428 - Ĥarāretten vücūdı yandı tütđi
Düşüp bī-ĥod olup kendin unutdı
- 1429 - Bizi şol deñlü ĥorĥutdı gēce o
Hemān-dem göĥdi şanduk ol perī-rū
- 1430 - Dēdüm şimdi ne ĥāl üzre ĥoduñ sen³⁴⁰
Dēdi mümkün degül anı dēmek ben
- 1431 - Dēdüm şimdi gider misün yine sen
Dēdi var gör seniñçün gelmişem ben
- 1432 - Hemān bī-ĥod olup āvāre düşdüm
Yitürdüm ‘ aqlumı tağlara düşdüm
- 1433 - Yüregim ĥopuben geldi dehāne
Seĥerde yola düşdüm yāne yāne

BU MAĤĀLE ‘ İĀDET-ÇÜN VARDUĞUMDUR ĤĀNE-İ DİLDĀRIMA

- 1434 - Dēdüm ey tāli‘ -i dūnum nedür bu
Yeter olduñ yeter baña cefācu

1427a. Başum ağrur: Şud‘ āim var S2, M1.
1427b. Gözine girmedi bu gēce uyĥū: Hemān-dem göĥdi şandum o perī-rū M3.
1428a. tütđi: dutdı A2, S1, S2, İ1, İ2, M1, M2 T, L.
1429b. Hemān-dem göĥdi şanduk ol perī-rū: Hemān göĥdi gözine gimedi uyĥu M3.
1430a. Dēdüm: Dēdim H.
³⁴⁰ H’de 1430 ile 1431. beyitlerin yerleri değiştirilmiştir.
1430b. anı dēmek: dēmek anı K.
1431a. şimdi gider misün: gider misün şimdi S2, M1.
1431b. var: gel M3.
1432a. bī-ĥod: bī-ĥoş K. ; Hemān: Hemān-dem A2.
1432b. tağlara: āvāre S2 / yollara M3. (S2’de kelimenin altında tashihi var)
1433b. Seherde: Seherden K, A2, S1, S2, İ1, İ2, İ3, T.
1434b. baña: bana M3.

1435 - Nedür vâh yine bu kara haberler
Nedür cân-ı hazîne bu kederler

1436 - Gözümden yaş yerine kan akıdup³⁴¹
Giderdüm kûy-ı yâre böyle diyüp

1437 - Dilüm maḥzûn olupdı ṭâlî'üm dūn
Ġamum efzûn olupdı dīde pür-ḥûn

1438 - Düşe ḳalkḳa varup kûy-ı nigâre
Yürek olmışdı ḡamdan pâre pâre

1439 - Varup yârûñ eşigine yüz urdum
Derince 'aḳlumı bir pâre ṭurdum

1440 - Elemden olmuş idi dūd-ı ḡam şakḳ
Der-i dârinı yârûñ eyledüm daḳḳ

1441 - İçerüden çıkup lâlâsı ol-dem
Beni görünce doldı gözleri nem

1442 - Yine ḳopdı yürek aḡzuma geldi
Benüm de gözlerüm yaşile ṭoldı

1435a. vâh: veh A2 / ven İ3.; yine: - S1.

1435b. hazîne: ḡüznine H. ; bu: dâ'im H.

³⁴¹ M1'de 1436 ile 1437. beyitlerin yeri deḡiştirilmiştir.

1436b. Giderdüm: Giderüm K, S1.

1437a. olupdı: olup hem K, S1 / olupdur M3.

1437b. olupdı: olupdur M3.

1439a. yârûñ eşigine yüz: eşigine yüzümü K, S1, İ1 / yârûñ eşigine yüzüm.; yârûñ:- M2.

1439b. ṭurdum: durdum S2, İ3, M3, H / Derince: Durunca M3.

1440a. -: u K.

1440b. Der: Deri S1.; Der-i dârinı yârûñ eyledüm: Yârin ḳapusını êtdim o dem M3. ; yârûñ eyledüm: êtdim yârûñ H.

1441b. doldı: ṭoldı K, S1, İ1, İ2, M1.; doldı gözleri: gözleri ṭoldı H.

1442a. aḡzuma: aḡzıma M3, H.

1442b. ṭoldı: doldı A2, M3, T, L.

- 1443 - Dêdüm aña nedür âh u enînüñ
Mizâcî nicedür ol nâzenîñ
- 1444- Dêdi gel gör efendi hâlün anuñ
Ne hâle êrdi ol rûh-ı revânuñ
- 1445 - Dêdüm gel sen muqaddem içerü var
Benüm geldigim eyle aña iħbâr
- 1446 - Şavulsunlar yanundan kaçan âdem³⁴²
Şağ olmasun o cândan kaçan âdem
- 1447 - Dêdi gel gitdiler ol qaldı hâli
Oturdum yanına şormağa hâli

BU MAQĀLE ÇEŞM-İ BĪMĀRİ ‘ĪĀDET ÊTDĪGÜMDÜR EYLE GÜŞ

- 1448 - Kaçan kim gördüm ol şâh-ı cihânı
Niyâz êtdüm o dem Hâkka nihâni
- 1449 - Dêdüm yâ-Rabb müyesser eyle şabri
Bu ‘aşq ifşâ-yı râz êtmeye cebri
- 1450 - Yumup ol çeşm-i bî-mârın o meh-rû
Olup bî-ħod şanasın uyur uyħû
- 1451 - Çeküp dünyâdan el o serv-reftâr
Ayaqdan düşüp olmış hayli bîmâr

1443a. u: - T.

1445a. gel sen: sen gel M3.

1445b. eyle aña: aña eyle K. ; geldigim eyle aña: eyle aña geldigim S2 / eyle M3. ; geldigim: geldüğim İ2, M1, H / geldiyim M3. ; iħbâr: ħaber-dâr M3.

³⁴² Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1447a. ol qaldı: qaldı o M3.

1447b. yanına şormağa: şormağa yanına S2, M1.

1448a. kim gördüm: gördüm kim M3.

1448b. Niyâz: Niyâzım K.; êtdüm: êdem A2.

1449b. cebri: cehri K, İ2, B / ħaberi İ3.

1450b. bî-ħod: bî-hod M3. ; şanasın: şanursıñ M3.

1451a. o: ol A2, İ3, M1, M3.; serv: selv M3.

1451b. bîmâr: nâcâr M3.

1452 - ˆutup nabzın ddm rhum nedr hl
Ne hle ugradu ey mh fi'l-hl

1453 - Beni bild mi cnum söyle bir kez
Gözüm nr göz açup gözle bir kez

1454 - Oturmudı yanunda zr u mazn
Büyük anacağı bir pre htn

1455 - Dgerdi kh dizin kh baın
Dökerdi gzlernden kanlu yaın

1456 - Dr idi ey gözüm nr oğul h
Ne hl oldu gezerken saa ngh

1457 - Benüm m-i ğazlm sevdügüm h³⁴³
Benüm tze nihlm sevdügüm h

1458 - Benüm Őrn malm sevdügüm h
Ğamula n'ola hlm sevdgm h

1459 - Belm bkdi ğam bu yavrmu h³⁴⁴
nyet eyleye lufindan Allh

1452a. ˆutup: Dutup A2, T, L.; nabzın: baın İ3.

1453a. cnum: Őhum S2, M1.

1453b. aup: adı M3. ; gzle: gldi M3.

1454a. yanunda: yannda İ3.; u: - H.;anacağı: anacağı T.

1454b. Byk: Bunu İ3.

1455a. dizin: dizi M3. ; baın: baı M3.

1455b. yaın: yaı M3.

1456b. Ne hl oldu gezerken saa ngh: Benüm tze nihlm sevdügüm h M1, M3.

1457a. sevdügüm: sevdigim H.

³⁴³ 1457b ile 1458b'nin İ1'de yerleri değitirmitir. Bu beyit M1'de bulunmamaktadır.

1457b. sevdügüm: sevdigim H.

1458a. malm: malim H.; sevdügüm : sevdigim H.

1458b. Ğamula n'ola hlm sevdügüm h: nyet eyleye lufindan Allh S2 / Ne hl oldu gezerken sevdigim h M3. ; sevdügüm: sevdigim H. ; hlm: hlim H.

1459a. yavrmu: yrim İ2, M2. ; Belm bkdi ğam bu yavrmu h: Meded senden msrvvet sende Allh H.

³⁴⁴ Beyit S2 ve M3'te bulunmamaktadır.

1459b. eyleye: eyle H.; -: y H.

1460 - Dèdi hiç kimse bilmez ‘ aklı gitdi
Bizi dünden berü dīvāne ètdi

1461 - Yèmedi içmedi açmadı gözün
İşitmedük iki gün oldı sözün

1462 - Başunda ‘ aklı yoq yaşdıqda başı
Hudā-yı lâyezāle qaldı işi

1463 - Dèdüm eyā nedendür ıztırābı
Neden tütuldı vech-i āfitābı

1464 - Dèdi çün geldi çār-şenbih günü ol
Eyü hoş gülüben oynadı bol bol

1465 - Gèce yatdı şabaḥın qalkdı yine
Libāsın aldı ister kim giyine

1466 - Vücūdunda olup nev‘ an saqāmet
Hele aldurmadı ol ètdi ğayret

1467 - Eline varup ol dem aldı Muşḥaf
Diler kim mektebi ède müşerref

1468 - Gelüp babası dèdi gitme bugün
Eve ādem gelürse bunda bulun

1461a. gözün: gözin İ3, B / gözün M3.

1461b. sözün: sözün İ3, B / sözün M3.

1462a. Başunda: Başında İ3, M3.

1463a. eyā nedendür ıztırābı: āna nedür āh u eninün M3.

1463b. tütuldı: dutuldı A2 / tütuldı İ3. ; vech: vechi S2, İ1. ; vech-i āfitābı: ‘aceb ol nāzeninün M3.

1464a. çār-şenbih: çehār-şenbih İ3.; Eyü hoş gülüben oynadı bol bol: Gülüben oynadı bülbül gibi ol H.

1464b. Eyü: Abū M.

1465a. yatdı: qalkdı S2, M3. ; qalkdı: yatdı S2, M3. ; şabaḥın: şabāḥı İ3, H / şabāḥın M3.

1468b. Eve ādem gelürse: Misāfir gelse gerek S2, M1, M3.

- 1469 - Dèdi gitmezsem eyler h̄ā'ce āzār
Dèdi ben söylerem sen olma bīzār
- 1470 - Oturdu çün duhā olunca evde
Başına olmuş idi tār evde
- 1471 - Yüzi geh kızarur geh aġarurdu
Güzel başı ziyāde aġrur idi
- 1472 - Yine çok sevdigüm ġayret éderdi
Gelen ol ādeme h̄idmet éderdi
- 1473 - Ayaġ üzre gezindi öyle oldı
Hemān-dem öyle oldı böyle oldı
- 1474 - Demiş koltuġum aġrur bacısına
Anuñ şabr éderem ben acısına
- 1475 - Deme duymasun anı babam anam
Benüm-çün tā kim anlar çekmesün ġam
- 1476 - Dèdi bacı bu h̄āli soñra bize
Dèdüm ben daġı vāqı' h̄āli size
- 1477 - Dèdüm yoġdur cihānda böyle acı
Hemān şabrétmedür bunuñ ' ilācı

1469a. āzār: éder zār K / éder āzār S1, M3. ; eyler: éder S2, İ1, M1,H, T / - M3. ; h̄ā'ce: ġoca H.
 1470a. zaġı: şubġ İ3, M3.
 1470b. tār: dār A2, S2, İ2, İ3, M1, M2, H, T, L.; -: dār L.
 1471a. aġarurdu: aġrıdı İ2.
 1471b. aġrur idi: aġırır idi İ2, M1.
 1472a. sevdigüm: sevdügüm M1, B.
 1472b. ol ādeme: ādemlere K, S1. ; ol: - A2. ; h̄idmet: h̄izmet A2, S1, S2.
 1473a. gezindi: gezerdi M.
 1473b. oldı: oġundu M3.
 1474a. aġrur: aġrır H.
 1474b. şabr éderem ben: ben şabr éderem S2, M3.
 1475a. duymasın: tuymasın K, S1, İ1, İ2, T.
 1475b. kim: ki K, S1, S2, İ3, M3, L. ; anlar: - M3.;tā kim anlar çekmesün: çekmesünanlartā ki L.
 1476b. ben daġı vāqı' h̄āli: vāqı' olan aġvāli S1.

- 1478 - Hüdâ darü'ş-şifâsundan şifâlar
Vêrüp eyleye bu derde devâlar
- 1479 - Yine başladı pîre âh u zâre
Nazar êtdikçe ol çeşm-i humâre
- 1480 - Oğul eyvâh deyüp feryâd êderdi³⁴⁵
İşiden âdemüñ ' aklı giderdi
- 1481 - Dêdüm luţf êt yanında şagma şaġu
Beġâyet kôrķudur bu şaġı şaġu
- 1482 - Eger var ise şabr ile temyîzûñ
Ki kesme çıkmaduķ cândan ümîdüñ
- 1483 - Benüm de yüregim tırmaz taşardı
Ki baķdıķça aña ' aklum şaşardı
- 1484 - Oturdum bir zamân yanında yârûñ
Baķardum yüzine ol gül' izârûñ
- 1485 - Dêdüm bir gece de bu mâh-tâbı
Helâk êtmîş kômamîş tende tâbı
- 1486 - Daġı gülzârını yakmîş ġarâret
Leb-i şîrînini tıtmîş merâret

1479a. u: - S2. ; zâra: âzâra İ3.

1480a. deyüp: deyu M, A1, A2, İ1, İ2, İ3, T.
³⁴⁵ Beyit M1 'de bulunmamaktadır.

1481a. Dêdüm: Dêdim H.

1481b. -: u İ3. ; kôrķudur: kôrķıdur İ3, H.

1482a. var ise şabr ile: şabr ile var ise İ3.

1482b. ümîdüñ: ümîzûñ H.

1483a. tırmaz: durmaz S2, M1, L.

1384b. ol: o M3. ; gül' izârûñ: gül' izârûn M3.

1485a. Dêdüm: Dêdim H.

1485b. Helâk: Hilâl İ3, L.

1486a. gülzârını: gül' izârını S2. ; Daġı: Rûġı M3.

1486b. tıtmîş: dutmuş A2, T, L / yakmîş M3. ; merâret: ġarâret M3.

1487 - Düşürmiş döşeğe ol serv-i nâzı
Uçurmuş lāneden ol şāh-bāzı

1488 - Dirîgā kıanı ol nāz ile reftār
Kıanı ol tūṭı-veş şıveyle güftār

1489 - Hızān olmış dirîgā hūsn[i] bāğı
Şararmış şolmuş ol lāle yanağı

1490 - Hemān kıalmadı bende şabre ṭākat
Dédüm étdüm seni Hāḫḫa emānet

1491 - Çıķup düşdüm hemān sür' atle yola
Göz açup bakmadum hiç şağa şola

BU MAḲĀLEDÜR İKİNCİ VARİŞUM CĀNĀNA

1492 - Gelüp ğam-hāneme girdüm nihānı
Yaķardı nār-ı ğam bu cism ü cānı

1493 - Yemedüm içmedüm kıaldurmadum baş
Aķardı gözlerümden seyl-veş yaş

1494 - Dögüp sīnem éderdüm āh ü zārı
Tefekkür eyleyüp āhvāl-i yārı

1487a. ol: o M3.

1487b. ol: o M3.

1488a. ol nāz ile reftār: o şıve-i reftār M3.

1488b. ol tūṭı-veş: tūṭü-veş ol A2, S2, İ1, İ2, M1, B, T. ; ol: - M3. ; şıveyle: nāzile M3.

1489b. yanağı: zārı İ3. ; Şararmış: Şararup M3

1490a. şabre: şabr u K, S1.

1490b. Dédüm: Dédim H.

1491b. şağa: şağ u K, S1, İ1, M2 / sağ S2.

1493a. kıaldurmadum: kıaldurmadım H.

1493b. seyl-veş: seyl gibi M3.

1494a. ü: - S2.; éderdüm āh ü zārı: édüp āh ile zārı M3.

1495 - Gözümden tā ezel gitmişdi uyḡū
Fiḡān u āh u zār idi baña ḡū

1496 - Bu ḡāl üzre şabāḡ olunca ṡurdum
Seḡer vaḡtinde yine yola girdüm

1497 - Yine vardum der-i devlet-meāba
Birisi iḡerüden geldi bāba

1498 - Dēdü kim nicedür ol ruḡları māh
Dēdi açdı gözün *Elḡamdülillāh*

1499 - Dēdüm iḡerüye var eyle i' lām
Görem tā nicedür ol serv-endām

1500 - Gidüp geldi gelün dēdi ol ādem³⁴⁶
Ēdüp babası istiḡbāl hemān-dem

1501 - Çü varduḡ iḡerü ol çeşm-i meste
Yatur dünki gibi dōşekde ḡaste

1502 - Yapışdum başına ṡuttum elini
Ḥarāret āteşi bükmiş belini

1495a. ezel: ebed M, S1, M2, İ1, İ2, B.

1495b. u: - S2, M1.

1496a. ṡurdum: durdum A2, S2, İ3, M1, M3, H, T.

1496b. girdüm: girdim H.

1497a. der: devr M3.

1497b. bāba: pāya İ3.

1498a. Dēdü kim: Dēdüm M, A1, A2, S1, T, L / Dēdüm kim S2, İ1, M1, B. ; nicedür: nice durur M.

1498b. gözün: gözün H.

1499a. iḡerüye var: var iḡerüye K, S1, S2, İ1, İ2, İ3, M2, M3, H, T.

1499b. Görem tā: Göreyim M3.

1500a. olādem: kim ol dem İ3 / o ādem M3. ; gelün: gelün M3.

³⁴⁶ Beyit A1'de bulunmamaktadır.

1501a. iḡerü: iḡerüye İ3. ; mest: mestüm İ3. ; Çü: Çün M3. ; varduḡ: vardum M3.

1502a. ṡuttum: duttum İ3, T.

- 1503 - Dédüm bildiñ mi dün ben gelmiş idüm
Dèdi ben bilmezem hiç dün ne oldum
- 1504 - Dédüm bugün nedür hâl-i şerîfün
Neden hoş olmadı tab' -ı laîfün
- 1505- Neden şoldı cemâlün gül-sitâni
Neden bozuldı hüsünüñ būsitanı
- 1506 - Nedendür cism-i pākūnde harâret
Nedür şîrîn lebūnde bu merâret
- 1507 - Xanı ruhsâr-ı pākînde tarâvet
Nedür bu günde bu deñlü naḥâfet

CEVĀB-DĀDEN-İ DİL-DĀR

- 1508 - Dèdi o ḥasta gön̄lümüñ tabîbi
Melâḥat gülşeninün 'andelibi
- 1509- Ki gâyet vèrdi zaḥmet başcağâzum
Anuñ derdinden aḡrur hem boğâzum
- 1510 - Ne var bilmem ki şızlar kıltucağum
Yanar cismüm şanasın bir ocağum
- 1511 - Dédüm ğam çekme çoḡdur luṭf-ı Mevlâ
Şifâlar ède iḥsân Ḥaḡḡ Te'âlâ

1503a. dün ben: ben dün S1.
1504a. Dédüm: Dédim H.
1504b. laîfün: şerîfün İ3.
1506a. pākînde: alînda H. :cism:- L.
1506b. merâret: harâret M3.; lebūnde: lebünde M3.
1507a. pākînde: alînda M, M3 / âlînda A2, S2, İ2, İ3, T, L.
1507b. bu: bir M, İ2. ; naḥâfet: saḥâvet K / merâret A1.
1508a. o: ol K, İ1, İ2.
1509b. hem: hep S2.
1510a. bilmem ki şızlar: şızlar ki bilmem K.
1510b. -: ki S1, M2. ; şanasın: şanursın M3.

BU MAĖĀLE YĀRİLE ĖELĀLLEŖDİĖÜM EYLER BEYĀN

- 1512- Ol eŖnāda anuñ büyük anası
Ziyāde ağlayup ēderdi yāsi
- 1513 - Bağup aña dēdi ol yār-i meh-veŖ
Benüm siz ‘aqlum ētdiñüz müŖevveŖ
- 1514 - Bu göz yaŖile eylersiz baña siz
Ölür dēyü mi ağlarsız baña siz
- 1515- Ölürsem emr ĖaĖĖuñ Ėekmezem Ėam
Ėalursam Ŗükr ēdem Mevlāya her-dem
- 1516 - KiŖi ölmek iÇün gelmiŖ cihāna
BaŖ ağrısı ara yērde bahāne
- 1517 - Kerem ēt ağlama bī-ma‘ nā yēre
Ecel geldükde bağmaz gence pīre
- 1518 - Ėamu zī-rūĖı mevt her dem gözedür³⁴⁷
Bugün baña ise yarın sizedür
- 1519 - Dēyüp bu sözleri ol Ŗāh-ı Ėübān³⁴⁸
İŖidenlerde ol dem Ėalmadı cān
- 1520 - Yine Ėaltı-ı kelām ēderdi Ėāhi
Ki Ŗimden girü ētsek ‘azm-i rāhi

1512a. Ol: O M3.

1512b. yāsi: zārı İ3. ; ağlayup: eyleyüp L.

1513b. siz‘aqlum ētdiñüz: siz ētdüñüz ‘aqlum K, S1, İ1, İ2, M2, B / ‘aqlum siz ētdüñüz M3.; siz: sen İ3.

1514a. eylersiz: ağlarsız M2, M3, K. ; yaŖile: yaŖını H.

1515a. ĖaĖĖuñ: ĖaĖĖdur K, S1.

1516a. gelmiŖ: geldi M3.

1518a. mevt her dem: her dem mevt M3.

³⁴⁷ Beyit sadece S2, M1 ve M3’te bulunmaktadır.

³⁴⁸ Beyit sadece S2 ve M1’de bulunmaktadır.

1520a. Ėaltı: Ėalta M3.

1520b. Ŗimden girü: Ŗimden soñra S2. ; Ki Ŗimden girü ētsek: Egerle atı ētsem ‘azm-ı rāhi M3

- 1521 - Baḫup babasına dēr idi her-dem
Egerle atımı vaḫt oldı gidem
- 1522 - Dēdi cānum oḡul ḫande gidersin
Mizācuñ hoş degil atı n'ēdersin
- 1523 - Dēdi cānum baba egerle atı
Ērişdi geldi zīrā seyr vaḫti
- 1524 - Dēdi ḫuzum eyüce olduḡuñ gün
Senüñçün alayım bir ḫoç ya koyūn
- 1525 - Bile al kimi ister iseñ ol ān
Şafāyile ēdüñ şahrā-yı seyrān
- 1526 - Dēdüm cānum o gün böyle gidelüm
Göñül hoşluḡı ile seyr ēdelüm
- 1527 - Dēdi ben gidicek bir daḫı gelmem
Ḳaluñ siz bunda sizi bile almam
- 1528 - Dēdüm çoḫ sevdigüm çün böyle dērsin
Bizi hicrān elinde ḫor gidersin
- 1529 - Seni ben nice nice döḡmiş idüm
Tahavvür eyle nice söḡmiş idüm

1521b. Egerle: Eyerle S1.

1522a. gidersin: gidersiñ K. ; Didi: Didüm İ2, M2.

1522b. atı: anı K.; n'idersin: n'idersiñ K.

1523a. egerle: eyerle İ2.

1524b. alayım: alayım M, A2, S1, İ2, M1, B, T, L / eyleyim S2.; ya: -M, A1, A2, S2, İ1, İ3, B, T, L. ; ḫoç ya: ḫuzu M3, H.

1525a. - : her K, S1. ; ister iseñ: isterseñ K, S1, İ2 / dilerseñ İ3 / istersen M3. ; ān: zamān H.

1525b. Şafāyile: Şafā ile M3.; ēdüñ: ēdün M3.

1526a. Dēdüm: Dēdim H. ; gidelüm: gidelim H.

1526b. ēdelüm: ēdelim H.

1528a. dērsin: dērsiñ K, S2. ; -: kim M2. Dēdüm: Dēdim H / çün: sen L.

1528b. gidersin: gidersiñ K, S2.

1529a. nice: böyle M1.

1530 - Helâl ét kalmasun üstümde haqqıñ
Ki zirâ çok durur üstümde haqqıñ

1531 - Dêdi ol dem baña ol ruhlârı mâh³⁴⁹
Bağup yüzüme diqqatle édüp âh

1532 - Helâl olsun efendi eyle dême³⁵⁰
Hoca urduğı yêr yanmaz cehîme

1533 - Ne kemlik eylediñüz siz baña kim
Ola sizüñ üzeriñüzde haqqum

1534 - Seni dögdüm buyurduñ öyle dême³⁵¹
Hoca urduğı yêr yanmaz cehîme

1535 - Helâl olsun derün-ı cân u dilden³⁵²
Kerem ét bizi çıkarma gönülden

1536 - Hemân kaldurdı başın étđi diqqat
Vêrüñ tâmuşhafum edem kırâat

1537 - Dêdüm za' fuñ kavî muşhaf ağırdur
Mecâlüñ yok durur qoluñ ağırdur

³⁴⁹ Bu beyit H, T, L ve İ3 nüshalarında bulunmamaktadır.

1531b. yüzüme diqqatle: diqqatle yüzüme M3.

1532a. eyle dime: cân-ı dilden S2 / cân u dilden M1, M3.; Helâl olsun: Didi cânım İ3, T, L.

³⁵⁰ Bu beyit H'de bulunmamaktadır.

1532b. Hoca: Hâ-ce M, A1. ; Hoca urduğı yêr yanmaz cehîme: Bizi çıkarna sulţanum gönülden S2, M1.

1533b. üzeriñüzde: öziñüzde M2.; Ola sizüñ: Sizin ola M3.

³⁵¹ Beyit sadece S2, M3 ve M1'de bulunmaktadır.

1535a. derün: dedi H. ; u: - B.

³⁵² Beyit S2, M3 ve M1'de yok fakat 1535. beyit S2, M3 ve M1'de bu beyiti çağrıştıracak şekilde yazılmıştır.

1535b. Kerem ét bizi çıkarma: Ferâmuş eylemeñ bizi İ3, H, T, L.

1536a. diqqat : ğayret M, A1.; başın: başıñ M3.

1536b. muşhafum: muşhaf H.

1537a. Dêdüm: Dêdim H.

1538 - ırāat  tmege başladı ezber
Oudı s re-i Fethi o server

1539 - Du     d p elin s rdi y zine
Kim n  olmadı yaş ol dem g zine

1540 - Kerem eylen d di v r muşhafumı
S rem t  a na y z mi g z mi

1541 - Ben m  n muşhafum ile kit bum
Olur der y r-ı g r-ı m steş bum

1542 - Ba na l zım olan oldur bu demde³⁵³
V r n t  almasun c num bedende

1543 - Alup pes muşhafi s rdi y zine
Bir  h  tdi ki yaş  ldi g zine

1544- Yine alt-ı kel m  derdi g hi
Egerle n atı  dem   azm-i r hi

1545- Ki zir  geldi vaqt-ı   iş   şadi
Cih nu n almadı ağızumda şadı

1546 -  derdi elleri ile iş ret
V rirdi seyr-i şahr dan beş ret

1538b. server: dilber M3.

1539a. y zine: y z ne  1. ; elin: eli n M3.

1539b. yaş ol dem: ol dem yaş K, A1, S1, H. ;  olmadı: dolmadı  3, T / gelmedi H. ;  olmadı yaş: yaş  olmadı M3.

1540a. eyle n:  d p S2.

1540b. t  a na: ben t  ki H.

³⁵³ 1543 ve 1544. beyitler sadece S2, M3 ve M1 n shalarında bulunmaktadır. M1'de 1544. beyitten sonra yer almaktadır.

1543b.  ldi: doldı M3.

1544b. Egerle n: Eyerle n  2, M2.

1545a.  : - S2,  3. ; geldi vaqt: vaqt geldi M3.

1545b. şadı: dadı K, S1, S2,  1,  3, M3, T, L.; ağızumda: ağızunda M2, B.

1546b. V rirdi: V r rdi H.

1547- İki söziñ birisin dèrdi cānum
Gidebilsem țaraldı bunda cānum

1548 - İçerü taşraya ıurmaz ııkardı³⁵⁴
Hemîşe gözleri yola baıardı

1549 - Görünüp ‘ âlem-i berzaı gözine
Hemān gitsem dèr idi kendüzine

1550 - Yine kendüsine geldikde ol māh
Derūni dèr idi *āmentü billāh*

1551 - Şehādet èdüp *illallāh* dèr idi
Muıammeden Resulullāh dèr idi

1552 - Oıurdı sūre-i Yāsīni her gāh
Bitürdükçe dèyüp *āmentü billāh*

1553 - ıarıb olmışdı vaııt-ı iıtizāra
Olup mevtüñ nişāni āşııāra

1554 - İşāret ètdi ol dem vālidine
O daıı şundi bir şeyi eline

1555 - Meger vèrmiş aña üç dāne limon³⁵⁵
Şanasın her biri bir şarı ıavun

1547a. birisin: birisi K, S1, H. / biri S2. ; dirdi: dir idi S2. ; söziñ: sözüñ İ3 / gözüm H.

1547b. țaraldı: daraldı S2, İ3, M1, L / şıkıldı M3 / dar oldu H.

1548a. taşraya: taşra M, A1, İ2, İ3, M1, M2, M3, H, T, L.; ıurmaz: ıurmazdı M, A1 / durmaz İ3, M1, M3, H, T, L.; İçerü: İçerüye M3, H.

³⁵⁴ M3'te 1548 ile 1549. beyitlerin yerleri değiştirilmiştir.

1549a. ‘ âlem-i berzaı: berzaı-ı ‘ âlem M3.

1550b. Derūni: ıururđı H.

1551a. dèr idi: dèrdi A2, S1.

1551b. dèr idi: dèrdi A2, S1. ; Muıammeden: Muıammedür İ1, İ3.

1552a. Oıurdı: Oıudı İ3.

1552b. Bitürdükçe: Bitürdükde M3.

1553a. iıtizāra: ıışāra M3.

1554b. - : çün K, S1.

³⁵⁵ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

- 1556 - Alup şundi birer birer elüme³⁵⁶
Tesellî eyledi ol dem dilüme
- 1557 - Dèdi bir dostdan gelmiş idi bu
Sizüñ için alı konmuş idi bu
- 1558 - Ğarež yād étmedür ancağ görüñ hoş
Efendi eylemeñ bizi ferāmuş
- 1559 - Bu demde éderüz sizden recāyı³⁵⁷
Getürmeñ qalbe hergiz mācerāyı
- 1560 - Ne ān size murād cevır ola muṭlağ³⁵⁸
Ki ḥüsnüñ muḳtezası böyle ancağ
- 1561 - Severdüm sizi cānumdan ziyāde³⁵⁹
Ḥicāb māni^c idi sulṭānum āzāde
- 1562 - Egerçi olmışız ḥizmetde qāşır³⁶⁰
Kerem ét olmañuz siz aña nāzır
- 1563 - Ki ben ḥayf étdüm ise siz édüñ dād³⁶¹
Du^c ā-yı ḥayr ile eyleñ bizi yād

1556a. birer birer: bir bir A1.

³⁵⁶ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1557a. dostdan gelmiş idi bu: dost baña göndermiş idi H.

1557b. alı konmuş idi bu: bunu el konmuş idi H.

1558a. étmedür: étmeden İ3.

1558b. bizi: beni K. ; eylemeñ bizi: bizi étmeyün M3.

1559a. éderüz sizden: sizden éderüz M3.

³⁵⁷ Bu beyit sadece S2, M1, M3, H, T, L ve İ3 nüshalarında bulunmaktadır.

1560a. size murād: maḳşūd size M1.

³⁵⁸ Bu beyit sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

³⁵⁹ Bu beyit sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

³⁶⁰ Bu beyit sadece S2, M1, T, L ve İ3 nüshalarında bulunmaktadır.

1562b. olmañuz: olmayıñ M3.

1563a. ḥayf: seyf L.

³⁶¹ Bu beyit sadece S2, M1, M3, H, T, L ve İ3 nüshalarında bulunmaktadır.

1563b. eyleñ: edin M3. ; yād: şād M3.

1564 - Dédüm cānum unutmadañ beni sen
Unutmam sevdigüm hergiz seni ben

1565 - Dèdi çok sevdigüm cānum efendi
Urupdur hastalık pâyıma pendi

1566 - Oğullarıñı gönder bir göreyin
Görürsen buda bir gönder göreyin

1567 - Olupduķ anlarile yār ü ihvān
Yemişdüķ nice nice ni' met ü nān

1568 - Nice anlar ile tırduķ oturduķ
Nice nice yazarduk gāh oķurduķ

1569 - Nice dem görüşüp oynaduķ idi
Nice nice gülüp oynaduķ idi

1570 - Nice étmiş idük anlarla seyrān
Érişdi ' aķıbet o ān-ı hicrān

1571 - Görem bir kerre daķı yüzlerini
Ķulağımla işidem sözlerini

1572 - Kerem eyle efendi vèr icāzet
Ölürsem gitmeyem anlara hasret

1564a. beni: bizi S2. ; Dédüm: Dédim H / Dèdi L.

1564b. sevdigüm: sevdügüm İ3, M1.; hergiz: aşla M3.

1565a. sevdigüm: sevdügüm M1.

1566a. göreyin: göreyim S1, S2, M1, M3. ; gön̄der bir: bir gön̄der İ3, M3, H, T, L.

1566b. Görürsen: Gelüp M / Gelü A1 / Görürsin İ1 / Göreyim M3. ; buda: bir yerde M, A1. ; göreyin: göreyim S2, M3.

1567a. anlar ile: anlarıñla M, A1, S2, İ2, M1, T. ; Olupduķ: Olurduķ M3.

1567b. ü: - İ3, M3.

1568a. tırduķ: durduķ İ3, M3, T, L.

1568b. gāh: hem K, S1, İ1, B.

1569a. görüşüp: gülüşüp M3.

1570a. anlarla: anlar ile M3.

1572a. eyle: édüp S2, M3.

1572b. anlara: anlarla H.

1573 - Dèdüm sen dahı bir oğlumsın ey hūr
Yanuñdan istemez dil olmağa dūr

1574 - N'ola baş üstüne varduğda fi'l-hāl
Gözüm nūrı huzūra edem irşāl

BU MAĞĀLE MĀTEMİDÜR MĀDER-İ MĀH PĀREMÜÑ

1575 - Gidüp bir hāne-i hāliye gāhi
Éderdi māderi derd ile āhı

1576 - Delinür idi āhından yürekler³⁶²
Dayanmaz idi āhından yürekler

1577 - Nice ağlamasun eglencesiydi
Huşūşā bitmez ağaç meyvesiydi

1578 - Yüregi yağı ciger pāresiydi
Gece gündüz anuñ āvāresiydi

1579 - Cemāli şem' inüñ pervānesiydi
O yavrı şāh-bāzuñ anasıydı³⁶³

1580 - Tutar eli idi görür göziydi
Koyunda beslemiş bir kuzu idi

1573b. olmağa: olduğın M3.

1574a. N'ola: Ola A1.

1574b. huzūra edem: edem huzūra İ1, B.

1575a. bir: ben İ1, B.

1575b. derd ile āhı: āh ile zārı H.

³⁶² Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1576b. Dayanmaz: Tayanmaz K, İ1, İ2, M2 H, B.

1577a. ağlamasun: ağlamasın İ3. ; eglencesiydi: eylencesi idi M3.

1577b. meyvesiydi: meyvesi idi M3.

1578a. Yüregi: Yürek M, A1, İ3. ; ciger: cigeri M, A1, A2, İ3, H.

1579a. Cemāli: Cemāliñ S1 / Cemāl İ2, M2, B. ; eli idi: el idi S1 / eliydi K. ; pervānesiydi: pervānesi idi M3.

1579b. yavrı: hūrı H.

1580a. Tutar: Dutar A2, İ3, T, L.; göziydi: göz idi K, S1, İ1 / gözü idi M3.

1580b. Koyunda: Koyununda M3.

- 1581 - Güneşden şakınurdı gül yüzini
Yüzünden hiç ayırmazdı gözünü
- 1582 - Nice yanmasun ol nâr-ı firâka
Bu denlü eylemiş iken 'alâka
- 1583 - Nice dökmesün ol gözi yaşını³⁶⁴
Nice âh étmesün her dem işini
- 1584 - Anuñ gibi oğul alduran ana
Bağar mı bir dağı fâni cihâna
- 1585 - Kala çün beyt-i aḫzân içre bi-kes
O Yûsuf çehresinden olmaya ses
- 1586 - Kapa gerek ecel koynundan anı
Fırâkıdan nice vèrmeye cānı
- 1587 - Gözi önünde o çeşm-i ğazâlin
Ala şîr-i ecel var aña ḫâlin
- 1588 - Baba ana büyük ana qarındaş
Kamu kavm ü kabîle yâr ü yoldaş
- 1589 - Dökerdi gözlerinden her biri yaş
Dayanmazdı yürekler olsa da taş

1581b. Yüzünden hiç ayırmazdı: Ayırmazdı yüzünden hiç K, S1 / Yüzünden ayırmazdı hiç İ1, B.;
Yüzünden: gözünden H.; gözünü: yüzünü H.

³⁶⁴ İ3'te 1583 ile 1584 yer değiştirmiştir.

1586a. Kapa: Kapsa İ2, M2.

1587a. o: ol K, S1, S2, İ3, H. ; ğazâlin: ğazâli İ2.

1588b. ü: - S2.

1589a. her biri yaş: sel gibi yaş M3.

1589b. Dayanmazdı: Tayanmazdı K, S1, S2, İ1, İ2, M1, M2, B.

BU MAḲĀLE YĀRİLE ĀḤİR VEDĀ'İMDUR DİRİĞ

- 1590 - Çü müstedd oldı gördüm za^ç f-ı yāri
Derūndan eyledüm āhile zāri
- 1591 - Bulurđı cā-be-cā mevtūñ nişānı
Muḳarrer oldı terk étmek cihānı
- 1592 - Ten-i kāfūrı üzre ol biberler
Vérürdi her biri ḳara ḥaberler
- 1593 - Bezendi noḳtalarla ḳādd-i elifi
Anuñçün bir iken biñ oldı za^ç fi
- 1594 - Ki şuḥūf sinesinde çifte çifte
Şanasın noḳtalarđı tā-i mevte
- 1595 - Vérürdi ol nuḳat-ı ma^ç nā beşāret³⁶⁵
Olur mı bī-nuḳat hiç lafz-ı cennet
- 1596 - O müşgīn ḥabbeler būyın cinānuñ³⁶⁶³⁶⁷
Vérirdi penbe-veş cismünde anuñ
- 1597 - O ḥānuñ ḥāne-i cismini eyvāh³⁶⁸
Ḥarāb étđi o ḥūnī ḥālleri āh

1590a. za^ç f: za^ç f ile M3.

1590b. eyledüm: eyledim H.

1591b. terk étmek cihānı: çün terk cihānı K, S1. ; étmek: étmez M3.

1592a. biberler: bu yerler K, S1, B.

1592b. Vérürdi: Vérür S1.

1593b. bir: biñ A1.:biñ : on L.

1594a. Ki: - M3.

1594b. noḳtalarđı: noḳtalara M2 / noḳtalara M3.; Şanasın: Şanursın M3.; tā: tāb M3.

1595a. Vérürdi: Vérür A1 / Vérdi İ3. ; ol: - İ1, H. ; nuḳat: nuḳatlar İ1, H / nuḳta İ3.

³⁶⁵ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

³⁶⁶ Beyit sadece İ3, M1, H, T, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

³⁶⁷ 1596-1603 arası beyitler L'de 1730. beyitten sonra yer almaktadır.

1596b. Vérirdi: Vérdi İ3.

³⁶⁸ Beyit sadece İ3, M1, H, T ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

1597b. ḥālleri: ḥāller İ3, M1, T.

- 1598 - Elüñden dād senüñ ey hāl-i hūnī³⁶⁹
Kim olduñ ‘ aşıkuñ dāğ-ı derūnı
- 1599 - Olurken hāller ‘ uşşākı kātıl
Ne hāldir bu ola ma‘ şūkı kātıl
- 1600 - Ne ‘ āşī kara zālimlerdir eyvah
Hem ‘ üryān édeler hem ola pür-āh
- 1601 - Ya etfāl-ı habeşdür ol qaralar
Mişāl-i mevt meşk édüp qaralar
- 1602 - Megesler uşdı şan kand-i nebāta
Ki zulmet oldu ol āb-ı hayāta
- 1603 - Yitürdiler yiyüp ol ari zātı
Muhaqqak oldu ol demde vefātı
- 1604 - Ērişüp şā‘ at-i ‘ ömrine pāyān
Yağın olmağda dem dem vaqt-i hicrān
- 1605 - Tala bir uçmağa ol bülbül-i cān
Ki bu hāk-ı kafeş olmışdı zindān
- 1606 - Tolanmağa qarib idi o hırşid
O mehden étmişidüm kaţ‘ -ı ümmid

1598a. hūnī: dūnī M3.

³⁶⁹ 1598-1603 arası beyitler sadece İ3, M1, S2, T, H ve M3 nüshalarında bulunmaktadır.

1599a. ‘ uşşākı: ‘ uşşāka M3. ; hāller: halleri H.

1599b. ma‘ şūkı: ma‘ şūka M3.

1600a. eyvāh: ol āh İ3, T / āh ol M1, H, L.

1600b. pür-āh: maqtül İ3, M1, H, T, L.; ola: ol T.

1601b. mevt: mevti M1, H, T.

1604b. dem: ol M3.

1605a. Tala bir: Talayor İ3 / Talanır H / Şala bir M3. ; bülbül-i cān: murğ-ı cānı M3.

1606a. idi: olup H, İ3, T / oldu L.; Tolanmağa: Dolanmağa M3, T, L.; o: - H.

- 1607 - Ciḥānda olmadı hergiz murādum
Ben ölem ol ala dēyu umardum
- 1608 - Ki üç oqluma bu dördünci idi
Hemān bir riştede dōrt incü idi
- 1609 - Birinüñ gemişidi baa sözi
O dem aa utarlar idi yüzi
- 1610 - Olurdu bir söziyle ānuñ ol ān
Ne deñlü müşkil işde olsa āsān
- 1611 - Anuñ başına biri and vērirse
Sözi mabūl olurdu her ne dīrse
- 1612 - Dilerse cānumı da yo dēmezdüm
Aa cān vērmege ben ğam yēmezdüm
- 1613 - Hemān tek baa bir söz söylesün ol
Olurdum tā ölünce ben aa ul
- 1614 - Hem öyle oldu dūřdi bu sözüm naḥs³⁷⁰
Nihāyet mertebe emr oldu ber-^c aks
- 1615 - Ne deñlü kim oturmişdum yanında
Degildi māderi ol dem yanında

1607b. ol: o M3.

1608a. oqluma: oqlum K, S1, İ1, B. ; dördünci: dördüncisi İ1, M3, B.

1608b. dōrt: dōrd İ3, M1.

1609a. gemiş idi: gemez idi M3 / gemeseydi, L.

1609b. utarlar: dutarlar A2, İ3, L.

1610a. söziyle: sözi ile M2.

1610b. olsa: ola L.

1611a. vērirse: vērse S1, S2, İ2, L.

1612b. ğam yēmezdüm: yo dēmezdüm M3.

1613b. tā ölünce ben: ben tā ölünce İ2, B.

1614a. öyle: eyle İ3, M1.

³⁷⁰ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1615a. kim: ben M3.

1615b. ol: o İ3. ; ol dem: aşla M3.

- 1616 - Érişdi vaqt-i rihlet göçmek üzre
Şarāb-ı mevt elinde içmek üzre
- 1617 - Dédüm cānum bırakmazdum seni ben
Bu demde dūr düşme vālideñden
- 1618 - Seni ışmarladum Mevlāya cānum
Fırāķuñdan vèrem ben dağı cānum
- 1619 - Varup oğullārumı édem irsāl
Olasın şāyed anlar ile hoş-ħāl
- 1620 - Dèdi cānum efendi étme ihmāl
Neye érişdi gördüñ çünki aĥvāl
- 1621 - Gidüp yanından étdüm çün vedā^ç ı
O dem ayrıldı cānından bu Dā^ç ĩ

YARĀN İLE YĀRÜÑ BU DĀĦİ VEDĀ^ç IDUR

- 1622 - Hemān-dem yola düşdüm sür^ç atile
Gelüp ġam-hāneme biñ miġnetile
- 1623 - Dédüm oğullaruma érişüñ tēz
Sizi ister varuban görüşüñ tēz
- 1624 - Yanında oturuñ gece olunca
Ķoyup gitmeñ icāzet vèrmeyince

1616b. elinde: elinden A1, İ3, M3.

1617b. dūr: ç ayru M3.

1618b. vèrem ben dağı: vèrirem ben de M3.

1619b. Olasın: Olasız S2, İ3. ; şāyed anlar: anlar ile şāyed H. ; anlar ile: eller ile L.

1620b. gördüñ çünki: çünki gördüñ S2 / gördün çünki M3.

1621b. ayrıldı cānından: cānından ayrıldı M3.

1624a. oturuñ: oturun M3.

1624b. gitmeñ: gelmen M3.

- 1625 - Selām êdũñ varınca aña benden
Du‘ālar eyledi diñ cān u dilden
- 1626 - Êdũñ nāzik mizācından su‘ālī
Ĝamuñdan diñ mükedder oldı hāli
- 1627 - Çün anlar gitdiler kũy-ı nigāre
Yine ben başladum āhile zāre
- 1628 - Girüp bir hāne-i hāliye ol dem
Dögerdüm gāh başum gāh sīnem
- 1629 - Ĝamām-ı ğamı tıtdı āsumānı
Olup encüm anuñ dāĝ-ı nihānı
- 1630 - Felek aĝlardı aña şanma bārān
Ki geçdi yere ol hırşid-i raşşān
- 1631 - Tılandı çün güneş maĝrib zemīne
Cihān girdi o dem mātem donına
- 1632 - Gelüp oĝullarum her biri maşzūn
Görünce oldı derdüm yine efzūn
- 1633 - Hemān-dem eyledüm anlara iķbāl
Su‘āl êtdüm ki nice oldı aḥvāl

1625b. u: - S2, M2. ; eyledi: êtdi M3.

1626a. mizācından: mizācdan A1.

1627a. anlar: - H.

1629a. tıtdı: dutupdı A2, İ3, T, L / tıtuıtdı S2, İ1, M2, H, B / tıtuıtdur M3. ; ğamı: ğam K, S1, İ1, İ3, M1, M2, H.

1630b. raşşān: dıraşşān İ3.

1631a. Tılandı: Dolandı İ3, M3, T, L.

1631b. girdi: giydi A1.; donna: tonna M1.

1632b. derdüm yine: yine derdüm A1, M3.

1633a. eyledüm anlara: eylediler baña M3 / eyledim anlara H.

1633b. êtdüm: êttim H.

1634 - Dédiler kim anuñ hāli diğer gūn
Anı gördükde oldı bağrumuz hūn

1635 - Dédüm fark étđi mi sizi görünce
Bilür mi kendüsini şimdi nice

1636 - Dédiler bildi söyleşdi bizümle
Görüşdi vü esenleşdi bizümle

1637 - Çü tebliğ eyledük sizden selāmı
Alup bir hoş su'āl étđi peyāmı

1638 - Dédi sizler dağı varduğda benden
Selām eyleñ çıkarımasun gönülden

1639 - Dédüm halı-ı kelām eyler mi yine
Ne söyler geldüğince kendüzine

1640 - Dédiler dāimā dēr gidebilsem
Bu fāni 'ālemi terk édebilsem

1641 - Oğur her demde ol Yāsini ezber
Dèyüp *amentü billāh* mükerrer

1642 - Dilinde dāima lafz-ı şehādet
Éder her birisi ile 'ibādet

1634a. kim: ki S1.

1635a. Dédüm: Dédim H.

1635b. kendüsini: kendüzini S2, M1.

1636b. esenleşdi: helälleşdi M3, H.

1637b. bir: - S2 ; -: çün S2. (S2 derkenarında mısranın tashihi yapılmıştır.)

1638a. sizler dağı: sizler de M3.

1638b. eyleñ: édiñ M3.

1639a. eyler: éder M3. ; Dédüm: Dédim H.

1639b. geldüğince: geldüğinden K. ; geldüğünde S1.

1640a. dāimā dēr: dēr dāimā M3.

1643 - arr tmez dşekde v ucada
HemiŖe gzleri derde soada

1644 - Ddi n mderi bize oullar
BunuŖ gibi gn grmeye ullar

1645 - VaruŖ Ŗimdi sizi evde umarlar
O gitdi H size vre  omrler

1646 - odu ol hl iinde geldk aŖı
Ki teslim tmek zre idi cnı

OL MURĖ-I CİNĀNUŖ ĀH BUDUR HBER-İ MEVTİ

1647 - n tdiler baŖa bu hli i lm
Hemn-dem gitdi elden Ŗabr u rm

1648 - arŖu gcede yollara dŖdm
Yitrdm  alumı vre dŖdm

1649 - Gezerdm r-syı eyleyp h
Dgerdim snemi derdm eyvh

1650 - Dr idm kendi kendime meded h³⁷¹
 Aceb olandı mı ol ruları mh

1651 - MŖerref tdi mi bĞ-ı cinnı
Firı teŖi yadı bu cnı

1643a. tmez: - S1.; v: gh M3.

1644b. gn: kt İ1.

1645a. sizi: size İ2, M2.

1645b. size vre: vre size K, S1.

1646a. odu: oduŖ İ1, M2, B. ; iinde: ire H.

1647a. baŖa bu hli: bu hli baŖa M3.

1648a. arŖu: aranlu M3.

1649a. r-syı: arŖıyı S2, İ3, M3, T.

³⁷¹ S1'de 1650 ile 1651'nin yeri deĖiŖtirilmiŖ.

1650a. kendi kendime: kend kendme İ1, İ3, B, T / kendi kendme İ2, M2.

1650b. olandı: dolandı İ3, M3, H. ; -: ol M3.

1651a. cinnı: cihhı S1.

1652 - Bunu d y p  derken n le v   h
 Irağdan z hir oldu biri n -g h

1653 - Şeb-i yeld  mağalliydi ol ağy n
 Cih nı  aplamıŐdı ebr u b r n

1654 - Gel p yađlaŐdı n -geh ba na ol kes
 A na diđđatle bağdım eyled m ses

1655 - Cev p v rd kde fark  tdim o n sı
 Ne g rsem n zlı y rim n  babası

1656 - D d m evde ciger-g ŐeŐn yaturken
 Ne geld n  arŐuya b yle erken

1657 - Bırağup  aste v  b -kes o m hı
 Gezersin z lmet-i Őebde bu r hı

1658 - Ned r  ali nicedir n r-ı d dem
 Ne v kı  oldu t z s yle işidem

1659 - Der numdan d d m kim ben bu  alet³⁷²
 Degild r Ta rı  ađđı iyi  al met

1660 - D di ol gitdi d ny dan sen ol Ő đ
 Fir ğı n r  urdı bağrımadağ

1652b biri: - M3.

1653a. mağalliydi: zam niydi M, A1, K.

1653b. u: - S2,  2, M1, M2, M3, T. ; ebr:  b M3

1654a. n -geh: t  ki M3.

1654b. bağdım: bağup M3.

1655b. n zlu y rim n : ol g l end m n S2, M1.

1656a. evde: evinde  3.; ciger-g ŐeŐn: ciger-p reŐ M3, H. ; D d m: D dim H.

1656b.  arŐuya:  ar-s ya  1,  2,  3, M1, M2, H, B.

1658b. s yle: s yleŐ S2. ; oldu t z s yle: s yle ba na t z M3.

1659a. kim: ki M3.

³⁷² M3'te 1659 ile 1660. beytlerin yeri değiştirilmiştir.

1659b. iyi: iy  2, M1, M3. ; Degild r ta rı  ađđı:  ud   ađđı degild r  3, H, T, L.

1660a. ol gitdi: gitdi ol S1.

1660b. n r : odı K, S1, S2,  1 / derdi M3. ; urdı: - K, S1. ; urdı bağrımadağ: bağrımadağ urdı S2 / urdı s neme M3. ; dağ: tağ  1,  2, M2, B. ; bağrımadağ: bağrımadağ  1,  2,  3, M1.

1661 - Hemān teslīm édinced ruḥı ol ḥūr
Gözümden oldı şandum nūr o dem dūr

1662 - Bırakdum ḥānemi yollara düşdüm
Ġamıyla yavrumuñ āvāre düşdüm

1663 - Tenümden cānumı göz göre devrān
Ayurdı oldı ten ḥākile yek-sān

1664 - Dédüm ol dem añā*el-ḥükme Allāh*
Aḥıbbāya şabırlar vère Allāh

NE MÜŞKİL OLUR YĀ-RABB ḶĀRA ḶABERLER ĀH VĀH

1665 - Dédüm añā ne vaḳtın oldı merḥūm
Nice teslīm-i rūḥ étdi o ma' şūm

1666 - Dèdi ba' de-1-işā za' fı ziyāde
Ölöp añlanmaz oldı bir arada

1667 - Döşekde yatmaz oldı ḥavf éderdi
Düşe kılça hemān taşra giderdi

1668 - Hemīşe dèr idi *āmentü billāh*
Muḥammed Ḷaḳḳ Resūl u birdür Allāh

1669 - Şu deñlü eyledü ceng ü cidāli
Ki za' file mükedder oldı ḥāli

-
- 1661a. édinced ruḥı ol ḥūr: rūḥ édinced o nūr M3.
1661b. oldı şandum nūr: ġāib oldı şan M3.
1662a. ḥānemi: cānumı S2, İ1, M3. ; Bırakdum: Bırakdım H.
1663a. Tenümden: Tenümde S1. ; cānumı göz göre: göz göre cānumı M3.
1663b. ten: cān M, A1, M2. ; Ayurdı: ' Ayurdı M3.
1664a. ol dem añā: añā ol dem M3, L.; Dédüm: Dédim H.
1665a. Dédüm: Dédim H.
1665b. rūḥ: cān M3.
1666b. añlanmaz: yelenmez S2.; Ölöp: Durup M3. ; bir: ol H.
1667a. oldı: idi K, S1.
1668b. u: - S2, İ1, M1, B. ; Resūl ü: Resūlüm M3.
1669a. Şu: Şol T.

- 1670 - Dutardum s̄inem üstünde o c̄anı
Yağın olmuş idi v̄ermege c̄anı
- 1671 - Alurdi ‘ammisi ḡahi k̄ucağa
T̄utarduk̄ t̄a ki d̄üşmeye ocağa
- 1672 - Yanından m̄aderi ol demde gitdi
Taħammülden k̄alup c̄ânına ȳetdi
- 1673- K̄arındāşı dağı gitdi yanından
Hem̄an bir ‘ammi k̄aldı bir dağı ben
- 1674 - Bağardı geh baña geh ‘ammisine
Gelüpd̄i murğ-ı r̄uḫı s̄inesine
- 1675 - Tekellümden dağı k̄aldı lis̄anı
Hem̄an-dem uçmağ̄ ister murğ-ı c̄anı
- 1676- K̄ırāat ētmege k̄almadı derm̄an
Hem̄in d̄er idi Allāh Allāh ol ān
- 1677 - Deh̄ana geldi ç̄unki murğ-ı r̄uḫı
Ki perv̄az ētmek isterdi f̄ütūḫı
- 1678 - Benüm de oldı ç̄ün kim t̄akatüm t̄ağ
Vücūdum n̄ar-ı firğat ētdi iḫr̄ağ
- 1679 - D̄üşüp ben dağı oldum ḫ̄ake yek-s̄an
Nice şabr eylesün bu ḫ̄ale ins̄an

1670a. Dutardum: T̄utardum K, S1, S2, İ1, İ2, M1, M2, M3, B. ; s̄inem: s̄ine S2.

1671b. T̄utardıç: Dutardıç A2, İ3 / Tutardı M3.

1673b. geh: bir K, S1, B. ; ‘ammi: ‘ammisi M3.

1674a. geh: ḡah A2 / bir İ1, İ2, M2.

1674b. Gelüpd̄i: Gelüpdür M3.

1676b. Hem̄in: Hem̄an İ1, M3.

1677a. ç̄unki: ç̄ünkim A2, S1, S2, İ1, İ2, İ3, B, L.

1677b. isterdi: ister A2, S2, İ1, İ3, M2, M3, H. ; ētmek: ētmeğe S2, İ2, İ3, M1, H, B, L.

1678a. oldı ç̄ün kim: ç̄ün kim oldı S2 / ç̄unki oldı M3 / oldı ç̄ün L.

1680 - Hemân-dem 'ammisi dutdı belinden
Gelüp bir kerre ya Allâh dilinden

1681 - Şıķup dişini vü omzını ol ân
Hemân-dem Hâķķa teslîm eyledi cân

1682 - Koyup 'ammi ķucâğından yêrine
Haber êtdi pes andan mâderine

1683 - Derilüp aldılar anı miyâne
Kamusı başladı âh u figâne

1684 - Düşüp yollara ben de zâr u giryân
Olupdur eşk-i çeşmüm baķr-ı 'ummân

1685 - Sabâh olsun da bir hoş görîşelüm
Ne lâzımsa sizüñle söyleşelüm

1686 - Dêyüp bu sözleri gitdi yolına
O dem âteş bırakdı cân evine

GEL İMDİ GÜŞ-I CÂN İLE SEMÂ' ÊT MÂTEM-İ YÂRI

1687 - Ser-encâmum gel imdi diñle ey yâr
Neler êtdi baña bu dehr-i ğaddâr

1688 - Hemândem yüzüm üzre hâķe düşdüm
Fırâķ odı ile yandum tütüşdum

1680a. dutdı: tütüdü S2, İ1, İ2, M1, M2, M3, B.

1681a. omzını: omzın K, S1 / düşünü S2, M1 / omuzın M3 / omuzunu B.; -: vü A2, M3. ; dişini: dişiñi S1 / dişiñ M3.

1682a. 'ammi: 'ammisi M3.

1682b. êtdi: vêrdi H.

1684a. Düşüp: Düş A1. ; u: - S2.

1684b. 'ummân: pâyân K, S1, B.

1685a. bir: - İ3. ; görîşelüm: görüşelim H, B.

1685b. lâzımsa: lâzımdır K, S1, İ1, B / lâzım ise İ3, M3. ; söyleşelüm: söyleşelim H.

1686b. evine: êline M, A2, S2, İ2, M1, T.

1687a. gel imdi diñle: diñle gel imdi L.

1687b. dehr: çarķ K, S1, S2, M1, M3.

1688b. tütüşdum: dutuşdum A2, İ3.

- 1689 - Gözüm yaşını bārān étđi firqat
Göñül şehri virān étđi firqat
- 1690 - Yıqup hāq ile yek-sān étđi firqat
Alup ʿaqlum perişān étđi firqat³⁷³
- 1691 - Cihānı başuma țār étđi firqat³⁷⁴
Gözüme ʿālemi tār étđi firqat
- 1692 - Büküp qaddüm gümān étđi firak āh
Ĝam oqına nişān étđi firāq āh
- 1693 - Vücūdum bir hilāl étđi firāq āh
Beni şurīde hāl étđi firāq āh
- 1694 - Görüñ baña ne hāl étđi firāq āh³⁷⁵
Düşürdi pāy-māl étđi firāq āh
- 1695 - Derūnum derdine yoqtur ʿaded āh
Ki gül-zārumdan ayruldum meded āh
- 1696 - Nice dil olmasun bülbül gibi zār
Nice ten olmasun zaʿ file bimār
- 1697 - Nice étşün göñül şabr u qarārı
Nice cān étmesün tenden firārı

1690a. Yıqup: Yaqup M3.

³⁷³ 1690b ile 1691b'nin İ3'te yerleri değiştirilmiştir. M3'te 1690b yerine 1691b yazılmıştır. Bu beyit L'de bulunmamaktadır.

1691a. țār: dār K, S1, İ1, M1, H, B.

³⁷⁴ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1691b. țār: dār H, T / nār B, L.

1692a. Büküp: Bugün İ2, M2. ; qaddüm: kaddim H.

1693a. hilāl: helāk H.

³⁷⁵ Beyit M3 ve S2 nüshalarında bulunmamaktadır. Bu beyitin ikinci mısrası 1693b'nin yerine yazılmıştır. S2'nin derkenarında da düzeltilmesi yapılmıştır.

1695a. yoqtur: yoqdur M1, M3.

1695a. ayruldum: ʿayruldum M3.

1696a. dil olmasun bülbül gibi: bülbül gibi dil olmasun K. ; dil olmasun: - S1.

1696b. ten: cān S1.

Kesî rā der ğam-ı hicrān be ħod hemdem nemîbinem³⁷⁶
Be merg-i ħuř rāzîgeřtem u ān hem nemîbinem

1698 - Yanar sīnemde her-dem āteř-i ğam
Çıkar dūd-ı derūnum göge her-dem

1699 - Ērüşdi rüz-ı vařluñ ğecesi āh
Reh-i firqatde bu dil oldu ğüm-rāh

1700 - Felekler üzre ětsün ra' d u efgān
Döküp gözler yaşını ebr-i bārān

1701 - Göñül āhı deĥānından çıqup berķ
Cihānı nār-ı firqat eylesün ĥarķ

1702 - Dögünsün acısun şaşlarla deryā
Taĥayyürde řalup mebhūt-ı řahrā

1703 - Revān ětsün gözi yařını cūlar
Řarar ětmesün ětsün cüst ü cūlar

1704 - Ğeceler řaralar ğiysün ědüp āh³⁷⁷
Giribānını çāk ětsün seĥer-ĝāh

³⁷⁶

Beyit sadece S2'de bulunmaktadır.

Anlamı: Hicran gamında, kimseyi kendime arkadaş göremiyorum. Aklın ölümüne razı oldum; (fakat) onu da bulamıyorum.

1698a. ğam: 'aşķ S2. ;

1698b. Çıkar dūd-ı derūnum göge her-dem: Beni iĥrāk ědüpdür āteř-i 'aşķ S2, M3. ; Çıkar dūd: Çıkarıdı derd İ3.

1699b. bu dil oldu: oldu bu M3.

1700a. u: - İ2, İ3, M2.; ětsün ra' d u: ra' d ětsün M3.

1700b. gözler yaşını: göz yaşını H. ; ebr: ebrile H.

1701a. Göñül: Göğüñ K, S1, İ1. ; deĥānından: fiĝānından M3.

1701b. nār: āh K, S1, İ1, İ2, M2, B / āb M3. ; eylesün: eyledi M3.

1703a. cūlar: řular M3.

1703b. ü: - S2.

1704a. şaralar: çara S2. ; idüp: idüben S2.

³⁷⁷

1704- 1749 arası beyitler M2'de 1674. beyitten sonra yer almaktadır.

- 1705 - K̄asevetden k̄ararsun katı taşlar
Yüregi üzre k̄oysun dağ taşlar
- 1706 - K̄amu vaḥş ü sibā^c tağlara düşsün
İlinden her biri āvare düşsün
- 1707 - Olup meskenleri hem külbe-i gār
Yemesün içmesünler mūr ile mār
- 1708 - Gülüp açulmasun güller bu demler
Ġam-ı yār ile yuṭsun gonca demler
- 1709 - Şer-āğāz étmesün bülbül nevāya
K̄ulāğ ursun bu ^c aşıq-ı bi-nevāya
- 1710 - Derūnı içre ursun lāleler dāğ³⁷⁸
Hāzān olsun kesilsün meyveden bāğ
- 1711 - Ġamile nergisün beñzi şararsun³⁷⁹
Gözi yaşı ile bāğı şuvarsun
- 1712 - Eline almasun zerrin kadeḥler
Ērişsün cümle ezhāre teraḥler

1705a. k̄atı: k̄āra M, A1, İ3, M2, H.

1705b. dağ: tağ K, S1, S2, İ1, İ2, M1, M2, B, L.; Yüregi: Yürek M3. ; k̄oysun: k̄o yansun M3.

1706a. vaḥş: vaḥşi K, S1, S2, İ1, İ2. ; ü: - S2, İ1, İ2, İ3, M3.

1706b. İlinden: İlinde İ3.

1707a. hem: her dem A2, S1, S2, İ1, İ2, M1, M2, M3, H, B, L.; külbe-i gār: mağāra M3 / bizgār A2, S2, İ2, H, M1, M2, B, T, L.

1707b. içmesünler: içmesün M3.

1708b. yuṭsun: açsun M3.

1709a. étmesün: eylesün M, A1, İ2, L.

1709b. K̄ulāğ: K̄ulāğ M3.

1710a. dağ: tağ L.

³⁷⁸ Beyit S2, H, M1, T ve M3 nüshalarında bulunmamaktadır.

1710b. meyveden: meyvede İ3.

1711a. şararsun: şararsın S2.

³⁷⁹ Beyit L'de bulunmamaktadır.

1711b. şuvarsun: şuvarsın S2. ; bāğı: bāğları M3. ; yaşı ile: yaşıyla M3.

1712b. Ērişsün: Ērişüp S2. (S2'de kelime altında tashihi var.)

1713 - Gözi yaşını döksün yâsemenler
Ayag üzre dikilsün nârvenler

1714 - Şoyunsun cümle eşcâr olsun ‘uryân
Bu yasa eylesün murgân efgân

1715 - Düşüp tesbihi destinden çenâruñ
Özi göyinmiş idi aña nâruñ

1716 - Taḥayyürden şalardı serv başın
Dökerdi şebnem aña gözi yaşın

1717 - Bu ğam ile derûnu tolup âteş³⁸⁰
Olupdı zanbaquñ ḥâli müşevveş

1718 - Büküp boynun benefşe gül yaqada
Yolup sünbül saçın éder ‘iâde

1719 - Ḥarâretten çiçek çıkardı reyḥân³⁸¹
Kızarup aña başını zamîrân

1720 - Derûnına o dem dâğ urdı lâle³⁸²
Ḳaranfiller girüp köhne sifâle

1713b. nârvenler: mâr-ı semenler M, A1, H / mâh-rûlar M3.

1714a. Şoyunsun: Şoyulsun K.

1714b. murgân: âhile M3.

1715a. tesbihi: tesbih M3.; destiden: elinden L.

1716a. serv: servi S2, İ1, M1, M2 / selvi M3.

1717a. derûnu tolup: dolupdur qalb M3.

³⁸⁰ Beyit sadece S2, M1, M3 ve İ3 nüshalarında bulunmaktadır. Beyit İ3'te 1730'dan sonra yer almaktadır.

1718a. gül: gök A2, T, L / giyeñ S1, S2, İ1, İ2, B / gibi M3.

1718b. éder: éde A2 / eyler K, S1.

³⁸¹ Bu beyit sadece İ3, M1, M3, H, T, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır. H ve T nüshalarında 1730'dan sonra, L'de 1731'den sonra yer almaktadır.

1719b. zamîrân: zamîrân M3.

³⁸² Beyit sadece M1, M3 ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

- 1721 - Olup başına ‘ālem çekemeñ tār³⁸³
Yürekden yanar idi aña gül-nār
- 1722 - Yüzün yırtup boyanmış idi kıana³⁸⁴
Nazar édeydiñ ol dem ergüvana
- 1723 - Baķup bu bī-vefā çarķ-ı berine
Diler kim düşe sūsen-i ħançerine
- 1724 - Düşüp tağlara her dem tāze ol dem
Kānā‘ at étdi berg-i sebze pür-ğam
- 1725 - Görüp bī-dādını bu rüzgārıñ
Yüzi yérde idi zülf-i niğārıñ
- 1726 - Bu azārı felek édince inşād
Hemān-dem miveden el çekdi şimşād
- 1727 - Çözüp başını tağlar ağlar idi³⁸⁵
Yaş vadiler içre çağlar idi
- 1728 - Bu mātemden aķıtdı āb-ı dide³⁸⁶
Ĥaber vérdiği demde bād bide

1721a. çekemeñ: çekdiğim K, S1 / çekdi miñ S2, M1, M3, H / - İ1 / çekmekde İ3. ; tār: dār S2, İ3, M3, H.

³⁸³ Beyit T’de; “Yüzün yırtup boyanmış idi kıana / Nazar édeydin ol dem argüvānı” şeklinde yazılmıştır.

³⁸⁴ 1722-1726 arası beyitler sadece İ3, M3, H, T, L ve S2’de bulunmaktadır. Aynı bölüm, H ve T nüshalarında 1736. beyitten hemen önce, L’de ise 1737. beyitten sonra yer almaktadır.

1723a. bī-vefā çarķ: çarķ-ı bī-vefā İ3. ; çarķ: çarķım M3.

1723b. Diler kim: Dilerdi kim H.

1724a. tağlara her dem tāze: her dem tāze tağlara M3.

1724b. pür-ğam: ħam M3.; sebze: şabre L.

1725b. yérde: yere H.

1726a. azārı: rāzı M3. ; felek: gönül H.

1727a. tağlar: dağlar H.

³⁸⁵ M3’te 1727 ile 1728. beyitlerin yeri değiştirilmiştir.

1727b. Yaşı: Yeşil S1, B, K, İ1.

³⁸⁶ Beyit T ve H nüshalarında bulunmamaktadır.

1728b. vérdiği: vérdüğü İ1, İ2, M1, L.

1729 - Hilâl olup vücûdı mâh-tâbuñ
Görünmez oldu rûyî âfitâbuñ

1730 - Gözin yumdı bu ‘âlemden kevâkib
Bu zulmet içre oldu cümle ğâib

1731 - Gelüp meclisler içre sâz figâne³⁸⁷
Urup yerden yere başın çegâne

1732 - Büküp kıddini çeng eder idi zâr
Görenler zârını olurdu bî-zâr

1733 - Delüp bağırını ney nâlân olurdu
İşiden nâlesin hayrân olurdu

1734 - Dögüp muṭrib eliyle sînesin def³⁸⁸
Görünce ehl-i meclis çekdiler kef

1735 - Düşüp ayağa rindân-ı mey-âşâm
Harâm oldu müdâm şoḥbet-i câm

1736 - Şovuḳluḳ düşdi ol demde cihâna
Bu hâle ağlar idüm yana yana

1737 - Kim olmadı bu mâtemden perîşân
Felekler ağladı değil ki insân

1729a. Hilâl: Helk A1, S2. ; olup: oldu M3.

1730a. ‘âlemden: ‘âlemde H.

1730b. oldu cümle: cümle oldu İ3, T, L.; zulmet: talep T.

³⁸⁷ 1731-1735 arası beyitler H, T ve İ3 nüshalarında 1709. beyitten sonra yer almaktadır. Bu beyitler L’de bulunmamaktadır.

1731b. başın: başın M3.

1733a. Delip: Dögüp İ1.

1733b. hayrân: nâlân M3, T, L.

³⁸⁸ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1734b. çekdiler: geçdiler K, İ2, M1.

1735b. müdâm: müdâmî S2, İ1, İ2, M1, L.

1736a. Şovuḳluḳ: Şoḡuḳluḳ M, A1, İ3, M3.

1736b. ağlar idüm: ağladılar A1 / ağlar idi İ1, İ2, M2, B / ağladı dem İ3.

- 1738 - Tayanmış kalmış idüm bir cidāre
Derūnum olmuş idi pāre pāre
- 1739 - Taḥayyürden unutmışdum özümü
Çü mürde göge dikmişdüm gözümü
- 1740 - Bu eşnāda seher yeri ağardı
Fenā dehrüñ beti-beñzi ağardı
- 1741 - Ne çāre ‘aqlumı başuma dērdüm
Hemān dergāh-ı Mevlāya yüz urdum
- 1742 - Dēdüm ey pādşāhlar padşāhı
Şavurdu bād-ı ğam bu ḥāk-i rāhı
- 1743 - Çü yaqdı nār-ı hicrān bu ‘alīli
‘Aṭā eyle baña şabr-ı cemīli

PEDER-İ YĀRİMÜÑ İŞİT ZĀRİN

- 1744 - Ḥudādan eyler iken iltimāsı
Hemān-dem geldi merḥūmuñ babası
- 1745 - Görünce kendümi çekdüm çevirdüm
Ne dēdiyse cevābı hoşça vērdüm
- 1746 - Beni gördükde tıldı gözleri yaş
Dēdüm *el-ḥükmüllāh* ey qarındaş

1738a Tayanmış: Dayanmış A2, S2, İ3, M3, H, T, L.. ; cidāre: çenāre K / divāre M3.
1738b. Derūnum: Yürek S2, M1, M3. ; -: ğamdan S2, M1, M3.
1739b. Çü mürde: Şabāḥdan M3. ; dikmişdüm: dikdüm M3.
1740b. beti: bedi M, İ3, M1, H, T. ; ağardı: şarardı M3, L.
1741a. dērdüm: getürdüm M3.
1742a. Dēdüm ey pādşāhlar padşāhı: Dēdim ey ‘āleminüñ cümle yāri H.
1743a. bu: ben M3.
1743b. -: u H.
1744a. eyler: éder İ3.
1745a. kendümi: kendimi M3.
1746a. gördükde: görünce K, S1. ; tıldı: oldu M, A1 / doldı A2, İ3, M3, T, L.
1746b. Dēdüm: Dēdim H.

- 1747 - Dèdi 'ömrüm nihâlin yaqdı devrân
Dédüm mevlâ ecirler éde ihsân
- 1748 - Dèdi şeh-bâzum uçurdum kolumdan
Dédüm yâ kim hâlâş olur ölümden
- 1749 - Dèdi çün derdimüñ pâyânı yoqdur
Dédüm şabr ét ne çâre emr-i Haqqdur
- 1750 - Dèdi qapdı quzum gürg-i ecel âh³⁸⁹
Dédüm bir gün bize daqıbulur râh
- 1751 - Dèdi tolandı gözden mâhpârem
Dédüm eyler idüm olsaydı çârem
- 1752 - Dèdi Ya' qub-âsâ n'ola hâlüm
Yitürdüm nâgeh ol Yûsuf cemâlüm
- 1753 - Dédüm kim gelse bu dehre birâder
Ölüm bil anı câh-ı qabre atar
- 1754 - Dèdi hayfâ ki söyündü ocâgum
Eridi qalmanı yürekde yâgum

1747a. nihâlin: nihâliñ M3.

1747b. ecirler: hayrlar İ2. ; Dédüm: Dédim H.

1799a. uçurdum: uçdu M3.

1748b. Dédüm: Dédim H.; olur; oldu T.

1749a. derdimün: derdümüñ M1. ; pâyânı: dermânı M3.

1749b. Dédüm: Dédim H.

³⁸⁹ 1750-1755 arası beyitler sadece İ3, M1, M3, H, T, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

1750b. Dédüm: Dédim H.

1751a. tolandı: dolandı M3.

1751b. Dédüm: Dédim H.

1752a. hâlüm: cânım M1.

1752b. nâgeh: tâ ki M3.

1753a. kim gelse bu dehre: bu dehre kim gelse İ3, T, L / ki dehre kim gelse M3.

1753b. Ölüm: Ecel İ3, M3, H, T, L ; câh: şâh S2 / çâh M1. ; atar: iletir İ3 / éder M3.

1754a. söyündü: sevindi İ3, M1, M3, H, T, L.

1754b. Eridi: Eritdi İ3, T.

- 1755 - Dèdi sevinür āhir dehre ocāğı
Geçer fi'l-cümle nāsîñ 'ömri çāğı
- 1756 - Dèdi anuñla görürdüm cihānı³⁹⁰
Anuñla ister idüm cism-i cānı
- 1757 - Dèdüm her kim ki geldi bu cihāna
Muḥaḫḫaḫ bil ki hicr odına yana
- 1758 - Dèdi vīrān olupdur ḥānmānum
Nihān oldı gözümnden yār-i cānum
- 1759 - Dèdi virān olısar cümle ma' mūr³⁹¹
Olur mu 'āḫil olan bunda mesrūr
- 1760 - Dèdi şimdi ne çāre eylesem ben³⁹²
Kim ayru düşdüm öyle gül bedenden
- 1761 - Dèdüm ḥayr du' āyı eyle pīşe
Ölümden ḫurtuluş yoḫdur hemīşe
- 1762 - Dèdi yavrum fenā bezminde fi'l-hāl
Ecel aldı ayağın ètdi pā-māl
- 1763 - Şalup sāl-ı zağan çün pençesini
Şikār ètdi o tuṭi-beççesini
- 1764 - ' Adem iḫlīmine èdüp tek u pū
Hemān toḫmaduğa döndü o meh-rū

1755a. dehre: her İ3 / dehr M3. ; Dèdi: Dèdim H. ; sevinür: sevindürür H.
³⁹⁰ 1756-1758 arası beyitler sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

1756b. -: ü M1.
³⁹¹ Beyit sadece M1'de bulunmaktadır.

1760a. eylesem: eyleyem M1, M3, H, T.
³⁹² 1760-1761. beyitler sadece İ3, M1, M3, H, T, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

1760b. öyle: ol M3. ; ayru: ' ayru M3.

1762b. ètdi: oldı M3.

1763a. Şalup: Şunup M, A2, S2, İ3, H, T, L. A1 ve A2'de "zağan" ile tarih düşürüldüğü belirtilmiş.

1764a. tek u pū: ' azm-i rū S2, M3.

1764b. toḫmaduğa: doḫmaduğa S1, M3 / toḫmadığa M1.

1765 - Cihān içinde böyle bir ğam olmaz
Gözüm k̄ān ağlamaya bir dem olmaz

1766 - Gözüm nūrı ciger-gūšem oĝul āh
Firākun ile bī-hūšem oĝul āh

1767 - Belüm bükdi ğamuñ eyvāh oĝul āh³⁹³
Şabırlar vère ol Allāh oĝul āh

1768 - Dèdüm luţf eyle şabri koma elden³⁹⁴
Bulunmaz düşdi çün ol gevher elden

1769 - Ecel insānı her demde gözedür
Bugün aña ise yarın bizedür

1770 - Bu rāha cümle zī-rūḥ uğrayısar
Bu rāḥ-ı mevt yüregın toĝrayısar

1771 - Cihāna ölmek için gelmişüz hep
Kişiye yokdurur hiç mevtten aķreb

1772 - İyü kem her ne kim Ḥaķdan gele ol
Budur lāyık k̄abūl ède anı k̄ul

1773 - Eger niʿ met ise ol elf niʿ met³⁹⁵
Vü ger niķmet ise ètme şikāyet

1765b. ağlamaya: ağlamaĝa İ3, M3.; bir dem: hiç H. ; olmaz: avulmaz H.
³⁹³ Beyit H'de bulunmamaktadır.

1767b. Şabırlar: Ḥayırlar M3.

³⁹⁴ 1768-1772 arası beyitler sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

1768b. çün ol gevher: çünki M3.

1769a. demde: dem M3.

1770b. yüregın: yürekler M3. ; toĝrayısar: doĝrayısar M3.

1771b. aķreb: ʿavdet M3.

1772b. Budur: Bu M3.

³⁹⁵ Bu beyit sadece S2 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

GEL İMDİ DİNLE TEKFİN-İ MELEK-SİMAYI CÂN İLE

1774 - Dédüm göçdi bu fâniden o dilber

Ola imân u Qur'ân aña rehber

1775 - Beķā iķlîmine 'azm êtdi ol şâh

Aña görmek gerekdür lâzım-ı râh

1776 - Dêdi gel imdi yanına varalum

Ne kim lâzım ise anda görelüm

1777 - Bu hâli bilmezem ben sen bilürsen

Bu emrûñ 'uhdesinden sen gelürsen

1778 - Hemân her ne gerekse söyle baña

Fedâdur cümle mâl ü mülküm aña

1779 - Nidâ êtdük o yêrde cümle ħalka

Yola düşdük hemân-dem düşe ħalka

1780- Varup cümle der-i dildâre ol dem

Aķardı dîdeden yaş yêrine dem

1781 - Tölup bir ħâneye eşrâf u a' yân

Êdüp her biri gözyaşını bārân

1782 - Varınca eylediler baña iķbâl

Dêdi her biri ey Dâ' î nedür ħâl

1776a. gel:- S1. ; Didi gel imdi: Gel imdi didi İ3. ; imdi yanına: yanına imdi H.

1777a. bilürsen: bilürsin İ1, İ3, B.

1777b. gelürsen: gelüsen S1 / gelürsin İ1, İ3, B.

1778b. mâl: mâlum A1, S1, İ2, İ3, B. ; Fedâdur: Fedâ hep S2. ; u: - İ2. ; mülküm: mülkim İ3.

1779b. Yola düşdük hemân-dem: Hemân-dem yola düşdük M3.

1780a. cümle: var A2, S1, B / dâr K, S2, İ1, İ2, İ3, M2, M3, H, L.; der: - M3.

1781a. Tölup: Dolup A2, M3. ; u: - S2, H. ; eşrâf u a' yân: a' yân u eşrâf M3.

1781b. bārân: revân İ3 / 'ummân S2. (S2'de kelimenin yanında tashihi yapılmıştır.); biri gözyaşını bārân: birisi bārân gözyaş M3.

1782a. eylediler: êtdiler hep M3.

1782b. biri: birisi M3.

- 1783 - ‘Azā édüp amusı baa d di
Ki ma‘ n  bu daı bir olu idi
- 1784 - Baa ımı be-n m  kird n idi
Oumıdı tem m akird n idi
- 1785 - Saa daı v re Mevl  abırlar
Ki au emrine  rmez fikirler
- 1786 - Get rdi v lidi bir ince d lbend
arinsun d y  aldıydum o dil-bend
- 1787 - G r p arcını  td m idi niyyet
Bu yaz  tsem gerekdi anı s nnet
- 1788 - Cih nda olmadı ol s r-ı mad r
Cin nda eyleye ol b ri mesr r
- 1789 - Kefen  d p ar ol n zik v c dı
Bu r eyle yaup ‘anberle ‘ dı
- 1790 - Daı nice bil rse  yle eyle
au emri ne ise  yle eyle
- 1791 - O d lbendi alup kend  elimle
Bi p dikd m kes p kend  elimle

1783a. amusı baa: baa her biri M3.

1783b. ma‘ n : ma‘ n  M1. ; Ki: Ne M3. ; olu: olun M3.

1785a. abırlar: ‘  m rl r S1.

1785b. Ki: - M, S1, K, A1, A2,  2, M1, M2, M3, H, T, L. ;  rmez:  rimez M, S1, K, A1, A2,  2,  3, M1, M2, M3, H.

1786b. aldıydum: aldımđı K, S1 / almığım S2,  3, M1, M3, H, T, L.; dil-bend: t lbend M3. ; arinsun: arasun H.

1787a.  td m:  tmi M3.

1787b.  tsem:  tse M3.

1789a.  d p: ile S2, M3.

1790a.  yle eyle: eyle  yle K, S1,  2, M2 / eyle eyle  3.

1790b.  yle eyle: eyle  yle  1 / eyle eyle  3.

1791b. Bi p dikd m: Dik p biğım M3.

1792 - Düzüp bir kömlegi yeñsiz yaqasız

Giyürür cümleye eñsiz yaqasız

1793 - Diküp andan izār-ıla lifāfın³⁹⁶

Édem tā ol gülüñ andan liḥāfın

1794 - Çü étdüm sīne dāğın aña micmer

Yaqup üstine anuñ ‘ūd u ‘anber

1795 - Gözüm ağın aña kāfūr étdüm

Gülāb-ı āb-ı dīdemle éritdüm

1796 - Şaçup mā-verdile müşg-i ‘abiri

Tebeḥḥür étdüm ol libs-i ḥariri

1797 - Kefen emrini étdüm çünki āḥir

Dédüm olmağ gerek ġasle mübāşir

1798 - Derūnī Ḥaḫḫa nālişler éderdüm

Ki zīrā ḥadden efzūn idi derdüm

1799 - Dēr idüm yā ilāhi baña şabrı

Müyesser eyle ‘aşğ étmeye cebri

1800 - Perişān étmeyem ‘aqlı ġörünce

Taḥammül édem ol ḥūrı yuyunca

1792a. Düzüp: Dürüp H.

1792b. eñsiz: yensiz H.

³⁹⁶ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1793b. gülüñ: gülümüñ M, S1, A1, A2 / göñle vü İ3/ Göñül T.

1794a. Çü: Çün K, S1, S2, İ3, M1, M3, H.; étdüm: étdi M3.

1794b. üstine: üstinde İ3, T/ üstüne M3.; u: - H.

1796a. mā-verdile: māderiyle A2.; -: u A2, İ1. ; müşg: misk İ3, M3. ; ‘abiri: ‘anberi M3.

1797a. çünki: çünkim K, B. ; étdüm çünki: çünkim étdüm İ1, İ2 / çünki étdüm M3.

1798a. Derūnī: Derūn S1.

1798b. efzūn: füzūn A1.; idi derdüm: éderdüm A2.

1799b. cebri: cevri K, S1, İ1, İ2, M2, B.

1800a. ‘aqlı: ‘aqlım M3.

1800b. édem ol ḥūrı: nice édem ben M3.

1801 - Serir üzre añı bî-cân görem ben³⁹⁷
Ayağ üzre ne cânile turam ben

1802 - Yaşanmış göricek ol qaşı yasın
Nice ben étmeyem ol demde yāsın

1803 - Anuñ ol tîr-i müjgânın şikeste
Görince dil nice olmaya haşte

1804 - Anuñ çeşm-i cihân-binini bî-nür
Gören şahşuñ gözünde qala mı nür

1805 - Hızân olmuş görem ol gül' izarı³⁹⁸
Nice ben étmeyem ol demde zârı

1806 - Leb-i cân-bağşine dil-teşne iken³⁹⁹
Nice pejmürde görem anı yurken

1807 - Anuñ bülbül lisânın ben görem lâl
Vücüdüm nice olmaya o dem nâl

1808 - Açılmadan daği ol gonce-i ter
Perişân mı göre bu dide-i ter

³⁹⁷ Beyit S1'de 1460. beyitin yerine yazılmıştır.

1801b. turam: duram İ3, M3, H, T, L.

1802a. yāsın: yaşın İ3.

1803a. tîr: tîg M3. ; ol tîr: tîri ol H.

1803b. dil: ol M,A1. ; Görince dil nice olmaya: Göricek nice olmayam ben M3.

1804a. cihân-binini: cânibini M3.

1804b. gözünde: gözinde İ3.

1805a. ol: o S2.

³⁹⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1806a. dil-teşne: pejmürde H.

³⁹⁹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1807a. lisânın: lisânın M3.

1807b. nâl: lâl K, S1 / dâl M3.

1808b. göre: görem K, S1.

1809 - Olurken add-i bālāsı ırāmān
Nice görem ben añı ake yek-sān

1810 - Anuñ ol sīne-i sīmīnin eyvāh⁴⁰⁰
Serir üzre mi seyr edem meded āh

1811 - Bunı bir ula gösterme ilāhi
Ki māt ola gözi önünde āhı

OL MURĠ-I CİNĀNI ĀH DIÑLE NİCE GASL ĒTDÜM

1812 - Şıġādum olumı aa ıġındum
Dayanup yere bir midār yıġındum

1813 - Yüregüme odum bir pāre aşı
Ki teskīn eyleye baġrumda yaşı

1814 - udāya eyledüm nāz ü niyāzı
Ki fāş etmeye ‘ aş ol demde rāzı

1815 - Şu deñlü anda alk cem‘ olmiş idi
Şoālar avlılar hep olmiş idi

1816 - Büyük küçük er ‘ avret bāy yosul
Hemān op olu idi aġ ile ol

1817 - amusınuñ derūnı pür-ġam idi
Cihān ol ġün ‘ acāyip mātem idi

1809b. görem ben: ben görem K. ; ben anı: anı ben İ3, M3.
⁴⁰⁰ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1811b. māt: fevt H.

1812b. Dayanup: ayanup K, S1, İ1, İ2, B / Dayandım M3.

1813a. odum: oyup M3.

1813b. yaşı: başı A2, S2, İ2, M3. ; baġrumda: baġrımuñ İ3.

1815b. Şoālar: Zuālar M.; olmiş: dolmiş M3.

1816a. -: u K, S1, İ2, M2.

- 1818 - odum meydāna bir levh-i ten-şuyı
Döküp üstine anuñ ıssı şuyı
- 1819 - Yākup erafına  anberle  ūdı
Muattar eyledi afāı dūdı
- 1820 - Dēdüm imdi anı gelsün o hūri
Serir üstüne vaz eyleñ o nūri
- 1821 - Yaturdı ierü nısvān iinde
Melek-veş hūri vü ılmān iinde
- 1822 - Girüp  ammi arındāşısı babası
Şu deñlü eylediler anda yāsı
- 1823 - Anası bacısı büyük anası
Cihānı tıtdı bunlaruñ şadāsı
- 1824 - Bu sözle her biri neva ēderdi
İşiden ādemin  alı giderdi⁴⁰¹
- 1825 - Oğul bu ayrılık uni ne ündür
Oğul bu yüregimüzde dūğündür
- 1826 - Dēdüm gerek yürekde bu dūğündür⁴⁰²
Haıatde veli bir hoş dūğündür

1818a. bir: - A2, S1, İ1, İ2, M1, M3, L.

1818b. üstine: üstüne İ1, İ2, M2.

1819b. afāı: afāa M3. ; dūdı: tütü M3.

1820a. Dēdüm: Dēdim H.

1820b. üstüne: üstüne İ3.; eyleñ: ēdün M3.

1821b. ılmān: rıvān S2, M1.

1822a. Girüp: Gidüp K, S1, S2, İ2, İ3, M1, M2, M3.;  ammi:  ammisi M3.

1822b. anda: ana H.

1823b. tıtdı: dutdı İ3, T.

⁴⁰¹ Beyit sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

1825a. ayrılık:  ayrılık M3.

1825b. dūğündür: dūğümdür S2, İ1, K.

1826a. dūğündür: dūğümdür S2, İ1, B.

⁴⁰² Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1826b. bir: bu M1, L.

- 1827 - ‘ Arūsı hūr u gerdek hāne cennet
Aña dāmād ola bu mäh-ı ʔal‘ at
- 1828 - Serir üzre hemān-dem ʔondı ol nūr⁴⁰³
Çeküldi her birisi oldılar dūr
- 1829 - Yaturdı bir harir yorgān içinde
Hemān bir nūr idi imān içinde
- 1830 - Alınca vech-i pākinden niḡābı
Derūnum étđi ol dem ıztırābı
- 1831 - Yine örtđüm hemān yere oturdum
Hicābı aradan ol dem götürdüm
- 1832 - Şu deñlü eyledüm āhile efgān
Görenler ʔaldılar ol demde hayrān
Nāle rā herçend miḡā~hem ki pinhān mikonem⁴⁰⁴
Sine miḡūyed ki men teng āmedem feryād kon
- 1833 - Elimden ayaḡumdan gitdi kuvvet
Perişān olup ‘ aḡlum geldi hayret
- 1834 - Beni görüp ʔamu anda olanlar
Şu deñlü étđiler āh u figānlar

1827a. u: - S2.; gerdek: cennet M3. ; cennet: gerdek M3.

⁴⁰³ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1828b. çeküldi: çekildi İ3. ; her birisi oldılar: oldılar her birisi H.

1829b. Hemān bir nūr idi imān: Melek-veş hūr-i-i ḡilmān M3.

1830a. pākinden: pākinde S1, M3.

1831b. Hicābı: Hicāb M3. ; aradan: orada M3. ; götürdüm: yitürdüm H.

1832b. Görenler: Güzeller S1.

⁴⁰⁴ Beyit sadece S2’de bulunmaktadır.

Anlamı: İniltiyi her ne kadar gizlemek istiyorsam da sine(m), “feryad et, sıkıldım” diyor.

1833b. olup: oldu M3.

1834a. görüp: gördü S2 / gören M3.

1834b. u: - S2. ; āh u: anda İ1, İ2, M2.

1835 - İçerüde êdüp nisvân efgân⁴⁰⁵

Olup merdân meydân içre hayrân

1836 - Hele anda olan ol günki hâlet

Ûiyâmetden olupdı bir ‘alâmet

1837 - Ne çâre ‘aqlumı başa getürdüm

Varup şevbini üstünden götürdüm

1838 - Serîr üzre serildi serv-i nâzum

O dem fâş oldı halka gizlü râzum

1839 - Gidüp ebr oldı zâhir mihr-i rahşân⁴⁰⁶

Velî étmiş küsûf anı perişân

1840 - O nûrı eyledüm sütreyile mestûr

Meh-i maşûf-veş olmaya manzûr

1841 - Gözümden ebr-veş dökdüm dümü‘ı

Hemân-dem eyledüm gâsle şürü‘ı

1842 - Yüzüm şabun u rişüm eyledüm lîf

Olam tâ cism-i dildârile elîf

1843 - Dökerdüm küze-i çeşmümden âbı

Derûnumdan alurdı âb-ı nâbı

1835a. İçerüde: İçerüden S2.

⁴⁰⁵ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1835b. merdân meydân: meydân merdân İ1. ; merdân: mirân M2.

1836a. hâlet: hayret S2, M3. (S2’de kelimenin altında tashihi bulunmaktadır.)

1836b. olupdı: olmuşdı M3.

1837b. şevbini: esbâbını M3.

1838a. serv: selvi M3.

⁴⁰⁶ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

1839b. küsûf anı: anı küsûf H.

1840a. eyledüm: eyledim H.

1840b. maşûf-veş: maşûf İ3.

1843a. küze: gözümden K / dîde H.; küze-i çeşmüümden: çeşmümden kûzeme İ1. ; Dökerdüm: Döker H.

1843b. âb-ı nâbı: ıztırâbı M3.

- 1844 - Serir üzre döküp kaküllerini⁴⁰⁷
Perişân eyleyüp sünbüllerini
- 1845 - Yur idüm anı eşk-i dîdem ile
Tarardum şâne-i müjgânum ile
- 1846 - Dönerdüm çevre yanın hem-çü dolâb
Âkardı çâh-ı çeşmümden çıkup âb
- 1847 - Gözüm yaşile ol cennet nihâlin
Şulardum dolaşup şağun şimâlin
- 1848 - Şeb-i vuşlat ere dëyü kemâle
O mâhı devr êderdüm hem-çü hâle
- 1849 - Êdüp pervâne-veş ol şem^c i devrân⁴⁰⁸
Yağın olmuşdı zirâ devr-i hicrân
- 1850 - Anuñ ğasl êtdüğümce şağ u şolun
Dilerdüm bâğ-ı cennetde vuşülün
- 1851 - Şu deñlü eyledüm ğaslinde diğğat
Ki kalmadı vücûdum içre kuvvet
- 1852 - Yuyup arıtdum ol âri vücûdı
Mükerrer yağdum ^c anber ile ^c üdı

⁴⁰⁷ Beyit İ3'te bulunmamaktadır.

1844b. eyleyüp: eyledüm M3.

1845a. dîdem: çeşmüm M3.

1846a. dolâb: tolab A2. ; yanın: - M3.; Dönerdüm: Dutardum T.

1847b. dolaşup: tolaşup S2, B. ; şağun: şağ S2.

1849a. ol: o L.

⁴⁰⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1849b. devr: rüz K, A2, S1, S2, İ3, H, B, L.

1850a. u: - S2, H. ; êtdüğümce: eyledükçe M3.

1850b. bâğ-ı cennetde: cennet içinde M3.

1851b. kuvvet: diğğat S2. (S2'de derkenarda kelimenin tashihi yapılmıştır.); vücûdum içre: vücûdumda M3.

1852a. ol âri: o nâzik M3.

1853 - Ki şan ğasl étmege hammāme girdi
Hemān ħüccāc ile iħrāma girdi

1854 - Serīrinden inüp taħt-ı revāne
Revān olmağ için beyt-i cināne

1855 - Giyüp yeñsiz yaķasız ol ķamīşı
Ki tatyīp eylemişdüm bol ķamīşı

1856 - Çün étdüm penbeler içinde pinhān
Şaçup gülābile kāfūr u reyhān

1857 - Şu deñlü étdüm ol maħbūbe ziynet
Aña meftūn ola tā ħūr-ı cennet

1858 - Çün oldu āħiret ķaydı müretteb
Olup pes  ūd ü  anberle mütayyeb

PEDERİNÜÑ VEDĀ IDUR GÜŞ  T

1859 - Gelüp ol dem babası v rdi  zin
 p p s rdi g zel y zine y zin

1860 - D di yanduñ oğul n r-ı fir ķa
Ki ķaldı ħasret ñ yevm-el-tal ķa

1861 - D d m şabr eyle bu murğ-ı cin ndur
Eger-çi meyve-i b ğ-ı cin ndur

1853b. ħüccāc ile: ħüccācla M1.

1855b. eylemişdüm bol: eyledim bol bol M3.

1856b. gülāb ile: gülābla M1.

1857a. étdüm: eyledüm K, S1, H. ; maħbūbe: maħbūbı S2. ; ol: o M3.

1857b. tā: t r K. ; -: u  2.

1858a. Çün oldu āħiret ķaydı müretteb: Olup ç n  ūd u  anberle mütayyeb S2, M1, M3.

1858b. Olup pes  ūd ü  anberle mütayyeb: Pes oldu āħiret ķaydı müretteb S2, M1, M3.

1859a. v rdi: severdi (s rdi) K. ; ol dem babası: babası ol dem M3. ;  zin:  z n H.

1860a. yanduñ: yakduñ M, A1, A2, S2,  1,  2, M2, M3, T / yakdım H./ yakdın L. ; n r: beni M3.

1860b. ķaldı ħasret ñ: ħasret ñ ķaldı M3.

1861a. D d m: D dim H.

1862 - Ki ma' şūmdur maḥall-i mağfiretdür
Saña dāḥı bu zuḥr-ı āḥiretdür

ḲARINDAŞ VEDĀ' IN DĀḤĪ GŪŞ İT

1863 - Ḳarındaşı gelüp ardınca anuñ
Cebinün êtdi būs ol nev-civānuñ

1864 - Dêdi çok sevdigüm cānum birāder
Firāḳuñ eyledi ḳalbüm pür-āzar

1865 - Senüñle ey birāder hem-dem idük⁴⁰⁹
Ki şan bir ḳabda ikiz bādem idük

1866 - Şıyup seng-i ḥevādiş bizi elān
Ayurdı eyledi mabeyn-i hicrān

1867 - Ğamuñdan ḳalmadı ḳudret ḳıyāma
Ki ḳaldı ḥasretüñ rüz-ı ḳıyāma

1868 - Dêdüm vère o Mevlā saña 'ömri
Ne çāre böyle imiş Ḥaḳḳuñ emri

BÜYÜK ANASINUÑ GŪŞ ÊT VEDĀ' IN

1869 - Atıldı oḳ gibi ol dem miyāne
Dönüpdı ḳāmeti ḡamdan kemāna

1862a. ma' şūmdur: ma' şūm M3.

1862b. zuḥr: şefi' i

1863a. gelüp: daḥı M3.

1863b. nev: gül İ3.; êtdi būs: öpdı M3.

1864a. sevdigüm: sevdügüm M1.

⁴⁰⁹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1865b. bādem: bām S1. ; şan bir ḳabda ikiz: bir ḳabda iken şan S2.

1866a. elān: ol ān S2, M3.

1866b. Ayurdı: ' Ayurdı M3.

1867a. Ğamuñdan: Ğamuñla S2, M3.

1868a. vère o mevlā: mevlā vère pes S2, M3.; Dêdüm: Dêdim ki H. ; o: - H.

1869b. Dönüpdı: Dönüpdür M3.

- 1870 - Gelüp büyük anacığı tutup rü
Kim olmuşdı oğul balından ayrü
- 1871 - Hemân-dem üstüne düşdi mekes-vâr
Gidüp şabr u qarârı çâr ü nâçâr
- 1872 - Düşe kâlkâ dayanup bir   aşâya
Dêdi kâldı oğul hâsret gâdâya
- 1873 - Kâmu kavm ü kabîle bir araya
Gelüben êtdiler ol dem ziyâde

İŞİT DĀ Ġ-İ FAKİRÜN DE VEDĀ IN

- 1874 - Elümle şıgâyup bir kez   izârın
Hemân-dem şardum ol yarüñ izârın
- 1875 - Tılandı mâh-ı tâbânum o demde
Tenümden gitdi şan cânum o demde
- 1876 - Nihân êtdüm koyup na  şıñ kapâğın
  Ayân êtdüm o demde sîne dâğın
- 1877 - Siyâh örtü ile ol a -ı çâr-şeb
Ki şan kapladı nûrı zulmet-i şeb

1870a. tutup: dutup M, A2, L / tutup M3.

1870b. Kim: ki L.; balından: yanından L.

1871a. mekes-vâr: mekes-zâr M2.

1872a. dayanup: tayanup K, S1, S2, İ1, İ2, İ3, B / varup M3. ; bir   aşâya: kûy-ı nigâra M3.

1872b. kâldı: - M3.

1873a. bir araya: vü tebâra İ1.

1874a. kez: yol M, A1, İ3, H, T, L.

1874b. yârün: yârin M3, L.

1875a. Tılandı: Tılandı M / Dolandı İ3, M3, T, L.

1876a. na  şıñ: na  ş M, K, A1, A2, S1 / na  ş İ2 / na  şı M2. ; koyup: o dem M3.

1876b.   Ayân: Ayân M3.

1877b. nûrı zulmet-i şeb: o nûrı zulmet M3.

1878 - Dirîgâ zulmet-i hicrânda kaldum
Fîrâk-ı yâr ile dermânde kaldum

1879 - Dêdüm ısmarladum rûhum hudâya
Ki kaldı hasretüñ yevm-i gadâya

1880 - Donatdum maħmil-i şahânesini
Ki teşrif eyleye kâşânesini

1881 - Vedâ^c êdüp bu dehr-i bî-vefâya
Êrişdi merve Hâkķı-çün şefâya

1882 - Sûvâr olduķda ol dem raħş-ı na^c şe⁴¹⁰
^c Azimet êtdi beyt-i zevķ-baħşe

1883 - Görüp ol cânib-i Mevlâyı ola
Hemân-dem eyledi sa^c y-ı muşallâ

1884 - Bırakdı raħt ü taħt ü hân-mânın
Hudâ yolına ķurbân êtdi cânın

1885 - Kânat açup uçardı evc-i ünse
İverdi ķonmaĝa gül-zâr-ıķudse

1886 - Çeküpdi el etek fâni cihândañ
Ki bûy almış idi bâĝ-ı cinândan

1878b. dermânda: zulmetde M3.

1879a. ısmarladum: ısmarlarum İ2. ; Dêdüm: Dêdim H.

1879b. hasretüñ: hasret İ2, M2. ; kaldı hasretüñ: hasretüñ kaldı M3.

1880a. Donatdum: Tonatdim H.

⁴¹⁰ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1882b. beyt-i zevķ: zevķ-i beyt İ1, B.

1883b. sa^ci: ^cazm M3.

1884a. u: - S2, M3. ; taħt: baħt M3.

1886b. bûy: bû K, S1, S2, İ1, İ2, M2, B. ; bâĝ: bûy M3.

- 1887 - Dolaşurlardı na^ç şuñ çevresini
Ki iltüp almağ için çevresini
- 1888 - Birikim na^ç şına bir pul dökerdi
‘ Aceb bir dağı nevbet mi dönerdi
- 1889 - Duğul étdük de ol dārū’s-selāma
Hemān durdı müslümānlar kıyāma
- 1890 - Édüp seng-i muşallāya nüzūl⁴¹¹
İhağa eyledi halk şağ u şolı
- 1891 - Şanasın vaqfeye durmışdı hüccāc
Kamusı raḥmet-i raḥmāna muḥtāc
- 1892 - Olupdı Kabe-veş tābūtı mestūr
Siyāh örtü ile ol beyt-i ma^ç mūr
- 1893 - Müezzınler şalā étdi şalāte
Şenā étmege halk ol pāk zāte
- 1894 - Hemān-dem cümle ‘ālem şāf-ber-şāf
Yöneldi kıbleye bā sīne-i şāf
- 1895 - Taḥaddüm eyleyüp étdüm imāmet
Kamusı iktidāya étdi niyyet
- 1896- Hūdāya eyleyüp nāz u niyāzı
Selām vèrüp tamam etdüm namāzı

1887a. Dolaşurlardı: Dolaşur idi M, A1, B / Dolaşurlar idi İ1 / Dolaşurlardı H.

1887b. almağ: almağ S2. ; Ki: - M3. ; iltüp: inüp H.

1888a. pul: yol A2, İ1, İ2, İ3, M3, B, T. ; dökerdi: dikerdi H.

1889b. müslümānlar: müslimler M, L, A1.; hemān: hemān-dem M, A1, A2, L, T. ; durdı: tırdı İ2, M1, B.

⁴¹¹ 1890- 1893 arası beyitler İ3’te karışık şekilde yazılmıştır. (İ3-64b)

1890b. u: - S2, M3, H. ; eyledi: eyleyüp M3.

1891a. durmışdı: tırmışdı S2, İ2, M1, M2, H, B.

1892a. Olupdı: Olupdur M3.

1894b. bā: bir S2, M3. ; bā sīne: başına İ3.

1896b. namāzı: niyāzı S2.

SEMÂ' ÊTDÜK DE DEFN-İ YÂRİ EYLE ÂHİLE ZÂRİ

1897 - Çü göçdi âhîret cisrinden ol şâh

Hemân-dem eyledi ol 'azm-ı dergâh

1898 - Muşallâdan erişince kûbûre

Nidâ oldı o demde cümle hûre

1899 - Ki iqbâl édeler ol nûr-ı 'ayne

Ki gûyâ koyalar tâ hûr-i 'ayne

1900 - Koyup yüz yere yolu üzre deryâ

Aküp yaşı éderdi Yâsin icrâ

1901 - Görüp bildiler ol şahuñ konağın

Turup serviler ikbâle ayağın

1902 - Kazup hâki çekerler idi renci

Ki tâ defn édeler yere o genci

1903 - Ağız açup yêr ol meh-pâresine

Çeke ol serv-i nâzı sînesine

1904 - Çün açdılar aña bâb-ı riyâzı

Hudâ andan hemîşe ola râzı

1905 - Leb-i deryâda bir bâğuñ kenârı

Olup ol serv-i ra' nânuñ mezârı

1906 - Ki başunuñ ucu deryâ-yı 'ummân

Ayağı ucu bir hoş bâğ-ı rümmân

1899a. Ki: Kim A2, S1, K, İ1, İ3, M1, H, T. ; nûr: hûr M3.

1899b. Ki gûyâ: Gû-ya-gû M, A1, A2, S2, İ2, İ3, M1, M3, T, L / Gûyâ ki M2.

1900a. yüz yere: yere yüz A1. ; Koyup yüz yere yolu üzre: Yolu üzre koyup yüz yere S2, M1, M3.

1901b. Turup: Durup İ3, M3, T.

1902b. yere o: ol yere A1, M3.

1903b. serv: servi S2.

1906a. Ki: - M3.

- 1907 - Alup eṭrāfını serviler anuñ
Müzeyyen étmege bāğ-ı cinānuñ
- 1908 - Ki bir maḥbūb yēr idi ol mezārılıq
Aña dērlerdi o yērde enārılıq
- 1909 - Nüzūl étđi o dem maḥmilden ol şāh
Şüfeyr-i ḳabri édindi ḳarārgāh
- 1910 - Yüzüm deryāya arḳam bāğa vėrdüm
Ayağı ucına vardum oturdum
- 1911 - Hemān-dem açdılar na‘ şuñ ḳapāğıñ
Ki teşrīf eyleye ol şeh ḳonāğıñ
- 1912 - Girüp babası ol yarūñ ḳubūre
Ki teslīm eyleye o nūrı ḥūre
- 1913 - Ḳucāğına alup ol tatlu cānın
Ḳodı ḥāk içine ol gül fidānın
- ‘ Aceb nist ez ḥāk eger gol şikoft⁴¹²
Ki çendīn gol-endām der ḥāk ḥoft
- Derīn bāğ servi be’nāmed bolend
Ki bād-ı ecel-penceş ez bon nekend

1907b. bāğ: bāğıñ A2, S1, S2, İ1, İ2, İ3, M1, M2, M3, T.

1908a. bir: - İ3, H. ; ol: o M3. ; yēr idi: yērđi H.

1908b. o: ol A2, K, S1, İ1, İ2, İ3. ; enārılıq: narılıq M3. ; dērlerdi: dērler idi H.

1909a. étđi: édip M3.

1909b. édindi: étđi M1.

1912b. o: ol S2, İ1, İ3.

1913b. içine: üstine İ3, T, L.

⁴¹²

Farsça beyitler sadece S2, M1, T ve L nüshalarında bulunmaktadır.

1. beyitin anlamı: Topraktan gül açıtsa buna şaşırma; zira toprakta nice gül endamlı (güzel) yatmaktadır.

2. beyitin anlamı: Bu bağda bir servi (bile) yükselmedi; çünkü ecel pençeli rüzgar onu kökten sökmedi.

- 1914 - Ayağın bāğa başın baħre vèrdi
 Һudānuñ raħmeti baħrine girdi
- 1915 - Ayağına şalup bāğ-ı cihānı
 Ayağ bāğıydı zīrā bāğ-ı fānī
- 1916 - Mağarr olduğda ol serv-i revāne
 Vèrirdi bāğ-ı cennetden nişāne
- 1917 - Èder ol şāh da meşhed-i şehādet
 Ki ol ma'şūm olupdır ehl-i cennet
- 1918 - Du'ā èdüp kamu sükkān-ı dergāh
 Dèdiler aña ol dem řā-be-meşvāh
- 1919 - Der-i laħdi èdüp levħile dīvār⁴¹³
 Olupdı meşhedūñ içi pūr-envār
- 1920 - Alup pergār-veş ortaya sīni
 Oğduğ anda Yāsīn sūresini
- 1921 - Һayātında kırāat idi kārı
 Memātında ola tā yār-i gārı
- 1922 - Çü ħalk ba' de'l-kırāat oldılar dūr
 Olup řabri anuñ nūr-ı 'ale'n-nūr

1914b. raħmeti: raħmet K, S1, M3.

1915a. cihānı: cinānı M3. ; bāğ: bāğı M3.

1915a. bāğıydı: bāğı idi M3. ; zīrā bāğ: aña bu M3.

1916a. olduğ: oldı M3.

1917a. şāh da: şāhide İ3.

1917b. Ki: Kim M, A1, H. ; olupdır: olupdı İ3.

1918a. kamu sükkān: kamusı kān İ3.

⁴¹³ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

1920a. pergār-veş: bende M3.

1920b. Oğduğ: Oğurduğ A1 / Oğıdı İ2 / Oğıduğ İ3, M1.

1922a. ħalk ba' de'l: ba' de'l ħalk M3.

1923 - Hemān-dem dökdiler üstüne ḥāki
 Ḳonuldu ḳara yere cism-i pāki

1924 - Leb-i deryāda çün ol dürr-i meknūn
 Olup gencine-veş ḥāk içre medfūn
 Şod vücūd-ı nāzenin şāfiter ezāb-ı ḥayāt⁴¹⁴
 Der-meyān-ı ḥākrizān ṭayyibe'l-lāhu şerāh
 İn ḥikāyet ger be gūşemresid
 Neşneved ez kūh-ı sengin-dil illā ki āh

BU MAḲĀLE OLDI YĀRŪŦ RŪH-I PĀKİ-ÇŪN DU'Ā

1925 - Mezārın ravza-yı cennet et anuñ⁴¹⁵
 Revānun ğurre-i raḥmet et anuñ

1926 - Maḳāmı ola yārab revḥ ü reyḥān
 Enisi ola ya Rabb ḥūr u ğilmān

1927 - Alup nūr-ı vişālūnden ziyāi⁴¹⁶
 Ėde ol refref üzre ittikāi

1928 - Muḳarrer et aña yā-Rabb ḳurb-ı ünsü⁴¹⁷
 Ḳarın et aña yā-Rabb rūḥ-ı ḳudsi

1923b. Ḳonuldu: Ḳarıldı K, S1, S2, İ1, İ3, M1, M2, T, L.

⁴¹⁴ Bu iki Farsça beyit sadece M1 ve S2'de bulunmaktadır.

1. beyitin anlamı: O cilveli, narin ten, toprak dökenler arasında, ab-ı hayattan daha saf oldu. Allah, onun toprağını güzel kokulu kılsın.

2. beyitin anlamı: Eğer bu hikaye kulağıma ulaştıysa, taş kalpli dağdan, başka (bir şey) işitmez.

⁴¹⁵ Bu beyit sadece S2, M1 ve M3'te bulunmaktadır.

1926a. ü: - S2, İ3.; Maḳāmı ola: Enisi eyle S2, M1.

1926b. u: - İ3.; Enisi ola: Celisin eyle S2, M1.

1927a. Alup: Olup T.

⁴¹⁶ Beyit M3'te 1931. beyitten sonra yer almaktadır.

1927b. refref: nemraḳ M, M1, M2, İ3, A1, S1. ; ittikā' ı: iskā' ı A2 / 'ıyd-gāhı M3.

1928a. aña yā-Rabb: Rabb aña İ1 / tā ki aña H.

⁴¹⁷ Bu beyit S2, M1 ve M3 nüshalarında bulunmamaktadır.

1929 - Beḳāya eyledi çün 'azm-i rāhi⁴¹⁸
İlāhi cennet ola'ıyd-gāhi

1930 - Ḥarīmiñde ola maḥrem o merḥūm
Şalınsun ḥūr-i 'ayn ile o ma'şūm

1931 - 'Aṭā eyle aña hem ḥulle ṭonun⁴¹⁹
Yiye içe cinānuñ dürlü ḥ'ānun

1932 - Olup hem-kāse ḥūriyle müdāmi⁴²⁰
Cinānuñda éde bezm-i müdāmi

1933 - Burāḳ-ı berḳ ola bindiği atı⁴²¹
Nişār ét aña her dem ṭayyibāti

1934 - Hidāyet ét sebīl-i selsebile⁴²²
'Aṭa ét ḳondır atı zencebile

1935 - Mezāyā ola env'ā-ı fevākih⁴²³
Temāşa eyleyenler ola vālih

1936 - Libāsı sündüs ü istebreḳ olsun⁴²⁴
Ḳavārīr ile fizze sağraḳ olsun

1937 - Ṭa'ām eyle aña laḥm-i ṭuyūru
Éde vildān ile şūrb-i ṭahūru

⁴¹⁸ Beyit İ3'te bulunmamaktadır.

1930a. ola maḥrem: ḥarīm ola M3 / ola maḥrūm L.

1930b. ḥūr-i 'ayn ile: ḥūriler içre M3.

⁴¹⁹ Beyit sadece S2, M1 ve M3 nüshalarında bulunmaktadır.

1932a. ḥūriyle: ḥūr ile T.

⁴²⁰ Beyit sadece S2, M1, H, T, L ve İ3 nüshalarında bulunmaktadır. Beyit T ve L nüshalarında 1936. beyitten sonra yer almaktadır.

1933a. ola: ile M3.

⁴²¹ Beyit sadece S2, M1 ve M3 nüshalarında bulunmaktadır.

⁴²² Beyit sadece S2, M1 ve M3 nüshalarında bulunmaktadır.

⁴²³ Beyit sadece S2, M1, H, T, L ve İ3 nüshalarında bulunmaktadır. Beyit T ve L nüshalarında 1987. beyitten sonra yer almaktadır.

⁴²⁴ M1 ve M3 nüshalarında 1936-1937. beyitlerin yeri değiştirilmiştir.

1936b. sağrak: müstaḡrık A1 / sağraḳ İ3 / müstaḡrāk M3.

1938 - O ' iřretgehde fażluñla ilāhi⁴²⁵

Mülākāt ét bu Dā' i-yi rū-siyāhi

1939 - İlāhi eyleyüp luḫfile cūdı

Ḳoma ḳabründe bi-kes ol vüçüdü

1940 - Cān atup dutdı senden yanar āhi

Ḳonuġuñdur anı hoş dut ilāhi

1941 - Viřālũñ ḫ'ānı ile ét ziyāfet

Cemālũñ nūrı ile ét ri'āyet

1942 - Kerimsin yā ilāhi mekremet ét

Raḫimsin yā ilāhi merḫamet ét

BU MAḲĀLE TELKĪNİMDÜR CĀNİMUÑ CĀNĀNINA

1943 - Çün ol řāhi ḳodılar menziline

Daġıldı her biri öli evine

1944 - Çü gördüm yār yérde ḳaldı ḫāli

Varup ḳabrine étdüm rüy-mālı

1945 - Ṭurup vech-i münirine muḳābil

Ki telḳin eyleyem řorduḳ da sā' il

1938a. O: Ol İ3, L.; ' işretgehde: ' izzet-gāhında M3.

⁴²⁵ Beyit sadece İ3, M1, M3, H, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır. Beyit, T ve L nüshalarında 1937. beyitten önce yer almaktadır.

1938b. Dā' i-yi rū-: bu ' abd M3.

1939a. luḫfile: luḫfuñla M3.

1939b. ḳabründe: ḳabrinde İ3. ; ol: o M3.

1940a. dutdı: tutdı K, S1, S2, İ1, İ2, M1, B / tutdı M3.

1940b. dut: tut K, S1, S2, İ1, İ2, İ3, B, T, L.; Ḳonuġuñdur: Ḳonuġundur M3.

1941a. ḫ'ānı: ḫūnı M1 / ḫūn M3.

1941b. ri'āyet: iz'āyet M1.

1942b. ét: ḳıl M3.

1943b. Daġıldı: Ṭaġıldı K, S1, İ1, İ2, M2. ; öli: ölü İ3.

1944a. yérde: orda M3.

1945a. Ṭurup: Durup S2, İ3, M3, B, L.

1945b. eyleyem: eyleyüp S2.

- 1946 - Degildi ol melek muhtâc-ı ta' lîm
Bunuñla êtmiş idi rûhı teslîm
- 1947 - Anuñ vird-i zebânı idi her gâh
Dêr idi cân u dilden Rabbi Allâh
- 1948 - Muhammedür nebim İslâm dînüm
Ki kıblem Ka' bedür vardur yâķînüm
- 1949 - İmâmundur kamu hâlimde Qur'ân
Olupdur cümle mü'minler ihvân
- 1950 - Hudâ farz eylemiş beş vaķt namâzı
Êde kıllar hudâsına niyâzı
- 1951 - Bu sözlerle olan Mevlâya mülhâķķ
Mu' in olmaz mı kabrinde aña Hâķķ
- 1952 - Êder mi ğayre muhtâc anı Mevlâ
O demde eylemez mi anı ğüyâ
- 1953 - O murğ-ı cinânıñ gel evşâfını ğuş eyle⁴²⁶
Cân-ı dil ile acı deryâ gibi cûş eyle

1946a. ol: o M3.

1946b. rûhı: rûh M, A2. ; Bunuñla: Anuñla M3.

1947b. Dêr idi cân u dilden: Derûnî der idi M3.

1948a. nebim: nebi K, A2, S1, S2, İ1, İ2, İ3, B, L. ; -: u İ3.; Muhammedür nebim: Muhammed dînidür hem M3.

1948b. vardur: vardum S2 / âdem H.

1949a. -: benüm M3.

1949b. cümle: cümleten M1. ; -: hem M3.

1950a. eylemiş beş vaķt: beş vaķt ilen İ1.

1951a. olan: ola M2, A1, B, H, K.

1952b. anı ğüyâ: ğüyâ anı mevlâ İ3.

⁴²⁶

Bu beyit sadece S2 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır ve kırmızı yazıyla yazılmıştır.

BU MAĞĀLE OL MURĠ-I CİNĀNUŃ GEL EVŞĀFINI GŪŞ EYLE

1954 - Husūsā t̄alib-i ʿilm idi ol h̄ān

Éderdi géce gündüz hıfz-ı Qurʿān

1955 - Açılmadan şolup ol gonce-i ter

Dağı maʿ sūm-pāk idi o dilber

1956 - Dağı maṭʿüne olmuş idi merhūm

Şehādet rütbesin bulmuşdı merhūm

1957 - Muḥabbet étmeseydi Rabb-ı ʿizzet

Anı maʿ şūm iken étmezdi daʿvet

1958 - Mülevveş étmeden çirk-āb-ı dünyā

Édüp ol pāk-i dāmen ʿazm-i ʿuqbā

1959 - Kime olur müyesser bunı étmek

Cihāna pāk gelüben pāk gitmek

1960 - Degildi çün sezā bu köhne dehre

Anı uğratmadı Hāḫḫ cevre ḫahre

1961 - Édüp Hāḫḫ anı ölmeden mükellef

Cinānında cemāliyle müşerref

1962 - Çü telḫin emrini étdükde itmām

Ḳıçın Ḳıçın girüye étdüm iḫdām

1954a. ol h̄ān: ol cān M3, T.

1954b. Éderdi géce gündüz: Géce gündüz éderdi İ3, H, T / Géce gündüz oḫurdı M3.

1955a. Açılmadan: Açılmadın İ3.

1956a. -: o K, S1. ; maṭʿüne: ṭāʿün M3.

1956b. bulmuşdı: bulmuş idi M3 / buldu H. ; merhūm: maʿ şūm M3.

1958b. dāmen: dāmān A2, M2.

1959a. bunı: böyle M3.

1959b. Cihāna: Cihānda İ3. ; gelüben: gelüp İ3, M3.

1960a. köhne: girse İ3. : sezā: size H.

1960b. Hāḫḫ: dil K, S1.

1961b. Cinānında: Cinānıyla M3.

1962b. Ḳıçın Ḳıçın: Ardın ardın M3.

- 1963 - Vedâ' édüp o demde qabr-i yâri
 Qılup bir serv dibinde qararı
- 1964- Oturduğım bilürem dizüm üzre
 Beni hayret düşürmiş yüzüm üzre
- 1965 - Ki bilmem çok mı yatdum az mı yatdum
 O yere geldigim dâhı unıtdum
- 1966 - Uyurdum şan uyandum qaldırup baş
 Ne görsem turduğumol yer dâhı yaş
- 1967 - Tefekkür eyleyüp dêrdüm özümü
 Silüp ol demde yüzümü gözümü
- 1968 - Gözüm yaşı imiş aqan olup rûd
 Kim ol yaş eylemiş rüyum gül âlûd
- 1969 - Dirüben başuma ' aqlum hemân-dem
 Ki bu merşiyeye bed' êtdüm ol dem
- 1970 - Beyaz êtdükde anı êtdüm evrâd
 Teselli bula tâ kim kalb-i nâşâd

1963a. qabr: qalb S1.

1963b. serv: servi S2, İ1, İ2, M3.

1964b. Beni hayret düşürmiş: Bayılmış düşmüşüm ben M3.

1965b. geldığım: geldüğim İ3, H.

1966a. san: - S1.

1966b. turduğum: durduğum A1, İ3, H, T, L, K.; yer dâhı yaş: yâr büsbütün taş M3.

1967a. dêrdüm: vêrdüm K, A2 / dêrdim M3.

1969a. başuma ' aqlum: ' aqlumı başuma K, M3.; Dirüben: Vêrügen A2. ; hemân-dem: getürdüm M3.

1969b. ol: an İ1, İ2, İ3, M1, M2. ; merşiyeye: merşiyeyi İ3. ; Ki: - M3. ; bed' êtdüm ol dem: dilüme getürdüm M3.

1970a. anı êtdüm: êtdüm anı K, S1, İ1, İ2. ; ol: - A2.

1970b. bula tâ kim: buldı andan M3.

GAZEL

HÜZİN-İ KALBİLE SEMÂ' ET AYRILUĞ MERŞİYESİN⁴²⁷

Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün

1971 - Budur zârüm kim ol maḥbûb-ı devrânımdan ayrıldım
 alup künc-i firâ içinde yârânımdan ayrıldım

1972 - Nice ḥâkile yek-sân olmasun bu cism-i fersûdum
 Baña aqlaḅ baña kim dünyada cânımdan ayrıldım

1973 - Beyâbân-ı felâketde alup divâne dil bî-kes
 Yitürdüm râhımı ol necm-i rahşânımdan ayrıldım

1974 - Vücûdum şehrinı evbaş-ı firat vèrdi yaqlmâya
 Meded dil taḥtı ḥâli aldı sulṫânımdan ayrıldım

1975 - aşup ḥadden ziyâde Mışr-ı tende Nîl-i ğam nâ-gâh⁴²⁸
 Meded ḥayfâ dirîĝâ şekkeristânımdan ayrıldım

1976 - olundı gözlerümden çün cümle ' âlem-ârâsı
 alup zulmetde ol mihr-i dirâḥşânımdan ayrıldım

1977 - Düşürdi araya ten fülkini bād-ı muḥâlif âh⁴²⁹
 Helâk oldum meded ol baḥr-ı ' ummânımdan ayrıldım

⁴²⁷ Bu mersiye İ3, L ve H nüshalarında 2052. beyitten sonra yer almaktadır. Bu mersiyedeki beyitlerin yeri M3'te çok deĝişmiştir. (M3/39)

1971a. kim: ki S2, M3.

1971b. -: bî-cân M3.

1972b. aqlaḅ: aqlan M3.; cânımdan: cânânımdan M3.

1973a. dil bî-kes: bî-kes dil M3.

1973b. ol: - M3.

1974b. ḥâli aldı: aldı ḥâli İ1.

1975a. Mışr: mihr İ1.; ziyâde: ziyâdan M2.

⁴²⁸ Beyit S2'de bulunmamaktadır, M1'de ise 1980. beyitten sonra yer almaktadır.

1976a. olundı: olandı K, İ1 / Dolundı M3, L. ; cümle: cemâl İ1, M2, M3, K, S1, B, T, L / cemâlüm İ3.; çün: şol İ3, T, L.; ' âlem: âla M3.

1976b. ol: - M3.

1977a. araya: ara M3.

⁴²⁹ M1'de 1982. beyitten önce yer almaktadır.

- 1978- Ben ol gevher-fürüşem kim yitürdüm gevherümdür can⁴³⁰
Dişi lü'lü lebi la' l bedaḥşānumdan ayrıldum
- 1979 - Saçı sünbül beñi fülful dili bülbül ' izārı gül
Boyı serv-i sehī vü bŷy-ı reyhānumdan ayrıldum
- 1980 - Ḥazān êtdi esüp bād-ı ecel ' ömrüm nihālin āh
Olup pejmürde ḥayfā bağ u bustānumdan ayrıldum
- 1981 - Yanarsam ğam degil nār-ı firāḳ-ı yārile her-dem
Ben ol pervāneyem şem' -i şebistānumdan ayrıldum
- 1982 - Benüm bu ṭālī' -i şūmum diriġā görmedi sa' di
Nice dil olmasun nālān gülistānumdan ayrıldum
- 1983 - Naşib olmadı hergiz şerbet-i la' lini nüş êtmek
Mariz-i derd-i hicrānem ki dermānumdan ayrıldum
- 1984 - ' Aceb mi bülbül-āsā gece gündüz āh u zār êtsem
Lebi ğonce yañaġı verd-i ḥandānumdan ayrıldum
- 1985 - Uçurdum gitdi elden şāhbāzum çaresiz kaldum
Gözüm kân ağla her-dem çeşm-i mestānumdan ayrıldum

1978a. gevherümdür: gevherdendür M3.

⁴³⁰ 1978. beyitin mısraları İ3'te yer deġiştirmiştir.

1979a. ' izārı: yanaġı M3.

1979b. vü: ol K, S1, L / lebi İ3. ; bŷy: bŷyı İ2, İ3. ; Boyı: Boy İ3.

1980a. Ḥazān: Ḥarāb İ3. ; bād-ı ecel ' ömrüm nihālin āh: ' ömrüm nihālin bād-ı mevt eyvāh İ3, L.

1980b. u: - S2. ; bustānumdan: gülistānumdan İ3.

1981a. Yanarsam: Yanarsa M, İ2.

1982a. ṭālī': baḥt S2, M3.

1982b. dil olmasun: olmaya dil İ3, H, T, L.

1983a. hergiz: bir kez M3.

1983b. Mariz: Marizin M.

1984a. u: - H.

1984b. -: gül M3.

1985a. gitdi elden şāhbāzum: şāhbāzum gitdi elden M3.; elden: elimden L.

1985b. Gözüm: Göz M.

- 1986 - Revâdır yollar üzre pây-mâl u hâk-sâr olsam⁴³¹
Gedâ-yı bî-nevâyım şâh-ı hûbânımdan ayrıldum
- 1987 - Açulmaz gözlerüm gerd-i kederden oldu hûn-âlûd⁴³²
Cilâ-yı cismüm ol kuhl-i şafâ hân-mânumdan ayrıldum
- 1988 - Géceler tâ seher giryân u zârüm mehd-i firkatde⁴³³
Ki tıfl-ı şîr-hârım şanki bustânımdan ayrıldum
- 1989 - Nice şabr éder âdem bu firâka dâr-ı dünyâda
Cemâl-i bâ-kemâl bâğ-ı rıdvânımdan ayrıldum
- 1990 - Dirîgâ lezzet-i güftârı kaldı gûş-ı cânımda
Kim ol tûti-i güyâ-yı hoş-elhânımdan ayrıldum
- 1991 - Gözüm giryân olup Ya' kûb-veş beytü'l-ağzânımda
Çapup gürg-i ecel ol şâh-ı Ken' ânımdan ayrıldum
- 1992 - Reh-i firkatde cism-i zârüm oldı hâk-i hûn-âlûd⁴³⁴
Ben ol mûr-ı za' ifem kim Süleymânımdan ayrıldum
- 1993 - Bulurdı ' ömr-i sermed âb-ı la' lün nûş éden bir kez⁴³⁵
Çalup zûlmetde dil ol mâ-i hayvânımdan ayrıldum
- 1994 - Du' âlar eyle ol hûr-ı cinânun rûh-ı pâkine
Hâkkuñ emriyle ey Dâ' î o cânânımdan ayrıldum

1986a. pây-mâl u hâk-sâr: hâk-sâr pây-mâl S2, M1 / pâ-yı mâl u hâk-i sâr İ3 / hâk-sâr u pây-mâl M3⁴³¹
Beyit M ve A1 nüshalarında bulunmamaktadır.

432 Beyit M1, M3, İ3, T ve S2 nüshalarında bulunmamaktadır.

1987b. cismüm: çeşmüm M3.

1988a. firkatde: miñnetde M1.

433 1988-1991 arası beyitler sadece S2, M3 ve M2 nüshalarında bulunmaktadır.

1990a. kaldı gûş: güftârı bu S2, M3.

1991a. ağzânımda: ağzân içre M1.

434 Beyit sadece S2 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

435 Beyit sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

1994a. Du' âlar ile ol hûr-ı cinânun: Géce gündüz oğu ey hoca cinânıñ M3.

GÜŞ-I CÂNİLE İŞİT MERSİYE-İ CÂNĀNUMI⁴³⁶

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

- 1995 - O cemâli âfitâbum olalı gözden ırak
Zulmet-i hicrânda kaldı bu gönül pür-iftirâk
- 1996 - Göz yumup dâr-ı fenâdan baş açuk yalın ayak
Cân atup dâr-ı beķāya eyledi ' azm-i yarak
- 1997 - Êtdi ol genc genc-veş zir-i zemîn içre turaķ
Söylerem ķār eyledikçe cāna nār-ı iştiyāk
- 1998 - H̄asretā derdā diriġā sevdüğüm āh el-firāk
Naħl-i tāzem el-vedā' āh el-vedā' āh el-vedā'
- 1999 - Uğrayup bād-ı ħazān şoldı ħayfā ol güzel
Bāġ-ı ħüsnine ħevādişden erişdi şovuk el
- 2000 - Oldı çün ħāķile yek-sān ol nihāl-i bī-bedel
Ķapdı nā-geh ol ġazāl-i nevresi gürg-i ecel
- 2001 - Deşt-i ġamda vālih ü ħayrān ħaldum pür-kesel
Dār-ı ' uķbāda yine ħaşr êde H̄aķķ ' izz ü cell
- 2002 - H̄asretā derdā diriġā sevdiğim āh el-firāk
Naħl-i tāzem elvedā' āh elvedā' āh elvedā'

⁴³⁶ Bu mersiye İ3, T, L ve H nüshalarında bir önceki mersiye'nin yerinde yani 1970. beyitten sonra yazılmıştır.

1995a. cemâli: cemâl S1, İ1, M3. ; O: Ol S2, İ1, M3, L.

1997a. ol: o A1 / - K, S1, B. ; genc: gencim K, S1. ; -: u İ2. ; turaķ: duraķ M3.

1998a. derdā: dertā M3.

1998b. āh el-vedā' : vāh el-vedā' M3.

1999a. ħazān: ħazāna K, A2, S1, İ1, İ2, İ3. ; ol:o A1. ; ħayfā: āħir M3.

1999b. ħüsnine: ħüsnüñe S1. ; şovuk: şoġuk M3.

2000b. ġazāl: ġazālî M, S1 / nihāl S2, M3. (S2'de kelime altında tashihi var.) ; nā-geh: tā ki M3, H.

2001a. ü: - S2. ; -: bī İ3. ; ħaldum pür-kesel: bī-kes bī-bedel M3.

2001b. êde: eyleye S2, M3 / ol H. ; ü: - S2. ; yine: bile M3.

2002a. sevdiğim: sevdüğüm İ3. ; derdā: dertā M3.

2002b. āh el-vedā' : vāh el-vedā' M3.

- 2003 - Şeh-süvārūm maḥmil-i tābūta çün oldı süvār⁴³⁷
Menzil-i aşlınā ‘ aẓm êtdi o rūḥ-ı tāb-dār
- 2004 - Qaldı dil rāh-ı felāket içre bī-kes ḥ̄ār ü zār⁴³⁸
Dehr içün tutsa ‘ aceb mi dūd-ı āh ḡuşşa-yı yār⁴³⁹
- 2005 - Āteş-i ḥasret yaqūp êtdi vücūdum ḥāq-sār⁴⁴⁰
Gözlerüm yaşı aqar seyl-āb olup bī-iḥtiyār
- 2006 - Ḥasretā derdā dirīḡā sevdiğim āh el-firāk
Naḥl-i tāzem el-vedā‘ āh el-vedā‘ āh el-vedā‘
- 2007 - Ğurra-i zī’l-ḥiccede giydi kefen iḥrāmını
Dêdi lebbeyk işitüp nā-geh ecel peygāmını
- 2008 - Baqmadı dünyā-yı dūne fehm êdüp encāmını
Sa‘ y êdüp qurb-ı ḥudāda eyledi bayrāmını
- 2009 - Dilerem bula şefā üzre Ḥaqqūñ in‘ āmını
Cānını kurbān êdüp nūş êtdi mevtūñ cāmını
- 2010 - Ḥasretā derdā dirīḡā sevdiğim āh el-firāk
Naḥl-i tāzem el-vedā‘ āh el-vedā‘ āh el-vedā‘

437

Bu mısra M3’te bulunmamaktadır.

438

Bu mısra İ3, S2 ve M3 nüshalarında bulunmamaktadır.

2004b.

āh el-vedā‘ : vāh el-vedā‘ M3.

439

Bu mısra İ2, İ1, M2, B, K, M, A2, A1 nüshalarında bulunmamaktadır.

440

A2 ve M nüshalarında bu beyitin yerine ; “N’etdiğim ne söyledigim bilmezem Mecnūn-vār
Gözlerüm yaşı aqar seyl-āb olup bī-iḥtiyār” beyti yazılmıştır.

2006a.

sevdiğim: sevdüğüm İ3. ; derdā: dertā M3.

2007b.

nā-geh: tā ki M3.

2008a.

dūne: aşlā M3.

2008b.

eyledi: eyleyüp K, S1, İ1.

2010a.

sevdiğim: sevdüğüm İ3.; derdā: dertā M3.

2010b.

-: sevdiğim S2. ; āh el-vedā‘ : vāh el-vedā‘ M3.

- 2011 - Kıbrıñ içre münisüñ imān ile Kıur-ān ola⁴⁴¹
 Güñ-ı izārum saña hem-dem hür ile ğılmān ola
- 2012 - Dāı imā Hıığdan ı atāya rahmet ü ğufrān ola⁴⁴²
 Güñ yüzüñsüz dostum dünyā baña zindān ola⁴⁴³
- 2013 - Büñbül-āsā kār-ı dil leyl ü nehār efgān ola⁴⁴⁴
 Bāğ-ı cennetde mađāmuñ ravza-i rıdvān ola
- 2014 - Hıasretā derdā dirıgā sevdıgım āh el-fırāk
 Nağl-i tāzem el-vedāı āh el-vedāı āh el-vedāı
- 2015 - Kıabr-i pākin her seğer varup ziyāret ēdelüm
 Meşhedı taşına yüz sürüp kanāı at ēdelüm
- 2016 - Hıazret-i Kıarānı rūhıçün tilāvet ēdelüm
 Rūz u şeb hayrile yād ētmegi ı ādet ēdelüm
- 2017 - ı İş ü nūşından fenā dehrüñ ferāgat ēdelüm
 Çünkü takdirüñdür iş Hıığıa itāı at ēdelüm
- 2018 - Hıasretā derdā dirıgā sevdıgım āh el-fırāk
 Nağl-i tāzem el-vedāı āh el-vedāı āh el-vedaı

⁴⁴¹ Beyit M3 ve S2 nüshalarında bulunmamaktadır. (Bu bent, A2, M nüshalarında farklı yazılmıştır.)

2011b. ile: ola M, İ3.

⁴⁴² M3, H ve S2 nüshalarında beyit;

“Dāı imā Hıığdan ı atāya rahmet ü ğufrān ola
 Bāğ-ı cennetde mađāmuñ ravza-i rıdvān ola” şeklinde yazılmıştır.

2012b. ola: eyle M2. ; dostum: cānum M3. ; Dağı şimden gerü sensiz H.

⁴⁴³ M1’de 2012b ile 2013a’nın yerleri değiştirilmiştir.

⁴⁴⁴ Bu mısra İ2, M2, B, A1, S1 nüshalarında bulunmamaktadır. Beyit, M3 ve S2 nüshalarında

“Güñ yüzüñsüz dostum dünyā baña zindān ola
 Büñbül-āsā kār-ı dil leyl ü nehār efgān ola” şeklinde yazılmıştır.

2014a. derdā: dertā M3.

2014b. āh el-vedāı: vāh el-vedāı M3.

2015a. ēdelüm: eyleyem İ3.

2015b. Meşhed: Meşhedı İ2, İ3, M3. ; idelüm: eyleyem İ3.; taşına: pākine M3. ; sürüp: sürmegi M3.

2016a. Kıarānı: Kıarān A2, S2, M1 / Kıur’ān L.

2016b. u: - S2, İ2, M2.

2018a. sevdıgım: sevdüğüm İ3.; derdā: dertā M3.

2018b. āh el-vedāı: - M3.

- 2019 - Şarşar-ı bād-ı ecel kırdı o naḥlūñ şāḥını
 Koydı kara toprağa çün ol güzeller şūḥını
- 2020 - Ağla ey Dā' i felek yaqdı derūnum gāḥını
 Dem-be-dem qānile doldurdı gözüm sürāḥını
- 2021 - Seyl-i eşküm gam degül yıqarsa dehrūñ çarḥını⁴⁴⁵
 Diyelüm ḥasretle her-dem āh anuñ tāriḥini
- 2022 - Ḥasretā derdā diriḡā sevdigim āh el-firāḡ
 Naḥl-i tāzem el-vedā' āh el-vedā' āh el-vedā' (1057)

BU DAḤĪ CĀNĀNUMA MERŞĪYEDÜR

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

- 2023 - Qanı ol ruḥları gül-zār-ı cinān
 Vèrdi mi Ḥaḡ yolına cümle cān
- 2024 - Oldı mı cānib-i Mevlāya revān
 Êtdi mi kendüyi cānı gibi nihān
- 2025 - 'Ālem-i berzaḥı gördi mi 'ayān
 Eyledi mi qarañu qabri meḡān
- 2026 - Dèdimidi ben ölem qala cihān
 Şoldura gül yüzümi bād-ı ḥazān

2019b. Koydı: Koydı K, S1, M3, B / Qardı M, A2, S2, İ2, İ3, M1, M2, H, L. ; kara: riḡah M. ; ol: o S1.

2020a. derūnum: derūnuñ K, S1. ; yaqdı: yıqdı L.

2020b. doldurdı: toldurdı S1, İ1, M1, M2.

2021a. degül: degüldür İ3. ; yıqarsa: yıqsa M3.

⁴⁴⁵ S2 nüshası derkenarında “bu mışra' ın bī-nuqaḡ ḥarfleri tāriḥdir” notu düşülmüş.

2021b. ḥasretle: ḥasret ile S2. ; āh: biz M3.

2022a. sevdigim: sevdüğüm İ3.; derdā: dertā M3.

2022b. āh el-vedā' : vāh el-vedā' M3.

2023a. gül-zār: - M3.

2023b. cümle: cism ile K, S1, İ1, M1 / - M3.

2024b. cānı: cān M, İ2, İ3, M2, B. ; Êtdi: Êtdü M3.

2025a. 'Ālemi: 'Iyālimi K / 'Ālem S1. ; berzaḥı: bir dahı H.

2025b. qarañu: qaranlıḡ M3.

2026a. cihān: cinān İ1, B. ; -: o M3.

2026b. yüzümi: yüzlümi M3. ; gül: bu H.

- 2027 - Bülbülüm eyleye âh ile figân
İştıyakumla ola hâli yamân
- 2028 - İltifâtuyla olurken handân
Fırkatümle ola her-dem giryân
- 2029 - Ey dirîgâ kıanı ol hüsñ ü cemâl
Kıanı ol nevrësîde tâze nihâl
- 2030 - Geçdi çün yerlere ol âb-ı zülâl
Urdı dil-teşnesine dââ-ı melâl
- 2031 - Kaldı çün maşşere ümmîd-i vişâl
Gözümüñ yaşı aķar cüy-mişâl
- 2032 - ‘İş u ‘ işret gözüme oldu hayâl
Ėam-ı cânânla bilmem n’ola hâl
- 2033 - Kalmadı zerre kıadar şabre mecâl
Aķiret Hâķķın êdüñ baña helâl
- 2034 - Şerbet-i mevti içüp pîr ü civân
Bu fenâdan êder imiş güzerân
- 2035 - Gitdi hayfâ ki elümden güzelüm
Ayrılık ateşine yandı dilüm

2027a. eyleye: eyleyem M3.
2027b. İştıyakumla: İştıyakıyla M3. ; hâli: hâlim M3.
2029a. ü: - M, İ1, İ3, B.; ol: - M2.
2029b. nevrësîde: nevrëste K, M3 / nevrës S1.
2031a. çün: - M3.
2031b. aķar cüy: aķardı İ3.
2032a. gözüme: gözime K. ; ‘işret: nüş M3.
2032b. cânânla: cânânile M3.
2033b. idüñ: idüp K. ; Hâķķın: Hâķķıñ S1.
2034a. içüp: içer M3.

- 2036 - Cānib-i kūyına düşmedi yolum
Meyve-i vaşlına érmedi elüm
- 2037 - Bār-ı Һasret iki Һat бүkdi belüm
Ğam-ı firҺatle ağıardı şaҺalum
- 2038 - Düşeli toprağa ol bī-bedelüm
Ağlamakdur gece gündüz ‘amelüm
- 2039 - Rāzıyam bāri erişse ecelüm⁴⁴⁶
Emr-i Һağ böyle imiş pes n’edelüm
- 2040 - Degil imiş bu cihān dārāmān
‘Ākıbet-i ‘ömre érermiş pāyān
- 2041 - Һanı ol nāzenin meh-pāre
Ṭa‘ma mı oldı mūr ile märe
- 2042 - Ṭoymadum ol cemāl-i gül-zāre
Derd-i hicrāna bulmadum çāre
- 2043 - Bağmadı bu cihān-ı ğaddāre
Étdi ben bendesini āvāre
- 2044 - Sür yüzüñ bār-geh-i ğaffāre
Mağfiretler éde ol dil-dāre
- 2045 - Mağhar éde cinānda didāre
Éde şabrı ‘atā bu bīmāre

2036a. yolum: dilüm İ1. ; Cenāb: Cenābı İ2, M2.

2036b. vaşlıña: vaşlıña B.; elüm: elim B.

2037a. Bār: Nār S2, M3, T, L / Bād İ2.

⁴⁴⁶ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2041b. Ṭa‘ma mı: Ṭoğmadı İ3.

2042a. Ṭoymadum: Ṭoymadum A1. ; cemāl: cemāli S2.

2043a. Bağmadı: Bağındı M, M1, M2, A1, A2, B, H.

2044a. bār-geh: bār-gāh S1, L.

2044b. ol: o A2, S1, S2, İ2, L.; yüzüñ: yüzün M3.

2045a. didār: dildār S1, İ1, B. ; éde: ola S2, M1, M3.

- 2046 - Vêrmez imiş ecel êrince amân
Dêmez imiş ki bu pîr ü bu cevân
- 2047 - Kânı ol kirpügi tîr ü kaşı yâ
Eylemişdi dil ü cânı yağmâ
- 2048 - Ol siyeh beñlerini müşk-âsâ
Eyledi penbeler içre iḥfâ
- 2049 - Ten-i kâfûrını bu bād-ı fenâ
Maḥv êdüp eyledi çün nâ-peydâ
- 2050 - Rûz u şeb eyleyelüm ḥayr du‘â
Ravza-i cennet ola yatduğı câ
- 2051 - Ola kabrinde refîki ḥavrâ
Bile ḥaşr eyleye ‘uqbâda Ḥudâ
- 2052 - ‘İzzetüñ Ḥaqqı içün ey raḥmân
Eyle faẓlıñla anı zayf-ı cinân

2046a. amân: zâmân K.

2046b. ki: - K, S1 / pîr u: pîrdür K, S1, M3.

2047b. cânı: cân A2. ; ü: - İ2. ; dil ü cânı: dil-i virânımı S2, M3.

2048a. siyeh: siyâh A2, M3.

2048b. içre: içinde M3.

2049b. eyledi çün: çün eyledi M3.

2050a. eyleyelüm: eyleyüm S2, M3. ;u:- İ2, İ3, M2, M3, H, T.

2052a. içün: -M.

BU MURABBĀ' DAHĪ OL CĀNANUMA MERŞİYEDÜR

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

- 2053 - Şāh-bāzum bāl açup dār-ı beķāya ittifaķ
Cān atup bāğ-ı cināna eyledi 'azm-i yaraķ
- 2054 - Hāne-i ķalbimi yaķdı dirigā nār-ı iştiyāk
El-firāk u el-firāk u el-firāk u el-firāk
- 2055 - Ol peri ruḫsār künc-i ğamda koyup bi-amān ⁴⁴⁷
Ķıldı ben üftādesinden cān gibi özin nihān
- 2056 - Hāşre dek āh u fiğānile dērüm zārı künān ⁴⁴⁸
El-firāk u el-firāk u el-firāk u el-firāk
- 2057 - Olmadı alūde dil işbu fenā dünyā ile
Eyleye Mevlā müzeyyen hulle-i zība ile
- 2058 - 'Iydgāhı ola cennet şālına havrā ile
El-firāk u el-firāk u el-firāk u el-firāk
- 2059 - Hem-çü bülbül nālelerle ağlarum her-gāh āh
Ğonce-leb meh-pārem aldırdum meded Allāh āh
- 2060 - Vādī-i hicrāne vardı rāh-ı 'aşķ eyvāh āh
El-firāk u el-firāk u el-firāk u el-firāk

2053a. beķāya: fenāya A1.

2053b. bāğ-ı cināna: dār-ı beķāya M3.

2054a. dirigā: ey gönül K, S1, İ1, B. ; ķalbimi: ķalbim S2, M3. ; yaķdı dirigā: dirigā yaķdı S2, M3. ; Hāne-i ķalbimi yaķdı dirigā: Söylerem ķar eyledükçe cāna İ3, T, H., L ; nār: nārı İ3, T.

2054b. u: – M, A1, S2, M3.

2055a. ruḫsār: ruḫsārı K, S1, İ1.

⁴⁴⁷ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2056a. dirüm: - İ3.

⁴⁴⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2056b. u: – M, A1, S2, M3.

2058b. u: – M, A1, S2, M3.

2059a. ağlarum: eylerüm S2, M3.

2059b. Ğonce-leb: Ğonce S2, M3. ; meded Allah: édeyim āh S2 / édeyim āh vāh M3 / yā Allāh H. ; meh-pārem: meh-pāreme İ3.

2060a. hicrāne: hicrānda M3.

2060b. u: – M, A1, S2, M3.

- 2061 - Ol dıraht-ı meyve-dârı urdı yère rûz-gâr
Dögünüp taşlarla her-dem ağlar isem vechi-vâr
- 2062 - Olmaduñ Dâi metâ^c -ı vuşlâtından behre-dâr
El-firâķ u el-firâķ u el-firâķ u el-firâķ
- 2063 - Gözüm yaşı dönüp seyl-i revâne
Oķurdum gece gündüz yâne yâne

BU MAĀĀLE REMZİLE YARÜÑ VEDĀ^cIN BİLDİRÜR

Mefā^c ilün Mefā^c ilün Fe^c ülün

- 2064 - Çün oldı sevdiğim hâķ içre medfün
Dilüm mahzün olup didem tolup hün
- 2065 - Gelüp ğam-hâneme nālân u giryân
Cihân olup o dem başuma zindân
- 2066 - Tefekkür eyledüm çün mâ-mezâyı
Ki dil-dârile olan mâcerâyı
- 2067 - Ki cevrin ĥadden aşurduķ da ol şâh
Demişdüm rikķat-i ķalbile Allâh
- 2068 - Beni ^c aşķ-ı mecāzî etdi ^c āşî
İlâhî luţf edüp sen vër hâlâşı
- 2069 - Benüm elde degildür ihtiyârum
Görünce ol mehi ķalmaz ķarârum

2061a. meyve-dârı: meyve-kârı İ3, T. ; rûz-gâr: rûz-i gâr İ3.

2062a. Olmaduñ: Olmadı M3.

2062b. u: - M, A1, S2, M3.

2063a. dönüp: yine döndi M3.

2064a. sevdiğim: sevdüğüm İ3, M1. ; içre: üzre M3.

2064b. tolup: dolup A2, T, L / tolu S1 / dil ü İ3 / pür M3. ; olup: olupdur M3. ; didem: dide M3. ; u: - M3

2065b. olup: oldı S2, M3.

2066a. eyledüm: eyleyüp İ1, İ3, M3.

2067a. cevrin: cevri S2. ; ĥadden: ĥaddün İ1. ; aşurduķ: aşurduñ İ1, B. ; şâh: mâh M3. ; ol: o M3.

- 2070 - Çıkar deryâ-yı miñnetden elüm al
Beni ‘aşk-ı dil-ārâ êtdi pā-māl
- 2071 - Ne vechile olursa yâ ilāhī
Ḥalāş eyle naşīb êt toğrı rāhı
- 2072 - Niyāz êtmiş idüm ol lâ-yezāle
Ki dermān êde bu emr-i müḥāle
- 2073 - Dêmişdüm aña ey serv-i melāḥat
Cefāñı çekmege kalmadı tāḫat
- 2074 - Bu derde bulmadum ey māh-ı tābān
Ferāgat eylemekden ğayrı dermān
- 2075 - Dêmişdi êtme sevmekden ferāgat
Cefādan fāriğ olam ben nihāyet
- 2076 - Nekim êtdümse aña mā-mezāyı
Temām êtdüm bugün cevri ü cefāyı
- 2077 - Bu söz êtmişdi ol-dem caña te’sir
Velikin eyler idüm ḥüsn-i ta’bır
- 2078 - Terahḫum eyleyüp ol serv-i āzād
Ki şimden ğerü êtmez cevri bünyād

2070b. dil-ārâ: dil-dār İ3 / mecāzī M3.

2071b. eyle: êdüp K, A2, S1, S2, İ1, İ2, İ3, M1, H, T. ; toğrı: doğrı İ3, M3, T.

2072a. êtmiş idüm: êtmişdüm T.

2072b. müḥāle: mecāle T.

2073a. ey: ol L.

2073b. çekmege: çekmeye M3.

2074b. eylemekden: êtmeden M3. ; dermān: ne çāre M3.

2075a. Dêmişdi: Dêmişdüm S2 / Dêdi İ3, H, T, L.; sevmekden: muḥabbetden İ3, H, T, L.

2075b. olam: oldum M3.

2076a. aña: aña A2.

2077a. caña: baña M, M1, S1, A1, A2, K. ; te’sir: - M3.

2078a. serv: selvi M3 / endām H.

2078b. bünyād: iḫdām H.

- 2079 - Vedā' etmek imiş anuñ bu sözi
Tefekkür étmedüm ben bu rumūzi
- 2080 - Ferāgat étme dèmeñ bu gedāya
Ki meşgūl olavüz herdem du' āya
- 2081 - Hālāş olmağa étmişdüm du' āyı
Te' aqqıl étmemişdüm bu edāyı
- 2082 - Mariż-i ' aşk olan insāne ey cān
Ecel imiş meger ol derde dermān
- 2083 - Nihāyet ben ölem ol qala dērdüm
Du' āyı dāhı bu yüzden éderdüm
- 2084 - Şu deñlü étmiş idüm aña ta' alluq
Éderdim bende-veş her dem temelluq⁴⁴⁹
- 2085 - Tefekkür eyledim ol hinde taḥḳiḳ⁴⁵⁰
Bu halūñ gayrı étmez idi tefriḳ
- 2086 - Hudādan étmiş idüm iltimāsi
Qabul oldu bu ' aşinūñ du' āsi
- 2087 - Ki bu aḥvāle soñra oldum āgāh⁴⁵¹
Ki ḥayr oldur ola mā-iḥtāre Allāh

2079b. bu: - S1.; Tefekkür: Tafattun S2, M1 / Tefekkürüm İ2 / Ta' aqqul M3.

2081a. étmişdüm: étmişdi İ3.

2084a. étmiş idüm aña: aña étmişdüm İ3, M1, H, T, L.

⁴⁴⁹ Bu mısra sadece S2 ve M1de bulunmakta.

⁴⁵⁰ Bu beyit sadece S2, T, L ve M1 nüshalarında bulunmaktadır ve bu beyitin ikinci mısrası S2 ve M1 nüshalarında 2084b'nin yerine yazılmıştır.

2086a. étmiş idüm: eyler iken M3.

2086b. oldu: olmadı H.

⁴⁵¹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2087b. Ki ḥayr oldur: Ḥayr oldur ki İ3, H, T, L.

- 2088 - Anuñ haqqında gāyet hayr olupdur
Huzūr-ı ʿizzete maʿşūm gidüpdür
- 2089 - Çü ben ʿāşī idüm ol idi maʿşūm
Beni maḥrūm édüp ol oldu merḥūm
- 2090 - O gitdi rūy-ı dil-ārāsı ile
Çü ben qaldum yüzüm qarası ile
- 2091 - Édüp pes her seher qabrin ziyāret
Arasın kesmedüm bir yıl temāmet
- 2092 - Zuhūr etmekle bir gün bir hevādiş
Ziyāret etmemege olsa bāʿ iş
- 2093 - Éderdüm erte iki kez ziyāret
Muqarrer her ziyāretde tilāvet
- 2094 - Firāqı nārı sinem yaqar idi⁴⁵²
Dem-ā-dem eşk-i çeşmüm aqar idi
- 2095 - Bu ḥālet üzre qaldum bir nice gün⁴⁵³
Ne söyler bir daḥı gūş ét bu maḥzūn

2088b. Huzūr: Huzūr M3.

2089a. idi: anda İ3. ; ol: o M3.

2090b. Çü: Ki M, M1, M3, A1.

2091a. pes: - L.

2092a. etmekle: étse eger S2, M1 / etmiş ola H. ; bir gün bir: bir günde İ3, T / bir gün H. ; Zuhūr: Zuhur M3.

2093a. erte iki kez: ertesi iki M3.

2093b. tilāvet: kıraāt K, S1, İ2, İ3, M2, H.

⁴⁵² Beyit sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

2094b. Dem-é-dem: Dem-be-dem M3.

⁴⁵³ Beyit İ3'te bulunmamaktadır.

2095b. gūş ét: diñle S2, M1, M3. (S2'de kelimenin altında tashihi bulunmaktadır.)

TAVŞİF-KERDEN-İ BİRĀDER-İ DİLDĀR

- 2096 - arındaşı var idi bir peri-rū
Olup bir Őir-i merd-i ar ebrū
- 2097 - Ki bir maĥbūb yigit idi yaraŐık
Olupdı bir oyunda iki ‘aşık
- 2098 - İki gūl idi bu bāĝ-ı fenāda
Biri ĝonce idi biri gūŐāde
- 2099 - Birisinūñ rūĥı sāde gūl idi
Birisinūñ ‘izārı sūnbūl idi
- 2100 - Cemāline vērūpdi ĥaĥı ziyet
Ki ĥaĥıle vērilmıŐdi fūtūvvet
- 2101 - Yigirmi beş yaşında idi sinni
Őeb-i adre ērūpdi māh-ı ĥūsni
- 2102 - Tekellūm ētse ol cennet nihāli
Ĥicābından ızarurdu cemāli
- 2103 - Mū’eddeb bir cilāsunserver idi
Muĥabbet ēdecek bir gevher idi
- 2104 - Severdi cānı gibi ardaŐını
Dōkerdi ĥasretinden gōz yaşını

2096b. Şir: Şirin M3.

2097b. Olupdı: Olupdur M3.

2098a. bu: bir S2.

2099a. sāde: tāze S2. ; sāde gūl: gūl tāze M3.

2100b. vērilmıŐdi: vērilmıŐdir İ2.

2101b. ērūpdi: ērūpdūr M3.

2102b. cemāli: ‘izārı S2, M3.

2103a. cilāsun: ĥayā bir M, A1, S1. ; bir: pūr M, M1, A1, A2, B, T, H.

2103b. gevher: dilber M3.

- 2105 - Bu Dā'î-yi haķire geldi nā-gāh
Añup ķardaşcuđını eyledi āh
- 2106 - Ki çifte serviler gibi her ahyān
Olurduķ bāđ-ı 'ālemde ģirāmān
- 2107 - Dirīgā rūzgār-ı mevt esüp pek
Yıķup ķardaşcıđum ķodı beni tek
- 2108 - Firāķı yaķdı bu cān-ı ģazīni
Anuñ-çün éderem āh u enīni⁴⁵⁴
- 2109 - Dédüm haķdur sözün ey yār-ı hoş-ģū
Ne çāre çünki ųolundu o meh-rū
- 2110 - Giden gitdi çü dūr olduķ o gülden
Bizi bāri çıkarmañ siz göñülden
- 2111 - Dėdi ol serv-i bustān-ı mürüvvet
Derūnumda muķarrerdür muģabbet⁴⁵⁵
- 2112 - Velīkin éderüz sizden ģicābı
Ķıyās étmeñ ki édem ictinābı
- 2113 - Dédüm imdi icāzet saña ey yār
Hicāb étme gelüp git bize her bār

2106a. serviler: ķumrular H.

2107a. rūz-gār: rūzigār İ3.

2107b. ķardaşcıđum: ķardaşımı M3.

⁴⁵⁴ 2108b ile 2109b mısraları İ3'te yer değiştirmiştir.

2109b. ųolundu: dolundu M3.

2110a. çü: çün A2. ; gülden: gözden M3.

2110b. bāri çıkarmañ siz: siz bāri çıkarmañ A2, K, S1, S2, İ1, İ2, M1, M2, M3, T.

2111a. mürüvvet: fütüvvet İ3, H, T, L.; serv-i bustān: bustān-ı serv M3.

⁴⁵⁵ Bu beyit M, A1, İ2, K, S1 nüshalarında bulunmamaktadır.

2112b. ki: kim K, S1, İ1, M2.; ki édem: éderiz M3 / ki étdim H.

2113a. Dédüm: Dėdim H.

2114 - Sizüñ ile müşerref olduğum ān
Anı görmüşçe hazz eder dil ü cān

2115 - Ğam-ı hicrān ile dil oldu bi-hūş
Kerem eyle bizi étme ferāmūş

VEDĀ' -KERDEN-İ BİRĀDER-İ CĀNĀN

2116 - Gelüp bir gün baña ol yār-ı cānum
Şafā étđi görünce anı cānum

2117 - Dêdi diksek gerekdür qabrine taş
Ne naqş étse 'aceb ol taş naqqāş

2118 - Yazup bu târihi ol günde bir hūş
Aña vêrdüm ki êde taş menkūş

2119 - Düşüp seng-i mezāra bu münāsib
Celî hattile resmin yazdı kâtib

TĀRĪĦ-İ VEFĀT-I YĀR

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

2120 - Ğurre-i zi'l-ħiccede āh o ma' sūm-ı pāk
Étdi fedā cānını Ğağdan êrüp lâyiħa

2121 - Ğaħcesi dêdi anuñ mevtine bu târiħini
Rūh-ı Muħammed için oqıyalum fâtiħa (1057)

2114b. görmüşçe hazz eder dil ü cān: görüp görmüşçe hazz eder cān M3.

2115b. eyle: eyleñ M3. ; étme: étmeñ M3.

2117b. ol: - İ2, M3. ; 'aceb: - M3.

2118a. bir: - M3.

2118b. Aña: Anı M3. ; êde taş: taşâ êde M3.

2119b. resmin: resm ile İ1. ; resmin yazdı: yazdı anı M3.

2120a. -: ki İ1. ; āh: - M3.

2120b. êrüp: êdüp M1, M2.; fedā: - L

2121a. târiħini: târiħ A2, S2, İ2, M3 / târiħi İ3, M1, H, L.; didi anuñ mevtine bu: anuñ mevtine didi o İ1. ; bu: - M3. ; Ğaħcesi dêdi anuñ: Dêdi anuñ Ğocası H.

- 2122 - Alup tārīhi êtdi arfini   add
Begendi eyledi taħsīn-i bī-ħadd
- 2123 - Gidüp pes gelmedi bir hafta oldu
Derūnum yine efkār ile ıtdı
- 2124 - Sū  al êtdüm birine bekleyüp yol
Dêdi sen duymadıñ mı ħastadur ol
- 2125 - Segirdüp yine vardum k y-ı y re
Ne ħalet oldu g rem t  o y re
- 2126 - G r nd kde g z me d r-ı dil-d r
D k ldi seyl-i eŐk m  ar u n - ar
- 2127 - A up  apuyı vardum aña fevri
Sel mlu da yaturmıŐlar o servi
- 2128 -  arındaŐı gibi yatur o dağı
Hem n gitsem d y p yatur o dağı
- 2129 - D d m ħ l ñ ned r ey y r-ı Őadık
Neden oldu miz cuñ n -muv ffık
- 2130 - D di  Ğv li Őorma bu zeb ne
 arındaŐum bize yeter n m ne

2123a. pes gelmedi: gelmedi ol K, S1, İ1.; gelmedi: gelmesi İ3.
2123b. ıtdı: doldı A2.
2124b. duymadıñ: tuymadıñ K, S1, M3, B.; D di sen: D diler M3.
2125a. Segird p: Seyird p M3. ; yine: gine M3.
2125b. g rem: g rd m İ3, M2. ; g rem t : t  g rem M3.
2126a. d r: k y M3.
2126b. u: - M2.
2128a. o dağı: o servi S2. (S2'de kelimenin  st nde tashihi yapılmıştır.)
2128b. d y p: d y  K, S1, H.
2129a. D d m: D dim H.
2130b. bize yeter: yeter bize S1, B /yeter size M3.

2131 - Ferāmūş eyleme bizi du‘ādan
Muḳadder böyle imiş ol yarādan

2132 - Alup pes ayağın mevt küşte-giri⁴⁵⁶
Yatırmış arḳası üzre o şiri

2133 - Acuyup kân ağlarken o yāre
Bu dağı urdı yārem üzre yāre

2134 - Ḳamu ḳavm ü ḳabile baba ana
Yine başladılar āh u fiğāna

2135 - Bunuñ da mātemin étmeñ i‘āde
Degül lazım ki ondan beş ziyāde

2136 - Oğul degil idi dürr dānesiydi
Ki toḳuz evüñ ol bir dānesiydi

2137 - Kemaliyle ‘atā étmişdi ḥallāḳ⁴⁵⁷
Birine ḥüsn ü birisine aḥlāḳ

2138 - Biri gitdükde ḳalmış idi biri
O da gitdükde hiç ḳalmadı biri

2139 - Ṭolundı çün iki ayda iki māh
Peder māder nice dēmeyeler āh

2131b. ol: bu H / o T.

⁴⁵⁶ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2133a. Acuyup: Acuben K. ; ağlarken: ağlar iken M2, M3.

2134a. ü: - S2. ; baba ana: bir araya M3.

2135a. i‘āde: ifāde M3.

2135b. ondan: andan H.

2136a. degil idi: degil ki M3.

2136b. Ki: - M3.; ol: ki M3. ; bir dānesiydi: dürdānesiydi M3.

⁴⁵⁷ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2137b. birisine:birine sine İ2.; ü: - T.

2138b. biri: diri H.; ḳalmadı: ḳalmazdı L.

2139a. Ṭolundı: Dolandı İ3, M3, H, T, L.

2139b. dēmeyeler: étmeyeler M3.

2140 - Ki dūr olduđ diriġā ikiñüzden
Cihānda ŧanki çığdığ iki gözden

2141 - Nice bunuñ gibi sözlerle anlar
Ki yās étdükçe yanar idi cānlar

2142 - Anuñ dağı ıarındaşı gibi hep
Ne kim lāzım ise étdüm müretteb

2143 - Édüp techīz ü tekfinin o ħānuñ
Ki ġasl édüp namāzın kıldum anuñ

2144 - Getürdiler anı laħde ıodılar
İki ma^ç ŧümü bir mehde ıodılar

2145 - Olup ol iki genc yan yana medfūn⁴⁵⁸
Kimüñ olmadı ol dem baġrı pür-ħūn

2146 - Leb-i deryāda vèrüp başı başı
Yaturlar iki server ıoşıa ıoşıa

2147 - Dolayı alup ol ‘ālī mezārı
Şanasın servilerdür türbe-dārı

2148 - O servilerde mürġān-ı ħoş-elħān
Kimi tesbīħ-ħān kimi cüz-ħ^çān

2141a. bunuñ: bunlar S2, M3. ; anlar: aġlar İ3.

2141b. étdükçe: étdükde İ3, H.

2143a. ü: - M3. ; tekfinin: tekfiniñ M3. ; ħānuñ: cānuñ M3.

2143b. namāzın: namāziñ M3.

2144b. mehde: laħde M3 / mahde H.

⁴⁵⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2145b. pür: - T.

2146a. deryāda: deryāya M3.

2146b. ıoşıa ıoşıa: ıonşıa ıonşıa M, A1 / ıohuşa H.. ; Yaturlar: Yaturdılar İ3. ; server: servi İ3 / dilber M3.

2147a. Dolayı alup: Dolanup K, S1 / Dolayımı alup İ3 / ıolayı alup M2.

2147b. Şanasın: Şanursın M3.

2148a. mürġān: mürġānı S2.

2148b. -: u K, S1, İ3, M1, T.; tesbīħ-ħān kimi: tesbīħ oıur M3.

2149 - Diküp dürr-dâne mermerden nişânlar

Şanasın kıondı sîmin şem' dânlar

2150 - Dêdüm bu kııç' aı mevtüne târih

Ola tâ ol fetâ fevtine târih

2151 - Dağı merşiyeye için bir rubâ' i

Dêdi pes iştirâk üzre bu Dâ' i

2152 - Oğundukça ola isimleri yâd

Hağğun gufrânı ile olalar şâd

TÂRİH-İ VEFÂT-I BİRÂDERÂN-I MERHÛM

Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün

2153 - Âh kim bād-ı ecel hâke şalup nâ-gehân

Güş edenler mevtini dêdiler *innâ ileyh*

2154 - Ğurre-i mâh-ı muğarremde ' uğbâya güzer

Êtdi târih Muştafâ rahmetullâh aleyh (1058)

2149a. dürr: dört L.

2150b. fevtine: mevtine S2, M3.; tâ ol: ol tâ M3.

2151a. bir: bu K, S1.; Dağı: Dêdi M3.

2151b. pes: beş M3.

2152a. isimleri: esmâları A2,K, S1, İ2, İ3, M3.

2153a. kim: ki K, S1.

2153b. mevtini: - M3.

2154a. ' uğbâya: fenâdan K, S1.

2154b. Êtdi: Oldı K, S1.; Muştafâ: - M3.

MURABBA' DUR HAQ'AN-I MERH'UMIN

Murabba' -1 Mütekerrir

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

I

2155 - Ey dirigā n'etdi gör yine bu dehr-i bī-vefā

Bir budağ üzre iki gül bitmiş idi pür-şafā

2156 - Uğrayup bād-ı hazāna eylediler ihtifā

Qanı maḥbūbum Muḥammed qanı dostum Muştafā

II

2157 - Ol iki çeşm-i gāzāli şayd édüp şīr-i ecel

Qalb-i aḥbābı firāqı etdi pür-hūn u kesel

2158 - Rūz u şeb āh u enīn ile bunı dērsem maḥal

Qanı maḥbūbum Muḥammed qanı dostum Muştafā

III

2159 - Birisi onbeş yaşında ruḥları gül-zār idi

Biri yigirmibeşinde rüyı sūnbül-zār idi

2160 - Biri dil eglencesi biri musāḥib yār idi

Qanı maḥbūbum Muḥammed qanı dostum Muştafā

IV

2161- Biri ḥurşidüm birisi māh-tābānum idi

Biri şākirdim hem oğlum biri yārānum idi⁴⁵⁹

2162 - Birisi cānum idi hem biri cānānum idi

Qanı maḥbūbum Muḥammed qanı dostum Muştafā

2155a. n' etdi: etdi M, A1.; n'etdi gör yine: yine gör n'etdi M3.

2155b. budağ: budağ M, A2, S2, İ3, M2, M3. ; bitmiş: imiş M2/bitdi M3.

2157a. çeşm: çeşmi A2, M1. ; Ol iki: İki ol S2.; gāzāli: gāzālüm M3.

2157b. u:- S2, İ3, M2.

2158a. u: - S2, İ3, M2, H, T.; bunı dērsem: dēsem bunı H.

2158b. maḥbūbum: - M3.

2159b. yigirmibeşinde: yigirmi yaşında S2 / yigirmi beş yaşında L.; zār: yār M3.

⁴⁵⁹ İ3, M1, M3, H, T, L ve S2 nüshalarında 2161b ile 2162a mısralarıyer değıştirmiştir

2162a. hem: - M3 / dağı H.

V

- 2163 - Ey dirîgâ bu yuvadan uçdı ol iki hümâ
Güş édenler dédiler *Allâhü yerzi 'anhümâ*
- 2164 - Söyle ey Dâ'î bu mışrâ' -ı vérdüñ olsun dâîma
Kanı maḥbûbum Muḥammed kanı dostum Mustafâ

BU MAḤĀLE BĀ'ĪŞ-İ NAZMUMDURUR

- 2165 - Bu Dâ'î her seḥer o ferḳadinin
Ziyâret éyler idüm merḳadinin
- 2166 - Şu denlü yandı bu ğamdan derûnum
Ki ḳat' â ḳalması şabr u sükûnum
- 2167 - Göñül bir laḥza bulmayınca ârâm
Heman aḥvâl-i nazma étdüm iḳdâm
- 2168 - Yoğidi nazma gerçi iḳtidârum
Velî elde değıldi iḥtiyârum
- 2169 - Ki zîrâ şî'r ' aḳl u fikr işidür
Bu ' aḳlı olmayanuñ ne işidür
- 2170 - Ğam-ı ' aşḳ ḳor mı hiç âdemde ' aḳlı
Başına gelmeyen bilmez bu naḳlı
- 2171 - Ki her bir mışra' ı étdikde taḥrîr
Éderdi gözlerimüñ yaşı tağyîr

2163a. bu: bir K, S1, S2.

2165a. ferḳadinin: ferḳadin M / ferḳadini İ3, M1, H, T, L / merḳadin M3.

2165b. merḳadinin: merḳadin M / merḳadini İ3, M1, M3, H, T, L. ; éyler idüm: édüp eylediler L.

2166a. bu ğamdan: ğamdan bu M3.

2168a. nazma gerçi: gerçi nazma K, S1, İ1, M2.

2168b. iḥtiyârum: iḥyârum S1.; değıldi: değıldür M3.

2171a. étdikde: étdükde İ3.; mışra' ı : mışra' ın M3.

2172 - Bozupdı ʿabʿ umı çün cevr-i maḥbūb⁴⁶⁰

Ki bkr-i fikrüm olmış idi maʿ yūb

2173 - Eger var ise bu nazmumda noḫṣān

Ki maʿ zūr ola var fehmümde noḫṣān

2174 - Degül maḫsūdum izhār-ı faẓilet⁴⁶¹

Ki bu yüzden faẓilet zīfaẓihat

2175 - Murādum ehl-i ḫāl añlar efendi

Aña geçmiş ola ʿ aşkuñ kemendi

2176 - Sözüm fehm èylemez olmayan ʿ aşık⁴⁶²

Be-şarṭ ān ola ʿ aşkıında sādık

2177 - Benüm ḫod-bin mūrāiye sözüm yoḫ⁴⁶³

Yabānda gezen ayıya sözüm yoḫ

2178 - Nizāʿ dansa sefihe ṭanmamaḫ yeg

Ki girmez gūşıma hiç ʿ avʿ av-ı seg

2179 - Bu ḫāle çün gönül uğramışidi

Ġamile baḫrını ṭoḫramışidi

2180 - Kemāle èrmişidi ʿ aşk-ı dil-dār

Zevāle gelmişidi ʿ aşık-ı zār

⁴⁶⁰ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2172b. fikrüm: fikr K. ; birk: zıkr H.

2173a. nazmumda: nazmda M2.

2173b. var: - İ3.; fehmümde: ʿ aklımda M3.

⁴⁶¹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2174b. zī: ki M, A1, S2, M2, M3, T / cezmi İ3 / pür H. ; faẓihat : naşihat İ2 / faşihat İ3. ; yüzden: yüzde İ3.

2175a. ehl-i ḫāl añlar: ehl añlar ḫāl M3.

⁴⁶² Beyit M3'te bulunmamaktadır.

⁴⁶³ 2177 ve 2178. beyitler sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

2179b. baḫrını: baḫrımı K, S1, M3 / baḫrımı İ3. ; ṭoḫramış: doḫramış İ3, M3, T.

2180b. gelmişidi: èrmişidi M3.

- 2181 - Cefā-kār idi gāyet ol perī-veş
Édüpdî cevriñe ‘aqlum müşevveş
- 2182- Yoğidi bende kaç‘ā şabre tākāt
Naşīb olmadı rūha nice vuşlat
- 2183 - Ne ğamlar çekdüğüm ‘aşkıñda anuñ
Ne yaşlar dökdüğüm ‘aşkıñda anuñ
- 2184 - Müyesser olmadı anuñla ülfet
Édem mafî’z-zamirümden hikāyet
- 2185 - O biñ günde olan aḥvāli bir gün
Dèyüp duymadı benden ol yüzi gün
- 2186 - Bu denlü étmişiken āh vāhı
Yüzüme étmedi bir kez nigāhı
- 2187 - Tamam bedr olmuş iken ḥüsn-i māhı
Beķā iklîmine ‘azm étđi rāhı

BENÜM RŪḤUM İŞİT ḌARB-I MİŞĀLİ

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün Fe‘ ülün

- 2188 - Neye beñzer diyem gūş ét mişāli
Ki tā fehñ edesin bu ḥasb-i ḥāli
- 2189 - Mişāl édem saña bir bāğçevānı
Diküp bağına bir tāze fidānı

2181a. ğāyet ol: ol ğāyet İ3.
2181b. Édüpdî: Édüpdür M3.
2182a. kaç‘ā: gerçi M3.
2183a. çekdüğüm: çekdiğim M / çekdü kim İ3.
2183b. dükdüğüm: dökdüğim M / dökdü kim İ3.
2185b. benden: andan K, S1, M1, M2, M3, H, L / anda İ3. ; gün: gül B.
2186a. āh vāhı: āh u vāhı A2, H / āh u zārı İ3, M1.
2186b. kez: gün S2.; Yüzüme: Yüzüme M3.
2187a. ḥüsn: bedr A1 / yüzi S2.
2187b. ‘azm étđi: étđi ‘azm İ3, T. ; iklîmine: mülkine H, T.
2188a. beñzer dèyim gūş ét: beñzedirim Ḍarb M3.

- 2190 - Bunı işleyüp édinmiş idi iş
Bunuñ çün çekmişidi nice teşvîş
- 2191 - Buna hizmet éderdi ive ive
Umardı kim dère vèrdük de meyve
- 2192 - Bu deñlü zaħmet ile ol dıraħtı
Yetişdürdi tamam hoş oldu vaħtı
- 2193 - Dolaşup ol fidanuñ çevre yanun
Fidā éderdi aña baş u cânın
- 2194 - Gelüp açıldı çün berk-i bahārı
Ķarīb olup anuñ vaħt-i şemārı
- 2195 - Eser yèlden güneşden şaħınurken
Tefahħur édüp aña baħınurken
- 2196 - Yetişmişken tamam ol naħl-i zibā⁴⁶⁴
Ṭarāvet üzre iken hem-çü ṭübā
- 2197 - Ērüp aña қаза-yı asümānī
Ķırup urşa zemīne ol fidānı

2190a. Bunı: Anı M3.
 2190b. çekmişidi: geçmişidi K, S1.; Bunuñ: Anuñ M3.
 2191b. dère: vère A2. ; kim: ki K, S1, İ1, İ, B2.
 2192a. vaħtı: dıraħtı M3.
 2192b. hoş oldu: oldıķda K.; Yetişdirdi: Yetişirdi A1.
 2193a. Dolaşup: Tolaşup K, S1, İ2.
 2194a. -: u K, İ1, İ3, H, T.; olup anuñ: olmuşdı M3.
 2194b. şemārı : namāzı T.
 2195b. aña: ana H.
⁴⁶⁴ Beyit M3'te bulunmamaktadır.
 2197a. aña қаза: қаза aña L.

- 2198 - Şolup düşe yere berķ-i bahārı⁴⁶⁵
Müyesser olmasa anuñ şemārı
- 2199 - Gidince ol baķa ķalsa yérine
Görünce yérini her gün yerine
- 2200 - Benüm daķı mişālüm aña beñzer
Nihāl-i ‘ömrüm olmışdı o dilber
- 2201 - Bu deñlü sa‘y édüp terbiyet étdüm
İki gözüm gibi gördüm gözetdüm
- 2202 - Nice yıllar édüp ta‘līm-i Kur‘ān
Éderdi rüz u şeb taķşil-i ‘irfān
- 2203 - Seçilüp olmış idi merd-i meydān
İşitdük n’étđi āķir anı devrān
- 2204 - Ki naşb-ı ‘aynım idi mektebümde⁴⁶⁶
Yıķıldı başuma şan mektebüm de
- 2205 - Yerin gördük de ģālī ol nihālūñ
Yerinmemege var mıdur mecālūñ
- 2206 - Yerindüm gidecek yārüm yerinden
Uşandum igrenüp çarķ-ı perinden

2198a. -: u K, İ1. ; düşe: düşse İ2, İ3, H, T. ; yere: zemīne İ3, H, T. ; berk: ol İ3, H.
⁴⁶⁵ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2198b. olmasa: olmaya S1.

2199a. Gidince: Gidicek K, S1.; ķalsa: ķala M3.

2199b. Görünce yérini: Yérini göricek M3.

2200b. Nihāl-i ‘ömrüm: Ki naşb-i ‘aynum M3.

2201a. sa‘y édüp terbiyet: terbiyet édüp L.

2202b. u: - İ2, İ3, M1, M2, H, T.

2203b. āķir anı: anı āķir M3, L.

⁴⁶⁶ Bu beyit M3’te bulunmamaktadır.

2204b. başuma şan: şan başuma K, S1, İ1, İ2, M2, B.

2205b. mecālūñ: mecālün S1.

2206a. Yerindüm: Yerinden K, İ3 / Yerindim H. ; yerinden: bedenden İ3.

2206b. çarķ-ı perinden: dünyā yerinden M3.

2207 - Firâķ-ı yâr olup gâyetde müşkil
Göñül tâ kim ola bunuñla müşgil

2208 - Hemîşe nevħa baña ħû olupdı
Bilüñ kim nazma bâ^c iş bu olupdı

BU MAĖĀLE İSM Ü RESM NĀZLUMI EYLER BEYĀN⁴⁶⁷

2209 - Derūnumda olup ħat ħat düğünüm⁴⁶⁸
Ki her-dem ağlamakla geçdi günüm

2210 - O maħbūbı muħaddem gördüğüm ān
Sevüp dil vèrmiş idüm aña pinhān

2211 - Gerek mihr ü gerek ħahr ètsün ol şāh
Aħardı gözlerimüñ yaşı her gāh

2212 - Bu manzūmuñ tamam ètdük de resmin⁴⁶⁹
Ki vèrdüm Nevħatü'l-^c Uşşāk ismin

2213 - Midād olsa biħār aqlām-ı eşcār⁴⁷⁰
Derūnum derdini ètmege iş^c ār

2214 - Eger cem^c eylesem dünyā debirin⁴⁷¹
Raħam ètmeyelerdi biñde birin

2207a. olup gâyetde: olurdur baña M3.

2207b. olabunuñla: bunuñla ola M3.

2208a. ħû: yâr M3.

2208b. olupdı: oldı K. ; nazma: nazmıma K, S1 / yazmama M3. ; Bilüñ: Bil gil İ2.
⁴⁶⁷ K, İ1 ve S1 de metin başlık olmadan devam etmektedir.

⁴⁶⁸ Beyit T ve M3 nüshalarında bulunmamaktadır.

2209b. ağlamakla: ağlamakda S1.

2210b. Sevüp: Sevip İ1.; idüm: iken M3.

2211a. ħahr: fahr A2.; ol: o M3.; u:- M3.

2212a. manzūmuñ: kitabıñ M3.

⁴⁶⁹ M1 ve M3 nüshalarında 2208. beyitten sonra yer almaktadır.

2212b. Ki vèrdüm: Yazdım ki M3.

2213a. aqlām-ı eşcār: eşcār-ı aqlām S1. ; biħār: deniz M1. ; Midād: Meded H.

⁴⁷⁰ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2214a. dünyā debirin: dünyāda birin İ3, H.

⁴⁷¹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

- 2215 - Ğam-ı ‘aşkile başa çıkmak olmaz
Ki zirā ‘aşıkuñ derdi oñulmaz
- 2216 - Neye beñzer efendi ‘aşk-ı ‘āşık
Şarılsa bir dırahta şarmāşık
- 2217 - Hālāş olmazlar añlar bir birinden
Çıķarmayınca birini yerinden
- 2218 - Çıķarmasuñ kıridur ol ağacı
Çıķarsuñ bulmaz evvelki revācı
- 2219 - Yakın olursa bu ‘aşka bir ādem
İrağ olmaz yanından bir nefes ğam
- 2220 - Ne ğam yersin dile olduñsa mağmūm⁴⁷²
Ēder ğam ahenin göñülleri mūm
- 2221 - Ğam için halk olınmışdur bu ‘ālem
Ğam için halk olunmuş nev‘-iādem
- 2222 - Hudā halk ēdicek ādem atāyı
Dağıtmezden evvel ol haṭāyı
- 2223 - Kırı kalıb idi ol demde ādem⁴⁷³
Dağı rūhile olmamışdı hem-dem
- 2224 - Ne idi ādemūñ eyā ki cermi
Dağı bī-cān idi ol hīnde cermi

2215b. oñulmaz: añulmaz İ3.

2216b. dırahta: ağaca M3.

2218a. kıridur: kırir K. ; Çıķarmasuñ: Çıķarmasun S1 / Çıķarnayınca H. ; ol: o M3, H.

2218b. Çıķarsuñ: Çıķarsun S1.

⁴⁷² Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2221a. ‘ālem: ādem İ3, M3, H.

2222b. ētmezden: ētmezken M3. ; ol: - H.

⁴⁷³ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2224b. ol hīnde: ol demde S2.

2225 - Yağup bārān-ı ğam üstüne kırk yıl
Sürür u zevk u şādide bir yıl

2226 - Hesāb olunsa dem dem ʿ ayş u miḥnet
Ola kırk sehm-i ğam biri meserret

2227 - Olupdur āb-ı ğamla çünki taḥmīr⁴⁷⁴
Nice mümkindür etmek anı tağyīr

2228 - Ki ʿ aql ermez Ḥudānuñ ḥikmetine
Yine pes kendi bilür ḥikmeti ne

2229 - Yeter yeldüñ yüpürdüñ tīr-i ğamda
Yeter yandüñ yeter nār-ı elemde

2230 - Olup meydān-ı ğam içre fütāde⁴⁷⁵
Yeter êtdüñ yeter ḳoduñ kepāde

2231 - Yeter oğ gibi yoğ yere atıldıñ
Yeter bāzār-ı miḥnetde şatıldıñ

2232 - Yeter ḳān ağladuñ hicrān elünden
Yeter āh eyledüñ devrān elünden

2225a. üstüne: üstine İ3.

2225b. şādide: şādīdir A2,K, S1, S2, İ2, M1, L / şādī diri İ3. ; u: - K, S1, S2, M1, H. ; bir: biri S2, M1 ; u zevk u: şorarsın M3.

2226a. u: - H.

2226b. sehm: sehmi S2.

⁴⁷⁴ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2228a. Ki: Pes S2, M1, M3. (S2'de kelimenin üstünde tashihi yapılmıştır.)

2228b. pes kendi: kendüsi S2, M1 / pes kendü İ3.

2229a. tīr: tebeh A2, S2, M1 / yine İ3, H, T. ; yüpürdüñ: buyurduñ İ3 / yorulduñ H. ; ğamda: ğamdan M3.

2229b. -:yeter M3.; elemde: elemden M3.

2230a. içre: içinde L.

⁴⁷⁵ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2230b. kepāde: dü-tāde K, S1, İ1, B / küşāde İ3 / kepāze M2, H. ; ḳoduñ: ḥaddiñ H.

2231a. oğ gibi yoğ yere: yoğ yere oğ gibi K, S1, İ1, B. ; yoğ yere: yabāna M3.

2232a. elünden: elünde A1 / elinden İ3.

2232b. elünden: elünde A1 / elinden İ3.

2233 - Yêter êtdüñ yeter bu kıara yāı
Cihānı tıtdı bu nāleñ şadāı

2234 - Yêter vêrdüñ şadāı sāmīc̄ ine⁴⁷⁶
Nedür cevrün be Dāc̄ ī sāmīc̄ ine

2235 - Bu ma^{c̄} nālar bilinmişdir ezelden
Ferāgat êt bu bī-ma^{c̄} nā maħalden

2236 - Olup baħr-ı ħākāyık içre ğavvāş⁴⁷⁷
Erisüñ zāhir êt bir güher-i ħāş

2237- Çıkar gel dürc-i dilden şol c̄ āķīķi
Tecelli êde esrār-ı ħākīķi

2238 - Sözüñ kışrını kıavlini beyān êt⁴⁷⁸
Murāduñ neyse gel anı c̄ ayānêt

BU MAĶĀLE MAĶŞAD-I AĶŞĀDUR İSTİMĀc̄

2239 - Maķālatumı ğüş êderseñ ey yār
Êder bu bī-vefā dünyā-yı iş^{c̄} ār

2240 - Mecāz egerçi kim bir kışşadur bu
Begüm tıt sen ħākīķat semtine rū

2241 - Ki zāhirde bu bir đarb-ı meşeldür
Ĥākīķat ehline bir ħüb c̄ āmeldür

2233b. tıtdı: dutdı İ3, T.; bu nāleñ: feryādıñ M3.
⁴⁷⁶ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2235a. ma^{c̄} nālar: mā^{c̄} niler K, İ1, İ2, B.; bulunmuşdur: bilinmişdir İ3.; êt: eyle M3.; bī-ma^{c̄} nā: bī M3.
⁴⁷⁷ 2236-2237. beyitler M3, H, T ve İ3 nüshalarında bulunmamaktadır.

2237a. kıavlini: kıavlin S2, İ1, M1.

⁴⁷⁸ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2238b. neyse: ne ise İ3.

2239a. êderseñ: eylerseñ K, S1 / êdicek M3.

2239b. dünyā-yı: dünyā-ya M3.

2240b. tıt sen: sen tıt K, S1, B.

2241a. bir: - S1.

- 2242 - Kıyās étme hemān bir kı̄l ü kı̄ldür
Bilür aḥvāli şol kim ehl-i ḥāldür
- 2243 - Ḥaḳıḳatdür efendi yine maḳşūd
Olupdur çünki Ḥaḳdan ğayrı mefḳūd
- 2244 - Bilür ‘ārif olanlar bu rumūzı
Ki istidlāl éder ḥabbe künūzı
- 2245 - Yéter bu tālib-i dūnyāya mıḳyās⁴⁷⁹
Alur peş hişşe-i ‘ārif olan nās
- 2246 - Ki mekteb-ḥāne bu dūnyā-yı dūndur
Hemīşe ḥā̃celer anda zebūndur
- 2247 - Tolupdur içi insān hemçü şıbyān
Kimi şādān u ḥandān kimi giryān
- 2248 - Kimi ‘āḳil éder taḥşıl-i ‘irfān⁴⁸⁰
Kimi ğāfil éder taḳyī‘ī evān
- 2249 - Ki vaşf étdüm aña ol gül‘ izārı
Kim oldur dūnyanuñ naḳş u nigārı
- 2250 - Muḳaddem rām olup étdigi ülfet
Ki kendüsine étdürür muḥabbet

2242a. bir: bu T.

2243a. Ḥaḳıḳatdür: Ḥaḳıḳatden K, S1, İ1.

2243b. mefḳūd: maḳşūd M3.

2244a. Ki: Kim İ3, M1, M3, H.

⁴⁷⁹ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2246b. zebūndur: zebūndur M3.; ḥā̃celer: ḥocalar H.

2247a. Tolupdur içi insān hemçü şıbyān: Dolupdur hemçü mektep içi şıbyān M3.

⁴⁸⁰ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2249a. aña: saña A1, S2, İ1, İ2, İ3, M2, M3, H, B, T.; ol gül‘ izārı: dūnyā-yı dūnı M3.

2249b. u: - İ3, M1.

2250a. étdigi: étdüğü İ3, M1, M2, H, B, L / étdürür M3.; olup: olur M3.

2250b. étdürür: étdürür İ3.

- 2251 - Güler yüz gösterüp saña olur kul
Müdārā ile dil mülkin alur ol
- 2252 - Temam édince şehr-i albi teşh r⁴⁸¹
Pes andan sonra başlar cevre bir bir
- 2253- Gider sonra vücudun şehri elden
alursun uşrevi şalih amelden
- 2254 - Hevā v  nefisle el bir éderler
Saņa  l  tmege tedb r éderler
- 2255 - Saņa vaş eyled m d ny -yı d n 
 der aşir seni anun zebun 
- 2256 - Ki gelmez d nyanun bir işi bařa⁴⁸²
S rer yoğ y rlere tağ ile taşa
- 2257 - Ecel  rd kde gel seyreyle h li
Neye  rer bu d nyanun me li
- 2258 -  ni cevr   cef  v  mişnet   gam
şon  pes bu cih nun y s u m tem
- 2259 - Bu d ny -yı deniye olma m 'il⁴⁸³
Olur c nun g zine bil ki h il

2251a. g ster p: g ster r K, S1, M3.
⁴⁸¹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2253b. alursun: alursın M, A1,  3. ; nefsile: nefisle  2.

2254a. nefisle: nefis ile T.

2255a. eyled m: eyley p  3, H, L.

2255b. aşir seni: ol seni aşir M, A1.

⁴⁸² Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2256b. tağile: ta' atle S2.

2257a. gel: g r M3, H.

2258a.  : - S2.; v  mişnet   gam: şon  muşabbet M3.

2258b. u:- M3.

⁴⁸³ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2260 - Gözüñ aç çıkma gel rāh-ı edebden
Şaķın alma g r ye emr-i Rabbdan

2261 - G n l v rme cih n un b -vef dur
Vef sı d nyanuñ   ayn-ı cef dur

2262 - Yolup b l   perin v r r ziy ne⁴⁸⁴
omaz umaġa c n murg n cin ne

2263 - Bu d ny ya gelen elbetde gider
G n lden merd iseñ h bbını gider

2264 - N' dersin bu fen  dehri n' dersin
oñunda h sretile or gidersin

2265 - ayurduñsa eger  hret iun z d
ar ret g nlerinde olasın  d

2266 - Eger g fil bulunduñsa efendi
G risersin nice nice gezendi⁴⁸⁵

2267 - Cih nuñ nasına aldanmaz    il
Bil r yodur oñı v rmez  na dil

2268 - al l   bir  r k ozdur bu d ny 
Bil r meyl  tmez  na ehl-i   ub 

2261b.   ayn: air M3.

⁴⁸⁴ Beyit M3'te bulunmamaktadır. A1 n shasında 2262 ile 2263. beyitler birbirleriyle yer deġiřtirmiřtir.

2262a.  : - S2.; ıkma: ama M3.

2263a. elbetde: elbette H, B.

2263b. merd: er K, S1.; merd iseñ h bbını: h bbını elbetde M3.

2265a.  hret:  hiri K, S1, S2,  2, M2, B, T, L / kend n H. ;  hret iun: iun ey M3.

2265b. g nlerinde: g nlerinden  3.

2266a. g fil:    il K,  3.

2266b. G risersen: G rmiyesin K, S1 / G r rs n M3.

⁴⁸⁵ 2266b ile 2267a mısraları T'de bulunmamaktadır. Bu beyitlerin diġer iki mısrası kendi aralarında bir beyit oluşturmuştur.

2267a. aldanmaz: aldanma S1, M3.

2268a. al l  : alaylı K, S1,  1,  2, M1, L.; ozdur: apdır H.

- 2269 - Anuñ nef' i hemān bir gösterişdür
Sen anı şanma kim bir hoş yemişdür
- 2270 - Çü yoğdur bu fenā dehrüñ meālī⁴⁸⁶
Hayāl-i zıll gibidür hüsñ ü hālī
- 2271 - Yıkar başına bir gün haymesini
Éder cismine āhır haymesini
- 2272 - Fenā yēli esüp niçe fülānī⁴⁸⁷
Şavurdi qalması adı vü şānı
- 2273 - Koyanlar gērüye bir nice āşār
Añarlar adını hayrile her-bār
- 2274 - Kişinüñ eyü adıymış qalanı
Fenāda bākī qalmazmış qalanı
- 2275 - Kimi mescid binā étmiş kimi hān⁴⁸⁸
Kimi yapmış 'imāret yēdirür nān
- 2276 - Kimisi çeşme yapmış şu içerler
Kimisi köprü yapmış halk geçerler
- 2277 - Kimi de qaldırımla yol düzedür
Cihānda bir eşer éder de gider

2269a. nef' i: naqşı K, S1.

2269b. kim: - B.

2270a. fenā: dünyā İ2. ; dehrüñ: mülküñ L.
⁴⁸⁶ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2270b. hālī: āli M, İ1.

⁴⁸⁷ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2273a. nice āşār: eyce icād S2, İ1 / eyce āşār İ2, İ3, M1, L.; gērüye: arduna M3.

2274b. Fenāda: Şonunda M3.

⁴⁸⁸ 2275-2280 arası beyitler sadece İ3, M1, M3, H, T, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

2277a. Kimi de: Kimisi İ3, M3, H, T.

2277b. éder de gider: édüp gidem der S2.

- 2278 - Hükümetde kimisi ma' daletle
Kitâbetde kimisi ma' rifetle
- 2279 - Hudâ rahmet êde ehl-i kemâle
Yazup her biri bir güne rişâle
- 2280 - Añılur ' âlem içre eyü adı
Êrişür ruhuna her demde şadı
- 2281 - Çü gördüm böyledür ahvâl-i ' âlem
Gelüp gitmekde her-dem ibn-i âdem
- 2282 - Dêdüm eyâ ne çâre eylesem ben
Ki kalsa bir eşer gêrüye benden
- 2283 - Yoğidi dünyada mâl ü menâlüm⁴⁸⁹
Ki faqr üzre idi her demde hâlüm
- 2284 - ' İmâret êtmege mescidya câmi'
Olupdı faqr u fâqa belki ' illet
- 2285 - Ma' ârifde dağı kâmil degildür
Hele yine kara câhil degildür
- 2286 - ' Ağa êtmişdi Haq mevzûn tabi' at
Bu minvâl üzre ol dağı yalın kat
- 2287 - Degül gam sözlerüm ger olsa sâde⁴⁹⁰
Güzeldür rüy-ı dilber olsa sâde

2282b. kalsa: kâla K, S1, S2, İ1, İ2, M2, M3, B. ; bir eşer gêrüye: gêrüye bir eşer H.

2283a. mâl: mâlum İ3.

⁴⁸⁹ 2283-2286 arası beytler sadece İ3, M1, M3, H, T, L ve S2'de bulunmaktadır.

2284a. ya câmi': ' imâret S2; êtmege: yapmağa M3

2284b. belki: baña S2. ; Olupdı faqr u fâqabelki ' illet: Oluridi belki faqrüme mâni' M3.

2285a. degildür: degildim H.

2285b. degildür: degildim H.

2286b. ol: o M3.

⁴⁹⁰ 2287-2288. beyitler sadece İ3, M1, H, T, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

- 2288 - Dédüm pes kıande bulam bir bıkır söz
Ki tā güfte ola hem ola dil-süz
- 2289 - Hemān oldum bu rāh-ı nazma sālİK⁴⁹¹
Kim oldum ben de ancak buña mālİK
- 2290 - Bilünmedük denülmedük cihānda⁴⁹²
Acep bir söz mi kıalmışdur nihānda
- 2291 - Édüp pes sergüzeştüm bende manzūm⁴⁹³
Olam tāşahfe-i ʿālemde merķūm
- 2292 - Anuñ çün eyledüm bu resme manzūm
Olam tā şahfe-i ʿālemde merķūm
- 2293 - Oķunup ʿālem içre ʿāşıkāne⁴⁹⁴
Mürāyiler ħased odına yana
- 2294 - Ğaraż étdürmedün nāmun kışı yād⁴⁹⁵
Ki zīrā yokdurur bu ʿömrde bünyād
- 2295 - Benüm maķşūdum ancak bir eşerdür⁴⁹⁶
Ķıyās étmeñ ki izhār-ı hünerdür

⁴⁹¹ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

⁴⁹² 2290. beyit S2, H, T ve M1 nüshalarında 2289. beyitten önce yer almaktadır.

2290b. Acep bir söz mi kıalmışdur cihānda: Ki bir söz kıalmamış aşıla cihānda S2, İ3, M1, M3, H, T, L. (S2 derkenarında mısraın tashihi bulunmaktadır.)

⁴⁹³ Beyit sadece İ3, M1, M3, H, T, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

2291b. şahfe: şahfeM3, H, L.

2292a. manzūm: bünyād S2, İ3, M1, M3, H, T, L.

2292b. şahfe: şufhe K, S1, İ1, M2, H, B, L / şufhe İ3. ; Olam tā şahfe-i ʿālemde merķūm: Cihānda ben de bu yüzden olam yād İ3, S2, M1, M3, T.

2193a. Oķunup: Oķına H, T.

⁴⁹⁴ Beyit sadece İ3, M1, M3, H, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

2194a. étdürmedün: étdürmedür İ3, M1.

⁴⁹⁵ Beyit sadece H, İ3, M1, T, L ve S2 nüshalarında bulunmaktadır

2294b. ʿömrde: ʿömr T.

⁴⁹⁶ 2295-2297 arası beyitler sadece H, T, L ve İ3 nüshalarında bulunmaktadır.

2296 - Cihānda bilürem almaz bu cismüm
Umaram tā kıyāmet ala ismüm

2297 - Tereh üm eyleyüp bir ehl-i inşāf
Diye Hā ramet  de  düp inşāf

2298 - Cihānda ehl-i   aın sergüzeti⁴⁹⁷
İhāta eylemişdür k h u deti

2299 - Olupdur her biri g n gibi lāyih
Velikin bu olupdur p r-naāyih

2300 - Murādum bu durur ol Hāyy u ādir
Ben m bu nevhāma kim olsa nāzır

2301 - İki    lemde aa   izzet  de
Diye Dā   i   ye Mevlā ramet  de

Ger   a neb diy u g m-ı   a nebudi⁴⁹⁸
Çendin suan-ı naāz ki g fti ki inudi

  Aqlrā   a m der est u pider

  Aqlrā   a mer c -vest u  ir

Levh berdest-i   aql   a nihād

A ferm d tā niwit kitāb

⁴⁹⁷ 2298 ve 2299. beyitler sadece İ3, M1, M3, H, T, L ve S2 n shalarında bulunmaktadır.

2299b. Velikin: Velākin M3.

2300a. bu durur: budur M3.

2300b. olsa: ola İ1, M2, M3, B.; nevhāma: tuhfeme M3.

2301a. aa: Allāh M3.

2301b. mevlā: mevlāya S1.; Dā   i   ye Mevlā: Mevlā hā   ceye M3.

⁴⁹⁸ Bu Farsça  c beyit sadece H, L ve T n shalarında bulunmaktadır. İki ve  c nc  beyitler S2'de 2426. beyitten sonra yazılmıtır.

1. beyitin anlamı: A olmasaydı ve a gamiolmasaydı, s ylediğin bunca g zel s z  kim dinlerdi.

2. beyitin anlamı: A, aqlın anne ve babasıdır. A, aqlın  mudi ve gazabıdır.

3. beyitin anlamı: A, aqlın eline kalem vererek kitap yazması için emir verdi.

BU MAĞĀLEDÜR Kİ HAĞKA NİYĀZUMDUR BENÜM

Du‘ â-nāme: hā‘ce raḥmetullāh ‘aleyh⁴⁹⁹

- 2302 - Gel ey Dā‘î yeter başla du‘āya
Elüñ aç bār-gāh-ı kibriyāya
- 2303- Ėdüp nice zamān taziyī‘-i evkāt
Olan oldı ne çāre fāt mā fāt
- 2304 - Ki Şimden gerü gel inŐāfa bārī
Şu deñlü yan yağıl ‘afv ède Bārī
- 2305 - Gel imdi el açup başla du‘āya
Ola kim èriŐe Hağdan ‘ināye
- 2306 - Derūnumdan dedüm *Estagfirullāh*
Rücū‘ ètdüm dèyüp *Tebbet ilallāh*
- 2307 - Olup nādım elüm çekdüm hevādan
Arıtdum ħalbümü ħubb-ı sivādan
- 2308 - Yüzüm dergāhıña tutdum ilāhī
Ķapuñdan ètme red bu pür-günāhı
- 2309 - Ža‘î fem ‘ācizem çoğdur ħuŐurum
Zelīlem ‘āŐiyem yoğdur ħuzūrum
- 2310 - Düşürdi baħr-ı ‘iŐyāne beni nefŐ⁵⁰⁰
Ki ğarğ ètdi unutturdu seni nefŐ

⁴⁹⁹ M3’te başlık olarak yazılmıştır.

2303a. taziyī‘: taziyīğ M3.

2304a. inŐāfa: inŐāf eyle M3. ; gel inŐāfa: inŐāfa gel H.

2305b. èriŐe Hağdan: Hağdan èriŐe L.

2306b. ètdüm dèyüp: èdüp dedüm M3.

2307b. sevāddan: māsivādan A1.

2308a. tutdum: dutdum M, S1, L.

2308b. -: ‘abd M3.

2309a. ħuŐurum: ħuŐurım H.

2309b. ħuzūrum: ħuzūrım H.

⁵⁰⁰ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2310b. seni: beni İ3.

- 2311 - Hevā vü nefisle şeytāne uydum
Hata êtdüm ilāhî şimdi duydum
- 2312 - Cenābıñda eger-çi hār ü zārum
Bu işlerde velî bî-ihtiyārum
- 2313 - İnābet eyleyüp geldüm kapuña
Yüzüm yere koyup tırdum tapuña
- 2314 - Cenābuñda benem bir ‘abd-i āyık⁵⁰¹
Degüldür kavlüme fi‘ lüm muṭābık
- 2315 - Yüzüm kara günāhum çok elüm boş
Söze geldükde ammā sözlerüm hoş
- 2315 - Beni gören şanur kim bir veliyem
Anı bilmez ki bir aḥmāk deliyem
- 2317 - Eger bende olaydı aql-ı kāmil
Muḥakḫak olmaz idüm böyle gāfil
- 2318 - Cihān içre benüm gibi bir ‘āşî
Bulunmaz yoḫlasañ ‘āmile ḥāşî
- 2319 - Aḫar gerçi gözümüñ acı yaşı
Velî pür ma‘ şiyetdür içi taşî

2311b. duydum: tıydum İ1, İ2, M1, M2, H, B.

2312a. Cenābuñda: Cenābuñdan K.

2313b. tırdum: durdum İ3, M3, T, L.

⁵⁰¹ Beyit M3’te bulunmamaktadır.

2314b. muṭābık: muvāfık S2. ; kavlüme: kavlime H.

2315a. elüm: elim H.

2318a. içre: içinde L.

2318b. yoḫlasañ: arasan M3.

2320 - Benem kırkıında azmış bir günāh-kār⁵⁰²

Olupdur albüm işyānile bed-kār

2321 - Ne yüzile ola ufrāne umūm

Neler tdi baa bu nefsi- şūmum

2322 - Baa her ne  azāb tseñ sezādur

Bilürem cümle cürmüme cezādur

2323 - Bir işüm yokdurur dergāha lāyık

aa maşer günü benden alāyık

2324 - Ne deñlü çok ise cürm ü günāhum

Degüldür immetüñden çok ilāhum

2325 - Bulunmaz bar-i ufrānia āyet

Baa bir atresi der kifāyet

2326 - Aardur rametüñ ābı ilāhı

Benüm gibi nice rüy-ı siyāhı

2327 - Bilürsüñ ullaruñ işi atādur

Senüñ her-dem işüñ lu u  atādur

2328 - Ümüdüm kesmezem senden ilāhı

Ki sensin cümle malūuñ penāhı

⁵⁰²

Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2320a. kırkıında: kırkıından M2, L.

2320b. albüm:  alum M, A1, A2, M3, S2. ; bed-kār: evkār K, S1, S2, İ1, İ2, M1, M2 / efkār İ3, H, T.

2321b. nefsi: naş İ3. ; bu nefsi-i: ālilic M3.

2322b. cümle cürmüme: cürmüme cümle M3.

2323a. -: benüm M3.

2324b. immetüñden: rametünden S2, İ2, İ3, M3, L.; ilāhum: günāhum İ3.

2327a. ullaruñ: ullar A1.; Bilürsüñ: Bilürsün M2 / Bilürsin H.

2327b. u: - S2, H.

2328b. penāhı: ilāhı İ3.

2329 - Saña ma' lūmdurur bi' l-cümle hālüm
Anuñ-çün yoqdur inkāra mecālüm

2330 - Yüzüm qarasına baqma ilāhī
Ceħimūñ nārına yaqma ilāhī

2331 - Yüzüm yoqdur sözüm yoqdur ilāhī
Yaşum çoqdur ğamum çoqdur ilāhī

2332 - El açdum eyleme ben sâ'ili redd
Der-i luṭfiñı étme yüzüme sedd

2333 - Benüm yâ Rabb қаpuñda bir yalın aç
Faķirem bi-kesem ğufrāna muħtāc

2334 - ' Aṭā eyle ğanisin yâ ilāhī
Ki sensin pādişāhlar pādişāhı

2335 - Tereħħüm eyle bir mūr-ı saķimem
Keremler eyle bir ħūr ü haķirem

2336 - Seversin mübrem ü mül-ħāḫ yâ-Rabb
Anuñ-çün ederüm el-ħāḫ yâ-Rabb

2337 - Ki bir yüzüz dilenciyem қаpuñda
Murādum var ħuzūr-ı ' izzetüñde

2338 - Beni sen yoğ iken var étdüñ ey Haķķ
Nice luṭfa sezā-vār étdün ey Haķķ

2329a. bi' l-cümle: fi' l-cümle İ3, M2, M3, T.

2331a. yoqdur: çoqdur K, İ1.; sözüm yoqdur: ğamum çoqdur M3.

2331b. ğamum çoqdur: ' amel yoqdur A1.

2332a. eyleme ben sâ'ili redd: ben sâ'ili redd eyleme M3.

2332b. luṭfiñı: luṭfuñı İ3, B. ; étme yüzüme sedd: yüzüm sedd eyleme M3.; yüzüme: yüzime H.

2334b. Ki: Kim M3.

2335a. saķimem: za' ifem K, S1.

2335b. ü: - S2.

2336a. mül-ħāḫ: mül-ħāḫı İ3, T.

2339 - Beni iblīs-i telbīs êtdi mağrūr
 Ƙapuñdan eyledi bir nice gün dūr

2340 - Cenābuñdan yine êrüp hidāyet
 Gelüp der-gāhuña êtdüm inābet

2341 - Niyāz êdüp yüzüm elüme aldum
 Şuçum bildüm saña yalvarı geldüm

2342 - Bilürsin ħālini bu kāinātuñ
 Kesilmez ayağı bir sürçen atuñ

2343 - Benüm bu êtdigüm işler degüldür
 Çok ağladum beni luḫfuñla güldür

Neccinā yāRabbenā mimme'k-tesebnā bi'l-fesād⁵⁰³

Ƙavvinā yā Rabbenā mimme'k-tesebnā bi'ş-şalāḫ

Ātinā yā ze'l-‘aḫyā min ‘ātiyyāt-i ḫisān

Va‘ fu ‘annā mā ‘amilnā min ḫatiyyāt-ı ḫibāḫ

2344 - Du‘āma eyle yā-Rabbi icābet
 Murādum var daḫı ba‘de'l-icābet

2345 - Ğinā-yı ḫalb vēr tā olmayam aç
 Senüñ ğayrıña yā-Rabb êtme muḫtāç

2339a. -: ü K, S1, H, B.

2339b. eyledi: êtdi M3.

2340a. yine êrüp: êrüp yine S2, M3. ; yine: gine B.

2340b. Gelüp: Der S2.

2342a. ħālini: ālmı İ1, İ2, M2.

2342b. -: Ya M3.

2343a. Benüm bu êtdigüm: Bu bu êtdüm A1. ; bu: - İ3. ; -: iş İ3. ; êtdigüm: êtdügim H.

⁵⁰³ Araḫça dörtlük sadece S2'de bulunmaktadır.

Anlamı: Ey Rabbimiz! Bizi kazandıgımız bozgunculuktan kurtar.

Ey Rabbimiz! Bizi kazandıgımız iyilikle kuvvetlendir.

Ey ihsanlar sahibi! Bize makbul ikramlardan bahşet.

Çirkin suçlardan işlediklerimizi affet.

2344a. Du‘āma: Du‘āmı K, İ1, M1, M2. ; Rabbi: Rabb İ3, M1, M2.

2345a. vēr tā: ‘aḫā ḫıl S2, M1.; tā: yā Rabb M3.

2345b. ğayrına: ğayruna İ1, İ3, M2, B, T. ; Senüñ ğayrıña yā-rabb: Senden ğayrısına M3.

- 2346 - Boyun egdirme yā-Rabb her ḥasīse
Ki besdür baña lütfuñ her ne ise
- 2347 - Helâliñden naşib eyle kifâfi
Müyesser ét baña rāh-ı ‘afâfi
- 2348 - Cenābuñdan kaçan kim ére fermān
Beni ḥıfz eyle tā bulmaya şeytān
- 2349 - Vêrem imān u Qur‘ān ile cānı
Görem fażluñ ile dār-ı cinānı
- 2350 - Şehādetden dilüm bendétme ol dem⁵⁰⁴
Baña nūr-ı yaqīni eyle hem-dem
- 2351 - Kaçan defn édeler yārān u ihvān⁵⁰⁵
Ten-i zārüm édüp qabr içre pinhān
- 2352 - İlāhî etme qabrüm ḥufr-ı nīrān
Beni ol zūlmet içre étme ḥayrān
- 2353 - Gelicek ol iki sâ’il melekler
Yine senden budur ol dem dilekler
- 2354 - Mezārümde beni qorqutmasunlar
Urup bu şaşkıını ürkütmesünler

2346a. her: - İ1. ; egdirme: egdürme İ3.

2347b. ‘afâfi: ‘inâkı M3.

2348a. kim ére: érince M3.

2348b. ta:- M3.

2349a. u: - İ3 / ile M3. ; imān: imānı İ3.

2349b. fażluñ ile: fażluñla hem M3.

⁵⁰⁴ Beyit sadece M3 ve S2 nüshalarında bulunmaktadır.

⁵⁰⁵ Beyit M3’te 2348. beyitten sonra yer almaktadır.

2351a. u: - S2.

2351b. Ten-i zārüm édüp qabr içre pinhān: Beni ḥıfz eyle bulmaya şeytān M3.

2352a. qabrüm: qalbüm S2.

2353b. budur: bu dem S2. ; ol: o M2, B.; ol dem: her dem M3.

2354b. şaşkıını: şaşkıını İ1, B / şaşkıını H. ; bu: ben M3.

- 2355 - Baña rıfķile  ts nler su li
Diyem t    avnu nile  oş maķ li
- 2356 -  rince baña *men rabb ke*  i abı
S r rile diyem *All h  Rabbi*
- 2357 - Őorup *men nebiyyek* d rse baña
Mu ammed r nebiyyi diyem aña
- 2358 - Kaĉan kim Őoralar d n-i m b ni⁵⁰⁶
Diyem   avnu nile *ve'l- sl m* d ni
- 2359 - Diyem Őorduķda ķiblemle im mum
Ki ķiblem Ka  bed r Kur   n im mum
- 2360 - Sen  t y  Rab baña ol demde telķ n
 deler ol melekler baña taĥsin
- 2361 - Diyem ol  inde m nķirle nek re
Ki lu f-ı Haķķ olupdur bu faķ re
- 2362 -  ay tumda bunu her dem d r id m
Nice mevt ya telķ n  der id m
- 2363 - Bug n pes Rabb m  tdi baña iĥs n
Daĥı  oķ lu fin umar bu dil   c n
-
- 2355a.  ts nler: Őorsunlar M3.
2355b. -: bir M3.
2356a.  rince:  ricek S2, M3.
2357b. Mu ammed: Mu ammed r  3. ; -: ben  3.
⁵⁰⁶ Beyit M3'te bulunmamaktadır.
2359a. im mum: im mı K, S1,  1, M2.
2359b. im mum: im mı K, S1,  1.; -: u M3.
2360a. ol: o S2. ; Sen  t: V rem ya rabb M3.; baña ol demde: o demde baña M3.
2360b.  deler ol:  de o M3.
2361a.  inde: demde M, A1, A2, H.; m nķirle: m nķir M3.
2361b. faķ re: Haķķire S2, M2, M3.
2362b.  der: eyler K, S1, S2,  1,  2,  3, M1, M2, H, T.
2363a. Rabb m  tdi baña: tdi baña Rabb m M, M2, A2,  2, B /  tdi Rabb m baña A1.

2364 - Diyeler baña ol dem řāb-ı miřvāh⁵⁰⁷

Hen'iyelük murāduñ vērđi Allāh

2365 - Ğazūr ēt tā olunca rūz-ı mařşer

Ēde Ğaķķ ķabriñi vāsi' mūnevver

2366 - O dem ķabrüm riyāz-ı cennet eyle

Ķoma bī-kes refiķüm raķmet eyle

2367 - İki fırķa olup ol demde insān⁵⁰⁸

Ola her biri dem-beste ü Ğayrān

2368 - Birinüñ yeri ola dār-ı ni' met

Birinüñ yeri ola dād-ı naķmet

2369 - Murādım bu o dem ey Rabb-i Ğallāk⁵⁰⁹

Beni ehl-i cināna eyle ilĞāķ

2370 - TereĞĞüm eyle bu 'abd-ı faķīre⁵¹⁰

Ķarīn ētme ferīķ-i fi's-sa' īde

2371 - O ğün kim ola sırlar āřikāre

Düřürme sū-i fi' ilümle fikāre

2372 - Ğanīsin pādiřāhum eyle iĞsān

Ki yokđur raķmetüñ baķrine pāyān

2373 - Hem ēt ābā vü ecdāduma raķmet

Olalar tā cinānuñ iķre rāĞat

⁵⁰⁷ Beyit M3'te bulunmamaktadır.

2364b. murādñ: murādın K, B.

2365b. ķabriñi: ķabrüñü İ1, İ3, T.; Ğaķķ: - M3.

2367a. olup: ola M1, M3.

⁵⁰⁸ 2367-2368. beyitler sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

2367b. biri: birisi M3.

⁵⁰⁹ Beyit sadece M1 ve M3 nüshalarında bulunmaktadır.

2370a. faķīre: haķīre M3.

⁵¹⁰ 2370-2371. beytler sadece S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmaktadır.

2373b. cinānuñ: cennetüñ M3.; iķre: iķinde M3.

- 2374 - Һушӯшā vālideynem eyle maǧfūr
Ola her birisinüñ ҡabri pür-nūr
- 2375 - Geçen ma' sūmlaruma maǧfired ét
Baña anları zuhr-ı āhired ét
- 2376 - Dağı bi'l-cümle yā-Rabb aqrābāya
Ahibbāya vü yār-ı eşdaķāya
- 2377 - Kimüñle kim yédüm bir loķma nānı
Naşib eyle ҡamusına cinānı
- 2378 - Kelāmuñda buyurduñ çünki ey Һaķķ⁵¹¹
Ecib-i da' veti'd-Da' i muħaķķaķ
- 2379 - Bu Dā' inüñ du' āsın müstecāb ét
Haťāsın afv ҡavlin pür şevāb ét
- 2380 - Dağı evlādımı ey Rabb-i Һālıķ
Hatādan hıfz édüp beyn-el-ħalāyık
- 2381 - Öñümde bunları izz ü şeref ķıl
Soñumda her birin ħayr-ül-ħalef ķıl
- 2382 - Maşün ét sū-i ef' ālden ilāhī
Naşib ét saña varan toǧru rāhı
- 2383 - Һaķir étme buları muħterem ķıl
Faķir étme hemişe muġtenem ķıl

2374b. birisinüñ: birinüñ M3.

2376a. bi'l-cümle: fi'l-cümle S2, İ3, M1, T.; bi'l-cümle yā-Rabb: yā-Rabb cümle M3.

2376b. -: u K.

2377a. loķma: parça M3.

2377b. eyle: - S1.

⁵¹¹ 2378-2379. beyitler S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmamaktadır.

2379b. -: u K, S1, İ1.

2380a. evlādımı: evlādıma M3 / evlādımı B.

2381a. -: ey M3.

2383b. hemişe: ilāhi M1. ; kıl: - M3.

- 2384 - Édeler dā'ima taḥṣīl-i 'irfān
Olalar her biri bir kāmīl insān
- 2385 - İlāhī eyledüm saña emānet
Kimesne étmeye kaçd-ı hıyānet
- 2386 - Édüp şālih 'āmellerle mu'ammer
Rızañ ét bunlara her-dem müyesser
- 2387 - Bu Dā'iden edenler istifāde
Érişe iki 'ālemde murāda
- 2388 - Éde geçmişlerine Tañrı rahmet
Vere baķilerine 'ömr ü devlet
- 2389 - Huşūşā ol iki mürğ-ı hümāya
'Aṭālar eyle yā-Rabb bi-nihāye
- 2390 - Ayurmaduñ cihānda birbirinden⁵¹²
Ayurma hem cinānda bir birinden
- 2391 - Olıcaķ yā-ilāhī rüz-ı maḥşer
Geleler karşıma ol iki server
- 2392 - Mülākāt eyle cennet içre yā-Rabb
Ola hem-şoḥbet ol iki mü'eddeb
- 2393 - Kāmu üstāduma hem rahmet eyle
Maķāmın her birinüñ cennet eyle
- 2394 - Kelāmuñda buyurduñ çünkü ey Haķ⁵¹³
Acıyup da'vet-ed-Dā'ı muḥaķķaķ

2385b. -: u K, H. ; kimesne étmeye: kimesneye S1.

2387b. Érişe: Érişdür M3.

2388b. ü: - S2.

⁵¹² Beyit M3'te 2392. beyitten sonra yer almaktadır.

⁵¹³ 2394-2395. beyitler sadece S2, M3 ve M1 nüshasında bulunmaktadır.

- 2395 - Bu Dā[‘]inüñ du[‘]āsın müstecāb ét
 Haṭāsın [‘]afv édicek bī-ḥisāb ét
- 2396 - Cenābuñdan budur bir daḥı maḳşūd
[‘]Aṭā kıl anı da ey Ḥayy ü Ma[‘]būd
- 2397 - Bugünlerdür ḥuşūşā [‘]ıyd-ı aḍḥā
 Ṭolısar raḥmetile ḥāk-ı baṭḥā
- 2398 - Bu günlerde açıḳdur bāb-ı raḥmet
 Sözüm redd étme yā-Rabb baña raḥm ét
- 2399 - Mükerrer ederüm yā-Rabb zārı
 Ki maḥrūm étme bu cism-i nizārı
- 2400 - İlāhī beyt-i a[‘]zām ḥürmetiçün
 Daḥı ol bi’r-i zemzem ḥürmetiçün
- 2401 - Ol İbrāhīm maḳāmı ḥürmetiçün
[‘]Irāk ü rükn-i Şāmī ḥürmetiçün
- 2402 - Daḥı ol bāb-ı [‘]izzet ḥürmetiçün
 Daḥı mizāb-ı raḥmet ḥürmetiçün
- 2403 - Daḥı ol seng-i esved ḥürmetiçün
 Haṭīm eyle o ma[‘]bed ḥürmetiçün

2395b. édicek: ederek M1.; édüp ecri sevāb M3.
 2396b. kıl: et M3.
 2397a. Bugünlerdür: Bugünler A1.
 2397b. Ṭolısar: Ṭolıdur M3.; raḥmetile: raḥmetünle M3.
 2398b. étme: eyleme İ3.
 2399a. éderüm: eylerüm K. ; raḥm et: eyle raḥmet İ3.; zārı: niyāzı M3.
 2399b. nizārı: cārı İ3, T.
 2400b. ol: o M3.
 2401a. Ol: - M1.
 2401b. rükn: daḥı hem S2.
 2402b. mizāb: mizāt ü İ3.
 2403b. eyle: olan S2.

- 2404 - Şafā vü Sa‘ i merve hürmetiçün
Tavāf-ı beyt ü ‘ umre hürmetiçün
- 2405 - Dağı ol küh-ı ‘ Arāfāt hürmetiçün
O günde olan efgān hürmetiçün
- 2406 - Dökilen kan olan kurbān haқиçün
O yollarda vèrilen cān haқиçün
- 2407 - Murādına èren huccāc haқиçün
Senün gufrānuña muhtāc haқиçün
- 2408 - Dağı heşt behiştüñ hürmetiçün
Behiştüñde feriştüñ hürmetiçün
- 2409 - Dağı ‘ arş ile kürsüñ hürmetiçün
Dağı ol rüh-ı kıdsün hürmetiçün
- 2410 - Bedi‘ -i şun‘ uñ ādem hürmetiçün
Dökülen Hābilüñ nā-haққ demiçün
- 2411 - Huşūşā şadr-ı ‘ ālem hürmetiçün
Resül-ı fahr-ı ‘ ālem hürmetiçün
- 2412 - Şeb-i mi‘ rācdaki vuşlat haқиçün
O vuşlatda olan rü‘ yet haқиçün

2404b. ü: - M2.

2405a. küh: gün İ3.

2406a. haқиçün: hürmetiçün K, S1, İ1, İ2, M2, B.; olan: - S1, İ1, İ3, T / ile H.; kurbān Haқиçün: kurbānlar için S2, M3, İ3, M1, H, T, L.; kan: kanla T.

2406b. haқиçün: hürmetiçün K, S1, İ1, İ2, M2, B. ; cān haқиçün: cānlar için S2, İ3, M1, M3, H, T, L.

2407a. huccāc haқиçün: hācılar için S2, İ3, M1, M3, H, T, L.; haқиçün: hürmetiçün İ2, M2.

2407b. muhtāc haқиçün: muhtāclar için S2, İ3, M1, M3, H, T, L.; haқиçün: hürmetiçün İ2, M2.

2410a. şun‘ uñ: şun‘ İ1, B.

2410b. demiçün: қаniçün İ3.

2411b. Resül: Resülüñ M3.

2412a. haқиçün: için S2, M1, M3, H, T, L. ; mi‘ rācdaki: mi‘ rācda olan S2, M1, M3. ; -: ol İ3, H, T, L.

2412b. haқиçün: için S2, İ3, M1, M3, H, T, L / hürmetiçün M2.; vuşlatda olan: vuşlat içre S2, M1.; -: ol H, T.

- 2413 - O rü'yetde olan lezzet haķiçün
O lezzetde olan hâlet haķiçün
- 2414 - Resûlüñ çâr-ı yârı hürmetiçün
Huşûşâ yâr-ı gârı hürmetiçün
- 2415 - Bu dîn yolunda bezli hürmetiçün⁵¹⁴
Daħı Fârûkuñ 'adli hürmetiçün
- 2416 - Daħı 'Oşmân hayâsı hürmetiçün
'Alinüñ ol sehâsı hürmetiçün
- 2417 - Hasan ile Hüseynüñ hürmetiçün
Ol iki nûr-ı 'aynüñ hürmetiçün
- 2418 - Cemî' -i enbiyâlar hürmetiçün
Cemî' -i evliyâlar hürmetiçün
- 2419 - Daħı göklerle yerler hürmetiçün
Ki ma'şûmlarla pîrler hürmetiçün
- 2420 - Firâķ odına yananlar haķiçün
Vişâl âbına kıananlar haķiçün
- 2421 - Haķîķat üzre 'aşıklar haķiçün
Reh-i 'aşķ içre sâdıķlar haķiçün

2413a. rü'yetde: rü'yetden K. ; lezzet haķiçün: hâletler için S2, M1, M3. ; haķiçün: için H. -: ol H.
2413b. lezzetde: lezzetden K / hâletde S2, M1. ; hâlet Haķiçün: lezzetler için S2, M1, M3. ;
Haķiçün: için H. -: ol H.
⁵¹⁴
H'de bu beyitin mısraları yer değiştirmiştir.

2419a. göklerle: göklerde İ1.
2420a. odına: âteşine S2, M1, M3. ; haķiçün: için S2, M1, M3.; yananlar haķiçün: yanan diller için İ3, L, H, T.
2420b. Vişâl âbına: Zülâl-i vaşluña S2, M1, M3. ; haķiçün: için S2, M3.; kıananlar haķiçün: kıanan kıullar için İ3, H, T, L.
2421a. -: şol S2, İ3, M1, H, T, L. ; haķiçün: için S2, İ3, M1, M3, H, T, L.
2421b. -: ol S2, İ3, H, T / şol M1. ; haķiçün: için S2, İ3, M3, H, T.

- 2422 - Ki ehl-i ʿaşkuñ ol zârî ḥaқиçün⁵¹⁵
Derûnunda yanar nârî ḥaқиçün
- 2423 - Dem-â-dem ehl-i ʿaşkın zârî için
Derûnunda yanar ol nârî için⁵¹⁶
- 2424 - Çü döktüm gözlerüm yaşını bol bol
Benüm bu nevhâmı sen eyle maқbûl
- 2425 - Dükendi eşk-i çeşmim buldı pâyân
Kitâbetden ferâgat êtdigüm ân
- 2426 - Düşüp yâdıma ez âfâk-ı târiḥ
Benâm-ı Nevḥatü'l-ʿUşşâk târiḥ (1059)

ḤÂTİME-İ MANZÛME

Fâʿ ilâtün Fâʿ ilâtün Fâʿ ilün

- 2427 - İşbu Dâʿî-i Muḥammed bin Receb
Efḫarü'r-racî ilâ gufrân-ı Rabb
- 2428 - Mâh-ı Şevvâl içre êdüp ibtidâ
Ġurre-i mâh-ı Şaferde bu gedâ
- 2429 - Eyledüm tanzîm-i terkîmin tamâm
Vêrdüm aña Nevḥatü'l-ʿUşşâk nâm
- 2430 - Her kim oқursa benüm bu nevhâmı
Görmiye iki cihân içre gamı

⁵¹⁵

Beyit S2, M3 ve M1 nüshalarında bulunmamaktadır.

2422a. ol: olan İ3, H, T, L. ; Ḥaқиçün: için İ3, H, T, L.

2422b. Derûnunda: Derûnumda K, B. ; -: ol İ3, H, B, T, L. ; Ḥaқиçün: için İ3, H, T, L.

⁵¹⁶ Beyit sadece M1'de bulunmaktadır.

2424a. Çü: Ki K, S1, İ1, İ2, M2, B. ; gözlerüm: gözüm İ3, T / gözümün H. ; dökdüm: döktüm B.

2424b. maқbûl : қабул M3.

2425b. êtdigüm: eyledigüm İ2 / êtdügüm İ3, M1, M2, B, T.

2427a. bin: ibn H.

2429a. -: u K, S1, İ1.

2431 - Göricek taṣḥīḥ éden noḡṣānını
Göre Ḥaḡḡuñ bī-ḥisāb iḥsānını

2432- Nüşhasın alan kişiyi ol ilāh
Cennet-i ʿAdn içre éde pādişāh

2433 - Nevḥama her kim éderse iḥtirām
Nār-ı düzaḡ cismine ola ḥarām

2434 - Nevḥama bāʿ is̄ olan merḥūmı Ḥaḡḡ
Raḥmeti deryāsına eyleye ḡarḡ

2435 - İṣṭiyāḡı nārı yaḡdıḡça dili
Berter ola cennet içre menzili

2436 - Vère bu teṣne dile andan naṣīb
Hem bile ḥaṣr eyleye rüz-ı ḥisāb

2437 - Luṭf-ı Ḥaḡḡa mazḥar ola dāʿima
Eyleyen Dāʿ i faḡire bir duʿ ā

2438 - Ére aña ḡurb-ı Ḥaḡḡdan rayiḥa
Okuya Dāʿ i içün bir Fātiḥa⁵¹⁷

2431a. éden: édüp H.

2431b. iḥsānını: inʿāmını S1.

2432a. Nüşhasın: Nüşhamı M3.; kişiyi: kişiye M3.

2433b. ola: olsun M3. ; düzaḡ: düzaḡa M3.

2434a. merḥūm: merḥūmı S2, İ1, İ3. ; bāʿ is̄: her kim H.

2434b. Raḥmeti: Raḥmet S1.

2435a. İṣṭiyāḡı: İṣṭiyāk S1. ; dili: beni M, A1, A2. ; yaḡdıḡça: yaḡdıḡda S2.

2435b. Berter: Pürnür M3 / Bihter H.

2436a. naṣīb: nişāb, M, A1, A2, M2.

2436b. ḥisāb: ḥasib K, M1, B, L.; eyleye: éde K, S1, M2 / éde der S2, İ1, İ2, İ3, M1, T, L.

2437b. Dāʿ i: ḡoca M3.

2438a. rayiḥa: lāyiḥa K, S1, S2, İ1, İ2, M2, B.

2438b. Dāʿ i içün: bu Dāʿ iye M, A1 / Okuya: Okusa S2 / Okuyup İ3.

⁵¹⁷

Bu bölümden sonrası M2 ve M3 nüshalarında bulunmamaktadır.

2439- İlāhi şāhibini ser-firāz ét⁵¹⁸

Sa' adet birle ' ömrünü dırāz ét

2440- Murādın bulsun okuyup yazanlar

Daḡi sehv ü ḡaṡasını düzenler

2441- Ḥayra yazsun şerrini anuñ Kirām-in-Kātibin⁵¹⁹

Her kim añarsa du' āda işbu ḡaṡtın kātibin

2442 - Ol şeh-i ḡüsnuñ vefatı tariḡidür ḡuş éde⁵²⁰

Cümle geçmiş ehl-i iman ile Ḥaḡḡ raḡmet éde

2443 - Ol serir-i leṡāfetiñ mir-i sürürü

Vü sipihri-i melāḡatın mihr-i enveri

BEYT-İ FĀRİSİ⁵²¹

Mefa' ilün Mefa' ilün Mefa' ilün Mefa' ilün

2444 - Be-pāyān amed in derter-i ḡikāyet hem-çenān bāḡi⁵²²

Be-şad defter ne-şāyed goft ḡasb-ı ḡāli ' uşşāḡi

RUBA' İ

2445 - Perī-peyker melek-manḡar semen-simā vü simin-ber

Yanaḡı ḡül dili bülbül leb-i sükker beñi ' anber

2446 - Göñüller şehrinüñ şāḡı ḡüzellik evcinüñ māḡı

Bu Dā' i bendenüñ ḡāḡi naḡar-ḡāḡıdur ol dilber

⁵¹⁸ 2439-2441 arası beyitler sadece A2, İ1, S1, B nüshalarında bulunmaktadır.

2439b. ' ömrünü: ' ömrün B.

⁵¹⁹ Beyit, M3'te 2438. beyitten sonra

“Şerrini hep ḡayra yazsun ol Kirām-in-Kātibin

Bir dū' ā ile yād éde bu ḡaṡtın kātibin” şeklinde yazılmıştır.

⁵²⁰ Bu iki beyit sadece T ve L'de bulunmaktadır.

⁵²¹ Bu bölümden sonrası K, S1, S2, İ1, İ2, B nüshalarında bulunmamaktadır.

⁵²² Bu hikayenin defterinin ömrü sonsuz olsun. Aşıkların hallerini anlatmaya yüz defter (bile) yetmez.

2446b. naḡar-ḡāḡıdur: naḡar-ḡāḡıydı İ3.

Haqqā bir maḥbūb-ı cihān ve mergūb-ı cinān gūyā ki ḥūrī-i cinān bir nevreşide-i civān idi kim kemāl-i ḥüsnle mümtāz ve ḥayli ḥübān içre ser-firāz ve “Gönül қармақта bir şehbāz-ı pür-nāz” idi kim “Nazīri ‘ālem içre azdan az” idi. Ḥuşūşā bu Dā‘ī-i derdmendün, ferzend-i ercümendi maḳāmında bir dilber-i hoşmendi ve bir şeh-levend-i dil-pesendi idi dirīgā ve ḥayfā bu dünyā-i bī-vefā ol nihāl-i bāg-ı civānı ve serv-i çemen-i zindegāni gül-lebine leṭāfet ve meyve-i dıraḫt zerafet ve berk-i şāḥ-sār-ı ṭarāvati bād-ı ḥazāna ve şarşar-ı bī-emāne düş olup murg-ı cānı ‘azizi fezā-yı ünse ve hümā-yı rūḥ-ı laṭifi hevā-yı ḳaddise pervāz idüp seylāb-ı muşibeti ve nirān-ı ḥasreti ve cemāl-i iştiyāḳınuñ germiyyeti dideleri giryān ve sīneleri sūzān ve cigerleri biryān ve ‘aḳılları ḥayrān serleri ser-gerdān ve şabırları perişān eyleyüp

ḲİT‘A

Mefā‘ ilün Mefā‘ ilün

2447 - Dirīg ol serv-i ra‘ nāya

Baḳıldı ser-nigūn oldu

2448 - Dirīg ol māh-ı gurrāya

Kūsūf irüp fenā buldı

İnne li‘llāh ve innā ileyhi raci‘ün. Ve innā’ila Rabbene’l-münḳalībun

Ol maḥbūb-ı meh-cebīni Firdevs-i berinde ḥūr-ı ‘ayn ile hem-nişin édüp raḥmet-i ni‘ metiyle ziyāfet ve magfıret şerbetiyle şıḳāyet ve rızası ḳabāsıyla talṭif ve liḳası ziyāsıyla müşerref eyleye. Āmīn.

Ya Rabbel ‘ālemīn ve ya ekreme’l-ekremīn. Ve ya er-Raḥmannü’r-Raḥimīn

2449 - Nāle-künān dīde-i giryānile

Na‘ re-i zemān sīne-i sūzānla

2450 - Dédüm o-dem mevtine bu tāriḫi

Diñle gözüm nūrı dil ü cānla

HĀTİME-İ MANZŪME

Fā' ilātün Mefā' ilün Fā' ilün

- 2451 - Ey dirigā bu çarḥ-ı zālimde
 Ƙangı zī-rūḥ olmadı mazlūm
- 2452 - Her kime şunsa tu' me-i şirīn
 Loḳma-i āḫirin éder masmūm
- 2453 - Kime yüz vèrir ise bir iki gün
 Çevirüp yüzünü éder maḫrūm
- 2454 - Ƙangı dīvān taḡılmadı ḳaldı
 Ƙangı eyvān-ı şehde ötmedi būm
- 2455 - Buña dīvānedür muḫabbet éden
 Oldı 'ākıl ḳatında mezmūm
- 2456 - Rūz u şeb sa'y éder 'imāretine
 Bunda bākī ḳalam şanur nice şūm
- 2457 - Ey nice gonce-i leb ü semen sīmā
 Oldı berk-i ḫazān-veş mevsūm
- 2458 - Çün ecelden ḫalāşa yoḳ çāre
 Sen gerek bende ol gerek şāh-ı Rūm
- 2459 - Birimiş yanında bay u gedā
 Bilmezimiş ecel ḫuşūş u 'umūm

2451a. zālimde: zālimden M1, T.

2453b. yüzünü: yüzini İ3, H.

2454a. taḡılmadı: daḡılmadı M1, T.

2454b. ötmedi: ötdi İ3.

2455b. -: ol İ3, M1, T.

2456a. u: - A1, İ3, H, T, L.; 'imāretine: 'imārete M1.

2456b. şanur: şanur İ3, M1, H, T.

2457b. berk: bir İ3.

2458b. gerek: gerekse İ3.

2459a. -: pes H.

- 2460 - Vêrmez insâna bir nefes âmân
Şîr-i mevt êdicek kişiye hücûm
- 2461 - Ölmek için bil ki çalındı kalem
Böyle kondı ezel bu güne rüsûm
- 2462 - Esüben nâ-gehân bād-ı ecel
Êtdi ol nevresîde-i ma' düm
- 2463 - Şâh-ı iklîm-i hüsni iken öldü
Karañu kabır içinde vâh maḡhûm
- 2464 - Tişe-i merg ile bu dehr-i denî
Eyledi cismi hânesin mehdûm
- 2465 - Göz yumup baş u cânın êtdi fedâ
Êdicek tîb-i cenneti meşmûm
- 2466 - ' Âlem-i bâḡiye êdüp per-vâz
Êtdi dehrüñ fenâsını ma' lûm
- 2467 - Gitdi onbeş yaşında o maḡbûb
Toymadı gençliğine ol ma' sûm
- 2468 - Âfitâb-ı cemâli tұлındı
Ġamı aḡbâbı eyledi maġmûm

2460a. âmân: ârâm İ3, M1, H, T.

2461a. bil ki çalındı: çalındı çünkü İ3 / çalındı bil ki M1, H.

2461b. ezel bu güne: bu güne ezel H.

2462a. nâ-gehân: nâ-gehâni T.

2463b. vâh: veh M1, T.

2464a. denî: dünüH.

2464b. -: u H.

2465a. u: - M1.

2466b. Êtdi: Êdindi M.

2467a. o: ol İ3, M1, H, L.

2468a. -: çün H.

- 2469 - oma yā-Rabb meşhedinde vahid
 urb-ı zātuñda ol ola maħdūm
- 2470 - Eyle yā-Rabb cināniñi meftūħ
 Rūħ-ı pākini ħavra  t maqsūm
- 2471 - Beyt-i abrin o şem  -i ruħ-sāruñ
 Zulumāt  tme nūrını ıl mūm
- 2472 - Bağ-ı cennet ola maāmı anuñ
 Bize oldı firāı nārı semūm
- 2473 - Mūnisi ola Ĥazret-i ur   n
 Yār-ı gārı ola abr i re  ul m
- 2474 - Ba nua ħur fi tārıı oldu
 Naħl-i t ze Muammed m merh m (1057)

2469b. ol ola: ola ol A1, İ3, M1, H, T, L.

2470a. yā-Rabb: b b M1, H. ; Eyle: oma H.

2471b. -: hem n H.

2473a. -: ol H.

2473b. abr: abri M1, L.

5. SONUÇ

Klâsik Türk edebiyatı içerisinde mesnevi türü, aşk, ahlâk, yiğitlik, mizah, nasihat, tasavvuf gibi farklı konuları ele alması yönüyle ciddi bir zenginliğe sahiptir. Sergüzeşt-nâmeler de içerik zenginliği bakımından mesnevi türü içerisinde önemli yer sahiptir. Hem hatıra hem de otobiyografik eser kapsamında değerlendirilen sergüzeşt-nâmeler, sanatsal değer taşımalarıyla birlikte devrin toplumsal hayatı, şairin edebi şahsiyeti ve hayatı hakkında bilgi vermeleri açısından da büyük önem taşırlar.

XVII. yüzyıl Divân şairlerinden Mehmed Dâî, tezkire ve ansiklopedik kaynaklarda ismine yer verilse de, kendisi ve eserleri hakkında çok fazla bilgi bulunmayan şairlerdendir.

Mevcut kaynaklar, Dâî'nin Beykoz'da bir mahalle mektebinde imam-hatiplik yaparken bir erkek öğrencisi ile yaşadığı aşk hikâyesini *Nevhatü'l-'Uşşâk* adlı sergüzeşt-nâme türündeki mesnevisinde anlattığından söz eder.

On altı yazma nüshası bulunan *Nevhatü'l-'Uşşâk*, yaklaşık 2500 beyitten oluşan hacimli bir eserdir. Mehmed Dâî'nin başından geçen, yaklaşık bin günlük bir aşk macerasını anlatan bu eserden hareketle, hem şairin edebi kişiliği hem de eserin biçim ve içerik yönünden özellikleri hakkında bilgilere ulaşmak mümkündür. Bu bilgiler, kaynaklarda Dâî ve eseri *Nevhatü'l-'Uşşâk* hakkında verilen bilgilerin zenginleşmesini sağlamaktadır. Şair, olayların birinci kişi ağzından anlatıldığı eserinde, anlatılanların kendi özyaşam hikâyesi olduğunu birkaç yerde vurgulamaktadır. Bu bakımdan eser, anlatılan olayların, kişilerin, zamanın gerçekliği konusunda okuyucuyu ikna eder niteliktedir. Ayrıca eserde yer alan ölüm, şairin eserini yazmayı bitirmesi gibi olaylara düşülen tarihler de bu gerçekliği desteklemektedir. Sergüzeşt-nâmelerin diğer türlerle ilişkili olduğu da göz önünde bulundurulursa, *Nevhatü'l-'Uşşâk*'ın Mehmed Dâî'nin biyografisi için tezkirelere ilk kaynak olabileceği unutulmamalıdır. Mehmed Dâî hakkında hiçbir kaynakta yer almayan, üç çocuğu olduğu, aşk olayı yaşandığında yaşının kırktan fazla olduğu gibi bilgileri doğrudan birincil ağızdan, şairin kendisi vermektedir. Şairin, yaşadıklarından hareketle, okuyucuya ders verir nitelikteki konuşmaları, eseri nasihat-nâmelerle de ilişkilendirmemizi sağlamaktadır. Dâî'nin, dünyanın faniliği, ölüm karşısında insanın tutumu, kulağa hâkim olmanın önemi gibi konular üzerine

beyan ettiği fikirler, eserin nasihat-nâme türünün özelliklerini de taşıdığını göstermektedir.

Nevhatü'l-'Uşşâk'ın, hacimli bir eser olmasına rağmen, okuyucuyu sıkmayan bir havası vardır. Eserin dilinin akıcılığı, sade ve anlaşılır olması eserin başarısını arttırmaktadır. Öyle ki, yabancı kökenli sözcüklerin çok az kullanıldığı eserin bazı, günümüz okuyucusu tarafından bile neredeyse sözlük kullanmadan okunabilecek niteliktedir. Eserde kullanılan farklı nazım şekilleri ve farklı eserlerden alıntılanan montajlar, eseri monoton anlatımdan kurtarmış, zenginleştirmiştir.

Erkek öğrencisine duyduğu yasak aşkın, toplumun değerleriyle örtüşmediğini bilen Dâî, eserinde kendini savunma yoluna girer. Sevgiliye karşı hissettiği aşk, her ne kadar mecazî bir aşk gibi görünse de, eserin ilerleyen bölümlerinde bu aşkın ilahi aşka ulaşmakta bir basamak olduğunu anlatmaya çalışır. Şair bu yönüyle, eserinde hem kendini savunma hem de okuyucuya mesaj verme gayesi taşımaktadır.

Nevhatü'l-'Uşşâk, anlatımı itibariyle olaylara dayalı bir eserdir. Kişi sayısının da bu yüzden az tutulduğu eserde kişilerden çok, yaşananlar üzerinde durulmuştur. Olay örgüsünün sade, kronolojik ve akıcı işlenmesi okuyucunun eserden kopmamasını sağlamaktadır.

Kısaca, sergüzeşt-nâme türünün güzel örneklerinden biri olan *Nevhatü'l-'Uşşâk*, işlediği konu, dilinin sade ve akıcı olması, olayların anlatım üslubu, dönemin toplumsal yapısına ışık tutması yönüyle edebiyatımız açısından kıymetli bir eserdir.

6. KAYNAKLAR

- Ahmed Vefik Paşa, *Lehçe-i Osmânî*, İstanbul, 1308, s. 811
- AKKUŞ, Teymur-ZENCİRCİ, Emine, *Mehmed Dâî Nevhatü'l-'Uşşâk*, (Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi), Ankara, 1999.
- AKKUŞ, Metin, *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*, Fenomen Yay., Erzurum, 2007.
- ASA, Meral, “Bir 16. Yüzyıl Portresi Beşiktaşlı Yahyâ Efendi”, *Türklük Bilgisi Araştırmaları / Journal of Turkish Studies (Kaf Dağı'nın Ötesine Varmak: Festrift in Honour of Günay Kut, I)*, Vol. XXVII/I, Harvard, 2003. s. 138.
- ASA, Meral, *Mehmed Dâî: Menâkıb-ı Yahyâ Efendi İnceleme-Metin* (Viyana Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Danışman: Marcus Köhbach), Viyana, 1998.
- AYGÜN, Serap, *Dâî Mehmet'in Nevhatü'l-'Uşşâk İsimli Eseri: (Transkripsiyon-İnceleme)* (Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Ali İrfan AYPAY), Afyonkarahisar, Eylül-2014.
- BABACAN Meryem, “Mehmed Dâî”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* (<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3780>) Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2015.
- BAYRAK, Orhan, *İstanbul'da Gömülü Meşhur Adamlar (1453-1978)*, Aksüt Matbaası, İstanbul, 1979, s. 124.
- BATİSLAM, Hanife Dilek, *Hasbıhâl-i Sâfi*, Kitabevi, İstanbul, 2003.
- BELİĞ, İsmail, *Nuhbetü'l-Asar Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'ar*, (Haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu) AKM, Ankara, 1999, s. 79.
- BİLKAN, Ali Fuat, “Şiir”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., İstanbul, 2006, s.252.
- BİLKAN, Ali Fuat, “Nabi Divanı Nüshalarının Şecerelendirilmesi”, *Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1., 1996, s.91-118.
- COŞKUN, Vildan Serdaroğlu, *Zaîfî'nin Sergüzeştname'si*, İSAM Yay., İstanbul, 2013.
- ÇETİN, Nurullah, *Roman Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, Ankara, 2012, s. 146-147.

- Dâî, Mehmed, *Menâkıb-ı Yahyâ Efendi*, Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi, No: 4604, s. 75a.
- DEMİR, İsmet, YILDIRIM, Hacı Osman, *Beşiktaşlı Yahyâ Efendi ve Üveysîlik*, Şeyh Yahyâ Efendi Kültür ve Araştırma Vakfı Yay., Nu: 1, İstanbul, 1997.
- DİLÇİN, Cem, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, TDK, Ankara, 2000.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, Ankara, 2002.
- ERGUN, Sadeddin Nüzhet, *Türk Şairleri*, C. I-IV, İstanbul, 1945.
- GÖKALP, Halûk, *Eski Türk Edebiyatında Manzum Sergüzeşt-nâmeler*, Kitabevi, İstanbul, 2009.
- GÖKALP, Halûk, *Mûyî-Nâlân u Handân*, Karahan Kitabevi, Adana, 2009.
- GÖKALP, Halûk ve bşk., “Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri”, *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, Kriter Yay., İstanbul, 2009.
- İPEKTEN, Halûk, *Eski Türk Edebiyatında Nazım Şekilleri ve Arûz*, Dergâh Yay., Ankara, 1997.
- İPEKTEN, Halûk, *Tezkirelere Göre Divân Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s. 95.
- HASAN ZİYÂ'Î, *San'an Şeyhi*(Çev. Mehmet Kanar), Say Yayınları, İstanbul, 2012
- KANAR, Mehmet, *Farsça-Türkçe Büyük Sözlük*, Birim Yay., İstanbul, 1998.
- KANAR, Mehmet, *Arapça -Türkçe Büyük Sözlük*, Say Yay., İstanbul, 2009.
- KARTAL, Ahmet, *Doğu'nun Uzun Hikâyesi Türk Edebiyatında Mesnevî*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2103, s. 458.
- KEMİKLİ, Bilal, “Niyâzî-i Mısırî'de Sürgün ve Zindân”, *Hapishane Kitabı*, Kitabevi Yay., İstanbul, 2005, s. 519.
- KOCATÜRK, Vasfî Mahir, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 1970, s. 451-454.
- KÖKSAL, M. Fatih, *Tenkit ve Teori*, Kesit Yayınları, İstanbul, 2012.
- KUR'AN-I KERİM
- KURNAZ Cemal, ÇELTİK Halil, *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*, H Yayınları, İstanbul, 2010, s. 2.
- LEVEND, Ağâh Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I, TTK, Ankara, 1998.
- “Mehmed Dâî”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi (Devirler / İsimler / Eserler / Terimler)*, C.II, Dergâh Yay., İstanbul, 1977, s.185.

- LOWRY, HEATH W., “From Trabzon To Istanbul: The Relationship Between Suleyman The Lawgier & His Foster Brother (Süt Karındaşı) Yahya Efendi”, *Osmanlı Araştırmaları / Journal of Ottoman Studies*, S. X, İstanbul, 1990, s. 39-48.
- MACİT, Muhsin, *Divân Şiirinde Âhenk Unsurları*, Akçağ Yay., Ankara, 1996, s. 83-87.
- MACİT, Muhsin, “Nedim Divanı’nın Tenkidli Metni Nasıl Hazırlandı?”, *Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 1., 1996, s.119-135.
- MEHMED NURİ, *Menâkıb-ı Beşiktaşî Müderris Yahyâ Efendi İbn-i Ömer el-‘Arabî, Kaddesallahu Rûhahû*, Der-saadet Matbaası, İstanbul, 1313.
- MEHMED TAHİR, Bursalı, *Osmanlı Müellifleri*, C.I, Matbaa-i ‘Âmire, İstanbul, h.1333, s. 200.
- MEHMED TEVFİK, *Kâfile-i Şu‘arâ*(Haz. Fatma Sabiha Kutlar Oğuz vd.), Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2012, s. 307-308.
- MERCANLIGİL, Muharrem, *Ebcad Hesabı*, Doğu Matbaası, Ankara, 1960.
- MERMER, Ahmet ve bşk.,*Eski Türk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yay., Ankara, 2011.
- Muğlalı Şâhidî İbrahim Dede, *Tuhfe-i Şâhidî*,(Haz. Yrd. Doç. Dr.Ahmet Hilmi İmamoglu), Muğla Üniversitesi Yayınları, Muğla, 2005.
- MUSTAFA SAFAYİ EFENDİ, *Tezkire-i Safâyî*,(Haz. Pervin Çapan) AKM, Ankara, 2005, s. 186-188.
- MÜSTÂKİM-ZÂDE, Süleyman Sadeddin, *Mecelletü’n-Nisâb Fi’n-Nisbi Ve’l-Küna Ve’l-Elkab*, Süleymaniye Kütüphanesi Halet Efendi, No: 628, s.209a.
- POLAT, Salahattin, *Metin Tenkidi*, İFAV, İstanbul, 2010.
- SAMİ, Şemseddin, *Kamûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2001.
- SEVGİN, Nazmi, *Beşiktaşlı Şeyh Yahya Efendi Hayatı – Menkıbeleri - Şiirleri*, Türkiye Basımevi, İstanbul, 1965, s. 3.
- SÜREYYA, Mehmed, *Sicill-i Osmanî*, (Haz. Nuri Akbayar), C. II, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.
- ŞAHİN, Haşim, “XVI. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Çok Yönlü Bir Âlim: Beşiktaşlı Yahya Efendi”, *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies*, C. XLIII, 2014, s. 125-144.
- Şeyhü’l-islam Yahyâ Divanı*, (Haz. Rekin Ertem) Akçağ Yayınları, Ankara, 1995.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, *Beş Şehir*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2002.

TAVUKÇU, Orhan Kemal, *Halîlî, Firkat-nâme (İnceleme-Metin)* (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erzurum, 1993.

TEKİN, Mehmet, *Roman Sanatı*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2012, s.268-269.

TUMAN, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî, Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri* (Haz. Cemal Kurnaz-Mustafa Tatçı) Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001, s.369.

ÜNVER, İsmail, “Mesnevî”, *Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divân Şiiri)*, S. 415-416-417, TDK, Ankara, 1986, s. 430-463.

ÜNVER, İsmail, “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Türkoloji Dergisi*, XI / 51-89.

YAKIT, İsmail, *Türk-İslâm Kültüründe Ebced Hesabı ve Tarih Düşürme*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 1992.

YENİTERZİ, Emine, *Divan Şiirinde Na't*, TDV Yay., Ankara, 1993.

YENİTERZİ, Emine, “Anadolu Türk Edebiyatında Ahlâkî Mesneviler”, *Türkiyat Araştırmaları Literatür Dergisi*, Eski Türk Edebiyatı II, C. V, S. 10, 2007, s. 459.

YILDIRIM, Nimet, *Fars Mitolojisi Sözlüğü*, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2008.

YÜCE, İsmail, *Beşiktaşlı Yahya Efendi-Hayati, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri* (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Hasan Kâmil YILMAZ), İstanbul, 1992.

7. ÖZET

Sergüzeşt-nâmeler, kişinin öz yaşam öyküsünü anlattığı, yaşanan olayları kişinin kendi duygu ve düşünceleriyle zenginleştirdiği, Klasik Türk edebiyatının nazım türlerindedir. Çalışmamızın konusu olan *Nevhatü'l-'Uşşâk* adlı eser, XVII. yüzyıl Divân şairlerinden Mehmed Dâî'nin öğrencisiyle aralarında geçen aşk hikâyesini anlattığı sergüzeşt-nâme türünde bir aşk mesnevisidir.

Birçok tezkire ve ansiklopedik kaynaktaki, Mehmed Dâî ve *Nevhatü'l-'Uşşâk*'tan söz edilmesine rağmen, eser üzerine henüz geniş kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada öncelikle, eserin on altı nüshasının karşılaştırılmasıyla hazırlanan metin, ilmî usullere uygun transkripsiyon sistemiyle Latin harflerine aktarılmıştır. Tenkitli metin hazırlandıktan sonra eserin incelemesi yapılmıştır.

Dört bölümden oluşan çalışmamızın birinci bölümünde, sergüzeşt-nâme türü ve bu türün Divân şiirindeki yeri hakkında genel bilgiler verilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümde, tezkire ve ansiklopedik kaynaklardan hareketle Mehmed Dâî'nin hayatı ve eserleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde, tenkitli metinden hareketle, eserin biçim ve içerik yönünden incelemesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise, incelenen nüshaların tavsifleri yapılmış, hazırlanan tenkitli metin verilmiştir.

Doktora tezi olarak hazırladığımız bu çalışmayla, geniş zenginliğe sahip Türk edebiyatı ve kültürüne yeni bir eser kazandırmak, ayrıca metinden hareketle eser üzerine yapılacak diğer çalışmalar için de katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Nevhatü'l-'Uşşâk*, sergüzeşt-nâme, tenkitli metin, Divân şiiri, otobiyografi

8. ABSTRACT

“Serguzeşt-nâme” is one kind of poetry of Classical Turkish Literature in which a person tells his/her own life-story and enriches the happened incidents with his feelings and his thoughts. The subject of our study named “*Nevhatü'l-Uşşâk*” is serguzeşt-nâmei a love mesnevi in which the love story between Mehmed Dâî, one of the 17th century Ottoman poets, and his student is narrated.

Although Mehmed Dâî and *Nevhatü'l-Uşşâk* are talked in many collections of biographies (tezkires) and encyclopedic sources, any comprehensive study hasn't been done about the work yet. In this study, first of all, the text that is prepared by comparing sixteen copies of the work is translated in Latin through transcription system according to scientific methods. After the criticised text has been prepared, it is analysed.

In the first chapter of our study that consists of four chapters, it is aimed to give general information about sergüzeşt-nâme as a genre and the place of this genre in Divân poetry. In the second chapter, it is given a place to the information about the life and works of Mehmed Dâî with reference to the collection of biographies and of encyclopedic sources. In the third chapter of our study, the analysis of the works is done in terms of the form and content with reference to the criticised text. In the fourth chapter, the descriptions of the analysed copies are done and the prepared criticised texts are given.

With this study prepared as a doctoral thesis, it is aimed to bring a new work to Turkish literature and culture, which have broad richness, and to contribute to other studies that will be conducted with reference to the text.

Keywords: *Nevhatü'l-Uşşâk*, serguzeşt-nâme, criticised text, Divan poetry, autobiography.

9. EKLER

EK 1: Konya Koyunoğlu Nüshası

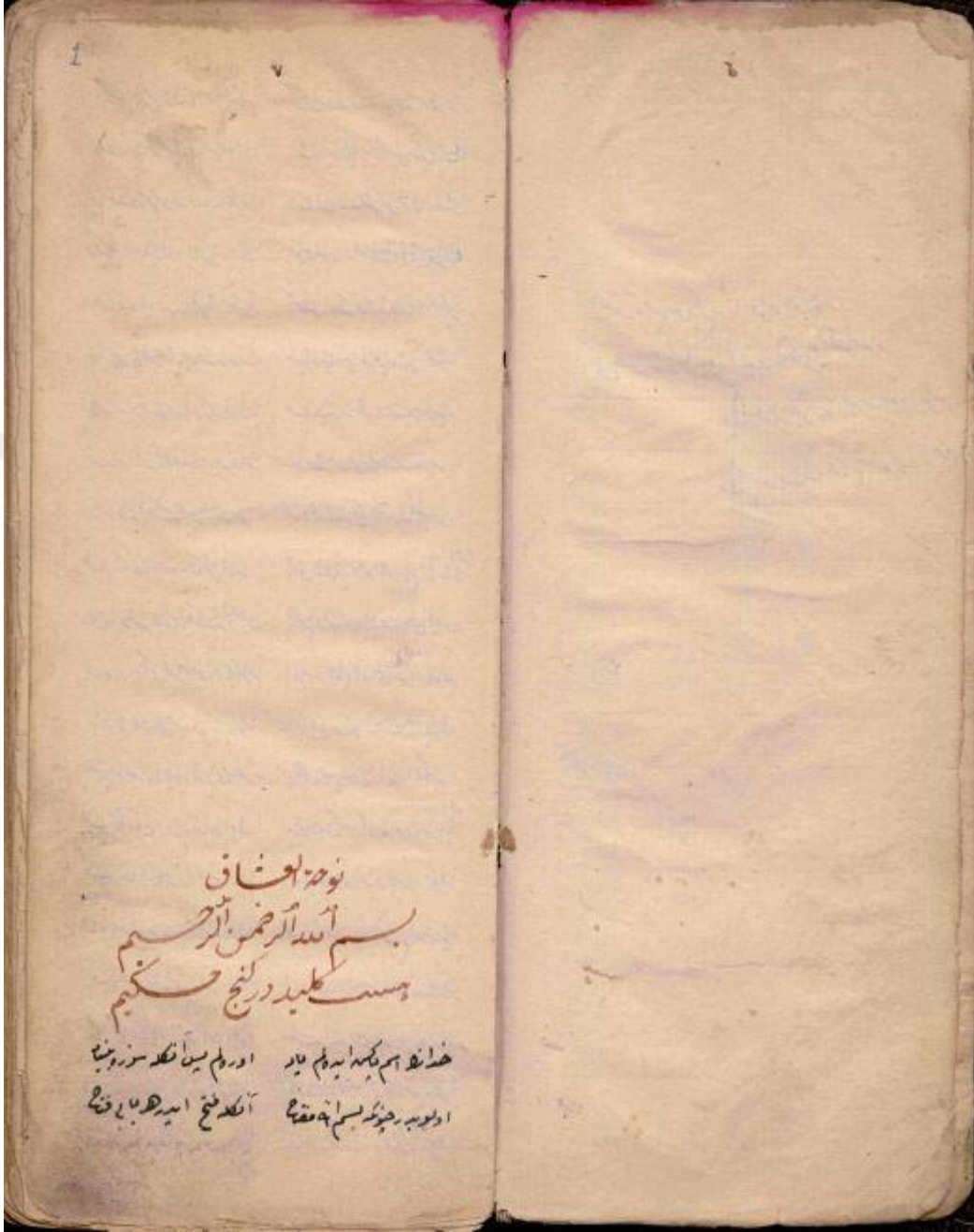
EK 2: Sadberk Hanım Müzesi (S1) Nüshası

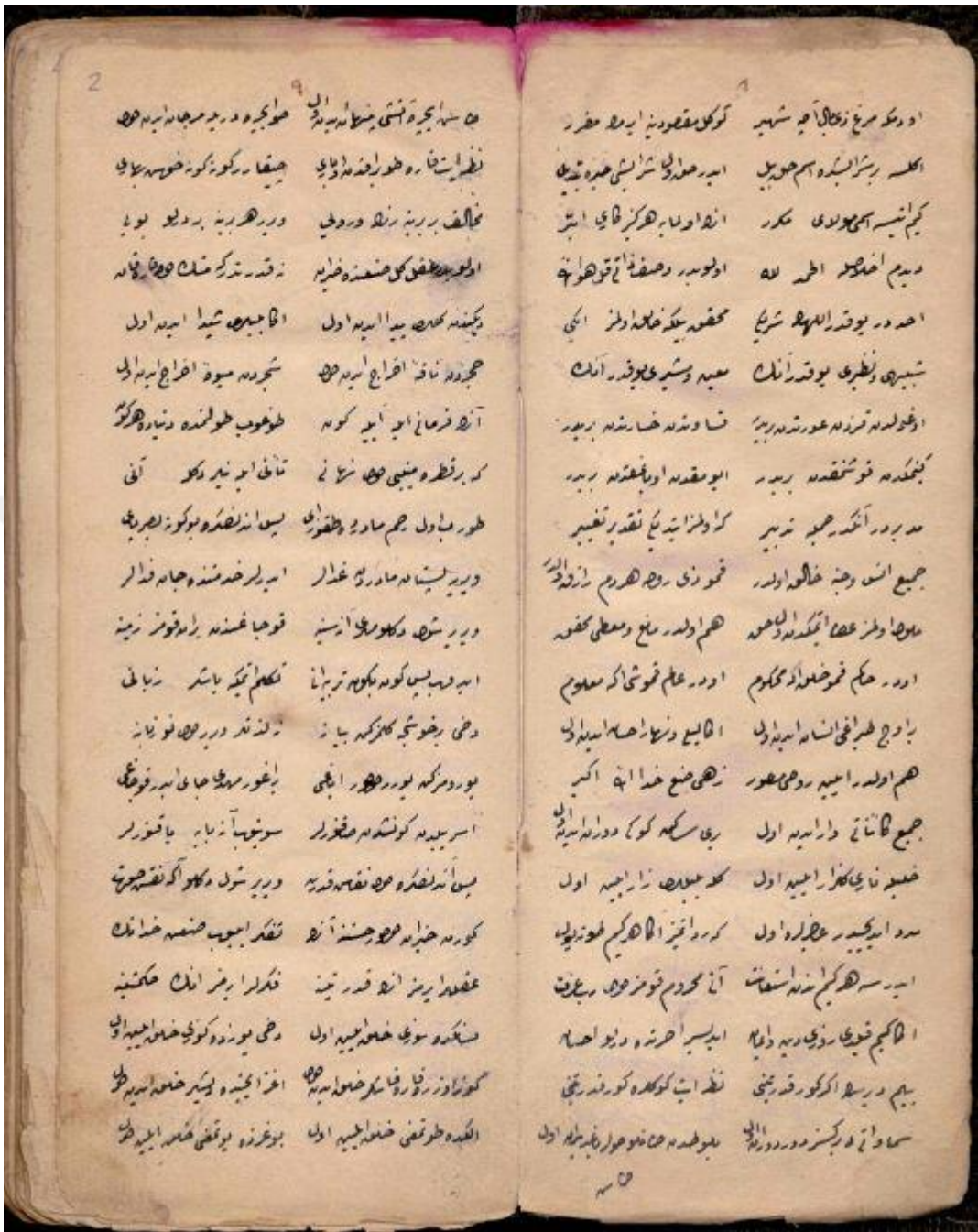

EK 3: Sadberk Hanım Müzesi (S2) Nüshası

EK 4: Milli Kütüphane (A1) Nüshası

اول در سرخ زغال آید شمشیر کوه مقصودیه ایرد مفر
 اکله بر سر آب که هم جوید اید حدیله سراسی عبده شیه
 کیم انبیه هم جوید مکر اند اوله بکوز لای است
 دیم اصفیه اطره له اولوب در وصفه آن تو هوا
 احد در بوقدر انبیه سیریه محفیه سکه خله اولر ای
 شیره نظری بوقدر اولر عبیه و سیریه بوقدر اولر
 اولدر در بوقدر عبیه سیریه قشاده خارنده برید
 کیمند فوسفده برید ابو مقدره او باغچه برید
 مد بر اولر آندر عبیه سیریه کرا اولر آید باغ تقدیر تغییر
 جمیع انسی وجه خاله اولر قوزی روح هر دم زنده
 موه اولر عشا آید الله هم اولر منع و معنی کفیه
 اولر حکم فوضه که حکوم اولر علم قومی که معلوم
 باراج طریقی انسی اید اولر ابا بیع و سزا حله اید اولر
 هم اولر ایبه روحی عبیه زهی ضعیف خدا اید
 جمیع کائنات در ایبه اولر بی سکه کوه در در ایبه
 ضعیف نای کلر ایبه اولر کله عبیه زای ایبه اولر
 سد ایبه کلر عبیه اولر کوه آقره ایا که کیم فوضه
 ایبه سکه کیم خنده استغنا آن محرم فوضه روحی رب غنی
 ایا کیم فوضه روحی در ایبه ایبه سیریه در ایبه
 بیهم در سیریه کوه روحی نظرات کوه کوه روحی
 سواد در کیم در در ایبه بیهم در در ایبه اولر

۵۴

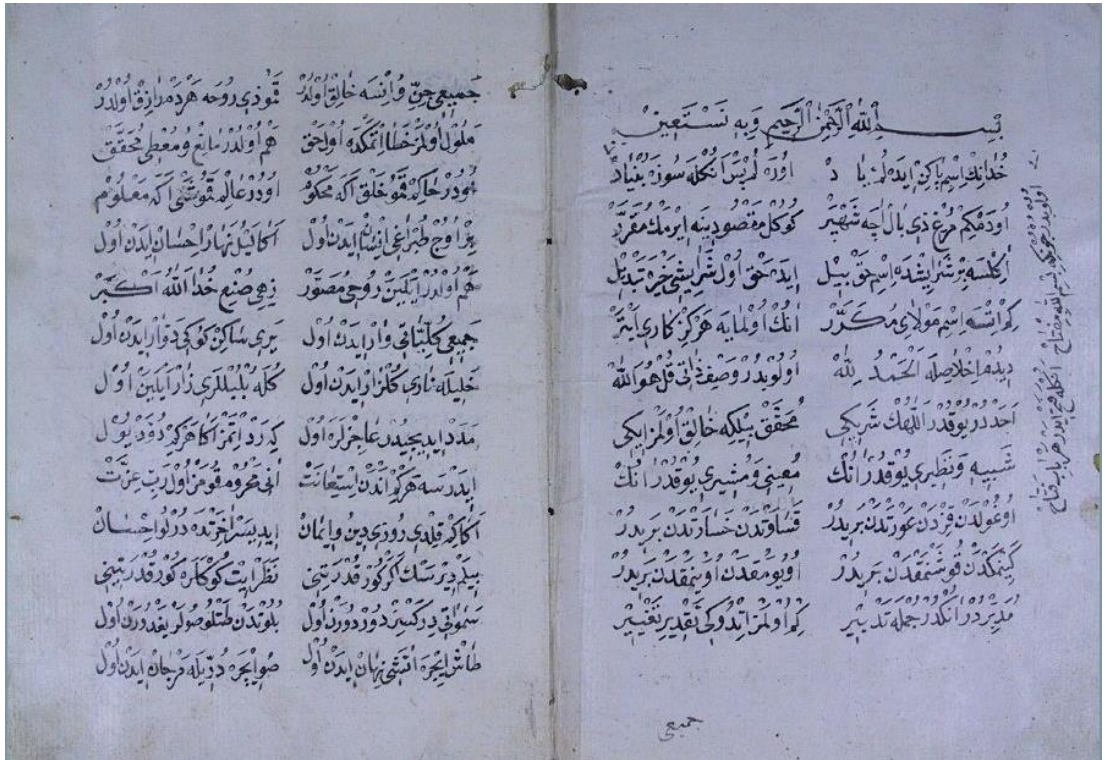
2

در سیریه انسی سیریه ایله سیریه در سیریه ایله
 نظری انسی سیریه سیریه ایله سیریه در سیریه ایله
 مخالف برینه رله در وی در بر هر بره بر دیو بویا
 اولر در سیریه کیم خنده ضربه زنده سیریه کیم خنده
 دیکند کیمه بی اید اولر ایا جمیع سیریه اید اولر
 کیمند نای افرای اید اولر سیریه سیریه افرای اید اولر
 آله فرمای اید اید کوه طریقه کیم خنده دنده کیم
 کیمند سیریه سیریه نای اید اید کوه نای اید اید کوه
 طریقه کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 دیر سیریه سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 دیر سیریه کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 ایبه سیریه کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 روحی سیریه کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 بود در کیم بود در کیم ایله سیریه کیم خنده کیم
 سیریه کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 سیریه کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 کیم خنده کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 عقده سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 سیریه کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 کیم خنده کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 کیم خنده کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم
 کیم خنده کیم سیریه سیریه ایله سیریه کیم خنده کیم

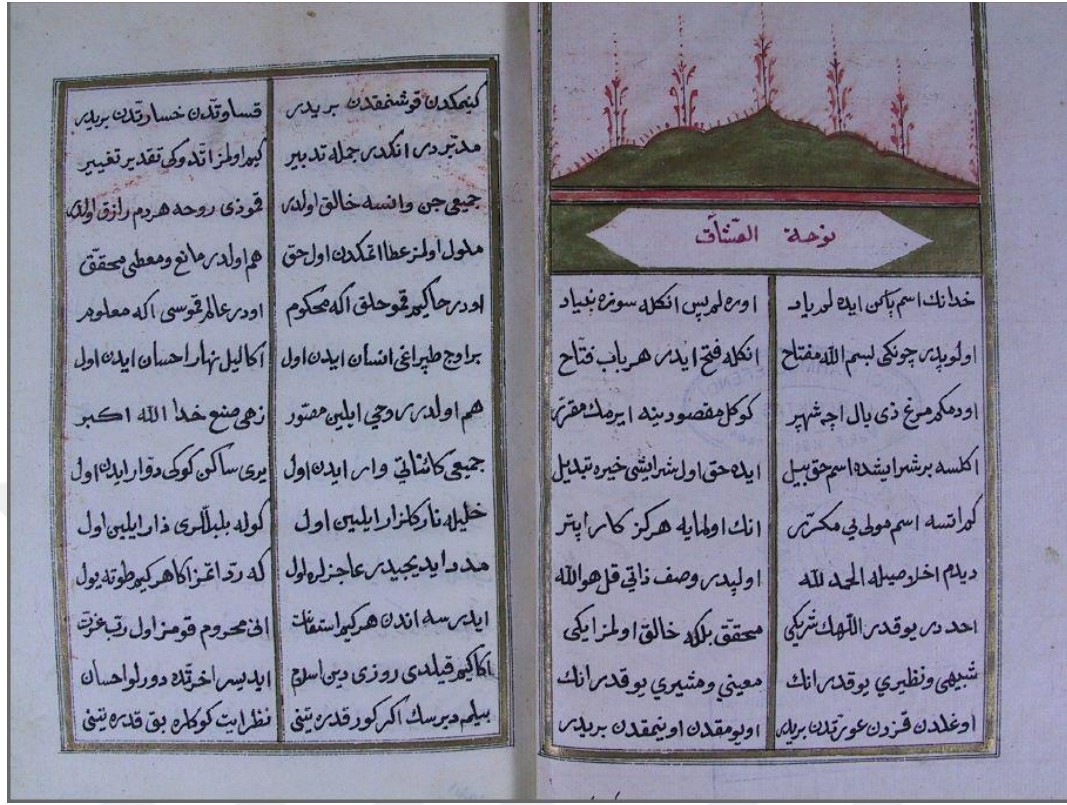
EK 5: Milli Kütüphane (A2) Nüshası

EK 6: Süleymaniye Kütüphanesi Laleli (L) Nüshası

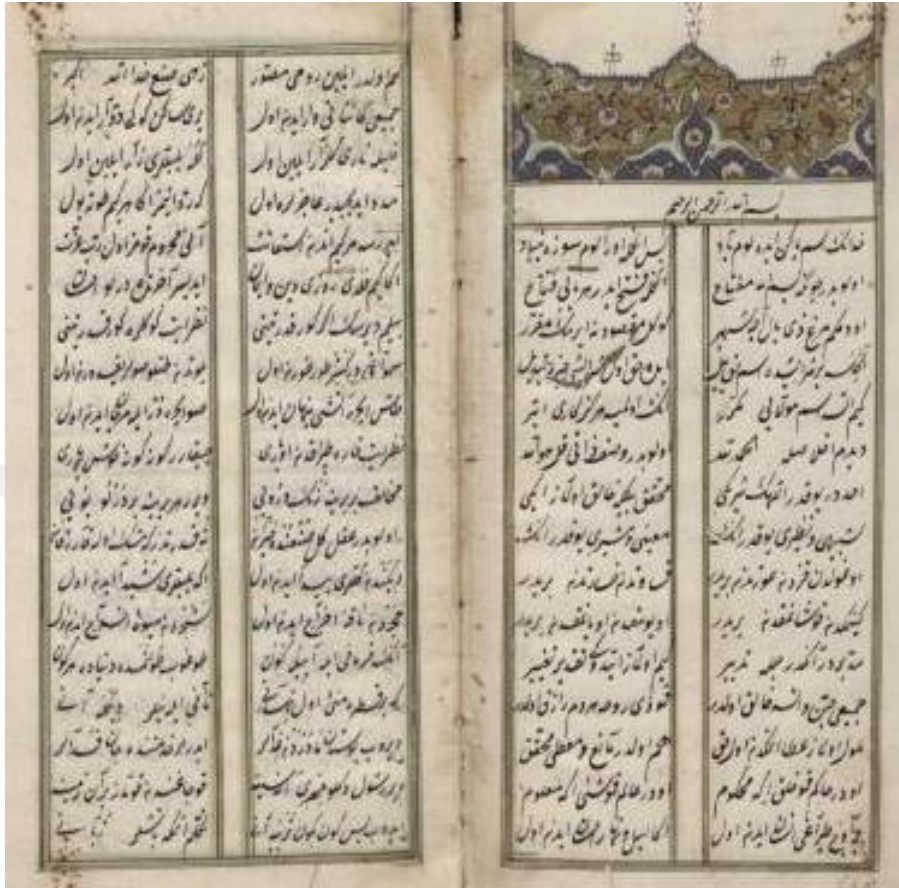
EK 7: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi (H) Nüshası

EK 8: Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (T) Nüshası

EK 9: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi (İ1) Nüshası 2996

EK 10: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi (İ2) Nüshası 5569

EK 11: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi (İ3) Nüshası 5743

EK 12: Gazi Hüsrev Kütüphanesi (B) Nüshası

EK 13: Millet Kütüphanesi (M1) Nüshası 983

خدا اناسم باكن ايد لم ياد
 اولدو چو كه بسم نه شتاع
 شودم كم ام خيال بته سپر
 اكسه بر شائنده ام حق بيل
 كم اته اسم مولاي بگزر
 ديدم اخلاصه الحمد لله
 احده و بقدر اللهك شريك
 شيه و نظير يوقد انانث
 او غلذ نقره ن مورنيد بر يد
 بگنكدن قوشتمدن بر يد
 مد بردا كدر جمله ند بير
 جمع جز و انسه خالق اولد
 مولو اولر عطا اتمكدن اولر
 اود رحا كم قونطق كه حكوم

پس انكاه او ده لم سوزه نيا
 انكاه فتح ايد هر باي و فتاح
 كوكل مقصود نه ايرمك مقدر
 ايد اول شرايشي حق خيره بيل
 اننا و لما به هر كز كار خا بتر
 اولويدر وصف ذاتي قل لله
 شتاق بلكه خالق اولر ايك
 معشور مشير يوقد انانث
 قشاوند زخشا زند بر يد
 اوسومعدن او بنمقد بر يد
 كم او نزايد و ك تقد بر تعبیر
 قووی روجه هدم رازك
 هم اولد رمانع و معطل
 اود رحا كم قونطق كه معلوم

بر اوج طبع انشا ناید ناول
 هم اولد رابین روحی مضمون
 جمیع کائنات وار اید ناول
 انک فرما فی ایله آسله کون
 اید و با نجه نزمین آسمان
 بلم دبر سنا کور کور قدر نینی
 عاد و هم سند نرد و ورد
 طائیر ایزه آشتی ناید ناول
 نظارت قاره طبر قدرنا و باری
 مخالف بر بر نیه زلذ و روف
 دیکت کاکتری پیدا اید ناول
 اولویدر عقل کل صنعند جبار
 عدم عالمی ایجاد اید ناول
 اود ر آدم ایدن بر نضه تکا
 هم اولد نوحی سوسیه غرقا تمیز
 کیم ایله کلام اید و با و مولا
 حجره ذن ناقه اخراج اید ناول
 اید اول بوسق حسینه شهو
 زلفا و اکا عاشوق قلن اولست

اکا بیل و نهار اچشا اید اول
 زهی صنع خدا الله اکبر
 بری ساکن کوکی دوار اید اول
 طوغور بطلونند دنیا دهر کون
 منور اید ورن اولد رحا جان
 نظارت کویکن کور قدر نینی
 بلود د زلفا تصور بغد و رده
 سوا نجر دزله مرچا اید اول
 چقار کون کون خوش بهار
 و بر در هر پرنه بر در لوبوب
 اکا بیلری شیدا اید ناول
 نه قدر تد رکه مشا و له قره
 جانی برن اوقا اید ناول
 ورن روجه اولد ز با سکا
 خلی آتسه حر قا تمیز اول
 مسحک اولد ر ایدن قدر نا عا
 شجره ذن سوه اخراج اید اول
 ایدن جمع حق اول خزنه شهو
 سکر کدره وصلته اید ناول

EK 14: Millet Kütüphanesi (M2) Nüshası 984

EK 15: Millet Kütüphanesi (M3) Nüshası 985

Ek16: Matbu Nüsha

Ek 17: Matbu nüsha

